KIRÁLYI JÁRÁSBÍRÓSÁG

Megyeri-Pálffi Zoltán

Jogszolgáltatás *a polgári kori* Fejér vármegye járásbíróságain *1872–1944*

Székesfehérvári Törvényszék
2022

Jogszolgáltatás *a polgári kori* Fejér vármegye járásbíróságain *1872–1944*

Megyeri-Pálffi Zoltán

Jogszolgáltatás a polgári kori Fejér vármegye járásbíróságain 1872–1944

Székesfehérvár 2022

MEGYERI-PÁLFFI ZOLTÁN
tudományos munkatárs, MTA–ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH)

Jogszolgáltatás a polgári kori Fejér vármegye járásbíróságain 1872–1944

Lektorálta
BÓDINÉ BELIZNAI KINGA
tanszékvezető, habilitált egyetemi docens, ELTE ÁJK Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék

A mű az Országos Bírósági Hivatal által meghirdetett Ráth György Bírósági Történelem és Hagyományápolás Pályázat keretében került megvalósításra.

© Megyeri-Pálffi Zoltán, 2022
© Székesfehérvári Törvényszék, 2022
Minden jog fenntartva. Bármilyen másoláshoz, sokszorosításhoz, illetve adatfeldolgozó rendszerben való tároláshoz a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulása szükséges.

Kiadja a Székesfehérvári Törvényszék.
Felelős kiadó: Dr. Turcsánné dr. Molnár Katalin, a Székesfehérvári Törvényszék elnöke
Könyvterv, képfeldolgozás és tördelés: Megyeri-Pálffi Zoltán
Fotó: © Megyeri-Pálffi Zoltán
Nyomtatás: Extra Media Nyomda Kft.
Felelős vezető: Szabó Dániel
Készült A/4-es méretben, 450 példányban.
ISBN 978-615-01-6040-5

A borítót Megyeri-Pálffi Zoltán készítette.

Tartalomjegyzék

Elnöki köszöntő 6
Bírósági évfordulók – Bevezetés 8
A polgári kori járásbíróságok 12
Járásbíróságok és járásbírók Fejér vármegyében 20
A királyi járásbíróságok működési és hatásköri kérdései a változó jogszabályok tükrében 23
1871 szervezeti törvényei 23
A büntetőjogi kodifikáció következményei 31
Az ítélőtáblai reform hatása a bírói ügyvitelre 33
A J. Ü. SZ. 1897-ből 37
A büntetőeljárás kodifikációja és a bírósági ügyvitel 43
Az „ügyvitelformáló" polgári alaki jog és a két világháború közötti időszak 43
A jogszolgáltatás közreműködői: bírák és tisztviselők 47
Aljegyzők, jegyzők, albírók és járásbírók 55
A bírói mobilitás formái 59
Bírói pályautak Fejér megyében 61
„Fórumváltó" Fejér megyei bírók 63
Fejér vármegye járásbíróságainak működése és az előttük megfordult érdekesebb ügyek 67
A járásbíróságok ügyterhe 67
Hatásköri kérdések 71
Az illetékesség kérdései 77
Büntetőperek a járásbíróságok előtt 79
„Előintézkedések" 79
Járásbíróság előtti bűnügyek az „érdemleges eljárásban" 83
Polgári ügyek a megye járásbíróságai előtt 95
Az utolsó ügy 101
Epilógus 102
Irodalomjegyzék 104
Melléklet – Fejér vármegyei bírói archontológia 108

Köszöntő

Kedves Olvasó!

Szeretettel ajánlom a *„Ráth György Történelem és Hagyományápolás Pályázat”* keretében megjelent, Fejér vármegye járásbíróságainak polgári kori történetét bemutató kiadványt, amely méltó folytatása a 2021. évben szintén az Országos Bírósági Hivatal támogatásával, *„A Székesfehérvári Törvényszék polgári kori története 1872–1944”* címmel kiadott kötetnek.

Múltunk értékeinek, emlékeinek ismerete és megőrzése elengedhetetlen a mindennapi munkában. Ahhoz, hogy teljes képet kapjunk elődeinkről nem elégedhetünk meg annak egy kiragadott szegmensének feltárásával és megismertetésével. 2022-ben ünnepli Székesfehérvár az *Aranybulla* kiadásának 800. évfordulóját. Az emlékévhez kapcsolódóan jelen tudományos mű megjelentetésével kívánjuk kifejezni tiszteletünket történelmi múltunk iránt.

Az államnak születése pillanatától kezdve szüksége volt ítélkezésre, bíráskodásra, így a magyar bírósági szervezet fejlődése is az államalapítással vette kezdetét. Kiadványunk a 19. században modernizált igazságszolgáltatásunk eredményeit és a királyi járásbíróságok működését a jogszabályi háttér, a sajtónyilvánosságot kapott ügyek ismertetésén, valamint az ítélkezési tevékenység szereplőinek bemutatásán keresztül kívánja feltárni. Kálmán Lajos, móri királyi járásbíró tollából pedig hiteles képet és betekintést kaphatunk egy vidéki járásbíró életébe. Az ő szemén keresztül láthatjuk, miként zajlott a járásbíró egy napja.

Idén 150 éve, hogy 1872-ben megkezdték működésüket a Székesfehérvári Királyi Törvényszék, valamint az illetékességi területén működő járásbíróságok. Reményeim szerint a könyv olvasása közben megelevenedő múlt erőt és hitet ad a jelen és a jövő kihívásaival szemben.

Dr. Turcsánné dr. Molnár Katalin
a Székesfehérvári Törvényszék elnöke

A háttérképen a Székesfehérvári Törvényszék főhomlokzatán látható angyalos államcímer látható. [Szerzői felvétel]

Bírósági évfordulók
Bevezetés

„Elsew hoghha mÿnketh megh nem tÿlth walamÿ nagÿ jeles Zewkssegewnk wagh Betegsegewnk, mÿnden ezthendonkenth, Zenth Istwan Kÿral' napÿan Zekes Feyerwaratth tartozwnk az innepet meg illeńÿ, es ha mÿ otth nem lehetewnk Nadrispan ketseghnekewl otth lezen Erethenk es mÿ kepewnkben mÿnden ember dolgath megh halgassa. Az Nemessek ęs az Mellÿknek akarratthÿa lezen Zabadon oda gÿewlhessen."

„Zekes Feyerwar", így tűnik fel Székesfehérvár neve az 1222-ben kiadott Aranybulla első ismert magyar fordításában.[1] A régi nyelvezete ellenére a szöveg hűen érzékelteti a város korabeli jelentőségét, amely nemcsak abban áll, hogy – köztudomásúan – Fehérváron adta ki II. András király az aranypecsétes oklevelet, hanem abban is, hogy maga a rendelkezés – az első cikkely – a magyar bíráskodás számára is fontos emlék: a 11–12. századtól szokásos *székesfehérvári törvénylátó napokra* utal, ahol a király személyesen bíráskodott, illetve nevesítette az oklevél a nádor helyettesítő jogkörét is.[2]

Magyarul csak ez az első – Székesfehérvárat is említő – cikkely jelent meg először nyomtatásban: Kovachich Márton György (1744–1821), *„a magyar jogtörténet írott emlékeit a 19. század elején fáradhatatlanul gyűjtő"*[3] *„bölcseleti doktor, egyetemi könyvtárőr, később kincstári hivatalnok"*[4] 1798-ban megjelent munkájában,[5] majd e fordítás egészét Pauler Gyula[6] és Nagy Gyula[7] is felhasználta a 19. század legvégén.[8]

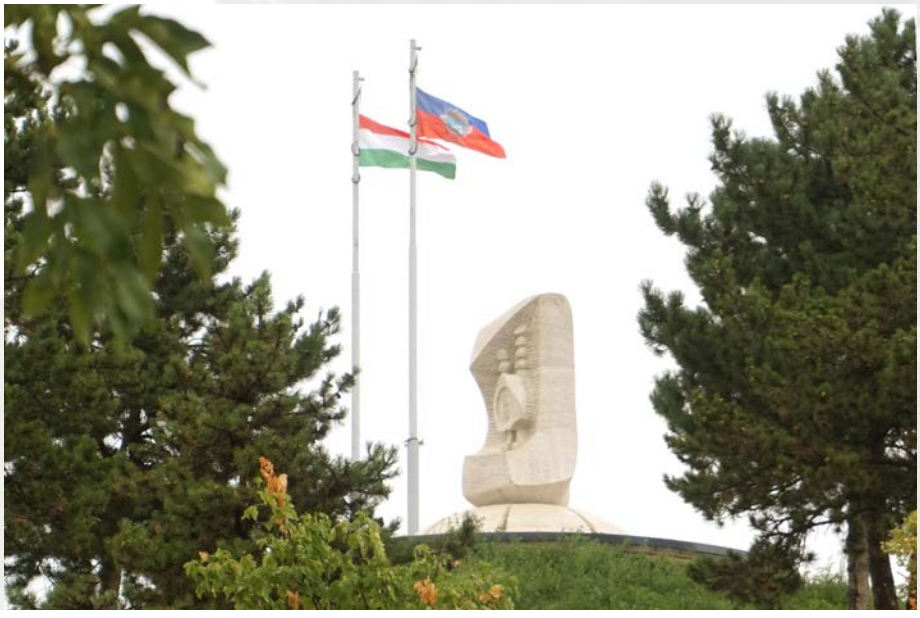

A 2022-ben felújított Aranybulla-emlékmű a székesfehérvári Csúcsos-hegyen.
[*Szerzői felvételek*]

1 Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) Országos Levéltára (OL) DL 1595. Vö. Zsoldos Attila: Az Aranybulla útja a történeti mitológiába. *Pontes,* 2022a. 5. sz. (DOI: 10.15170/PONTES.2022.05.01.01) 24. p.

2 Vö. Hajnik Imre: *A magyar bírósági szervezet és perjog az Árpád- és a vegyes-házi királyok alatt.* Budapest, 1899, MTA, 9–10. p.; Bónis György: A székesfehérvári törvénynaptól az „ország szabadságá"-ig. In Kralovánszky Alán (szerk.): *Székesfehérvár évszázadai* 2. Székesfehérvár, 1972, 87. p.; Bónis György – Degré Alajos – Varga Endre: *A magyar bírósági szervezet és perjog története.* (A kiegészítő jegyzeteket írta dr. Béli Gábor) Zalaegerszeg, 1996, Zala Megyei Bíróság, Magyar Jogász Egylet Zala Megyei Szervezete, 35–36. p.; Stipta István: A magyar bírósági rendszer története. Debrecen, 1998, Multiplex Media – Debrecen University Press, 18. p.; Szőcs Tibor: Az Aranybulla és a székesfehérvári törvénynapok. *Rubicon,* 2022. 6. sz. 36–43. p.

3 Zsoldos Attila: *A 800 éves Aranybulla.* Budapest, 2022b, Országház Könyvkiadó, 245. p.

4 Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái.* 6. kötet Budapest, 1899, Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala, 1170. h.

5 Kovachich, Martinus Georgius (ed.): *Supplementum ad vistigia comitiorum apud Hungaros ab exordium regni eorum in Pannonia, usque ad hodiernum diem celebratorum.* Tom. I. Buda, 1798, Typis Regiae Universitatis Pestiensis, 77–78. p.

6 Pauler Gyula: *A magyar nemzet története az Árpádházi királyok alatt.* I. kötet. Budapest, 1899, Athenaeum, 78–83., 501–502. p.

7 Márkus Dezső (szerk.): *Corpus Juris Hungarici. Magyar Törvénytár 1000–1895.* 1000–1526. évi törvényczikkek Millenniumi emlékkiadás 1. Budapest, 1899, Franklin-Társulat, 131. p.

8 Vö. Dőry Ferencz: Az aranybulla XVI. századi magyar fordítása. *Magyar Nyelv,* 1906. 10. sz. 449. p.

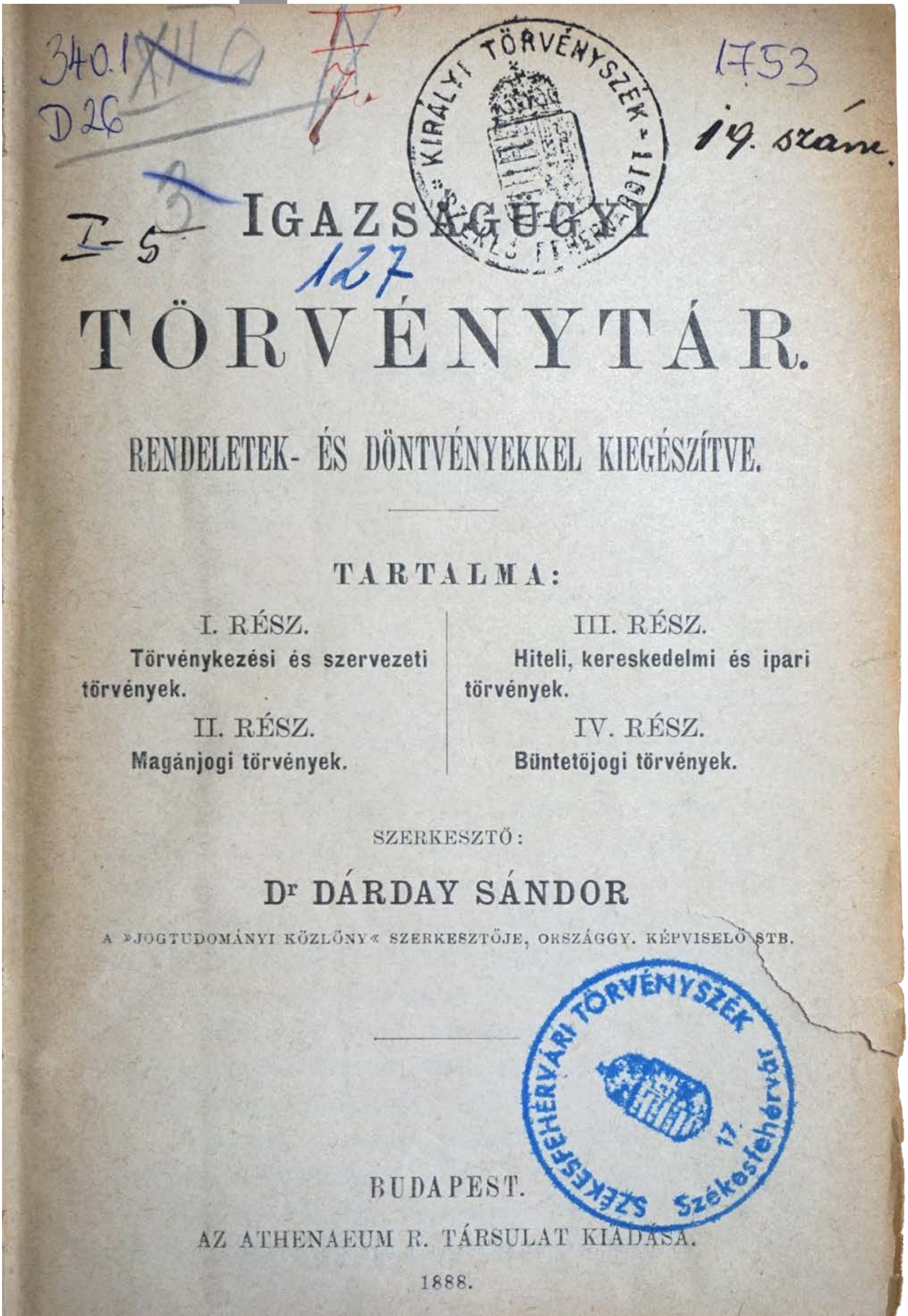

340.1 D26 1753 19. szám 127 I-5
KIRÁLYI TÖRVÉNYSZÉK
SZÉKESFEHÉRVÁRI TÖRVÉNYSZÉK 17. Székesfehérvár

IGAZSÁGÜGYI

TÖRVÉNYTÁR.

RENDELETEK- ÉS DÖNTVÉNYEKKEL KIEGÉSZÍTVE.

TARTALMA:

I. RÉSZ.
Törvénykezési és szervezeti törvények.

II. RÉSZ.
Magánjogi törvények.

III. RÉSZ.
Hiteli, kereskedelmi és ipari törvények.

IV. RÉSZ.
Büntetőjogi törvények.

SZERKESZTŐ:

Dr DÁRDAY SÁNDOR

A »JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY« SZERKESZTŐJE, ORSZÁGGY. KÉPVISELŐ STB.

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KIADÁSA.

1888.

Az Aranybulla nyolcszáz évvel ezelőtti kiadása alkalmat ad arra, hogy a magyar alkotmány- és jogtörténet reflektorfénybe kerüljön a 2022. esztendő folyamán. Ez a 800 év magába foglalja azt a 150 évet is, amely lehetőséget teremt, hogy emléket állítsunk a 19. században modernizált igazságszolgáltatásunk eredményeinek. A „mindennek az alapját” jelentő 1869. évi IV. törvénycikk néhány éve ünnepelte 150. születésnapját. S annak köszönhetően, hogy az osztrák–magyar kiegyezést követő években az Országgyűlés nem állt meg a mára nevezetessé vált, a bírói hatalom gyakorlásának elsődleges kereteit meghatározó törvény megalkotásánál, hanem a következő évek során átalakította az igazságszolgáltatási rendszer egészét, újabb százötvenedik évfordulók sorakozhatnak fel emlékezéseink sorában:

A modernizációnak fontos állomásai voltak azok az 1871-ben megalkotott törvények, amelyek felállították az ún. elsőfolyamodású bíróságokat. E királyi törvényszékek és járásbíróságok 1872. január 1-jével kezdték meg működésüket, s ez az időpont az idén érkezett el a 150. fordulójához, amely újabb apropót nyújt a bíróságtörténeti kutatáshoz.

A jogszolgáltatás históriájának a feltárásából kiviláglik, hogy az igazságszolgáltatás korszerűsítése szélesebb volt a bíróságszervezésnél, hiszen a szervezet mellett „kodifikációs terítékre” került mind az anyagi jog, mind az alaki jog, azaz sorra láttak napvilágot a bíráskodás hátterét jelentő törvények, törvénykönyvek. Ez évtizedes munkát s ekképp folyamatos változást jelentett, amelyhez a jogszolgáltató szerveknek alkalmazkodni kellett, illetve a bíróságokat alkalmassá kellett tenni a megújuló jogszabályok érvényesítésére.

A kötet – Székesfehérvár és Fejér megye, azaz a *Székesfehérvári Királyi Törvényszék illetékességi területe* vonatkozásában – a jelzett folyamatokba kíván betekintést engedni: felvázolja azt, hogy az ún. polgári időszakban *miként működtek* az elsőfolyamodású *királyi járásbíróságok,* e működésnek *milyen jogszabályok álltak a hátterében,* azok változása hogyan hatott ki a járásbíróságok életére, *kik bíráskodtak* a megye fórumain, s nem utolsó sorban ízelítőt igyekszik adni e jogszolgáltató szervek előtti *ügyek* színeiből, karakteréből.

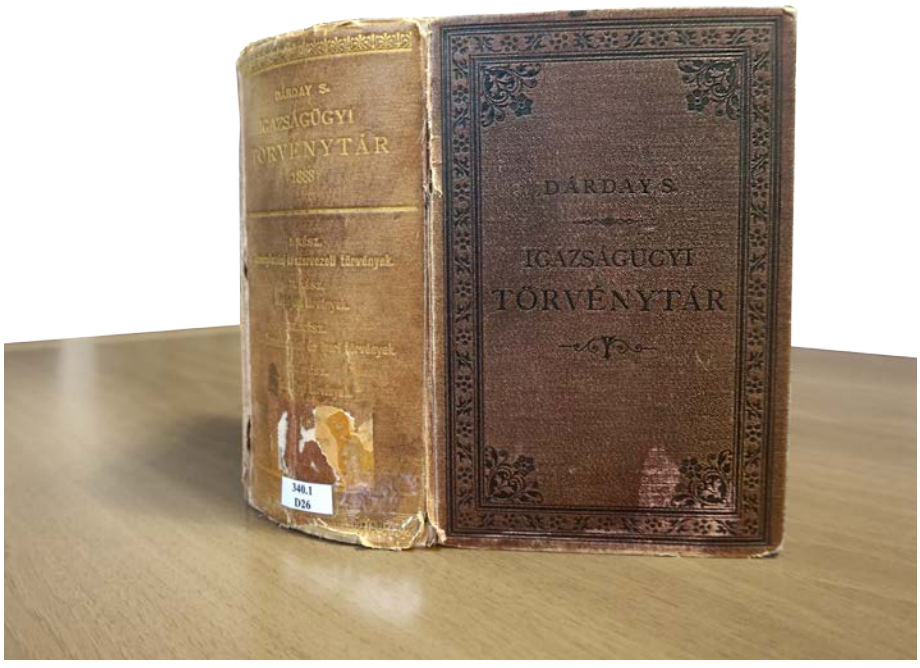

A Dárday Sándor-féle *Igazságügyi törvénytár* 1888-ban kiadott példánya, belső címlap és borító. [Székesfehérvári Törvényszék Könyvtára]

A polgári kori járásbíróságok

Másfél évszázaddal ezelőtt, amikor megszervezték az ún. elsőfolyamodású bíróságokat, illetve amikor ezek a királyi járásbíróságok és törvényszékek megkezdték a munkájukat, az igazságszolgáltatási tevékenység alapját jelentő jogszabályi háttér – szervezeti, eljárási és anyagi jogi tekintetben egyaránt – meglehetősen sokszínű és hézagos volt. Ennek oka abban rejlett, hogy egy olyan periódus után volt a magyar igazságszolgáltatás, amelyet az ideiglenesség és az átmenetiség hatott át annak ellenére, hogy a véglegesítésre irányuló mindenkori kormányzati szándék sohasem hiányzott.

Az 1872. január 1-jén elinduló királyi járásbíróságok tisztán elsőfokú bírói fórumként a formálódó polgári állam és annak jogszolgáltatásának az alapegységét jelentették. A kortársaknak az 1870-es évek elején nem hangzott idegenül a *járásbíróság* mint elnevezés, hiszen az ilyen jellegű fórummal már az 1867-es kiegyezés előtti időszakban is találkoztak. Pedig maga a járásbíróság, illetőleg járási bíróság mint jogszolgáltatási szerv idegen,[9] méghozzá osztrák eredetű volt: az 1849 novemberében, a birodalmi szinten egységesnek szánt igazságszolgáltatási szervezet szabályozásával jelent meg.[10] A szabadságharcot követően gyorsan kiépülő császári bírósági rendszer hierarchikus rendbe szervezte a fórumokat: a bécsi székhelyű legfelsőbb bíróság, az *Oberster Gerichtshof* alatt a Magyarország területén szervezett öt kerületben *főtörvényszékeket,* a megyékben *törvényszékeket,* illetőleg *járásbíróságokat* (járási bíróságokat) állítottak fel.[11] Ekkor jelent meg tehát ez a típusú fórum a magyarországi igazságszolgáltatásban.

Székesfehérvár városképe az 1860-as években. [*Vasárnapi Ujság,* 1862. (november 2.) 44. sz. 520. p.; Arcanum Digitális Tudománytár/ADT]

9 Bónis – Degré – Varga i. m. 1996. 197. p.

10 Hirdetés a császári sereg magyarországi parancsnokától 1849. November 10-kéröl, mellynél fogva a' Magyarországban ideiglenesen behozandó birósági szerkezetet és perrendtartást tárgyazó legfelsőbb helyen jóváhagyott határozatok adatnak tudomásul. Az Ő Felsége a' Császár által, f. évi November 3-kán kelt legfelsőbb elhatározásánál fogva kegyelmesen jóváhagyott határozatok a' Magyar koronaországban ideiglen behozandó birósági szerkezet és perrendtartás iránt ezennel közzétételnek. Haynau. *Magyarkoronaországot illető Országos Törvény- és Kormánylap,* 1850. (február 15.) 1–2. sz. 1–8. p.

11 Bónis – Degré – Varga i. m. 1996. 196–197. p.; Stipta i. m. 1998. 113–115. p.; Szabó Mátyás: A neoabszolutizmus igazságszolgáltatási reformjai. In Karlowitz János Tibor (szerk.): *Tanulmányok a kompetenciákra építő, fenntartható kulturális és technológiai fejlődés köréből.* Komárno, 2019, International Research Institute s.r.o., 251–253. p.; Balogh Judit: A püspökladányi császári és királyi szolgabírói hivatal jogszolgáltató tevékenysége a neoabszolutizmus időszakában. Az első lépések az állami bíráskodás felé. In Megyeri-Pálffi Zoltán (szerk.): *A jogszolgáltatás története Püspökladányban.* Debrecen, 2021, Debreceni Törvényszék, 55–56. p.

Székesfejérvár, április 10-kén.
[*Pesti Napló*, 1850. (április 13.) 29. sz. 2. p.; ADT]

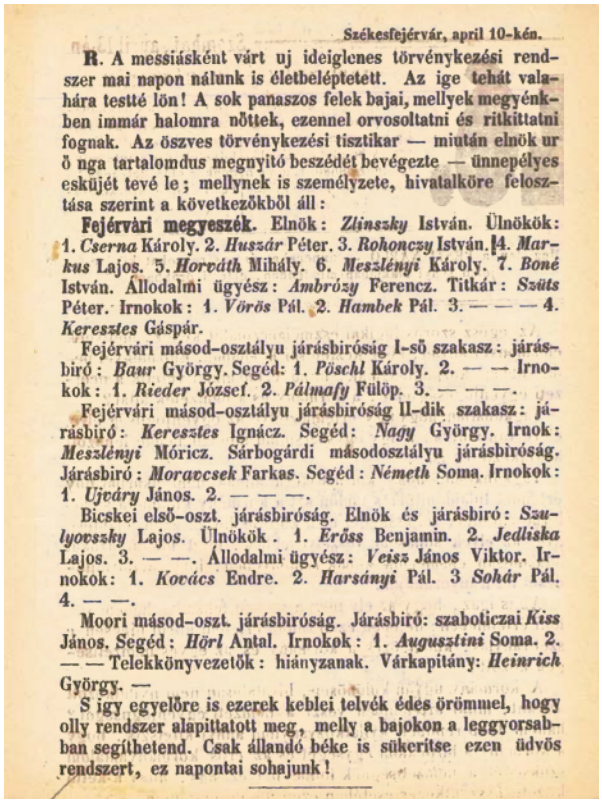

Székesfejérvár, april 10-kén.

R. A messiásként várt uj ideiglenes törvénykezési rendszer mai napon nálunk is életbeléptetett. Az ige tehát valahára testté lön! A sok panaszos felek bajai, mellyek megyénkben immár halomra nőttek, ezennel orvosoltatni és ritkittatni fognak. Az összes törvénykezési tisztikar — miután elnök ur ő nga tartalomdus megnyitó beszédét bevégezte — ünnepélyes esküjét tevé le; mellynek is személyzete, hivatalköre felosztása szerint a következőkből áll:

Fejérvári megyeszék. Elnök: *Zlinszky* István. Ülnökök: 1. *Cserna* Károly. 2. *Huszár* Péter. 3. *Rohonczy* István. 4. *Markus* Lajos. 5. *Horváth* Mihály. 6. *Meszlényi* Károly. 7. *Boné* István. Állodalmi ügyész: *Ambrózy* Ferencz. Titkár: *Szüts* Péter. Irnokok: 1. *Vörös* Pál. 2. *Hambek* Pál. 3. — — — 4. *Keresztes* Gáspár.

Fejérvári másod-osztályu járásbiróság I-sö szakasz: járásbiró: *Baur* György. Segéd: 1. *Pöschl* Károly. 2. — — Irnokok: 1. *Rieder* József. 2. *Pálmafy* Fülöp. 3. — — —.

Fejérvári másod-osztályu járásbiróság II-dik szakasz: járásbiró: *Keresztes* Ignácz. Segéd: *Nagy* György. Irnok: *Meszlényi* Móricz. Sárbogárdi másodosztályu járásbiróság. Járásbiró: *Moravcsek* Farkas. Segéd: *Németh* Soma. Irnokok: 1. *Ujváry* János. 2. — — —.

Bicskei első-oszt. járásbiróság. Elnök és járásbiró: *Szulyovszky* Lajos. Ülnökök. 1. *Erőss* Benjamin. 2. *Jedliska* Lajos. 3. — —. Állodalmi ügyész: *Veisz* János Viktor. Irnokok: 1. *Kovács* Endre. 2. *Harsányi* Pál. 3 *Sohár* Pál. 4. — —.

Moori másod-oszt. járásbiróság. Járásbiró: szaboticzai *Kiss* János. Segéd: *Hörl* Antal. Irnokok: 1. *Augusztini* Soma. 2. — — Telekkönyvezetők: hiányzanak. Várkapitány: *Heinrich* György. —

S igy egyelőre is ezerek keblei telvék édes örömmel, hogy olly rendszer alapittatott meg, melly a bajokon a leggyorsabban segithetend. Csak állandó béke is sükeritse ezen üdvös rendszert, ez napontai sohajunk!

Die proviſoriſche

Civilprozeßordnung

für

Siebenbürgen,

(Ungarn, Kroatien, Slavonien, die ſerbiſche Woiwodſchaft und das Temeſer Banat)

erläutert

und

mit den dazu gehörigen beſondern Verordnungen und mit Formularien verſehen

von

Alois Sentz,

Doktor der Rechte und k. k. o. ö. Profeſſor des öſterr. gerichtlichen Verfahrens in und außer Streitſachen und des Strafrechtes an der Rechtsakademie zu Hermannſtadt.

II 73 774.
II. 73.

Hermannſtadt 1852.
Druck und Verlag von Theodor Steinhaußen.

A KOLOZSVÁRI KIRÁLYI ... ausgeschieden

Az ideiglenes osztrák polgári perrendtartás 1852-es kiadásának címlapja.
[Internet Archive, University of Toronto]

A Fejér megyeiek kifejezetten üdvözölték ezt az 1849 végén megállapított császári igazságszolgáltatási szervezetet. Ez akként válhat érthetővé, ha figyelembe vesszük, hogy egy nehéz, a jogszolgáltatás működésének nem kedvező, harci eseményekkel és közjogi változásokkal teli időszak után volt az ország, így nem csodálandó a vonatkozó korabeli sajtóhír fogalmazásmódja: *„A messiásként várt uj ideiglenes törvénykezési rendszer mai napon nálunk is életbeléptetett. Az ige tehát valahára testté lön! A sok panaszos felek bajai, mellyek megyénkben immár halomra nőttek, ezennel orvosoltatni és ritkittatni fognak."*[12]

Az ekkor létrehozott szervezetben első fokon háromféle bírói szerv is eljárhatott. A járásbíróságok, amelyeknek két típusát határozták meg: az első-, illetve másodosztályúakat. A másodosztályú járásbíróságok a kisebb perértékű, illetve csekélyebb kihágások esetében ítélkeztek.[13] Fölöttük szervezték meg az elsőosztályú járásbíróságokat, amelyek már három tagú tanácsban jártak el. A harmadik elsőfokú fórumot pedig a megyei bíróságok jelentették.[14]

A neoabszolutizmus császári bíróságai nemcsak szervezeti értelemben követték (és közvetítették) az osztrák mintát, hanem eljárásuk is osztrák jogon alapult. Ez a polgári perekben az ún. *Provisorische Zivilprozessordnungot,* azaz az ideiglenes polgári perrendtartást jelentette. Ez az 1852-ben készült, majd Magyarországon is bevezetett eljárási rend[15] előremutató volt abban a tekintetben, hogy a háromfokú eljárás igazodott az egységes bírósági szervezetrendszerhez, illetve a törvény előtti egyenlőségen alapult, tehát a korábbi rendi-származási alapú megkülönböztetéseket elviekben elvetette. A járásbíróságokon szóbeli, ún. sommás eljárásban folyt az ítélkezés, a törvényszékeken pedig írásbeli formában. Az osztrák rendtartás újító előírása volt, hogy a periratokat legalább két példányban kell beterjeszteni, amivel kiküszöbölték a pertári iratolvasást és az ottani replikálási kényszert. Ugyanakkor ismerte az adósok börtönét a vagyoni követelések behajtásában.[16]

A büntető eljárásokban is az osztrák rendelkezések érvényesültek, amelyek azonban korlátozták a szóbeliséget és a nyilvánosságot, és az inkvizitórius, azaz nyomozóelvű eljárást preferálták. Ezen a téren is háromfokú volt az eljárás, s a törvényszékek váltak az általános hatáskörű fórumokká. A járásbíróságok a csekélyebb súlyú, leginkább kihágási ügyekben jártak el, de a járásbíróknak fontos szerepe volt a vizsgálóbírói teendők ellátásában, amely eredményére – a felvett tanúvallomásokra és a jegyzőkönyvekre – alapozták a közvetlenséget mellőző törvényszékek az ítéleteiket.[17] E járásbírósági szerepkör már az osztrák büntetőper 1853-as bevezetése előtt is jelentős volt. Képet adhat erről az a korai sajtóhír, amely a móri járásbírósághoz kötődött, s egy vizsgálati fogságból megszökött rab személyleírását adta meg: *„Kaincz József Pestmegyei Promontori születés és lakos: alacsony zömök termetü, szőke haju, kék szemü, tompa orru, szakál s bajusztalan, ki is némely elkövetett lopások gyanuja miatt a moori járásbiróság börtönében vizsgálati letartóztatás alatt volt, onnét f. hó 17-én megszökött, elszökésekori öltözete fehér gombos kék szinü posztó spenzer, s magyar gatya volt. — Kelt Székes Fehérváron 1850. junius 23-án*

Szücs Péter m. k. megyei törvényszéki titkár."[18]

*

12 Székesfejérvár, április 10-kén. *Pesti Napló,* 1850. (április 13.) 29. sz. 2. p.

13 A polgári peres esetekben a járásbíróságok hatásköre 500 pengő forintig terjedő ügyekre (amelyek nem tartoztak váltótörvény vagy bányajog alá), birtokháborítási perekre, kártérítési ügyekre, haszonbérleti szerződések felmondására, szolgálati, munka, bér és gondviselési szerződésekből adódó perekre, rokonok közötti osztályperekre, telekkönyvi ki- és betáblázási ügyekre terjedt ki. Büntetőügyekben pedig 25 pengő forintig más tulajdonának megkárosítása, orgazdaság, verekedés, garázdaság, mezőőri kihágás tekintetében hozhattak ítéletet. A járásbíróságok feladata volt még az ingatlanforgalomhoz kapcsolódó telekkönyvezés, valamint az árva-, gyám- és hagyatéki ügyek intézése. Vö. 1849. november 10-i rendelet 9–11. §, Balogh i. m. 2021. 56. p.

14 Bónis – Degré – Varga i. m. 1996. 197. p.; Stipta i. m. 1998. 115. p.

15 Az ideiglenes polgári perrendtartás 1853. január 1-jétől volt hatályban. Lásd erre Az igazságügyi ministeriumnak 1852-diki sept. 16-kán kelt rendelete, egy ideiglenes polgári perrendtartás behozatala iránt, Magyar-, Horvát-, Tótországban, a' Szerbvajdaságban és a' temesi bánságban. (A közönséges birodalmi törv. és korm. lapból 1852. LIX. darab, 190. sz., kiadatott 1852-iki october 2-kán.) *Magyarországot illető Országos Törvény- és Kormánylap,* 1852. (november 4.) II. k. 20. db. 364–371. p. Lásd még Wenzel Gusztáv: *Ideiglenes polgári perrendtartás Magyar-, Horvát-, Tótország, a Szerbvajdaság és a Temesi Bánság számára (1852. szept. 16-ról): különös tekintettel a bíróságaink tiszti eljárását illető rendeletekre, az erdélyivel (1852. máj. 3-ról) egybefoglalva.* Pest, 1853, Geibel Ármin

16 Bónis – Degré – Varga i. m. 1996. 205–206. p.; Stipta István: A modern eljárásjog kialakulásának időszaka (1848–1945). In Mezey Barna (szerk.): *Magyar jogtörténet.* Budapest, 2007, Osiris Kiadó, 458. p.

17 Bónis – Degré – Varga i. m. 1996. 208–210. p.; Stipta i. m. 2007. 443. p.

18 Személyes leirása. *Pesti Napló,* 1850. (december 31.) 244. sz. 24. p.

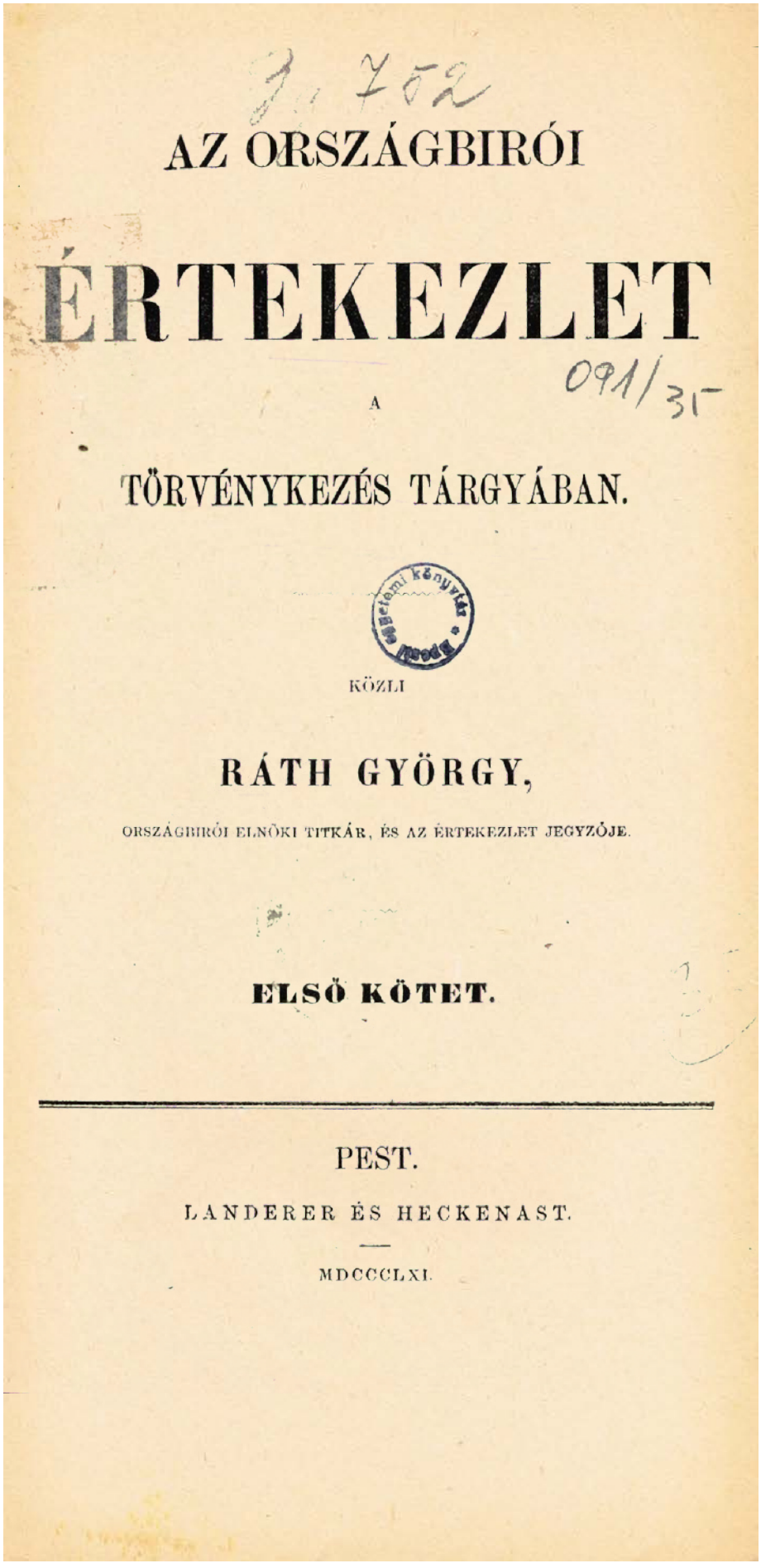

AZ ORSZÁGBIRÓI

ÉRTEKEZLET

A

TÖRVÉNYKEZÉS TÁRGYÁBAN.

KÖZLI

RÁTH GYÖRGY,

ORSZÁGBIRÓI ELNÖKI TITKÁR, ÉS AZ ÉRTEKEZLET JEGYZŐJE.

ELSŐ KÖTET.

PEST.

LANDERER ÉS HECKENAST.

MDCCCLXI.

Az 1861-es Országbírói Értekezlet tanácskozmányainak kiadványa. [ADT]

Az 1849-es (címében is jelzett) ideiglenes szabályozás alapján létrejött szervezetet egy véglegesnek szánt rendszerrel kívánták felváltani. Az erre vonatkozó rendelkezések 1854-ben jelentek meg, amelyeknek fontos következménye lett, hogy az addig elkülönülten működő közigazgatási és igazságszolgáltatási szerveket járási szinten összevonták, s megszervezték új szervként (de régi elnevezéssel) a *szolgabírói hivatalokat*. Ezzel olyan hatóságok jöttek létre, amelyek közigazgatási és járásbírói feladatokat is elláttak, tehát *vegyes* feladatkörük volt, amelyet elnevezésük is jelzett (*Gemischtes Stuhlrichteramt*).[19]

Az 1854. április 6-i keltezésű rendelet[20] értelmében a „szolgabíró-járási hatóságok" (*Stuhlbezirksbehörden*) április 29-én kezdték meg munkájukat a megállapított illetékességi (járási) területen. Ez Fejér megyére nézve öt szolgabírói járást jelentett: Sárbogárd, Mór, Bicske, Székesfehérvár vidék és Székesfehérvár város területére nézve.[21] Székesfehérváron a megyére kiterjedő illetékességgel megyei törvényszéket is felállítottak (4. § 4.).

Az új rendelkezések tehát a járásbíróságok helyett a szolgabírói hivatalok kezébe adták a törvénykezési feladatokat, az ún. önálló járási bíróságok csak egyes helyeken (a megyei törvényszékek székhelyein) működtek tovább, köztük Székesfehérváron is: *„A székesfejérvári, jászberényi, szolnoki, kecskeméti, szegedi, egri és miskolczi megyei törvényszékek székhelyein 's a környékbeli hasonnevű járásokban, a polgári és büntető ügyekbeni törvényhatóság a törvényes törvényhatósági határozatokhoz képest, a törvényszékek által, s a birói hatóságok szerkezete iránt 1853. január 10-kén kelt legfelsőbb határozatok 6. §-ának szabálya szerint azok mindegyike mellé adandó városilag kirendelt járási bíróság által gyakoroltatik."*[22]

A megyei törvényszékeket *„büntettek és vétségek fölötti vizsgáló bíróságokul"* rendelték az illetékességi területükön található szolgabírói járásokra nézve, így Fejér megyében *„A székesfejérvári megyei törvényszék, Székesfejérvár városára, s a székesfejérvári (vidéki) saár-bogárdi, moóri, bicskei szolgabírói járásokra nézve."*[23]

Szintén 1854. április 6-án kelt az Igazságügyi Minisztériumnak (a belügyminisztériummal egyetértőleg) kiadott azon rendelete, amely értelmében az újonnan létrehozott szolgabírói hivatalok *„az első osztályu járási bíróságoktól ugy a polgári jogügyekben, mint a büntető ügyekben, csak az emlitett járási bíróságokat, mint puszta egyes bíróságokat eddigelő illetett hivatalos cselekvényeket veendik át, s átalában hatályosságukat a' birói hivatalos cselekvényekre vonatkozólag csak azon terjedelemben, s azon szabályok szerint gyakorlandják, mellyek szerint a' járási bíróságok, mellyek helyébe a szolgabirói hivatalok lépnek, eddigelő hivatalukat folytatták".*[24]

Az 1854-ben véglegesnek szánt bírósági szervezet sorsában azonban az 1860. október 20-án kiadott császári rendelkezés újabb fordulatot hozott. Az *októberi diploma* egyébiránt is átrendezte az osztrák–magyar közjogi relációkat, s neki köszönhetően az 1848 előtti viszonyokhoz való visszatérés vált lehetővé a magyarországi igazságszolgáltatásban. Ez újra életre hívta a régi magyar, rendi jellegű bírói szerveket, ami egyúttal azt is jelentette, hogy a magyar bíróságok ismételten a magyar jogot alkalmazhatják. Kérdésessé vált azonban, hogy e bíróságok milyen jog alapján járjanak el. Ennek megállapítására az 1861. január 23. és március 4. között ülésező Országbírói Értekezlet vált hivatottá,[25] amely gróf Apponyi György vezetésével, több szakbizottság munkája révén összeállította az ún. Ideiglenes Törvénykezési Szabályokat (ITSZ).

19 Sashegyi Oszkár: *Az abszolutizmuskori levéltár.* Budapest, 1965, Akadémiai Kiadó, 60. p.; Bónis – Degré – Varga i. m. 1996. 197. p.; Stipta i. m. 1998. 116. p.; Pétervári Máté: Az igazságszolgáltatás és a közigazgatás elválasztása járási szinten. *FORUM. Acta Jur. et Pol.,* 2018. 1. sz. 242. p.; Szabó i. m. 2019. 253. p.; Balogh i. m. 2021. 56., 59. p.

20 A' bel-, igazság és pénzügyi ministeriumoknak 1854-ki april 6-kán kelt rendelete, Magyarország politikai és bírósági szervezete tárgyában. (Birodalmi törvénylap 1854. XXVIII. darab, 80. Sz., kiadatott 1854. ápril 12-kén.) *Magyarországot illető Országos Kormánylap,* 1854. (május 15.) I. k. 7. db. 179–197. p.

21 1854. április 6-i rendelet 3. § c)

22 1854. április 6-i rendelet 8. §

23 1854. április 6-i rendelet 11. § c)

24 Az igazságügyi ministeriumnak a belügyministeriummal egyetértőleg 1854. ápril 6-kán kelt rendelete, a megyei törvényszékek és az első osztályú járási bíróságok hatásköre iránt Magyarországban, az ujonszervezett szolgabirói hivatalok életbeléptetése folytán. (Birodalmi törvénylap 1854. XXVIII. darab, 81. sz., kiadatott 1854. april 12-ben.) *Magyarországot illető Országos Kormánylap,* 1854. (május 15.) I. k. 7. db. 197. p.

25 Képessy Imre: A monarchikus diktatúra (az önkényuralom és provizórium kora). In Mezey Barna – Gosztonyi Gergely (szerk.): *Magyar alkotmánytörténet.* Budapest, 2020, Osiris Kiadó, 309. p.

Az 1868-as Polgári perrendtartás a törvénytárban. [Márkus Dezső (szerk.): *Magyar Törvénytár 1000–1895. 1836–1868. évi törvényczikkek.* Budapest, 1896, Franklin-Társulat, 508. p.; ADT]

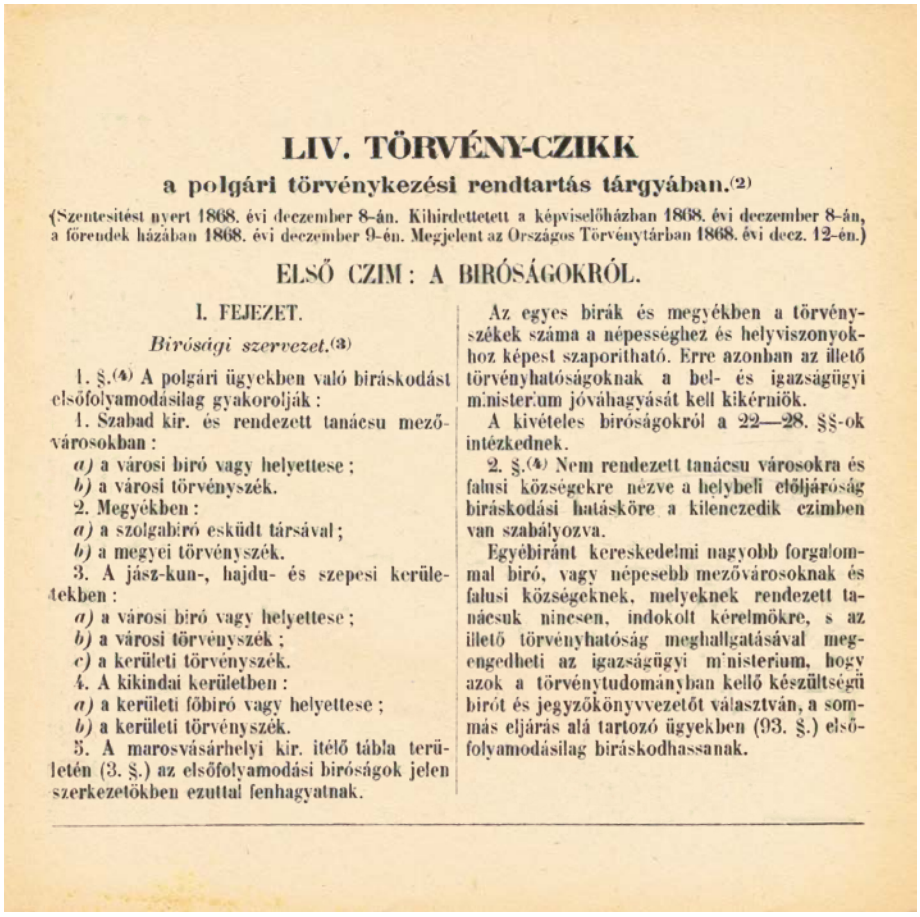

LIV. TÖRVÉNY-CZIKK

a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában.(2)

(Szentesítést nyert 1868. évi deczember 8-án. Kihirdettetett a képviselőházban 1868. évi deczember 8-án, a főrendek házában 1868. évi deczember 9-én. Megjelent az Országos Törvénytárban 1868. évi decz. 12-én.)

ELSŐ CZIM: A BIRÓSÁGOKRÓL.

I. FEJEZET.

Bírósági szervezet.(3)

1. §.(4) A polgári ügyekben való biráskodást elsőfolyamodásilag gyakorolják:

1. Szabad kir. és rendezett tanácsu mezővárosokban:

a) a városi biró vagy helyettese;
b) a városi törvényszék.

2. Megyékben:

a) a szolgabiró esküdt társával;
b) a megyei törvényszék.

3. A jász-kun-, hajdu- és szepesi kerületekben:

a) a városi biró vagy helyettese;
b) a városi törvényszék;
c) a kerületi törvényszék.

4. A kikindai kerületben:

a) a kerületi főbiró vagy helyettese;
b) a kerületi törvényszék.

5. A marosvásárhelyi kir. itélő tábla területén (3. §.) az elsőfolyamodási bíróságok jelen szerkezetökben ezuttal fenhagyatnak.

Az egyes birák és megyékben a törvényszékek száma a népességhez és helyviszonyokhoz képest szaporitható. Erre azonban az illető törvényhatóságoknak a bel- és igazságügyi ministerium jóváhagyását kell kikérniök.

A kivételes bíróságokról a 22—28. §§-ok intézkednek.

2. §.(4) Nem rendezett tanácsu városokra és falusi községekre nézve a helybeli elöljáróság biráskodási hatásköre a kilenczedik czimben van szabályozva.

Egyébiránt kereskedelmi nagyobb forgalommal biró, vagy népesebb mezővárosoknak és falusi községeknek, melyeknek rendezett tanácsuk nincsen, indokolt kérelmökre, s az illető törvényhatóság meghallgatásával megengedheti az igazságügyi ministerium, hogy azok a törvénytudományban kellő készültségü birót és jegyzőkönyvvezetőt választván, a sommás eljárás alá tartozó ügyekben (93. §.) elsőfolyamodásilag biráskodhassanak.

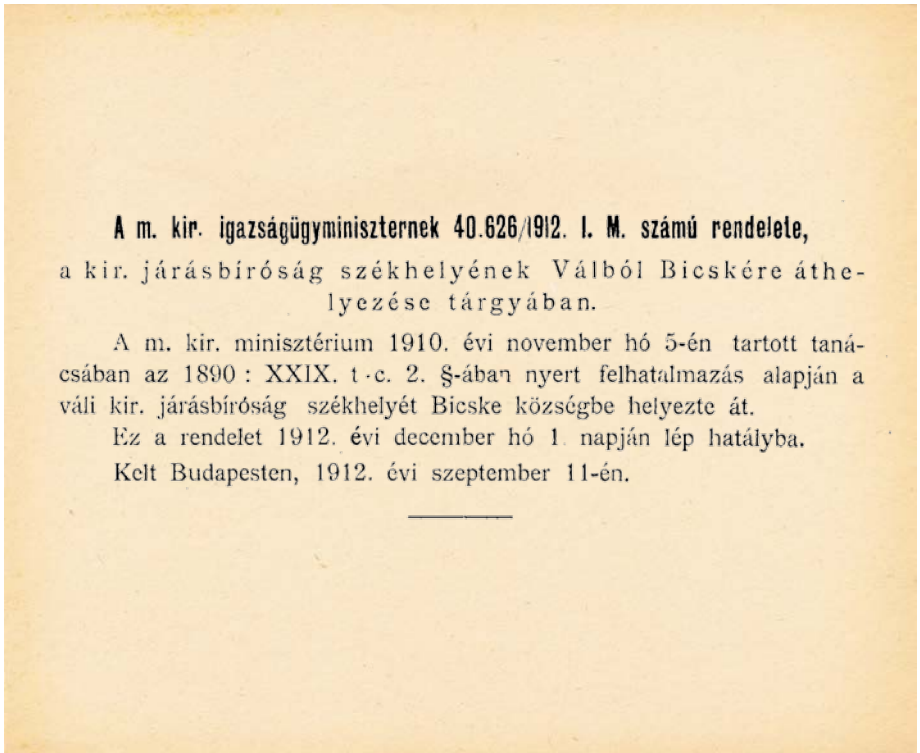

A m. kir. igazságügyminiszternek 40.626/1912. I. M. számú rendelete,

a kir. járásbíróság székhelyének Válból Bicskére áthelyezése tárgyában.

A m. kir. minisztérium 1910. évi november hó 5-én tartott tanácsában az 1890: XXIX. t.-c. 2. §-ában nyert felhatalmazás alapján a váli kir. járásbíróság székhelyét Bicske községbe helyezte át.

Ez a rendelet 1912. évi december hó 1. napján lép hatályba.

Kelt Budapesten, 1912. évi szeptember 11-én.

Igazságügyi rendelet a váli királyi járásbíróság székhelyének Bicskére való áthelyezése tárgyában. [*Igazságügyi Közlöny*, 1912. (szeptember 26.) 9. sz. 345. p.; ADT]

A törvénnyé nem vált szabálygyűjtemény igyekezett figyelembe venni az 1848 óta bekövetkezett változásokat, így célszerűségi okokból egyes osztrák perjogi rendelkezéseket megtartott, így például a periratok két példányban való benyújtását, illetve a periratváltás háromszori lehetőségét. Az adósok börtönét ellenben nem tartotta meg.[26]

Az ITSZ nyomán visszaállított törvénykezési szervezet korábbról ismerős, hagyományos bírói fórumokból épült fel, így legfelsőbb szinten ismételten a *királyi Kúria* ítélkezett (benne a királyi táblával és a hétszemélyes táblával),[27] mellette működtek a *kerületi táblák,* visszaálltak a *megyei törvényszékek* (amelyeknek a szervezetét az ITSZ nem érintette), valamint helyi szinten a *városi* (szabad királyi, illetve rendezett tanácsú városokban), valamint a *községi bíróságok* jártak el. A váltó-törvényszékeket is visszaállították, valamint úrbéri ügyekben az úrbéri bíróságok ítélkeztek.[28]

A változás értelemszerűen a Fejér megyei szerveket is érintette, s megindult az átszervezés. Ennek „színezeteit" tárja elénk egy 1861. februári, a *Vasárnapi Ujság* oldalain megjelent hír: *„(Hogy mennyit összefirkáltak) a régi rendszer hivatalnokai, arra nézve csak egy példát hozunk fel. Sz.-Fehérvárra csupán a bicskei és sárbogárdi járásbíróságoktól harminchárom szekér efféle iromány érkezett! Ebből sejthetjük, hogy hány ezer szekérre volna szükség, ha mindazon hivatalos irkafirkákat, melyek tizenegy év óta Magyarországban létrejöttek, tovább akarnák szállitani."*[29]

Ahogy az 1854-es reform, úgy az ITSZ által bekövetkezett változások azt is jelentették tehát, hogy a szabadságharc után osztrák mintára megjelent *járásbíróság* mint ítélkezési fórum egy időre eltűnt a magyarországi jogszolgáltató szervek köréből.

Az 1867-es kiegyezést követően nyomban megindultak azok a jogalkotási munkálatok, amelyek mind az igazságszolgáltatási szervezet, mind a peres eljárás modernizációját célozták. Az első eredmények között szerepelt az 1868. évi perrendtartási törvény,[30] amely nem pusztán a polgári per menetét szabályozta, hanem végrehajtási és peren kívüli eljárási szabályokat is tartalmazott,[31] valamint a szervezetet érintően is változásokat hozott. Ez utóbbi vonatkozásában a törvény az elsőfokú bíróságok körében a szabad királyi és rendezett tanácsú városokban a városi bírót, illetve a városi törvényszéket nevesítette, valamint a megyékben a szolgabírót esküdttársaival, illetve a megyei törvényszéket, s részletezte a kiváltságos területek stb. fórumait (1. §). Fontos megerősítő rendelkezése volt még e jogszabálynak, hogy a legfelsőbb szintű bíráskodás szerveként az egységes „magyar királyi curiát" határozta meg (4. §).

1868-ban tehát fenntartotta a jogalkotó a régi, rendi struktúra elemeit megőrző bírósági szervezet színességét és mozaikosságát. Majd csak az 1869. évi IV. törvénycikk elfogadását követően – miután e jogszabályban a közigazgatást és az igazságszolgáltatás „elkülönítették" egymástól, és rendezték a bírói hatalomgyakorlás kereteit – indult meg az az átszervezés, amelynek eredményeként megszülettek az 1871. évi szervezeti törvények.[32] Ezek, illetve a végrehajtásuk körében kiadott miniszteri rendelet[33] nyomán, 1872. január 1-jétől megkezdhették működésüket az elsőfolyamodású bíróságok, amelyek körében – mintegy alapegységként – ismételten megjelent a *járásbíróság* megnevezés. Fejér vármegyében az ekkor felállított Székesfehérvári Királyi Törvényszék illetékességi területén összesen öt királyi járásbíróságot szerveztek: Adonyban, Móron, Sárbogárdon, Székesfehérváron és Válon.

Idővel e járásbíróságok köre változott, 1912. december 1-jei hatállyal a Váli Királyi Járásbíróság székhelyét Bicske községbe helyezték át.[34]

26 Bónis – Degré – Varga i. m. 1996. 212. p. Stipta i. m. 2007. 458. p.

27 A Kúria visszaállításáról lásd Bódiné Beliznai Kinga: *Hivatás és függetlenség. A M. Kir. Kúria elnökei 1869–1937.* (Jogtörténeti Értekezések 48.) Budapest, 2020, Gondolat Kiadó, 11–22. p.

28 Stipta i. m. 1998. 119–121. p.; Bódiné Beliznai Kinga: A jogszolgáltatás szervezete. In Mezey Barna – Gosztonyi Gergely (szerk.): *Magyar alkotmánytörténet.* Budapest, 2020, Osiris Kiadó, 452. p.

29 Hogy mennyit összefirkáltak… Mi ujság? *Vasárnapi Ujság,* 1861. (február 3.) 5. sz. 58. p.

30 1868. évi LIV. törvénycikk *a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában.*

31 Stipta i. m. 2007. 458. p.

32 1871. évi XXXI. törvénycikk *az első folyamodású bíróságok rendezéséről;* 1871. évi XXXII. törvénycikk *az első folyamodású kir. törvényszékek és járásbíróságok életbeléptetéséről.*

33 Vö. A királyi ministerium rendelete az első folyamodású királyi törvényszékek és járásbíróságok székhelyeinek megállapitása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára* (MRT) 1871. 220–234. p.

34 A m. kir. igazságügyminiszternek 40.826/1912. I. M. számú rendelete a kir. járásbíróság székhelyének Válból Bicskére áthelyezése tárgyában. *Igazságügyi Közlöny,* 1912. (szeptember 26.) 9. sz. 345. p.

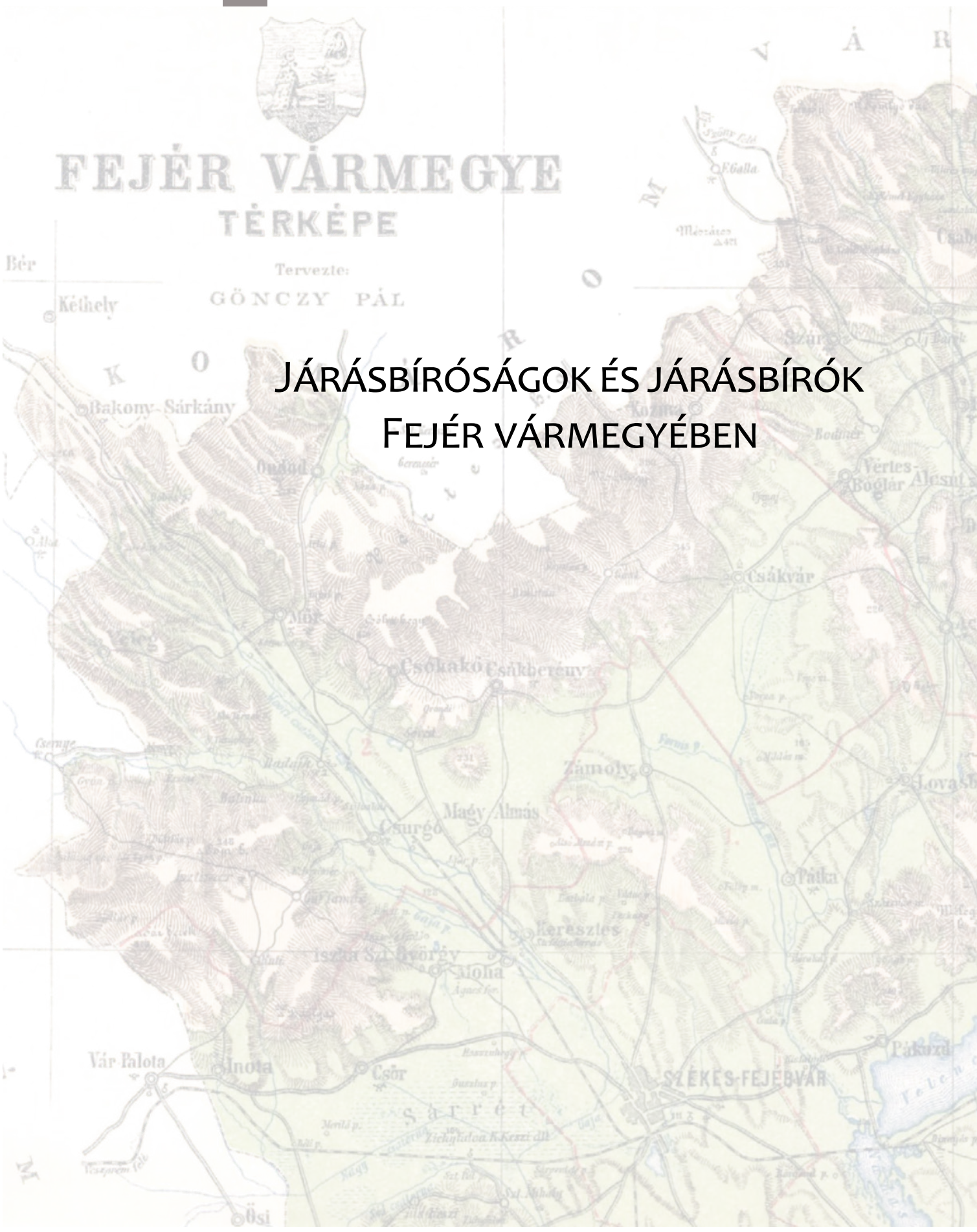

JÁRÁSBÍRÓSÁGOK ÉS JÁRÁSBÍRÓK FEJÉR VÁRMEGYÉBEN

A szervezeti változások okán a polgári kori Fejér vármegye történetében hat járásbíróságot tarthatunk számon. A korszak történésein a váli (1872–1912) és a bicskei fórum osztozik, míg a megyeszékhely, valamint Adony (később Duna-Adony), Mór és Sárbogárd bírái és bíróságai teljességgel végigkísérték azokat.

E királyi járásbíróságok életének megismeréséhez és megismertetéséhez – a szervezettörténeti adalékokon túl – leginkább két témakör feltárása nyújt segítő kezet: a jogszolgáltatás közreműködői, köztük a bírók személyéé, akik a jogszolgáltatás legfontosabb szereplői voltak, illetve az ügyeké, amelyeket e fórumok előtt rendeztek.

E két nagy témakör – és azok Fejér megyei vonatkozásainak – áttekintése előtt érdemes felvázolni azt a jogszabályi hátteret, amely a járásbíróságok működésének alapját jelentette a polgári korszakban.

Fejér vármegye térképe 1894-ben. [*Pallas nagy lexikona.* 6. Budapest, 1894, Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, képmelléklet; ADT]

Igazságügyi rendelet az adonyi járásbírósági névváltozásról. [*Igazságügyi Közlöny*, 1892. (június 1.) 8. sz. 270. p.; ADT]

A kir. igazságügyministernek 12.092/1892. I. M. számú rendelete,

az adonyi kir. járásbíróság hivatalos elnevezésének »duna-adonyi«-ra való változtatása tárgyában.

A kir. belügyminister úr a Fejér vármegyében fekvő Adony község nevének »Duna-Adony«-ra leendő megváltoztatását engedélyezvén, minthogy az említett község járásbirósági székhely, ezen kir. járásbíróság hivatalos elnevezése ezentúl »duna-adonyi kir. járásbíróság« lesz.

Kelt Budapesten, 1892. évi május hó 21-én.

A Hollaki Árpád, székesfehérvári aljárásbíró által készített kézikönyv „aláírási felhívása". [*Székesfehérvár és Vidéke*, 1878. (október 19.) 84. sz. 2. p. ADT]

Irodalom és művészet.

— **Aláírási felhivás** ily czimü müre: **„Járásbirósági kézikönyv."** — A járásbíróságok illetékessége alá tartozó polgári-, hagyatéki-, kihágási-, perenkivüli- és kisebb polgári peres ügyekre alkalmazható 212 rendbeli különféle esetekre vonatkozó birósági mintázatok gyüjteményére.

Ezen kézikönyv különösen ajánlható a birói állomásokat elnyerni óhajtó joggyakornokok, aljegyzők, törvényszéki jegyzők-, biráknak, sőt ügyvédeknek is; mivel ezen mintázat-gyüjtemény segélyével, különösen a járásbíróságoknál, de a királyi törvényszékek előtt is előforduló összes peres és perenkivüli ügyekben, a gyakorlati eljárást azonnal megtalálva, a szükséges végzéseket és kiadványozásokat, minden fenakadás és kérdezösködések nélkül, szabatosan elfogják készithetni; — s a birói pálya kezdetleges nehézségeinek megküzdésétől, könnyen mentesitik magokat.

A mü szines boritékban füzve, oly alakban jelen meg. Terjedelme 10 iv, azaz 160 oldal. — Ára 1 frt, — postai utánvéttel küldve 1 frt 10 kr.

Felkérem tehát a tisztelt aláirókat, sziveskedjenek a megrendeléseket, az előfizetési összeg beküldése nélkül hozzám czimezve — (Hollaki Árpád, királyi albirónak a járásbiróságnál, Székesfehérvárott) folyó 1878. évi október hó utolsó napjáig mulhatatlanul megtenni, illetőleg beküldeni, hogy a nyomatandó példányok felett, vállalkozó kiadó-társam akként intézkedhessék.

Az aláirási lap beérkezte után, a munka azonnal sajtó alá fog vétetni, és f. évi november hó utolsó napjaiban az aláiróknak pontosan szétküldetni.

Székesfehérvárott, 1878. évi szeptember hó 25-kén. — Tisztelettel

Szammer Imre, nyomda-tulajdonos, mint kiadó-társ.

Hollaki Árpád, kir. aljárásbiró, köz- és váltóügyvéd, mint szerkesztő.

A Juraszek János és Schlamadinger Jenő általa készített járásbírósági kézikönyv ajánlója. [*Büntető Jog Tára*, 1900. (március 15.) 24. sz. 384. p.; ADT]

IRODALOM.

Büntető Jog és eljárás a kir. járásbíróságok előtt. Gyakorlati kézikönyv. Irták Juraszek János kir. alügyész és dr. Schlamadinger Jenő ügyvéd. Megjelent Székesfehérvárott Klökner Péter udvari könyvkereskedésében. 8. r. 454 lap. Ára hat korona. A mü tartalmazza a B. T. K. és a K. B. T. K. teljes szövegét, 20 más törvényben és két min. rendeletben foglalt büntető intézkedéseket, melyek esetében a kir. járásbíróságok itélnek; továbbá a B. P. és az azt Életbeléptető törv. teljes szövegét, az életbeléptetési rendeletet, a büntető ügyviteli szabályokat, az utasitást a kir. ügyészségi megbizottak részére, a bünügyi költségekről szóló 1890: XLIII. t.-czikk szövegét, és igy az idézés, határozatok közlése, szakértők, kézbesités, érintkezés az osztr. bíróságokkal, bünügyi költségek, büntetés végrehajtása s a statistikáról szóló ministeri rendeletek felsorolását annak feltüntetésével, hogy a rendelet melyik gyüjteményben található.

Szerzők ezzel az összeállitással, melyben a járásbirósági ügymenetet érdeklő részek dült betükkel vannak szedve, igen dicséretes munkát végeztek, mely mindazoknak, kik akár mint birák, akár mint ügyvédek vagy ügyészek a kir. járásbiróságnál működnek, nagyon megkönnyiteni fogja a munkát. Ajánljuk t. olvasóink szives figyelmébe.

Az 1869-es bírói ügyvitel mintákhoz készült tárgymutatója. [*MRT* 1869. 518. p.]

Tárgymutató a mintákhoz.

		Lap
I.	Törvényszékek ügykimutatása	487
II.	Egyes birák ügykimutatása	488
III.	A pesti kir. itélő tábla ügykimutatása	489
IV.	A maros-vásárhelyi kir. itélő tábla ügykimutatása	490
V.	A magyar kir. curia mint legfőbb itélőszék ügykimutatása	491
VI.	A kir. itélő tábla (magy. kir. curia) tevékenységi kimutatása	492
VII.	A m. kir. curia mint semmitőszék ügykimutatása	493
VIII.	Jegyzék a szegénységi ügyekről	494
IX.	Iktatókönyv	495
X.	Előadói könyv	496
XI.	Mutatókönyv	497
XII.	Perkönyv	498
XIII.	Pertári mutatókönyv	499
XIV.	Perfelvételi jegyzőkönyv	500
XV.	Pertári napló	502
XVI.	Kiadókönyv	503
XVII.	Kézbesitési iv	504
XVIII.	Jegyzék a más hatóság részére eszközlött kézbesitésekről	505
XIX.	Postakönyv a közönséges küldeményekről	506
XX.	Postakönyv az értékküldeményekről	507
XXI.	Irattári sorkönyv	508
XXII.	Irattári mutatókönyv	509
XXIII.	Sürgetési napló	510
XXIV.	Letéti napló	511
XXV.	Birói letétkönyv	512
XXVI.	Végrehajtási letétkönyv	513
XXVII.	Kiküldetési napló	514
XXVIII.	Ellenőrzési napló	515
XXIX.	Felebbviteli határozat	516
XXX.	Örökösödési ügyek jegyzéke	517

A KIRÁLYI JÁRÁSBÍRÓSÁGOK MŰKÖDÉSI ÉS HATÁSKÖRI KÉRDÉSEI A VÁLTOZÓ JOGSZABÁLYOK TÜKRÉBEN

Az alapvetés, hogy a járásbíróságok elsőfokú jogszolgáltató szervek és a csekélyebb súlyú, illetve kisebb perértékű ügyeket tárgyalják, általánosságban ismert. Ahhoz azonban, hogy valamivel *árnyaltabb kép* rajzolódjon ki a járásbíróságok működéséről, több típusú és jellegű jogforrást kell számba venni: így a szervezetet kialakító, az eljárásokat rendező, valamint a működést és az ügyvitelt[35] szabályozó normákat. A magyar jogfejlődésben e három alapvető szabályozási tárgykör többször előfordult, hogy egyazon jogszabály rendelkezései között kapott helyet. Az alábbiakban e szabályozások *kronologikus* számbavétele mentén rajzolódhat ki az, hogy az 1872-től működő elsőfolyamodású bíróságok, köztük a királyi járásbíróságok hogyan működtek, illetve milyen ügyekben rendelkeztek hatáskörrel.[36]

Az első polgári peres eljárást szabályozó 1868. évi perrendtartási törvény jó példája annak, hogyan keveredhetnek egy jogszabályban a szabályozási tárgyak. Ebben a törvényben ugyanis nemcsak az eljárás szabályait rögzítették, hanem – a törvény első fejezeteiben – a szervezeti, hatásköri kérdéseket is taglalták. E törvény kétféle eljárást nevesített: a sommás, illetve a rendes eljárást. Az előbbi az egyesbírák, az utóbbi a törvényszékek előtt folyt le (91–92. §). A törvény 93. §-a részletezte, hogy mely esetek tartoztak a sommás eljárás alá, amely szóbeli és nyilvános, illetve rövid (három munkanap) lefolyású volt.[37]

1868-ban azonban – mint már szóba került – még nem állt fel az a bírósági szervezet, amely a polgári korszak egészét meghatározta, tehát még nem működtek a királyi járásbíróságok sem. Ez persze nem jelentette azt, hogy az egységes bírósági szervezet hiányában ne lett volna alapvető igény az egységes működés szabályozására. Ezt biztosította Horvát Boldizsár igazságügy-miniszter 1869. április 29-én kelt rendelete, amely a bírói ügyvitel tárgyában született.[38] A tárcavezető az *„1868. LIV. t.czikk 6. §-ában nyert felhatalmazás erejénél fogva, a törv. rendtartással egyidejüleg, a jelen ügyviteli szabályzatot”* léptette hatályba, s rendelkezett mind az elsőfolyamodású, mind a fellebbviteli törvényszékeknél, valamint az egyesbíráknál az ügyvitelről. Ennek keretében az általános határozatok mellett az iktatás, a pertár, a határozatok előkészítése, a tanácsülés, a kiadmányozás, az irattár, a hivatalos pénzkezelés, a bírói kiküldetések, a fellebbvitel és az ügykezelés szabályait részletezte.

1871 SZERVEZETI TÖRVÉNYEI

Az 1871. évi XXXI. és XXXII. törvénycikkekkel felállított – egységes – elsőfolyamodású bíróságok rendszerének létrehozása, illetve munkájuk megkezdése körül azonban sokféle bizonytalanság támadt 1872 első heteiben, hónapjaiban, ami érthető, hiszen egy teljesen új szervezetrendszer állt fel ekkor.

Az egyes bíróságok hatáskörének kérdésessé válását jól tükrözi az egyik legkorábbi – még 1872 januárjában született – igazságügy-miniszteri rendelet, amelynek már a címe is kifejezetten beszédes e „tétovaság” tekintetében: *„A m. kir. igazságügyministemek 1872. jan. 28-án 1800. sz. a. az erdélyi kir. törvényszékekhez és járásbíróságokhoz intézett körrendelete a kihágási eseteknek a járásbíróságok hatáskörébe tartozandósága iránt.”*[39]

35 Lásd ehhez SCHLACHTA Boglárka Lilla: Adalékok a bírói hivatás történetéhez. In *Mailáth György Tudományos Pályázat 2019.* Budapest, 2020, Országos Bírósági Hivatal, 817–857. p.; HORVÁTH Zsolt: *Jogszolgáltatás Zala megyében a polgári korban (1872–1945). Hivataltörténet és levéltárismertető.* Zalaegerszeg, 1999, Zala Megyei Levéltár, 84–86. p.

36 Vö. HORVÁTH i. m. 1999. 16–17. p.

37 Ezt lásd a kötet további részében.

38 Igazságügyminiszteri rendelet. A bírói ügyvitel tárgyában. 1869. április 29. *MRT* 1869. 433–518. p.

39 *MRT* 1872. 82–83. p.

A m. kir. igazságügyministernek 1872. jan. 28-án 1800. sz. a. az erdélyi kir. törvényszékekhez és járásb.róságokhoz intézett körrendelete

a kihágási eseteknek a járásbiróságok hatáskörébe tartozandósága iránt.

Több oldalról kétség támadt az iránt, vajjon az oszt. büntető törvénykönyv több §§. alá eső, s az 1858. jun. 20-kán kelt legfelsőbb császári nyiltparancs alapján, a közigazgatási hatóságok illetőségéhez utasitott kihágási esetek fölötti biráskodás a kir. járásbirósságoknak a bünvádi ügyekre nézve az 1871. XXXI. t. cz. 16. §-ában szabályozott hatáskörébe megy-e át, avagy továbbra is a közigazgatási közegek teendői közé fog-e tartozni?

Minthogy a közigazgatási közegek ezen u. n. fenyitvényi hatósága sem az osztrák büntető törvénykönyv, sem pedig a büntető eljárás szabványaiban nem gyökeredzik, hanem — a mint az az 1858. junius 20-ki rendelet bevezetésében is határozottan kimondatik, — az abban felsorolt, és azelőtt szintén a rendes birói hatáskörbe tartozott kihágási esetek fölötti biráskodás az eljárás egyszerüsitése és gyorsitása czéljából ruháztatott csak át a közigazgatási hatóságokra; ujabban azonban az egyidejüleg f, évi jan. 1-én életbeléptetett 1869. IV. t. cz. I. §. által a közigazgatás az igazságszolgáltatástól szorosan elkülönittetett, s ezen törvényi intézkedés folytán a fentebb hivatkozott rendelet hatályon kivül helyezetnek tekintendő; ennélfogva utasitom a kir. járásbirósságokat, hogy a mennyiben eddig még nem történt volna, a fentebb emlitett kihágásokra vonatkozó ügyiratoknak a mult évi deczember hó 12-én kibocsátott átvételi „Utasitás“ I. rész B) szakaszának c) pontja értelmében leendő átvétele végett az eddig illetékes rendőri közegekkel tegyék magukat érintkezésbe.

Miről tudomásvétel végett egyuttal a kir. törvényszékek is értesittetnek.

Kelt Pesten, 1872. jan. 28-án.

Az igazságügyminister rendeletéből:

Kovács Kálmán, s. k.
m. tanácsos.

Minisztériumi „állásfoglalás” a kihágások elbírálásáról. [*MRT* 1872. 82–83. p.]

E rendelkezés kissé hajaz napjaink „gyakran ismételt kérdések" jelenségére, ahol egy sokak által kérdésessé vált ügy megoldását igyekszik rendezni az arra hivatott szerv, ezúttal az igazságügyi minisztérium. Emellett ekkoriban tisztázták még az *„árva- és gyámhatósági, valamint a gondnoksági ügyekben"* a bírósági–árvaszéki hatásköröket,[40] illetve még azt is, hogy milyen formában kell az új bíróságoknak az ítéleteket kiadni: *„A pesti kir. itélő tábla elnökének f. évi február hó 25-én 287. sz. a. kelt jelentése szerint, a kir. bíróságok egy része itéleteit Ő Felsége a király nevében adja ki, nagy része azonban a törvényhatósági bíróságok által használt alakban fogalmazza; továbbá az ügyviteli szabályok 204. §-nak azon rendeletét, mely szerint a határozat, mely ellen a felebbvitel intéztetett, hiteles másolatban mindig felterjesztendő, figyelmen kivül hagyta.*

Egyöntetü eljárás végett utasittatnak tehát a bíróságok: hogy itéleteiket, az 1869:IV. t. cz. 2. §-nak megfelelően, Ő Felsége a király nevében adják ki, és az 1869 évi April hó 29-én kibocsájtott birói ügyviteli szabályok 204. §-nak rendeleteit szorosan szem előtt tartsák" – figyelmeztetett az igazságügy-miniszter 1872. február 27-i rendeletében.[41]

A szervezeti törvények hatálybalépése megkövetelte azt is, hogy az újonnan felállított szervek részére, szervezetük és működésük tekintetében iránymutatás szülessen, azaz az ügyviteli szabályok megújítására is sort kellett keríteni. Erre szolgált az ekkor már Bittó István igazságügy-miniszter által jegyzett, 1872. április 4-én kelt *szolgálati utasítás*.[42] A normaszöveg két részre oszlott: az első részben a bírák és bírósági hivatalnokok szolgálati viszonyait rendezték, a második részben pedig az ügyviteli szabályok kaptak helyet.[43]

Az elsőfokú bíróságok hatáskörének kérdése is bekerült az 1871. évi szervezeti törvényi rendelkezésekben. A jogszabályi szövegezés nem rejtette el azt az átmenetiséget, amely a helyzetből adódott, azaz a korábbi bírói szervek helyébe újak léptek: *„A kir. járásbiróságok hatásköréhez egyelőre azon polgári peres és perenkivüli törvénykezési teendők tartoznak, melyeket a fennálló törvények és törvényes rendeletek az eddig fennállott egyes bíróságokhoz (jelesen a szolgabiró, városi biró, kerületi főbiró és egyes bióhoz) utasitanak."* (15. §) E rendelkezésből azonban – az utókor számára talán – nem egyértelműen következik az, hogy a járásbíróságok pontosan milyen polgári ügyekben jártak el. Ugyanerre a kérdésre a büntetőügyek vonatkozásában némi segítséget nyújt a válaszban a következő szakasz, amelynek a) pontja ugyan még a korábbi gyakorlatra utal csak, b) pontja azonban a sajtóügyek, a könyvkiadás és -árusítás, valamint a színháznyitás és az előadások engedélyeztetéséhez kapcsolódó egyes szabályok megsértését a járásbíróságok hatáskörébe utalja. Továbbá a törvényszékek hatáskörébe tartozó bűnügyekben a vizsgálatot is a járásbíróságok által teljesítendőnek rendeli.[44]

A törvény indokolása is a hatáskör meghatározásának nehézségeiről árulkodik: *„Bűnvádi ügyekben a járásbiróságok hatáskörét szabatosan körülirni nem lehet; minthogy e tekintetben különösen a Királyhágón innen legtöbbnyire csak a birói gyakorlat dönt. A b) pontban felsoroltatnak azon esetek, melyek a sajtótörvény, ugy a szinházakról szóló 1848:XXXI. tc. értelmében, már eddig is a polgári biróságok elé tartoztak; és minthogy ez esetekben csekély kihágások forognak kérdésben: ezeket az egyes bíróságokhoz lehet utasitani. A végbekezdés természetesen csak azon járásbiróságokra vonatkozik, melyeknek székhelye a törvényszék székhelyével nem esik össze; mert a törvényszék székhelyén létező járásbiróság személyzete amugy is a törvényszék személyzetéből rendeltetik ki, és nem volna indokolható, hogy itt a járásbiróság vezesse a bűnvizsgálatokat."*[45]

40 A m. kir. bel- és igazságügyministereknek 1872. jan. 30-án 3091. sz. a. kelt rendelete a birói és árvaszéki hatáskörök megjelölése tárgyában. *MRT* 1872. 83–83. p.

41 A magy. kir. igazságügyministernek 1872. évi febr. 27-én 6570. sz. a. kelt az első f. bíróságokhoz intézett rendelete az itéleteknek ő Felsége nevében kiadása iránt. *MRT* 1872. 89. p.

42 Az igazságügyminiszternek 1872. évi april 4-ikén 4010. sz. a. kelt rendeletével kibocsátót szolgálati utasítás. az elsőfolyamodásu bíróságok számára. *MRT* 1872. 151–171. p.

43 A szolgálati viszonyról szóló rendelkezések bővebb felvilágosítást adnak számunkra az elsőfolyamodású fórumok, köztük a járásbíróságok hivatali-személyzeti struktúráját illetően, amelyről a következő fejezetekben lesz szó.

44 16. § Bűnvádi ügyekben a járásbiróság eljár és itél:
a) azon büntetendő cselekmények esetében, melyek fölött a törvények és a törvényes gyakorlat szerint az eddig fennállott egyes bíróságok ítéltek;
b) az 1848:XVIII. tc. 32., 35., 36., 39., 40., 41., 44. §-ai és az 1848:XXXI. törvénycikk 1. és 3. § rendeleteinek megszegése esetében.
Ezeken felül a járásbíróságok teljesitik a büntető vizsgálatot a járásukon belül felmerülő azon bűnügyekben, melyek a törvényszék hatásköréhez tartoznak, a mennyiben a törvényszék ezen bűnvizsgálatok vezetését saját vizsgáló biróra nem bizza.

45 1871. évi XXXI. törvénycikk *indokolása az első folyamodásu bíróságok szervezéséről.* A 20. §-hoz.

Idézés egy sommás tárgyalásra a korszak legelejéről. [*Budapesti Közlöny Hivatalos Értesítője*, 1872. (november 6.) 254. sz. 3805. p.; ADT]

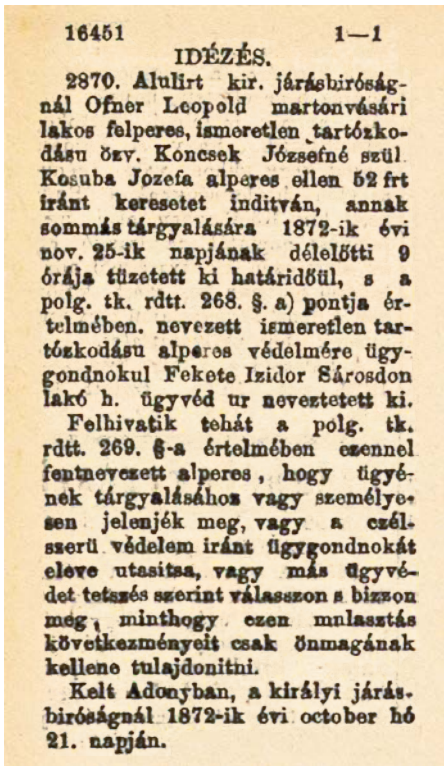

16451 1—1

IDÉZÉS.

2870. Alulirt kir. járásbiróságnál Ofner Leopold martonvásári lakos felperes, ismeretlen tartózkodásu özv. Koncsek Józsefné szül. Kosuba Jozefa alperes ellen 52 frt iránt keresetet inditván, annak sommás tárgyalására 1872-ik évi nov. 25-ik napjának délelőtti 9 órája tüzetett ki határidőül, s a polg. tk. rdtt. 268. §. a) pontja értelmében, nevezett ismeretlen tartózkodásu alperes védelmére ügygondnokul Fekete Izidor Sárosdon lakó h. ügyvéd ur neveztetett ki.

Felhivatik tehát a polg. tk. rdtt. 269. §-a értelmében ezennel fentnevezett alperes, hogy ügyének tárgyalásához vagy személyesen jelenjék meg, vagy a czélszerü védelem iránt ügygondnokát eleve utasitsa, vagy más ügyvédet tetszés szerint válasszon s bizzon meg, minthogy ezen mulasztás következményeit csak önmagának kellene tulajdonitni.

Kelt Adonyban, a királyi járásbiróságnál 1872-ik évi october hó 21. napján.

A ún. „Sárga könyv” címlapja. [*Az igazságügyminister által javaslatba hozott szabályok a bűnvádi eljárás tárgyában.* Pest, 1872, Ráth Mór kiadása]

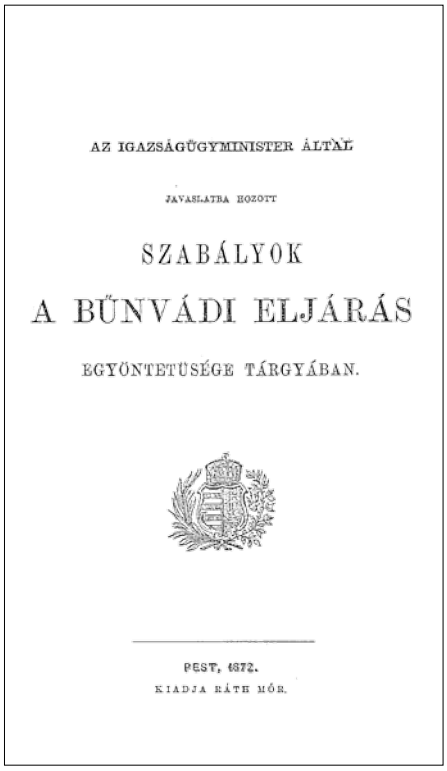

AZ IGAZSÁGÜGYMINISTER ÁLTAL

JAVASLATBA HOZOTT

SZABÁLYOK

A BŰNVÁDI ELJÁRÁS

EGYÖNTETÜSÉGE TÁRGYÁBAN.

PEST, 1872.

KIADJA RÁTH MÓR.

Pauler Tivadar büntetőjog „tankönyvének” címlapja. [Pauler Tivadar: *Büntetőjogtan.* II. kötet. Buda-Pest, 1873, Pfeifer Ferdinánd]

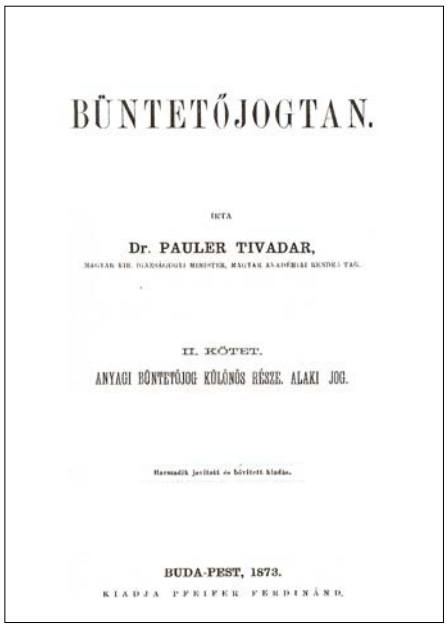

BÜNTETŐJOGTAN.

IRTA

Dr. PAULER TIVADAR,

II. KÖTET.

ANYAGI BÜNTETŐJOG KÜLÖNÖS RÉSZE. ALAKI JOG.

BUDA-PEST, 1873.

KIADJA PFEIFER FERDINÁND.

Pauler Tivadar portréja. [*Vasárnapi Ujság*, 1871. (február 19.) 8. sz. 93. p.; ADT]

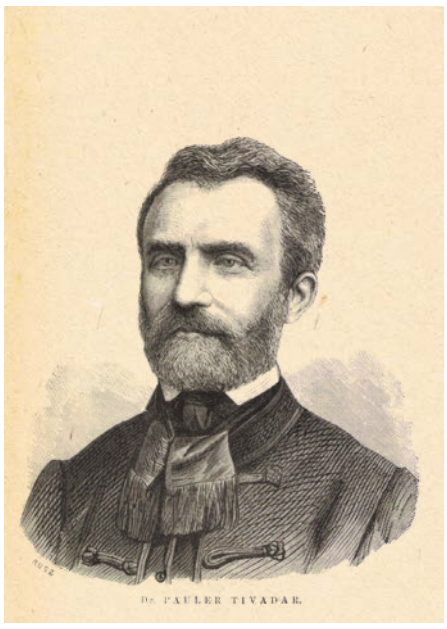

Dr. PAULER TIVADAR.

Perczel Béla portréja. [*Vasárnapi Ujság*, 1875. (március 7.) 10. sz. 149. p.; ADT]

Bittó István portréja. [*Vasárnapi Ujság*, 1874. (március 29.) 13. sz. 193. p.; ADT]

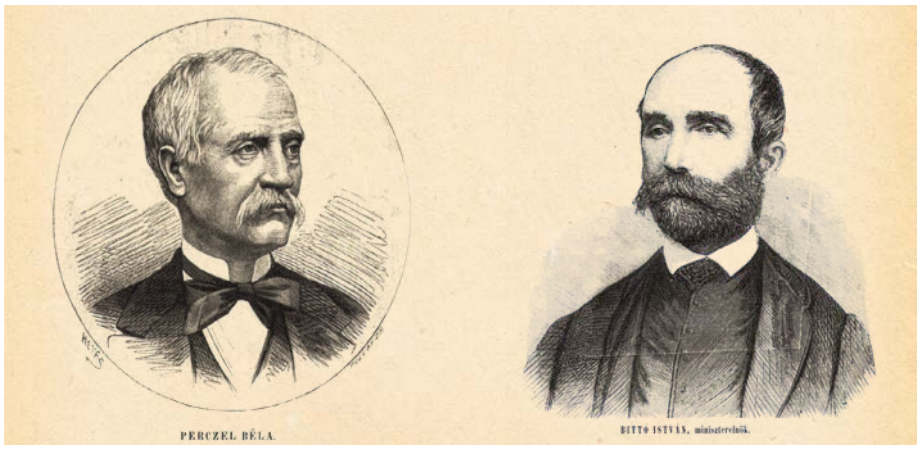

PERCZEL BÉLA.

BITTÓ ISTVÁN, miniszterelnök.

A büntetőügyek hatásköri kérdéseihez egy jogszabályon kívüli forrás is válaszokat adott ezekben az években. Pauler Tivadar, aki még az elsőfolyamodású bíróságok indulásának évében, 1872 szeptemberében lett igazságügy-miniszter, a *Büntetőjogtan* című kétkötetes könyve nyomán is széles körben ismert volt a korszakban. A büntetőjogi tankönyvként használt, de valójában ezen túlmutató alkotás – kodifikált büntető anyagi és eljárási jogi szabályok hiányában – nélkülözhetetlenné vált a bírók számára a maga korában.[46] Pauler második kötetének „Második könyv" címet viselő egységében az alaki büntetőjogról írt. Ebben a büntetőhatóság taglalását követően a büntetőbíróságok szervezetét is bemutatja, és a tankönyv 1873-as kiadásában már nevesíti, hogy az 1871. évi XXXI. törvénycikk nyomán az alsóbb büntető bíróságokat *„az ujonnan szervezett első folyamodásu kir. törvényszékek képezik"*.[47] Pauler rendszerezte a korábbi, rendi és reformkori magyar jogszabályok és a neoabszolutizmusban bevezetett osztrák jog szabályait, s ekként adott reális választ a felmerülő büntetőjogi problémákra. A hatásköri kérdéseknél is az osztrák büntető perrendtartásra utalt vissza, mely szerint a büntetőhatóságot a bűntettekre és vétségekre nézve az elsőfolyamodású törvényszékek gyakorolták, illetve a *„büntetőtörvényben foglalt kihágások fölött, az összes eljárás a járásbíróságokat illeti, melyek azt egyes birák által teljesitik"*.[48]

Ezekben az években ugyanakkor a büntető eljárási jog rendezése is terítékre került. Legalábbis még Horvát Boldizsár igazságügy-minisztersége alatt született egy törvényjavaslat a bűnvádi eljárás szabályozásáról, amelyből azonban – az elhúzódó országgyűlési tárgyalások miatt – nem lett törvény. Bittó István mint a következő igazságügyi tárcavezető a törvényjavaslat szövegét körrendelettel megküldte a bírói szerveknek, s egyúttal kérte ennek a zsinórmértékül való alkalmazását. E „büntető törvénykezési szabályrendelet" a borítójáról a *„Sárga könyv"* elnevezést kapta,[49] s végül – az 1896-ban megalkotott bűnvádi perrendtartás[50] hatályba lépéséig – 28 éven át használatban volt a magyar bíróságokon.[51]

Folytatva a bírósági ügyvitel történetét a következő említésre érdemes dátum 1875. január 1. volt, ugyanis ekkor lépett hatályba egy új szabályozás. Az akkor már igazságügy-miniszterként működő Pauler Tivadar által, 1874. október 15-én kiadott rendeletnek[52] a harmadik címe szólt a járásbírósági ügyvitelről, amelynek szabályai alapvetően igazodtak az elsőfolyamodású királyi törvényszékek (Második cím) ügyviteli szabályaihoz a megfelelő eltérésekkel. Ennek a rendeletnek a kimutatásokhoz készített mellékletei azok, amelyek a bírósági ügykörökről közvetetten felvilágosítást adhatnak. A IX. minta például a polgári ügyek kimutatásához készült: sommás, örökösödési, és „folyó ügy" csoportjaira bontva a tevékenységeket, illetve a fellebbviteli ügyeket felterjesztés és leérkezés alapján. Ugyanitt a bűnvádi ügyek kimutatását a bűnvádi vizsgálat és a kihágási, valamint „folyó ügyek" kategóriájára bontva kérte a rendelkezés.

1878-ban több miniszteri rendelet nyomán néhány elemében változott a bírósági ügyvitel.[53] E rendeletek közül beszédes a címe a Tisza Kálmán és Perczel Béla által kiadottnak: *„Bel- és igazságügyministeri rendelet az 1877. XXII. t. cz. életbeléptetése, végrehajtása és a kisebb polgári peres ügyekben követendő ügyvitel tárgyában. A járásbíróságok, szolgabirák és békebirák számára."*[54]

46 Vö. Király Tibor – Máthé Gábor – Mezey Barna: A polgári büntetőjog története. In Mezey Barna (szerk.) *Magyar jogtörténet.* Budapest, 2007, Osiris Kiadó, 327. p.

47 Pauler Tivadar: *Büntetőjogtan.* II. kötet. Buda-Pest, 1873, Pfeifer Ferdinánd, 289. p.

48 Pauler i. m. 1873. 297. p. A kihágásokhoz lásd Szabó Mátyás: A kihágás intézménye az 1852. évi osztrák büntető törvénykönyvben. *PRO PUBLICO BONO – Magyar Közigazgatás,* 2020. 3. sz. 130–143. p. (DOI: 10.32575/ppb.2020.3.9)

49 A kiadvány címe valójában: *Az igazságügyminister által javaslatba hozott szabályok a bűnvádi eljárás tárgyában.* Pest, 1872, Ráth Mór kiadása.

50 1896. évi XXXIII. törvénycikk *a bünvádi perrendtartásról.* (Bp.)

51 Stipta i. m. 2007. 444. p.

52 A magy. kir. igazságügyministernek 1874. évi októberhó 15-én 3436/I. m. e. 1874. szám alatt kelt rendelete a bírói ügyvitel tárgyában. *MRT* 1874. 495–564. p.

53 Bel- és igazságügyministeri rendelet az 1877. évi XXII. t. ez. életbeléptetése, végrehajtása s a kisebb polgári perek ügyekben követendő ügyvitel tárgyában. A községi bíróságok számára. *MRT* 1878. 52–65. p.;
A magyar királyi pénzügyi és igazságügyi ministereknek szabályrendelete 407. szám alatt a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásnál lerovandó bélyegilletékek tárgyában. *MRT* 1878. 82–87. p.

54 Bel- és igazságügyministeri rendelet az 1877. XXII. t. cz. életbeléptetése, végrehajtása és a kisebb polgári peres ügyekben követendő ügyvitel tárgyában. A járásbíróságok, szolgabirák és békebirák számára. *MRT* 1878. 66–81. p.

Jegyzetek

1. Ezen felvételi minta a kir. járásbíróságok beadványi forgalmának kimutatására szolgál; e kimutatás tárgyát tehát kizárólag beadványok képezik.

2. Az I. rész (ügyforgalom) az ügyforgalmat általánosságban, a II. rész (tevékenységi kimutatás) pedig a bírák tevékenysége szerint részletezve tüntesse ki.

3. A 3—7 terjedő rovatok a polgári telekkönyv és büntető igtatókönyvekbe vezetett beadványok forgalmát összesen adják elő, e rovatokban tehát az elnökségi beadványok mellőzendők, mint a melyek a 23—27 terjedő rovatok tárgyát képezik, a 8—12 terjedő rovatok tisztán a polgári, a 13—17 terjedők kizárólag a telekkönyvi, a 18—22 terjedők pedig csakis a büntető igtatókönyv beadványainak forgalmát mutassák ki.

VIII. minta a 69. §-hoz.

A .....

Sorszám	A birák nevei	A polgári telekkönyvi és büntető igtatókönyvbe vezetett beadványok száma						
		a m. évről hátralékban maradt	a f. évben érkezett	lett összesen	a f. évben elintéztetett	a f. évről hátralékban maradt	a m. évről hátralékban maradt	
1	2	3	4	5	6	7	8	

Jegyzetek.

1. Ezen felvételi minta azon perek és ügyek (s nem beadványok) forgalmának kitüntetésére szolgál, melyek a polgári igtatókönyvnek képezik tárgyát, s melyeknek beadványi forgalma a VIII. felvételi minta 8—12-ig terjedő rovataiban foglaltatik.

2. Az I. rész (ügyforgalom) az ügyforgalmat általánosságban, a II. rész (tevékenységi kimutatás) pedig a birák tevékenysége szerint részletezve tüntesse ki.

3. A főrovatok két első alrovata összegének a harmadik alrovat összegével, ennek pedig a többi alrovat összegével kell egyeznie. Például az első főrovatnál (sommás per) 3r + 4r = 5r és 5r = 6r + 7r + 8r + 9r stb. A felebbviteli ügyek főrovata e szabály alól kivételt képez. Ezen ügyekre nézve megjegyeztetik, hogy a kir. járásbíróságok a harmadbiróság itéleteit vagy végzéseit a szerint, amint azok helybenhagyók, megmásitók vagy feloldók, saját elsőbirósági itéleteik vagy végzéseikre, nem pedig a kir. Itélőtábla itéletei — vagy végzéseire vonatkozólag tüntessék ki.

4. E kimutatásban a polgári igtatókönyvke vezetett minden per és ügy kitüntetendő; azon ügyek, melyek részére specialis rovat nem nyittatott, az „egyéb folyó ügy“ rovatába veendők fel.

IX. minta a 69. §-hoz.

A ..... i kir. já

Sorszám	A birák nevei	Sommás per							
		a m. évről folyamatban maradt	a f. évben érkezett	lett összesen	A f. évben befejeztetett			a f. évről folyamat ban maradt	a m. évről folyamat-
					itélettel	végzéssel	egyezséggel		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	

Általános kimutatás.

i kir. járásbiróság általános ügyforgalmi kimutatása az 187..... ik évről.

I.

Ügyforgalom.

Köz. polgári ügy				Telekkönyvi ügy					Bünvá[illegible]i ügy			Elnökségi ügy				
a f. évben érkezett	lett összesen	a f. évben elintézetett	a f. évről hátralékban maradt	a m. évről hátralékban maradt	a f. évben érkezett	lett összesen	a f. évben elintézetett	a f. évről hátralékban maradt	a m. évről hátralékban maradt	a f. évben érkezett	[illegible]	a f. évben elintézetett	a f. évről hátralékban maradt	a múlt évről hátralékban maradt	a f. évben érkezett	lett összesen	a f. évben elintézetett	a f. évről hátralékban maradt
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27

II.

Tevékenységi kimutatás.

Kimutatás a közönséges polgári ügyekről.

rásbiróság kimutatása a polgári ügyekről s azok elintézése módjáról az 187..... évben.

I.

Ügyforgalom.

Örökösödési ügy					folyó ügy					felebbviteli ügy									
										felterjesztetett		leérkezett							
												a semmisitő széktől		a másodbiróságtól			a harmadbiróságtól		
ban maradt	a f. évben érkezett	lett összesen	a f. évben befejezetett	a f. évről folyamatban maradt	a m. évről folyamatban maradt	a f. évben érkezett	lett összesen	a f. évben elintézetett	a f. évről folyamatban maradt	a semmisitőszékhez	a másod és harmadbirósághoz	helyt adó	el- vagy visszautasitó	helybenhagyó	megsemmisitő	feloldó	helybenhagyó	megsemmisitő	feloldó
0	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29

II.

Tevékenységi kimutatás.

Az 1874-es bírói ügyvitelhez kiadott VIII. és IX. minta az ügyforgalom kimutatására. [*MRT* 1874. 14. melléklet]

A kisebb polgári peres ügyekről szóló 1877-es törvény részlete a törvénytárból. [Márkus Dezső (szerk): *Magyar Törvénytár 1000–1895. 1877–1878. évi törvényczikkek.* Budapest, 1896, Franklin-Társulat, 74–75. p.; ADT]

11. §. A jelen törvény szerinti eljárás alá a következő polgári peres ügyek tartoznak :(3)

1. Pénzköveteléseket tárgyazó keresetek, melyek összege a járulékokon kivül 50 frtot(4) meg nem halad.(5)

2. Ingóságok vagy munkateljesités iránti keresetek, ha a kereset tárgyának értéke a járulékokon kivül 50 frtot meg nem halad, vagy felperes a követelés tárgya helyett 50 frtot(4) meg nem haladó pénzösszeget elfogadni késznek nyilatkozik.(5)

3. Kamatok, életjáradékok, tartási és élelmezési kötelezettségek iránti keresetek, ha a kereset tárgya a járulékokon kivül évi 50 frt(4) összeget vagy értéket meg nem halad, vagy felperes a kereset tárgya helyett 50 frtot(4) meg nem haladó pénzösszeget elfogadni késznek nyilatkozik, és ha a főkötelezettség birói itéleten, egyezségen vagy közjegyzői közokiraton alapul, vagy az adós által kétségbe nem vonatik.(1)

4. Polgári eljárás alá tartozó mezei rendőri ügyek, ha a követelt összeg a járulékokon és az esetleg szintén megitélhető pénzbirságon kivül 100 frt összeget meg nem halad és ugyanazon összeg erejéig a vadak által okozott kártéritést tárgyazó keresetek.(2)

5. A bérelt laknak vagy tartozmányainak kiüritése, ugy ugyanezeknek a bérlő részére való átbocsátása iránti keresetek feltétlenül ; lakást és tartozmányait nem képező más bérelt helyiségek kiüritésére és átbocsátására vonatkozó keresetek pedig csak akkor, ha az évi bérösszeg Budapesten 400 frtot, más helyen pedig 200 frtot meg nem halad.

Részint lakást és tartozmányait képező, részint más helyiségek együttes kibérlése esetében a bérlemény kiüritése vagy átbocsátása iránti keresetek csak azon esetben tartoznak a jelen törvényben szabályozott eljárás alá, ha az együttes évi bérösszeg Budapesten 400 forintot, más helyen pedig 200 frtot meg nem halad.(3) (4)

6. Haszonbérletek visszabocsátása iránti keresetek, ha az évi bérösszeg 50 frtot meg nem halad.(3)

7. A becsületsértési ügyek az ország azon területén, a hol ezek polgári peres eljárás tárgyát képezik.(5)

8. A vásári birósági ügyek az országos és heti vásárok ideje alatt, ha a követelt összeg vagy a követelt tárgy értéke a járulékokon kivül 50 frtot meg nem halad.(6)

9. Mesgye-igazitási és sommás visszahelyezési ügyek azonban csak akkor, ha a per tárgyát lakásnak vagy tartozmányainak, avagy egy cat. holdat meg nem haladó földbirtoknak birtoklása képezi.(7)

Telekkönyvi és váltóügyek, továbbá a bánya és urbéri biróságok elé, ugyszintén a fennálló törvények értelmében közigazgatási, vagy más nem birói hatósághoz utalt ügyek, végre a jelen szakasz 8. pontjának eseteit kivéve, a kereskedelmi ügyek a jelen törvényben szabályozott eljárás alá semmi esetben sem tartozhatnak.(8)

Csemegi Károly portréja. [*Magyar Salon*, 1890–1891. 14. k. 120. p.; ADT]

A Csemegi-kódex, azaz a büntető törvénykönyv nyomtatott képe a *Főrendiházi irományok* kötetében. [*Főrendiházi irományok.* 1875. X. k. 81. p.]

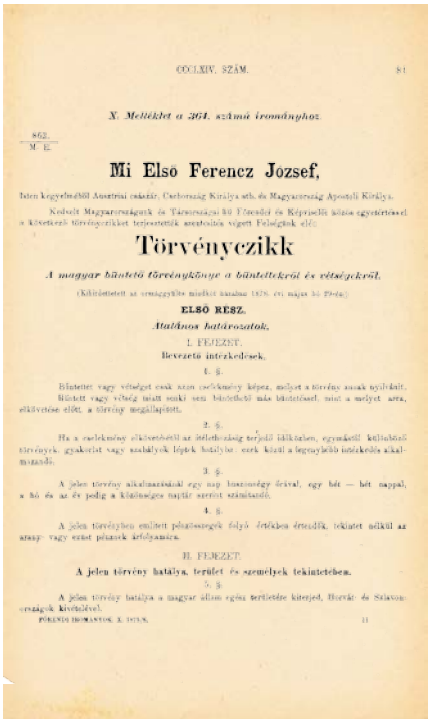

CCLXIV. SZÁM. 81

X. Melléklet a 364. számú irományhoz.

862.
M. E.

Mi Első Ferencz Jozsef,

Isten kegyelméből Ausztriai császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai Hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

A magyar büntető törvénykönyve a büntettekről és vétségekről.

(Kihirdettetett az országgyülés mindkét házában 1878. évi május hó 29-én.)

ELSŐ RESZ.

Általános határozatok.

I. FEJEZET.

Bevezető intézkedések.

1. §.

Büntettet vagy vétséget csak azon cselekmény képez, melyet a törvény annak nyilvánit. Büntett vagy vétség miatt senki sem büntethető más büntetéssel, mint a melyet arra, elkövetése előtt, a törvény megállapított.

2. §.

Ha a cselekmény elkövetésétől az itélethozásig terjedő időközben, egymástól különböző törvények, gyakorlat vagy szabályok lépnek hatályba : ezek közül a legenyhébb intézkedés alkalmazandó.

3. §.

A jelen törvény alkalmazásánál egy nap huszonnégy órával, egy hét — hét nappal, a hó és az év pedig a közönséges naptár szerint számitandó.

4. §.

A jelen törvényben emlitett pénzösszegek folyó értékben értendők, tekintet nélkül az arany- vagy ezüst pénznek árfolyamára.

II. FEJEZET.

A jelen törvény hatálya, terület és személyek tekintetében.

5. §.

A jelen törvény hatálya a magyar állam egész területére kiterjed, Horvát- és Szlavonországok kivételével.

FŐRENDI IROMÁNYOK. X. 1875/8. 11

A címben hivatkozott törvény „a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról" szólt,[55] amely az alaki jog egyik fejlődési állomását jelentette ekkor, és nem hagyta érintetlenül a – témánk szempontjából fontos – járásbíróságokat sem, ugyanis a községi bíráskodást meghaladó kisebb polgári perekben a járásbíró, valamint a megyékben a szolgabíró és a városokban a békebíró járhatott el (1. §). Az 1877. évi törvény 11. §-a tételesen meghatározta, hogy mely ügyek tartoztak ebbe a körbe.

55 1877. évi XXII. törvénycikk *a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról.*

A büntetőjogi kodifikáció következményei

A magyar jogtörténetben az 1878-as esztendő leginkább a Csemegi Károly (1826–1899) nevéhez fűződő büntető törvénykönyv megalkotásáról nevezetes. Az *1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről* címet viselő, de közkeletűen csak *Csemegi-kódexként* emlegetett jogszabály az anyagi büntetőjog terén jelentős változást eredményezett, annál is inkább, hiszen a korábbi osztrák szabályozás, majd a Pauler-féle *Büntetőjogtan* után egy európai szellemiségű, magyar Btk. született.[56]

A törvényi tényállások meghatározása tagadhatatlanul előrelépést jelentett nemcsak a bűntettek és vétségek, hanem a kihágások esetében is, amelyek megmaradtak a járásbíróságok hatáskörében is. E kisebb súlyú büntetendő cselekmények egy részét külön, az *1879. évi XL. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról* szóló törvényben (Kbtk.) rendezték.[57]

A bíróságoknak a büntetőügyekben való hatásköre eddig meglehetősen tisztázatlan volt, amely fakadt abból, hogy a büntető anyagi jog kodifikációja váratott magára. Azonban a Csemegi-kódex és a kihágási törvény megalkotásával ez realizálódott, ellenben a büntetőeljárás egyöntetű törvényi szabályozása még váratott magára. Ebben a konstellációban nem meglepő, hogy a jogalkotó igyekezett azokat a visszásságokat rendezni, amelyek az egyes bírói szervek büntető hatáskörének rendezetlenségéből fakadtak. Erre tekintettel a Csemegi-kódex és a Kbtk. hatályba léptetéséről rendelkező 1880. évi XXXVII. törvénycikk[58] vegyített szabályozási kérdéseket, aminek a szükségességére jól rávilágít a miniszteri indokolás: *„a jelen törvényjavaslat, melynek czélja a magyar büntető törvénykönyveket életbeléptetni; de éppen, mert ezen életbeléptetés a bűnvádi eljárásnak egyidejű törvényhozási szabályozása nélkül történik; mellőzhetlennek mutatkozott a törvényjavaslatba a szorosabb értelemben vett életbeléptetési és átmeneti intézkedéseken felül némely oly rendelkezéseket is felvenni, melyeknek czélja az, hogy az új büntető törvénykönyvek és a jelenben érvényben levő eljárási szabályok között a szükséges összhang helyreállitva, a hézagok pótolva, s ez által a különben felmerülendett bonyodalmak mellőzve legyenek.*

Az utóbb jelzett rendelkezések között kiváló szerepet játszik a birósági hatáskörnek a büntető ügyekben való újabb szabályozása, mely a büntető törvénykönyvek életbeléptetésének mellőzhetlen feltételét képezi.

Az első folyamodású bíróságok rendezéséről szóló 1871: XXXI. t. cz. 16. §-ának a) pontja szerint bűnvádi ügyekben a járásbíróság eljár és itél »azon büntetendő cselekmények esetében, melyek felett a törvények és a törvényes gyakorlat szerint az eddig fennállott egyes bíróságok itéltek«, ugyanazon törvény 18. §-ának f) pontja szerint pedig a kir. törvényszékek hatásköréhez tartoznak »mindazon bűnvádi ügyek, melyek a törvények és a törvényes gyakorlat szerint, az eddig fennállott társas bíróságokhoz tartoztak«.

56 Vö. Angyal Pál: *A magyar büntetőjog tankönyve.* Budapest, 1909, Atheneaum, 37. p.; Mezey Barna: Egy jogászkarrier a 19. században. (Csemegi Károly 1826–1899). In *A Praxistól a kodifikációig. Csemegi Károly emlékére (1826–1899).* Budapest, 2001, Osiris, 18. p.; Bódiné Beliznai Kinga: 190 éve született Csemegi Károly. *Kúriai Döntések,* 2016. 5. sz. 566–571. p.; Képessy Imre: Az osztrák büntetőjog hatása a magyar büntetőjogi kodifikációra. In Fazekas Marianna (szerk.): *Jogi Tanulmányok 2018.* Budapest, 2018, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 263. p.

57 A kihágásnak e törvény értelmében törvény, miniszteri rendelet, törvényhatóság vagy „törvényhatósági joggal fel nem ruházott szabad királyi város, vagy rendezett tanácscsal biró város által kiadott szabályrendelet" nyilvánithatott egy cselekményt. (1. §)

58 1880. évi XXXVII. törvénycikk a *magyar büntető-törvénykönyvek (1878:V. törvénycikk és 1879:XL. törvénycikk) életbeléptetéséről.*

Egy korabeli szakkönyv tartalomjegyzéke a kihágások szemléltetésére. [Atzél Béla: *A kihágások könyve.* Budapest, 1906, Stampfel-féle Könyvkiadóhivatal]

B) A kihágások nemei és azok büntetései.

		Lap
I. fejezet.	Az állam elleni kihágások (33—38. §§.)	19
II. „	A hatóságok és a közrend elleni kihágások (39—50. §§.)	22
III. „	A vallás és annak szabad gyakorlata elleni kihágások (51—54. §§.)	28
IV. „	Pénz és értékpapirok hamisítására vonatkozó kihágások (55—59. §§.)	32
V. „	A családi állás elleni kihágások (60. §.)	35
VI. „	A közbiztonság elleni kihágások (61—73. §§.)	36
VII. „	A közrend és közszemérem elleni kihágások (74—86. §§.)	43
VIII. „	Szerencsejáték által elkövetett kihágások (87—91. §§.)	52
IX. „	A közegészség és testi épség elleni kihágások (92—125. §§.) . . .	55
X. „	A tulajdon elleni kihágások (126—143. §.)	77

1880. évi XXXVII. törvénycikk járásbírósági hatáskört érintő rendelkezései. [*Képviselőházi irományok.* 1878. XVI. k. 381. p.]

40. §.

A kir. járásbíróságok hatáskörébez utaltatnak:

1. a büntettekről és vétségekről szóló büntető törvénykönyv 209., 246., 249., 327., 332., 360., 365. 366., 367., 368., 421., 440., 446. és 452. §-ai és a 248. §. első bekezdése szerint büntetendő vétségek, úgy a 302-ik §. első bekezdése szerint büntetendő könnyű testi sértés vétsége;

2. a büntettekről és vétségekről szóló büntető törvénykönyv 258. és 261. §-ai szerint büntetendő vétségek, azon eseteket kivéve, a melyekben az eljárás a büntető törvénykönyv 269., 270., 271. és 272. §-ai szerint hivatalból inditandó meg;

3. a büntettekről és vétségekről szóló büntetőtörvénykönyv 316. és 323. §-ai szerint büntetendő vétségeknek azon esetei, melyeknek büntetése hat hónapot meg nem haladó fogházban van megállapitva;

4. a büntettekről és vétségekről szóló büntető törvénykönyv 302-ik §-ának első bekezdése szerint büntetendő súlyos testi sértés vétsége, továbbá a 339-ik §. szerint büntetendő lopás vétsége és a 359-ik §. szerint büntetendő sikkasztás vétsége, úgy a két utóbbi vétséggel kapcsolatos orgazdaság vétsége (370-ik §.); mindezek azonban csak annyiban, a mennyiben hat hónapi időtartamot meghaladó fogházbüntetés alkalmazásának esete fen nem forog;

5. azon kihágások, melyek a 41. §. szerint a közigazgatási hatóságok hatásköréhez utalva nincsenek;

6. a véderőről szóló 1868: XL. t. cz. 42., 46. és 47. §-ai, úgy az ügyvédi rendtartást tárgyazó 1874: XXXIV. t. cz. 39. §-a szerint büntetendő cselekmények.

A 4-ik pontban felsorolt esetekben, a mennyiben hat hónapi időtartamot meghaladó fogházbüntetés mutatkozik kiszabandónak: a kir. járásbiróság, a vizsgálat befejezése után, az iratokat szabályszerű elintézés végett, az illetékes kir. törvényszékhez köteles beterjeszteni. — A kir. járásbiróság ezen határozata ellen jogorvoslatnak helye nincsen; és a kir. törvényszék, a nélkül, hogy a büntetés kiszabása tekintetében korlátozva lenne, a beterjesztett ügyben eljárni köteles.

Az idézett törvények ezen rendelkezései az egyes és társas bíróságok hatásköre között a határvonalat különben is csak a gyakorlat ingatag alapján vonván és vonhatván meg: most midőn az eddigi anyagi jogszabályok helyébe az új büntetőtörvénykönyvek lépnek, mellőzhetlen a birói hatáskör tüzetes szabályozása azért, mert az új büntetőtörvénykönyvek hármas felosztásának határvonalai lényegesen eltérnek úgy a magyar büntetőjogi szabványoknak, a mint az ország némely részeiben érvényben levő osztrák büntető törvénykönyvnek megállapitásaitól, mert büntetendő cselekményeknek minősittetnek olyan cselekmények, a melyek eddig büntető eljárás alá nem tartoztak, mert egyfelől számtalan cselekmény, a mely eddig bűntettet képezett, az új büntető törvénykönyv szerint vétséget fog képezni, másfelől pedig vétségekké lesznek olyan cselekmények, melyek eddig kihágást képeztek; végre, mert a kihágásokról szóló büntető törvénykönyv kihágásnak minősit több oly cselekményt, a mely eddig vagy csak közigazgatási úton, avagy rendőrileg avagy épen nem büntettetett.

Ily gyökeres változásokkal szemben a birósági hatáskör válaszvonalául a régi gyakorlatot meghagyni annyi lenne, mint a büntető igazságszolgáltatást beláthatlak zavaroknak kitenni, és a szünet nélküli illetőségi összeütközéseknek tárt kaput nyitni. Ezért mutatkozott szükségesnek, hogy e törvényjavaslat keretébe a birói hatáskörnek tüzetes szabályozása s némely ezzel kapcsolatos intézkedések felvétessenek."[59]

E hatálybaléptető törvény tehát rendezte a büntető hatáskör kérdését, és rendelkezései körében tételesen meghatározta, hogy a királyi törvényszékek (39. §), illetve a járásbíróságok (40. §) milyen büntetőügyekben járnak el.

Ugyanez a jogszabály a 44. §-ában akként rendelkezett, hogy a *„kir. járásbíróságok által, a hatáskörükbe utalt vétségek és kihágások eseteiben követendő eljárás tárgyában szükséges intézkedések az igazságügyminister által, a büntető-eljárás törvényhozási szabályozásaig, rendeleti uton teendők meg."* A tárcavezető 1880. augusztus 15-i dátummal ki is adta a felhatalmazásnak megfelelő rendeletet,[60] amely 111 szakasza közt a járásbírósági teendők és az illetékesség mellett rendezte a királyi ügyészségek hatáskörét, szólt a védőkről, a bírói határozatok közléséről, valamint az eljárás egyes szakaszaihoz kacsolódó cselekményekről, illetve a jogorvoslat kérdéseiről.

Miután 1880-ban a járásbíróságok hatáskörét a büntetőügyekben tisztázták, a következő évben a polgári ügyvitelt érintette némi változás. Az 1868-as polgári perrendtartás 1881. évi módosítása és a végrehajtási eljárásról szóló törvény[61] hatályba léptetése hatott ki a járásbírósági működésre:[62] egy új rendelkezés szerint a *„kir. járásbíróságok mint egyes bíróságok járnak el."*[63] Ez összhangban volt az előző évi büntetőügyviteli rendelkezésekkel, ahol szintén rögzítették: *„Járásbirák és aljárásbirák vétségeket és kihágásokat tárgyazó ügyekben mint egyes birák járnak el."*[64]

Az ítélőtáblai reform hatása a bírói ügyvitelre

Talán a legjelentősebb hatással a bírói ügyvitelre *„a kir. itélőtáblák és kir. főügyészségek szervezéséről"* szóló 1890. évi XXV. törvénycikk megalkotása járt.[65] E felsőbíráskodási reform[66] alapvetően átalakulást hozott nemcsak abban a tekintetben, hogy az ítélőtáblák számát a korábbi kettőről (Pest, Marosvásárhely) tizenegyre emelte (Budapest, Debrecen, Győr, Kassa, Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyvárad, Pécs, Pozsony, Szeged, Temesvár), hanem további jogszabályalkotást generált.

59 Indokolás „a magyar büntető törvénykönyvek életbeléptetéséről" szóló törvényiavaslathoz. 292. sz. iromány. *Főrendiházi irományok.* 1878. V. k. 224. p.

60 A m. kir. igazságügyministernek 2265. számú rendelete, a királyi járásbíróságok hatásköréhez utalt vétségek és kihágások eseteiben követendő eljárás tárgyában. *MRT* 1880. 937–975. p.

61 1881. évi LX. törvénycikk *a végrehajtási eljárásról.*

62 A m. kir. igazságügyministernek 3274/I. M. E. számú rendelete, a birói ügyviteli szabályoknak módositása és kiegészítése tárgyában. *MRT* 1881. 1444–1459. p.

63 1881. évi LIX. törvénycikk *a polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1868:LIV. törvénycikk módositása tárgyában.* 3. §

64 A m. kir. igazságügyministernek 2265. számú rendelete, a királyi járásbíróságok hatásköréhez utalt vétségek és kihágások eseteiben követendő eljárás tárgyában. 1. § *MRT* 1880. 937. p.

65 1890. évi XXV. törvénycikk *a kir. itélőtáblák és kir. főügyészségek szervezéséről.*

66 Stipta i. m. 1998. 128–130. p.; Antal Tamás: *Törvénykezési reformok Magyarországon (1890–1900). Ítélőtáblák, bírói jogviszony, esküdtszék.* Szeged, 2006, Csongrád Megyei Levéltár, 21–63. p.; Balogh Judit: A Debreceni Ítélőtábla rövid története. In Szilágyiné dr. Karsai Andrea (szerk.): *10 éves a Debreceni Ítélőtábla.* Debrecen, 2015, Debreceni Ítélőtábla, 14–26. p.; Megyeri-Pálffi Zoltán: Ítélőtáblák és épületek Debrecenben egykor és napjainkban… In Szilágyiné dr. Karsai Andrea (szerk.): *15 éves a Debreceni Ítélőtábla épülete.* Debrecen, 2021, Debreceni Ítélőtábla, 10–15. p.

8775. szám.
1895. B.

Ő Felsége
a király nevében

a budapesti kir. ítélő tábla közcsend elleni kihágás miatt vádolt Pilka Németh István elleni büntügyet, melyben a duna adonyi kir. járásbíróság 1895 évi június hó 1-én 682. szám alatt ítéletet hozott, a vádlott felebbezése folytán 1895-ik évi október hó 10-én tartott nyilvános ülésében vizsgálat alá vevén, következőleg

ítélt:

A királyi ítélőtábla a kir. járásbíróság ítéletét indokainál fogva helybenhagyja, azzal a kiigazitással, illetve kiegészitéssel, hogy vádlott a kihágásokról szóló törvény 41. §-a szerint minősülő közcsend elleni kihágásban bűnös, és hogy a pénz-

I. csoport.
30. A. rakt. sz.

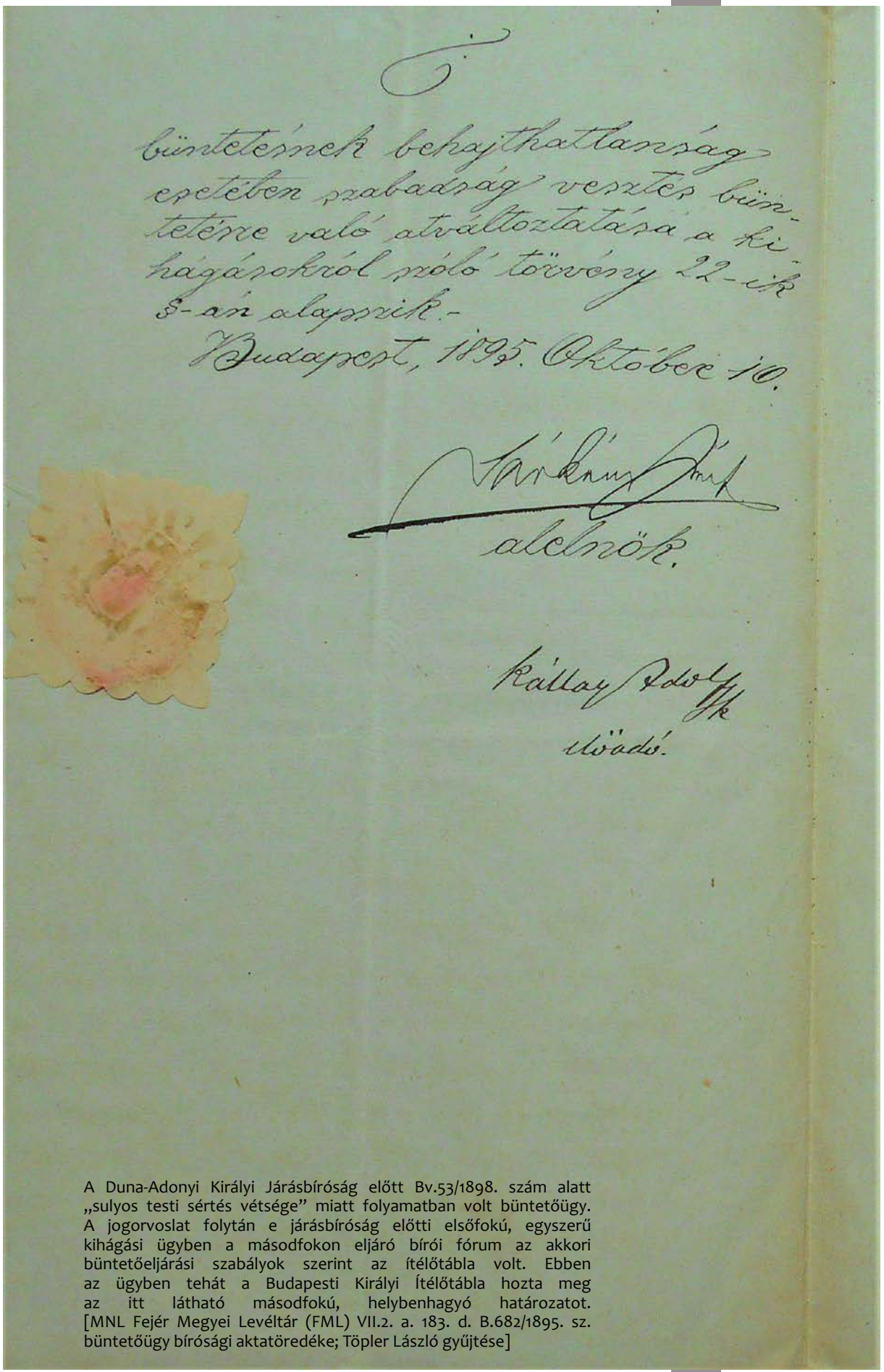

büntetésnek behajthatlanság esetében szabadság vesztés büntetésre való átváltoztatása a kihágásokról szóló törvény 22-ik §-án alapszik.-

Budapest, 1895. Október 10.

Márkány Sárt

alelnök.

Kállay Adolf Jk

előadó.

A Duna-Adonyi Királyi Járásbíróság előtt Bv.53/1898. szám alatt „sulyos testi sértés vétsége” miatt folyamatban volt büntetőügy. A jogorvoslat folytán e járásbíróság előtti elsőfokú, egyszerű kihágási ügyben a másodfokon eljáró bírói fórum az akkori büntetőeljárási szabályok szerint az ítélőtábla volt. Ebben az ügyben tehát a Budapesti Királyi Ítélőtábla hozta meg az itt látható másodfokú, helybenhagyó határozatot. [MNL Fejér Megyei Levéltár (FML) VII.2. a. 183. d. B.682/1895. sz. büntetőügy bírósági aktatöredéke; Töpler László gyűjtése]

„A kir. itélőtáblák térképe”, amelyen látható, hogy a Székesfehérvári Királyi Törvényszék illetékességi területe a Budapesti Királyi Ítélőtáblához tartozott. [*Ügyvédek Lapja*, 189. (május 10.) 20. sz. 4–5. p.; ADT]

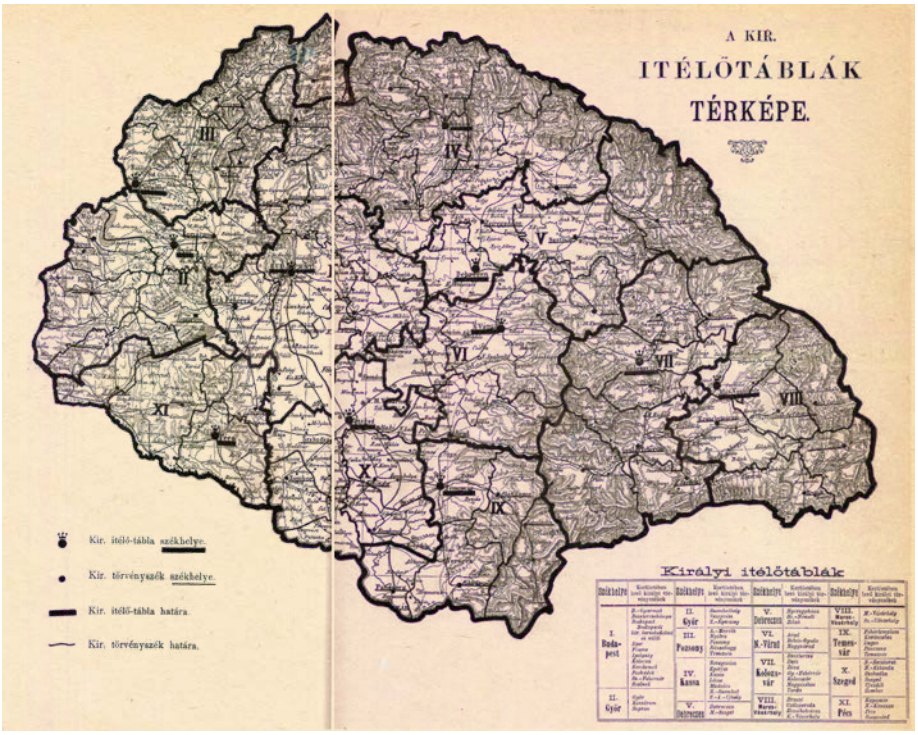

A m. kir. igazságügyministernek 4291/I. M. E. számú rendelete,

a birói ügyviteli szabályok kiadása tárgyában.

Az 1890: XXV. t.-cz. alapján felállitott és az eddig fennállott kir. itélőtáblák szervezete és hatásköre közötti különbség és e különbségnek az egész birói szervezetre való kihatása, nemkülönben a birói szervezetnek az 1891: XVII. t.-czikk által történt módositása szükségessé teszi azt, hogy a birói ügyviteli szabályok a megváltozott viszonyoknak megfelelően módosittassanak és kiegészittessenek.

Ennélfogva az 1890: XXV. t.-cz. 27. és 29. és az 1891: XVII. t.-cz. 12., 58., 70. és 71. §-aiban nyert felhatalmazás alapján rendelem:

I. Az 1874. évi október 15-én 3436. sz. alatt kelt rendelettel közzétett birói ügyviteli szabályok és az e szabályok módositása és kiegészitése tárgyában 1881. évi november hó 1-én 3274. sz. a. kiadott igazságügyministeri rendelet 1891. évi szeptember hó 15-én hatályon kivül helyeztetnek és ezen napon az ezennel megállapitott birói ügyviteli szabályok lépnek hatályba.

II. Azok a külön rendeletek, melyek az I. pont szerint hatályon kivül helyezett birói ügyviteli szabá-

61

Az 1891-ben kiadott bírói ügyviteli rendelkezés megjelent formája. [*MRT* 1891. 935. p.]

A változásokat jól jelzi a később, *„a birói és ügyészi szervezet módositásáról”* szóló 1891. évi XVII. törvénycikként elfogadott törvény előadói tervezetéhez fűzött indokolás néhány sora: *„A jelen tervezet szorosan azoknak a gyakorlati igényeknek kivan megfelelni, melyeket birói és ügyészi szervezetünk egészével szemben a kir. táblák és főügyészségek szervezéséről szóló törvény, továbbá azok a legközelebb megvalósítandó perjogi reformok támasztanak, a melyeknek sikere nagy részben az első folyamodásu bíróságok megerősitésétől, szinvonaluk emelésétől van feltételezve. De igen természetes, hogy a tervezet nem zárkózhatik el birói szervezeti alaptörvényeink ama feltűnőbb fogyatékossága elöl sem, melyeknek hátrányai már eddig is érezhetők voltak, de még sokkal élénkebben lennének érezhetők a kir. táblák és kir. főügyészségek szervezéséről szóló törvény életbelépte után.”*[67]

A két bírósági rendszert érintő törvény szükségessé tette, hogy *„a birói ügyviteli szabályok a megváltozott viszonyoknak megfelelően módosittassanak és kiegészittessenek”* – állt a legújabb, 1891. augusztus 19-én, Szilágyi Dezső igazságügy-miniszter által kibocsátott bírósági ügyviteli szabályokat tartalmazó rendelet bevezetőjében.[68]

E meglehetősen terjedelmes 1891. évi szabályzat rendezte a szolgálati viszonyokat (Első cím), a királyi törvényszékek (Második cím), a járásbíróságok (Harmadik cím), a Kúria és az ítélőtáblák (Negyedik cím) előtti ügyvitelt egyaránt, s a vegyes és átmeneti rendelkezései után (Ötödik cím) negyvenhat mintát adott közre a bíróságok megfelelő működtetésére.

A következő évek sem hagyták változatlanul a bíróságok működését. Kifejezetten a járásbíróságokra nézve több ügyviteli módosítás is napvilágot látott ekkortájt. 1892-ben az igazságügy-miniszter felhívta a törvényszéki elnököket, hogy a járásbíróságaik ügyvitelét időszakosan vizsgálják felül,[69] majd ugyanebben az évben a tárcavezető a bíróságok büntető ügyvitele tárgyában adott ki újabb rendeletet.[70] Ebben külön szabályokat fogalmaztak meg a járásbíróságokra nézve, amelyek a vizsgálóbírói teendőket, a feljelentések intézését és általában a büntető eljárást érintették.

A polgári eljárásjog fejlődése, illetve fejlesztése tekintetében jelentős előrelépés volt a *sommás eljárásról* szóló 1893. évi XVIII. és a *fizetési meghagyásokról* szóló 1893. évi XIX. törvénycikkek megalkotása, amely ezúttal is a bírósági ügyvitel átdolgozását hozta magával. Szilágyi Dezső 1894. május 30-i keltezéssel adta ki e tárgyban rendeletét, amelynek ezúttal a *melléklete* – és nem a normaszövege – rendezte a sommás ügyvitel szabályait a királyi járásbíróságok (Első cím), a királyi törvényszékek (Második cím) valamint az ítélőtáblák és a Kúria (Harmadik cím) előtt, számos eljáráshoz fűzött mintával kísérve.[71]

A J. Ü. SZ. 1897-ből

1898. május 1-jei hatállyal a járásbíróságok működésében újabb változás következett be, amelynek hátterében az 1897. december 30-án kelt igazságügy-miniszteri rendelet állt, amelynek bevezetője szerint: *„A bíróságok ügykezelésének egyszerűsitése végett szükségessé vált a kir. járásbíróságok ügyvitelének újjászabályozása.”*[72] E rendelet is mellékletként tartalmazta a *„Járásbíróságok ügyviteli szabályai”* című kiadványt, amelyet J. Ü. SZ.-ként rövidítettek. A szabályzat az ügybeosztás, az irodák, a beadványok és küldemények átvételének, az ügyek lajstromozásának és iratcsomók alakításának, a kezelés további menetének, az iratok felsőbírósághoz való

67 Kivonatos indokolás a bírói és ügyész szervezet módosításáról szóló előadói tervezethez. *A Jog*, 1890. (augusztus 17.) 33. sz. 293–294. p.; Antal i. m. 2006. 138. p.

68 A m. kir. igazságügyministernek 4291/I. M. E. számú rendelete, a birói ügyviteli szabályok kiadása tárgyában. *MRT* 1891. 935–1089. p.

69 A m. kir. igazságügyministernek 810. szám alatt valamennyi kir. törvényszék elnökéhez – a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék, továbbá a fiumei kir. törvényszék elnökének kivételével – kiadott utasitása, a kir. járásbíróságok ügyvitelének időszaki megvizsgálása tárgyában. *MRT* 1892. 9–41. p.

70 A m. kir. igazságügy ministernek 4510/I. M. E. számú rendelete, a bíróságok büntető ügyvitele tárgyában. *MRT* 1892. 2713–2823. p.

71 A m. kir. igazságügyministernek 745. számú rendelete, a sommás eljárásról szóló 1893:XVIII. és a fizetési meghagyásokról szóló 1893: XIX. törvényczikkek életbeléptetése és az ezen törvényekre vonatkozó ügyviteli szabályok tárgyában. *MRT* 1894. I. 644–722. p.

72 A m. kir. igazsagügyminister 1897. évi 73.465. I. M. számú rendelete, a kir. járásbíróságok ügyvitelének szabályozása tárgyában. *MRT* 1897. 984–1094. p.

Szilágyi Dezső portréja. [*Ország-Világ*, 1901. (augusztus 4.) 31. sz. 603. p.; ADT]

IV. FEJEZET.

Az ügyek lajstromozása és iratcsomók alakítása.

I. Lajstromok.

Az ügyek egyes csoportjainak lajstromai.

23. §.

Minden ügyet lajstromba kell bevezetni.

A kir. járásbíróságoknál az ügyek különböző csoportjainak megfelelően a következő lajstromokat kell vezetni:

1. az elnöki ügyekről a III. minta szerint (El. lajstrom.),

2. az egyezségi ügyekről a IV. minta szerint (Eg. lajstrom.),

3. a fizetési meghagyásokat tárgyazó ügyekről két lajstromot, az egyiket az V. minta (Fh. lajstrom), a másikat a VI. minta szerint (Fm. lajstrom),

4. a sommás perekről a VII. minta szerint (Sp. lajstrom.),

5. az örökösödési ügyekről két lajstromot, az egyiket a rendes örökösödési eljárás tárgyát képező ügyekről a VIII. minta szerint (Ö. lajstrom.), a másikat az örökösödési és hagyományi bizonyítványokat tárgyazó ügyekről a IX. minta szerint (Öb. lajstrom.).

6. az anyakönyvi ügyekről a X. minta szerint (A. lajstrom.),

7. a végrehajtási ügyekről a XI. minta szerint (V. lajstrom.),

8. a polgári ügyekben érkező megkeresésekről a XII. minta szerint (M. lajstrom.),

9. a polgári vegyes ügyekről a XIII. minta szerint (Pv. lajstrom.),

10. a járásbíróság hatáskörébe tartozó vétségekről és kihágásokról a XIV. minta szerint (B. lajstrom.).

11. a vizsgálóbirói ügyekről a XV. minta szerint (Vb. lajstrom.),

12. a büntető ügyekre vonatkozó megkeresésekről a XVI. minta szerint (Bm. lajstrom.),

13. a büntető vegyes ügyekről a XVII. minta szerint (Bv. lajstrom.).

Oly járásbíróságoknál, melyeknél az ügyek valamely csoportját több biró látja el, mindenik biró részére ezekről az ügyekről külön lajstromot kell vezetni. Ebben az esetben az egyes lajstromokat megkülönböztetésül folyó római számokkal kell megjelölni.

A lajstromozás ügycsoportjai 1897-ben.
[*MRT* 1897. 998–999. p.]

felterjesztésének, a nyilvántartásnak, az iratcsomók irattárba helyezésének, az értesítés, iratok megtekintésének és kiadásának, a kimutatásoknak a részletszabályait tartalmazta majd a vegyes, illetve átmeneti intézkedésekkel zárult, továbbá számos, az ügyvitelhez kapcsolódó mintával egészült ki. Ennek az 1897-es, a járásbírósági ügyvitel egyszerűsítő szabályzatnak az egyik – a járásbírósági hatáskör szempontjából – érdekes eleme az ügyek lajstromozása volt. Ebből kiderül ugyanis, hogy milyen ügyek fordultak meg a járásbíróságokon, s ezeket milyen lajstromcsoportokba kellett rendezni. Ekképp az elnöki, az egyezségi, a fizetési meghagyásokat tárgyazó ügyekről, a sommás perekről, az örökösödési, az anyakönyvi, a végrehajtási ügyekről, a polgári ügyekben érkező megkeresésekről, a polgári vegyes ügyekről, a járásbíróság hatáskörébe tartozó vétségekről és kihágásokról, a vizsgálóbírói ügyekről, a büntetőügyekre vonatkozó megkeresésekről és a büntető vegyes ügyekről kellett – összesen tizenháromféle – lajstromot vezetni.[73]

73 A m. kir. igazságügyminister 1897. évi 73.465. I. M. számú rendelete, a kir. járásbíróságok ügyvitelének szabályozása tárgyában. IV. fejezet. Az ügyek lajstromozása és iratcsomók alakítása. *MRT* 1897. 998–999. p.

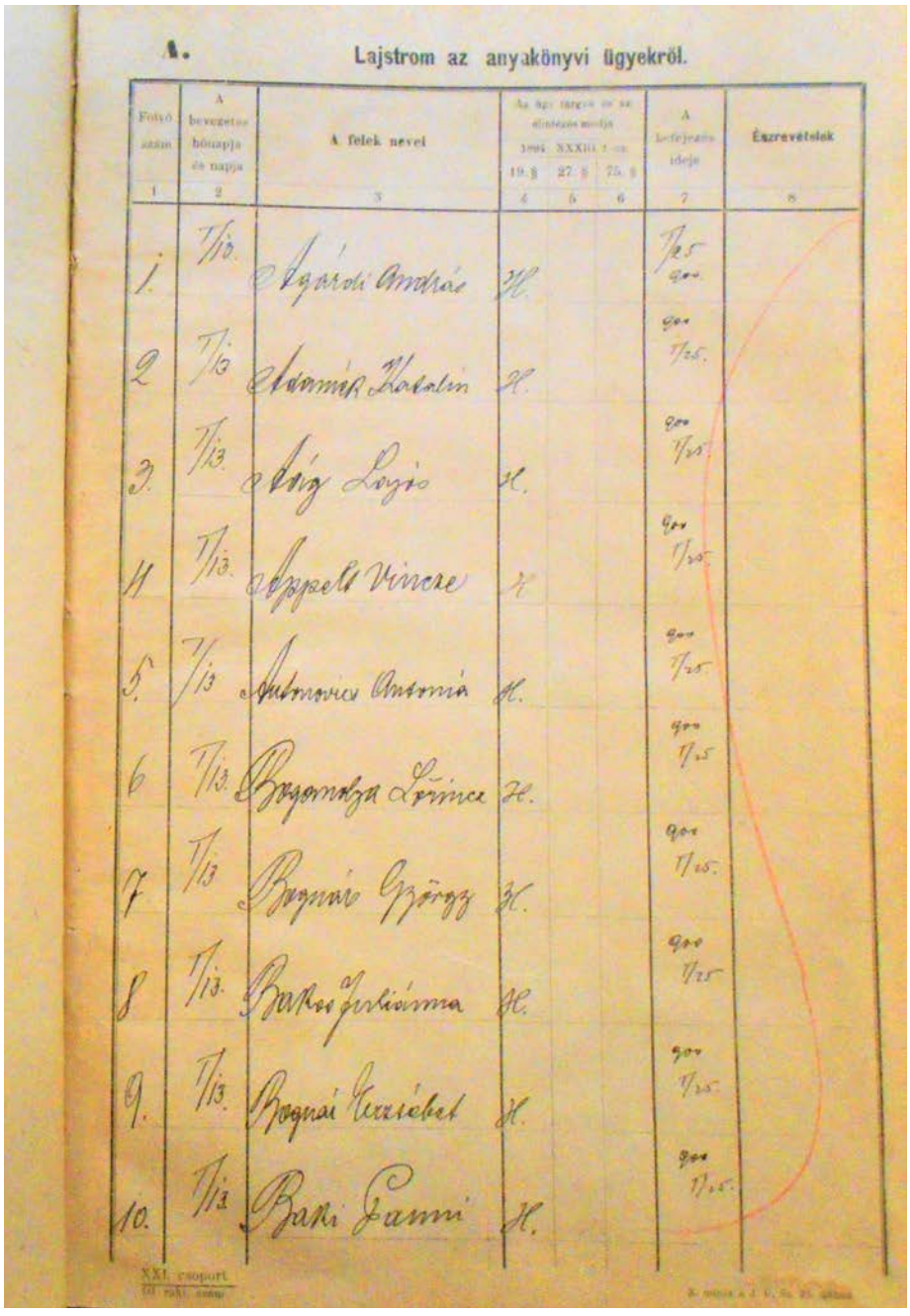
A. Lajstrom az anyakönyvi ügyekről.

Folyó szám	A bevezetés hónapja és napja	A felek nevei	Az ügy tárgyán és az elintézés módja 1894. XXXIII. t.-cz. 19. §	27. §	75. §	A befejezés ideje	Észrevételek
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	7/13.	Agárdi András	H.			7/25 900	
2	7/13	Adamek Katalin	H.			900 7/25.	
3.	7/13.	Ág Lajos	H.			900 7/25.	
4	7/13.	Appelt Vincze	H.			900 7/25.	
5.	7/13	Antonovics Antonia	H.			900 7/25.	
6	7/13.	Bogomolya Lőrincz	H.			900 7/25	
7	7/13	Bognár György	H.			900 7/25.	
8	7/13.	Bakos Julianna	H.			900 7/25	
9.	7/13.	Bognár Erzsébet	H.			900 7/25.	
10.	7/13	Baki Panni	H.			900 7/25.	

XXI. csoport

Az 1900-as adonyi járásbírósági anyakönyvi ügyek lajstromának eleje. [MNL FML VII.2. a. 509. k. Anyakönyvi ügyek 1900; Töpler László gyűjtése]

El. Az elnöki ügyek lajstroma.

Foly ó szám	A bevezetés hónapja és napja	Az ügy megjelölése	Eszrevételek
1	2	3	4
8	I/2	Anyagszerék és Nyomtatványok számadások	S
9	I/8	Pályázatok	S
10	I/8	Tartozási kimutatások	S
11	I/9	Díjnokok személyi és havi illetménye ügyei	
12	I/13	Fizetési pótlék jegyzék.	S
13	I/14.	Könyvkötői munkálások	S
14	I/15	Szabadságok	S.

El. Az elnöki ügyek lajstroma.

Folyó szám	A bevezetés hónapja és napja	Az ügy megjelölése	Észrevételek
1	2	3	4
15	I/18	Hivatalos bizonyítvány	S
16	I/19	Gyertya megrendelés	S
17	I/22	Ügyvédi kamara értesítési	S
18	II/1	Letartoztalottak havi kimutatásai	S
19	II/1	Tűzifa szállítása	S
20	II/1	Hivatalos leletek	S
21	II/12	Panaszok	S

XXI. csoport.
3 rakt. szám

III. minta a J. Ü. Sz. 29 §-ához.

Két oldal az 1904-es adonyi elnöki lajstromból. [MNL FML VII.2. a. 523. k. Elnöki ügyek lajstroma 1904; Töpler László gyűjtése]

Az 1897. évi XXXIV. törvénycikk járásbírósági hatáskört érintő rendelkezései. [*Képviselőházi irományok.* 1896. VIII. k. 296–297. p.]

18. §.

A királyi járásbíróságok hatásköréhez tartoznak:

I. az 1878. évi V. törvénycikkben meghatározott vétségek közül:

1. a 174., 177., 190., 191., 196., 197., 209., 241., 246., 293., 294., 295., 296., 314., 327., 328., 332., 339., 360., 365., 366., 367., 368., 384., 408., 409., 410., 411., 421., 440., 441., 443., 446. és 480. §-ok szerint büntetendő vétségek;

2. a 192. §. első, a 316. §. első és 323. §. első és a 448. §. második bekezdése szerint büntetendő vétségek;

3. a 214. §. vétsége és a 222. §. szerint büntetendő vétség azon esetei, melyekre a törvényben főbüntetésül hat hónapot meg nem haladó fogház van megállapitva, továbbá a 226. §-nak a 214. §-szal kapcsolatos vétsége;

4. a 302. §. első bekezdése, továbbá a 358., 359., 383., 386. és 387. §-ok szerint büntetendő vétségek;

5. a 248. §. szerint büntetendő vétség, a mennyiben esküdtbirósághoz nem tartozik, s a 249. §. vétsége;

6. a 258., 260., 261., 262. és 273. §-ok azon esetei, melyek a 17. §. 3. pontja szerint a királyi törvényszékek hatásköréhez utalva nincsenek;

7. a 370. §. második bekezdése szerint büntetendő vétség, a mennyiben lopás, sikkasztás vagy jogtalan elsajátitás vétségével van kapcsolatban;

8. a 374. és 375. §-okban meghatározott vétségek azon esetei, melyekben a bűnpártolás a királyi járásbiróság hatásköréhez utalt valamely vétségre vonatkozik;

9. a 418. §-ban meghatározott vétség, a mennyiben — tekintet nélkül a kiszabandó pénzbüntetésre, — egy évi időtartamot meghaladó fogházbüntetés alkalmazásának esete nem forog fenn;

10. a 425. §. alá eső vétség, a mennyiben annak a törvényben megállapitott főbüntetése egy évi fogházat meg nem halad;

II. az 1848. évi XVIII. törvénycikk 30., 35., 38., 40., 41. és 44. §-aiban körülirt vétségek és kihágások;

az 1888. évi XXXI. törvénycikk 12. §-ának az 1878. évi V. t.-cz. 440. és 441. §-ai szerint büntetendő vétségei;

III. azok a vétségek, a melyeket más törvények a királyi járásbíróságok hatáskörébe utasitanak;

IV. azok a kihágások, melyek a 19. §. szerint a közigazgatási hatóságok elé utasitva nincsenek.

Az I. 9. pont esetében, a mennyiben egy évi időtartamot meghaladó fogházbüntetés mutatkozik kiszabandónak: a királyi járásbiróság az iratokat további eljárás végett az illetékes királyi törvényszékhez teszi át. Az áttétel miatt perorvoslat nem használható és a királyi törvényszék, — a nélkül, hogy a büntetés kiszabása tekintetében korlátozva lenne, — az ügyben eljárni köteles. Ez a rendelkezés a bűnvádi perrendtartás 527. §-a harmadik bekezdésének szabályát nem érinti.

A 3. §-ban foglalt rendelkezés a jelen §-ban a kir. járásbiróságok hatáskörébe utasitott vétségek és kihágások miatt megindítandó bűnvádi eljárásra is kiterjed.

Főrendiházi értesítés az 1911. évi Polgári perrendtartás szentesítéséről és kihirdetéséről. [*Főrendiházi irományok.* 1910. IV. k. 353. p.]

138. szám.

(9. ülés, 172. jegyzőkönyvi pont.)

652. M. E. I.

Magyar királyi Ministerelnök.

Nagyméltóságú Gróf, Elnök Úr!

A törvények kihirdetéséről szóló 1881 : LXVI. t.-cz. 8. §-a értelmében van szerencsém Nagyméltóságodat a méltóságos főrendeknek teendő bejelentés végett tisztelettel értesiteni, hogy »a polgári perrendtartásról« szóló törvényjavaslat Ő Felsége által Bécsben 1911. év január hava nyolczadik (8.) napján legkegyelmesebben szentesittetvén, mint ezidei első (I.) törvénycikk az »Országos Törvénytár« útján folyó évi jannár hó 15-ik napján hirdettetett ki.

Ezen törvénycikknek a legfelsőbb szentesitési záradékkal ellátott eredeti példányát az országos levéltárban helyeztettem el.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánitását.

Budapest, 1911. évi január hó 29-én.

Gróf Khuen-Héderváry *s. k.*

Főrendi iromány. IV. 1910—1915. 45

A büntetőeljárás kodifikációja és a bírósági ügyvitel

Amikor a J. Ü. Sz. 1897-ben elkészült, már kihirdették az 1897. évi XXXIV. törvénycikket, amely arra volt hivatott, hogy az 1890-es évek magyarországi jogalkotásának egyik legjelentősebb eredményét, az 1896. évi XXXIII. törvénycikkbe foglalt bűnvádi perrendtartásnak (Bp.)[74] és a hozzá szorosan kapcsolódó, az *esküdtbíróságokról* szóló 1897. évi XXXIII. törvénycikknek az „életbeléptetéséről" gondoskodjon.[75] Mint a végrehajtás körében kiadott törvény tételesen meghatározta a büntetőbíróságok hatáskörét, így azt, hogy milyen esetekben tartandó az esküdtszékek előtt főtárgyalás (15. §), melyekben jár el a királyi törvényszék (16–17. §), a királyi járásbíróság (18. §), illetve a közigazgatási hatóságok (19. §).

A járásbírósági büntető hatáskört ez az 1897-es törvény átrendezte a Csemegi-kódexet és a Kbtk.-t hatályba léptető, 1880. évi XXXVII. törvénycikkhez képest. A 18. § négy főpontja közül az elsőben (I.) összesen tíz alpontban sorolták fel, hogy a Csemegi-kódex mely törvényi tényállásainak megvalósulása esetén járhat el a királyi járásbíróság. A II. pontban a sajtóügyek egy részére, a III. pontban a „más törvények a királyi járásbíróságok hatáskörébe" utasított vétségekre, a IV.-ben pedig azokra a kihágásokra utaltak, amelyek nem tartoztak a közigazgatási hatóságokhoz.

Mindemellett e hatálybaléptető törvény 28. §-a felhatalmazta az igazságügy-minisztert, hogy *„a birói ügyviteli szabályokban és a kir. ügyészség számára kiadott utasitásban a czélszerünek mutatkozó módositásokat és kiegészitéseket megtegye"*. Ez újabb ügyviteli szabályalkotást eredményezett, amelynek nyomán 1899. augusztus 15-én Plósz Sándor igazságügy-miniszter kiadta a *„büntető ügyviteli szabályok kibocsátása tárgyában"* született rendeletét.[76] Ez a legutóbbi, 1892-es hasonló tárgyú rendeletet hatályon kívül helyezte, és szabályaiban érintette az 1891-es általános bírói ügyviteli szabályok előírásait is. 1900. január 1-jével minden, az új bűnvádi perrendtartás és a hozzá kapcsolódó egyéb rendelkezések is hatályba léptek, s innen csaknem másfél évtizedig e rendelkezések szerint működtek a bíróságok.

74 1896. évi XXXIII. törvénycikk *a bünvádi perrendtartásról.* (Bp.)

75 1897. évi XXXIV. törvénycikk *a bünvádi perrendtartás életbeléptetéséről.*

76 A m. kir. igazságügyministernek 1899. évi 3700. I. M. E. számú rendelete, a büntető ügyviteli szabályok kibocsátása tárgyában. *MRT* 1899. 768–854. p.

77 1911. évi I. törvénycikk *a polgári perrendtartásról.*

78 Stipta i. m. 2007. 461. p.; Bódiné Beliznai i. m. 2020. 162–163. p.

Az „ügyvitelformáló" polgári alaki jog és a két világháború közötti időszak

1914-ben, illetve 1915. január 1-jétől újabb fordulóponthoz érkezett az ügyvitel. Ennek hátterében egy újabb jelentős eljárásjogi kodifikációs eredmény állt: az 1911. évi I. törvénycikkbe foglalt polgári perrendtartás (Pp.).[77] Az 1868. évi perrendtartás és az 1893. évi sommás eljárás rendezését követően az 1911-es Pp. magas színvonalon egységesítette a polgári per szabályait és korszerű – a szóbeliség, a közvetlenség, a nyilvánosság, a rendelkezési, a tárgyalási elven, a bizonyítékok szabad mérlegelésének és a perbeli cselekvés szabadságának elvén alapuló – eljárást vezetett be.[78] Mint alaki jogi törvény érintette a polgári ügyekben eljáró bíróságok hatáskörét, így az *Első fejezetben* a járásbíróságok (1. §), a törvényszékek (2. §), a bányaügyekben eljáró bíróságok (3. §, Hetedik cím) hatáskörét írta le, valamint az igazságügyi szervezethez igazodóan meghatározta a fellebbvitelben eljáró felsőbíróságokat (4. §). A bíróságok belső szervezetét rendező szakaszok – a korábbi szabályoknak megfelelően – rögzítették, hogy a járásbíróságok mint egyesbíróság jár el (54. §), amely előtti perrendet az *„Eljárás az elsőfolyamodású bíróságok előtt"* címet viselő *Harmadik címben* szabályozták.

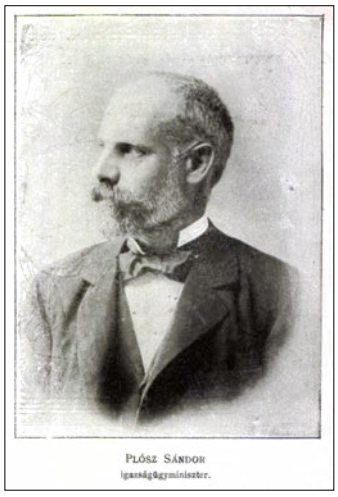

Plósz Sándor portréja. [*Ország-Világ*, 1903. (november 8.) 45. sz. 884. p.; ADT]

10414/1944. kü. szám. A székesfehérvári kir. ügyészségtől.

Kir. Járásbíróságnak,

Sárbogárdon.-

Sirrasztás büntettével - ~~vétséggel~~ gyanusitott Csamádi Tóvnos ellen

nyomozati ügyre vonatkozó iratokat azzal az

indítvánnyal

teszem át, hogy a Te. /:1930:XXXIV.t.c.:/ 110.§-a alapján sürgősen tárgyalás tüzessék ki és tartassák meg Csamádi Tóvnos 46-éves, Seregélyesi lakos ellen a Btk. 355. §-ába ütköző és pv Btk 356.§.2. tétel szerint minősülő Sirrasztás büntette - ~~vétsége~~ cimén azon cselekménye miatt, hogy

Sárbogárdon 1944. június hó elején Acs Gyövgy sérüs pótca együny Rőkesőrh nevü pótadóü egy plovnak Rerérpóvt mint réá nézve idegen és 200. Pengőt meghaladó ingósógból fogtalovnul pethenoydomitotta pvbltal, hvbg sértettnek tőbbszöri Rérésére visszg nem potta, pvzzol mint sajóitjóvnal penoleRezett,

mert

a nyomozás adatai alapján bizonyithatónak látszó fenti büncselekmény a Te. 101.§-ának 4. pontja és a Bp. 16.§-a szerint a székesfehérvári kir. törvényszék mint egyes büntetőbiróság hatáskörébe és illetékességéhez tartozik és e büncselekmény miatt egy évnél hosszabb tartamu szabadságvesztés büntetés előreláthatólag nem lesz kiszabható.

Végül hivatkozással a 10.838/1933.I.M.IV.sz. rendeletre, azirányt kerésem meg, hogy az ügy elintézéséről és az elintézés idejéről hozzám értesitést küldeni szivesked jék.

Székesfehérvár, 1944. évi Szeptember hó 13-ának napján.

Mathey Béla sk. kir. ügyészségi elnök.

KIRÁLYI ÜGYÉSZSÉG SZÉKESFEHÉRVÁR

Kiadmány hiteléül:
Gulló.
kü. kiadó.

A Székesfehérvári Királyi Ügyészség 1944. szeptember 13-án kelt, 10414/1944. sz. indítványának első oldala a Sárbogárdi Királyi Járásbíróság B.1961/1944. sz. alatti sikkasztás bűntette miatti bűnügyben. Érdekes az első oldal utolsó, előre gépelt bekezdésében a Sárbogárdi Királyi Járásbíróság hatáskörét és illetékességét megalapozni hivatott „blankettaérvelésben" a következő: *„a fenti bűncselekmény a Te. 101. §-ának 4. pontja és a Bp. 16. §-a szerint a székesfehérvári kir. törvényszék mint egyes büntetőbíróság hatáskörébe és illetékességéhez tartozik..."*.

[MNL FML VII.4. a. 2. d. B.1961/1944. sz. bűnügyében elfekvő királyi ügyészségi indítvány első oldala; Töpler László gyűjtése]

A Pp. hatályba léptetésére külön törvényt alkottak. A polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk életbe léptetéséről szóló 1912. évi LIV. törvénycikk (Ppé.) rendelkezései úgyszintén kihatással voltak a járásbíróságok működésére. A 11. § módosította az 1871. évi szervezeti törvény telekkönyvi hatóságra vonatkozó rendelkezését (24. §) és egyértelművé tette, hogy a *„telekkönyvi hatóságot a kir. járásbíróságok gyakorolják."* Emellett a járásbíróságok illetékességének és végrehajtásban való szerepének egyes résszabályait is tartalmazta a törvény.

Az új Pp. és Ppé. nyomán – és az eljárási rend 1915. január 1-jére datált hatálybalépése okán – több, a bíróságok ügyvitelét érintő miniszteri rendelet született 1914 folyamán. Valamennyi szervezeti szint működési rendjét át kellett dolgozni, s az ehhez kapcsolódó ügyviteli szabályok sorra jelentette meg Balogh Jenő igazságügy-miniszter: 1914. július 25-én a járásbíróságokét (Jüsz.)[79] és a törvényszékekét (Tüsz.),[80] valamint a bírósági iratok kézbesítésére vonatkozó rendeletet;[81] majd pedig augusztus 25-én a felsőbírósági ügyvitel szabályait (Füsz.).[82] Végül, az év végén, 1914. december 18-án valamennyi hatálybalépését is rögzítették egy miniszteri rendeletben.[83]

Az első világháborút követő népköztársasági és tanácsköztársasági változásoktól eltekintve,[84] a következő évtizedekben – így a Horthy-korszakban is – ezek a dualizmus végén megalkotott jogszabályok, illetve ügyviteli szabályok – az 1914-es Jüsz., Tüsz., Füsz. – írták körül a polgári kori bíróságok működését. Változást „csak" egy-egy új igazságszolgáltatási feladatkör hozott, így például a munkaügyi,[85] a munkásbiztosítási[86] vagy a hagyatéki[87] bíráskodás hozott az ügyvitelben.

Mindezek mellett 1930-ban új jogszabály született, amelynek célja a bírósági eljárások egyszerűsítése volt. Ennek okaira az 1930. évi XXXIV. törvénycikk indokolása világít rá: *„Az igazságszolgáltatás munkaterhe egyre rohamosan növekszik. Ezzel szemben az igazságügyi személyzet létszámát emelni nem lehet, sőt a pénzügyi és gazdasági viszonyok következtében az igazságügyi személyzetet fokozatosan csökkenteni vagyunk kénytelenek. Ilyen körülmények között gondoskodni kell arról, hogy a bíróságok eljárásának módosításával a fokozott munkaterhet csökkentett számú személyzet is képes legyen ellátni."*[88]

Az egyszerűsítéseket eszközlő törvény (amelyet a korban Te. rövidítéssel hivatkoztak) ezúttal is több, a bíróságok működését (át)alakító igazságügy-miniszteri rendelet megalkotását vonta maga után. Ezek között található a hatálybaléptető norma is, amelyet Zsitvay Tibor tárcavezető adott ki 1930. december 12-én,[89] illetve az ugyanekkori dátummal a munkaügyi bíráskodást,[90] a polgári peres eljárást[91] és a törvényszéki társasbíráskodást érintő rendeletek is.[92]

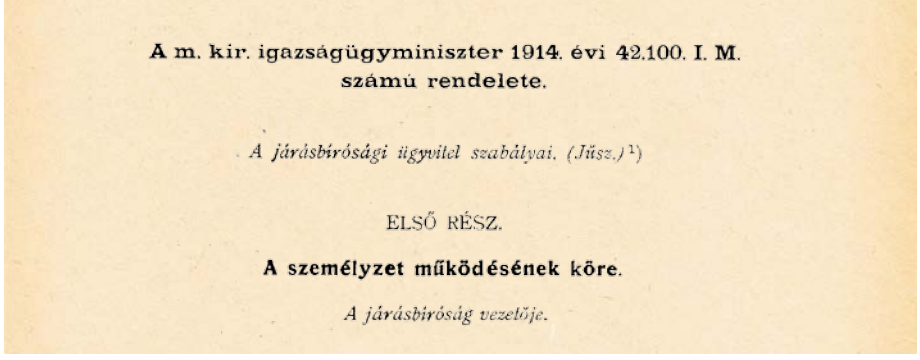

A m. kir. igazságügyminiszter 1914. évi 42.100. I. M. számú rendelete.

A járásbírósági ügyvitel szabályai. (Jüsz.)[1])

ELSŐ RÉSZ.

A személyzet működésének köre.

A járásbíróság vezetője.

Az 1914-es Jüsz. nyomtatott képe. [*MRT* 1914. 1589. p.]

79 A m. kir. igazságügyminiszter 1914. évi 42.100. I. M. számú rendelete. A járásbírósági ügyvitel szabályai. (Jüsz.) *MRT* 1914. 1589–1716. p.

80 A m. kir. igazságügyminiszter 1914. évi 42.200. I. M. számú rendelete. A törvényszéki ügyvitel szabályai. (Tüsz.) *MRT* 1914. 1717–1835. p.

81 A m. kir. igazságügyminiszter 1914. évi 42.300. I. M. számú rendelete, a bírósági iratok kézbesítéséről. *MRT* 1914. 1836–1972. p.

82 A m. kir. igazságügyminiszternek 1914. évi 42.400 I. M. számú rendelete. A felsőbírósági ügyvitel szabályai. (Füsz.) *MRT* 1914. 2006–2038. p.

83 A m. kir. igazságügy miniszter 1914. évi 68.700. I. M. számú rendelete, a polgári perrendtartásról szóló 1911:I. t.-c. (Pp.) s az ezt életbeléptető 1912:LIV. t.-c. (Ppé.) alapján kibocsátott bírósági ügyviteli szabályok és kapcsolatos rendeletek életbeléptetése, valamint az átmeneti rendelkezések s a budapesti bíróságokra vonatkozó eltérések megállapítása tárgyában. *MRT* 1914. 2862–2895. p.

84 Vö. Stipta i. m. 1998. 161–166. p.; Bódiné Beliznai i. m. 2020. 197–199. p.

85 A magyar igazságügyminiszter 1918. évi 61.770. I. M. számú rendelete, a munkaügyi bíróságok eljárási és ügyviteli szabályairól, valamint az átmeneti intézkedésekről. *MRT* 1918. 2594–2600. p.

86 A m. kir. igazságügyminiszter 1921. évi 44.200. számú rendelete, a munkásbiztosítási bíráskodás körébe tartozó ügyekben követendő eljárásról. *MRT* 1921. 800–812. p.

87 A m. kir. igazságügyminiszter 1928. évi 73.000. I. M. számú rendelete, a hagyatéki ügyekkel kapcsolatos bírósági ügyviteli szabályoknak módosításáról. *MRT* 1928. 1712–1713. p.

88 1930. évi XXXIV. törvénycikk *indokolása a törvénykezés egyszerűsítéséről.*

89 A m. kir. igazságügyminiszter 1930. évi 49.000. I. M. számú rendélete, a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930:XXXIV. törvénycikk életbeléptetéséről, valamint az arra vonatkozó átmeneti és végrehajtási szabályokról. *MRT* 1930. 935–951. p.

90 A m. kir. igazságügyminiszter 1930. évi 49.100. I. M. számú rendelete, a munkaügyi bíráskodás szabályainak módosításáról. *MRT* 1930. 951–952. p.

91 A m. kir. igazságügyminiszternek 1930. évi 49.300. I. M. számú rendelete, a polgári peres eljárással kapcsolatos adatgyűjtés módosításáról. *MRT* 1930. 952–953. p.

92 A m. kir. igazságügyminiszter 1930. évi 46.000. I. M. számú rendelete, a törvényszéki társasbíráskodásnak némely ügyekben való visszaállításáról. *MRT* 1930. 929. p.

Buda-Pest 1871. 215. szám. Szerda, september 20.

BUDAPESTI KÖZLÖNY.

HIVATALOS LAP.

Szerkesztőség: Pesten, hatvani-utcza 10-ik szám I. emelet.
Kiadóhivatal: Pesten, Barátok-tere 7. sz. a. földszint.
Kéziratok nem küldetnek vissza. Bérmentetlen levelek csak rendes levelezőinktől fogadtatnak el.

Előfizetési Árak:

Napontai postai szétküldéssel:		Budapesten házhoz hordva:	
Egész évre	20 frt.	Egész évre	18 frt. — kr.
Félévre	10 „	Félévre	9 „ — „
Negyed évre	5 „	Negyed évre	4 „ 50 „

Hivatalos Hirdetések: A hivatalos értesítőben igztandó hirdetést díjak a hirdetményenyel együtt előlegesen beküldendő, mely pedig: 100 szóig egyszeri hirdetésért 1 frt, és 30 kr. a bélyegért. 100—200-ig 2 frt, 60—300-ig 3 frt és így tovább minden 100 szóért 1 frttal több.

Magánhirdetések: Egyhasábos petitsor egyszeri hirdetésért 10 kr, többszöri hirdetésért 9 kr. minden beigtatásnál. A bélyeg-díj külön minden beigtatás után 30 kr. ösz. ért

HIVATALOS RÉSZ.

Igazságügyi magyar ministerem előterjesztésére, a pesti kir. tábla mellé királyi főügyésznek *Kozma Sándor* legfőbb itélő széki birót, és a maros-vásárhelyi királyi tábla mellé királyi főügyésznek *Gyarmathy Sámuel*, maros-vásárhelyi királyi táblai birót nevezem ki.

Kelt Budán, 1871. évi september hó 18 án.

Ferencz József, s. k.

Bittó István, s. k.

Igazságügyi magyar ministerem előterjesztésére, *Nagy Sámuel*, maros-vásárhelyi királyi ügyek igazgatóját, az ottani királyi táblához birót nevezem ki.

Kelt Budán, 1871. évi september hó 18-án.

Ferencz József, s. k.

Bittó István, s. k.

Igazságügyi magyar ministerem előterjesztésére, a szervezendő buda-pesti kereskedelmi- és váltótörvényszék elnökévé *Tóth Elek*, pesti váltótörvényszéki elnököt nevezem ki.

Kelt Budán, 1871. évi september hó 18-án.

Ferencz József, s. k.

Bittó István, s. k.

Igazságügyi magyar ministerem előterjesztésére, a szervezendő első folyamodásu törvényszékekhez

és pedig a budai törvényszékhez: elnökké *Breuer József* pesti királyi táblai birót;

alelnökké *Aldásy Antal* Buda városi főbirót;

a pesti törvényszékhez: elnökké *Sárkány József* pesti királyi táblai birót;

alelnökké *Bogisich Lajos* Pest városi helyettes főbirót;

továbbá elnökökké: a pest-vidéki törvényszékhez: *Nagy Károly* pesti ügyvédet és Pest-városi volt törvényszéki tanácsnokot; az abrudbányai törvényszékhez: *Tóbiás Dénes*, alsó-fehérmegyei főbirót és törvényszéki elnököt; az alsó-kubini törvényszékhez: *Tholdt Lénárd* árvamegyei II-ik alispánt; az aradi törvényszékhez: *Nagy Sándor* aradmegyei I. alispánt és törvényszéki elnököt; az aranyos-maróti törvényszékhez: *Konkoly-Thege Pál* barsmegyei I. alispánt; a bajai törvényszékhez: *Milutinovics Szvetozár* vallás- és közoktatásügyi ministeri osztálytanácsost; a békés-gyulai törvényszékhez: *Novák Kamill* békésmegyei törvényszéki ülnököt; a belényesi törvényszékhez: *Beliczay Ferencz* biharmegyei törvényszéki ülnököt; a beregszászi törvényszékhez: *Güthy Ferencz* beregmegyei II. alispánt és törvényszéki elnököt; a beszterczei törvényszékhez: *Mangesius Gusztáv* nagyszebenvárosi előadó birót; a beszterbányai törvényszékhez: *Majovszky Vilmos* zólyommegyei II. alispánt és törszéki elnököt; a borosjenői törvényszékhez: *Popovics Zsigmond*, aradmegyei II. alispánt; a brassói törvényszékhez: *Dück György* brassói városi főbirót; a csáktornyai törvény-, ékhez: *Dr. Herics János* zalamegyei törvényszéki ülnököt; a csikszeredai törvényszékhez: *Györfy Pető* csikszéki törvényszéki elnököt; a debreczeni törvényszékhez: *Sárváry Ferencz* debreczeni vegyes birósági elnököt; a deési törvényszékhez: *Torma István* belsőszolnokmegyei törvényszéki elnököt; a dévai törvényszékhez: *Bodola János* hunyadmegyei főbirót és a dévai törvényszék elnökét; az egri törvényszékhez: *Vavrik Béla* kir. tanfelügyelőt; az eperjesi törvényszékhez: *Péchy Lucián* sárosmegyei I. alispánt; az esztergomi tvszékhez: *Farkas Károly* esztergommegyei törvényszéki alelnököt; a fogarasi törvényszékhez: *Keul József* fogarasi urbéri törvényszéki elnököt; a gyergyó-szent-miklósi törvényszékhez: *Sándor István* földtehermentesitési pénzalap-igazgatósági előadót; a gyöngyösi törvényszékhez: *Török Sándor* ügyvédet; a győri törvényszékhez: *Goda Lajos* volt törvényszéki elnököt; a hajdu-böszörményi törvényszékhez: *Kovács Miklós* szoboszlói ügyvédet; a hátszegi törvényszékhez: *Pára Antal* hunyadmegyei hátszegi törvényszéki elnököt; a hódmezővásárhelyi törvényszékhez: *Kossa László* csongrádmegyei törvényszéki elnököt; a homonnai törvényszékhez: báró *Barkóczy Mihály* zemplénmegyei törvényszéki ülnököt; a jászberényi törvényszékhez: *Hegedüs Zsigmond* volt jászkun-kerületi alkapitányt; az ipolysági törvényszékhez: *Horváth Miklós* hontmegyei I. alispánt; a kalocsai törvényszékhez: *Nyers Lajos* bácsmegyei tiszti főügyészt; a kaposvári törvényszékhez: *Kriszt János* pesti királyi táblai pótbirót; a karczagi törvényszékhez: *Pap Mór* királyi tanfelügyelőt; a kassai törvényszékhez: *Teleky Péter* abaujmegyei II. alispánt; a kecskeméti törvényszékhez: *Gall Ferencz* pestmegyei központi törvényszéki birót; a kézdi-vásárhelyi törvényszékhez: *Donáth József* sepsi-szentgyörgyi urbéri törvényszéki elnököt; a kolozsvári törvényszékhez: *Biró Pál* kolosmegyei törvényszéki főbirót; a komáromi törvényszékhez: *Madarassy Mór* komárommegyei I. alispánt; a körösbányai törvényszékhez: *Véghső Gellért* belényesi ügyvédet; a liptó szentmiklósi törvényszékhez: *Kiszely Vendel* liptómegyei I. alispánt; a lőcsei törvényszékhez: *Svéby Ferdinánd* szepesmegyei II alispánt; a lugosi törvényszékhez: *Szerényi Ferencz* nagyszombati vegyes birósági elnököt; a magyar-óvári törvényszékhez: *Pintér Miklós* mosonymegyei I. alispánt; a makói törvényszékhez: *Tarnay Antal* csanádmegyei II. alispánt; a maros vásárhelyi törvényszékhez: *Domokos Antal* maros vásárhelyi urbéri törvényszéki elnököt; a nagy bányai törvényszékhez: *Filep István* kővárvidéki II. alkapitányt; a nagy-becskereki törvényszékhez: *Varady Mihály* torontálmegyei III. alispánt; a nagykárolyi törvényszékhez: *Szögyényi István* debreczeni királyi vegyes birósági birót; a nagy-kikindai törvényszékhez: *Hertelendy József* torontálmegyei főszolgabirót; a nagy szebeni törvényszékhez: *Haas Albert* nagy-szebeni városi és széktanácsi törvényszéki elnököt; a nagy-szőllősi törvényszékhez: *Kornis Ferencz* ugocsamegyei törvényszéki ülnököt; a nagy váradi törvényszékhez: *Gyalokay Lajos* nagy-váradi ügyvédet; a naszódi törvényszékhez: *Flórian János* naszódvidéki törvényszéki főügyészt; a nyiregyházi törvényszékhez: *Lauka József* szabolcsmegyei törvényszéki ülnököt; a nyitrai törvényszékhez *Thuroczy Bálint* nyitramegyei II. alispánt; az oraviczabányai törvényszékhez: *Papházy Péter* krassómegyei törvényszéki elnököt; a pécsi törvényszékhez: *Ocskay Antal* baranyamegyei II alispánt; a rimaszombati törvényszékhez: *Márton Rudolf* gömörmegyei ügyvédet, a sátorallya-ujhelyi törvényszékhez: *Éreva András* zemplénmegyei ügyvédet; a selmeczbányai törvényszékhez: *Gaal Alajos* barsmegyei II. alispánt; a sepsi-szentgyörgyi törvényszékhez: *Vajna Tamás* háromszéki törvényszéki elnököt; a sopronyi törvényszékhez: *Hannibal József* sopronymegyei alispánt; a szabadkai törvényszékhez: *Biró Antal* pesti királyi táblai birót; a szamosujvári törvényszékhez: *Simay Gergely* szamosujvári polgármestert; a szatmár-németi törvényszékhez: *Boross Pál* szatmármegyei ügyvédet; a szegedi törvényszékhez: *Marinkics Mihály* kalocsai megyei törvényszéki helyettes elnököt; a szegszárdi törvényszékhez: *Simon Rudolf* tolnamegyei II. alispánt; a székelyudvarhelyi törvényszékhez: *Nagy Lajos* székelyudvarhelyi törvényszéki elnököt; a székes fehérvári törvényszékhez: *Danitz Béla* székes-fehérvári városi főbirót; a szeniczi törvényszékhez: *Wrchovszky Nándor* nyitramegyei törvényszéki ülnököt; a szent gotthárdi törvényszékhez: *Ivánkovics János* vasmegyei törvényszéki elnököt; a szilágysomlyói törvényszékhez: *Hubert Iván* krasznamegyei II. alispánt; a szombathelyi törvényszékhez: *Czédler Imre* vasmegyei törvényszéki helyettes elnököt; a temesvári törvényszékhez: *Pottyondy Ferencz* temesmegyei II. alispánt; a tornai törvényszékhez: *Pap János* tornamegyei II. alispánt; a szolnoki törvényszékhez: *Pavlovits Antal* biharmegyei telekkönyvi törvényszéki elnököt; a trencséni törvényszékhez: *Victorisz János* trencsénmegyei I. alispánt; a turócz-szentmártoni törvényszékhez: *Tomcsányi Mór* turóczmegyei II. alispánt; az ujvidéki törvényszékhez: *Kovácsfy Ala-*

Az 1871. évi bíróságszervezés során elsőként kinevezett királyi törvényszéki elnökök sora a hivatalos lapban.
A székesfehérvári Danitz Béla neve a harmadik hasáb alsó harmadában olvasható.
[*Budapesti Közlöny*, 1871. (szeptember 20.) 215. sz. 4797. p.; ADT]

A jogszolgáltatás közreműködői: bírák és tisztviselők

Kétségtelen, hogy az ítélkezési tevékenység legfontosabb szereplői a bírák, ami azonban nem jelenti azt, hogy a munkájukat egyedül végeznék. A jogszolgáltató szerveknél, így a járásbíróságokon is működtek olyan tisztségviselők, akik *elengedhetetlen* közreműködői voltak az igazságszolgáltatásnak. Róluk elsődlegesen a vonatkozó jog- és ügyviteli szabályok rendelkeznek, illetve személyükről a tiszti név- és címtárak emlékeznek meg.

Az elsőfolyamodású bíróságok 1871-es szervezése során természetszerűleg nemcsak a bírósági székhelyek meghatározása volt feladat, hanem az új jogszolgáltató szervek elhelyezési és személyi-személyzeti kérdéseinek a megoldása is. Éppen ezért már 1871 augusztusában megkezdték a tisztviselők toborzását.[93]

A szervezési feladatok koordinálása országszerte azokra a helyi szakemberekre hárult, akiket a legtöbb helyen már 1871 őszén a szervezendő törvényszékek elnökének kineveztek[94] s miniszteri biztosokká is egyúttal, annak előkészítésére, hogy az új jogszolgáltatási fórumok 1872. január 1-jén működésüket megkezdhessék. Székesfehérváron – a leendő királyi törvényszék és az illetékességéhez tartozó járásbíróságok vonatkozásában – ezt a feladatot Danitz Béla kapta meg, aki ekkor jól ismert alakja volt a fehérvári jogéletnek, hiszen már az 1860-as években részt vett a Fejér megyei igazságszolgáltatásban mint törvényszéki tanácsos,[95] majd mint ülnök,[96] 1867-ben pedig mint városi főbíró.[97] Az elsőfolyamodású bíróságok kormányzati szervezése során Danitz törvényszéki elnöki felterjesztéséről az 1871. szeptember 12-i miniszteri értekezleten döntöttek,[98] s ennek nyomán szeptember 18-i keltezéssel megtörtént a kinevezés.[99]

Az újdonsült elnök és miniszteri biztos munkája nyomán[100] az 1872-es indulásra már 1871 decemberében összeállt a leendő tisztviselők névsora,

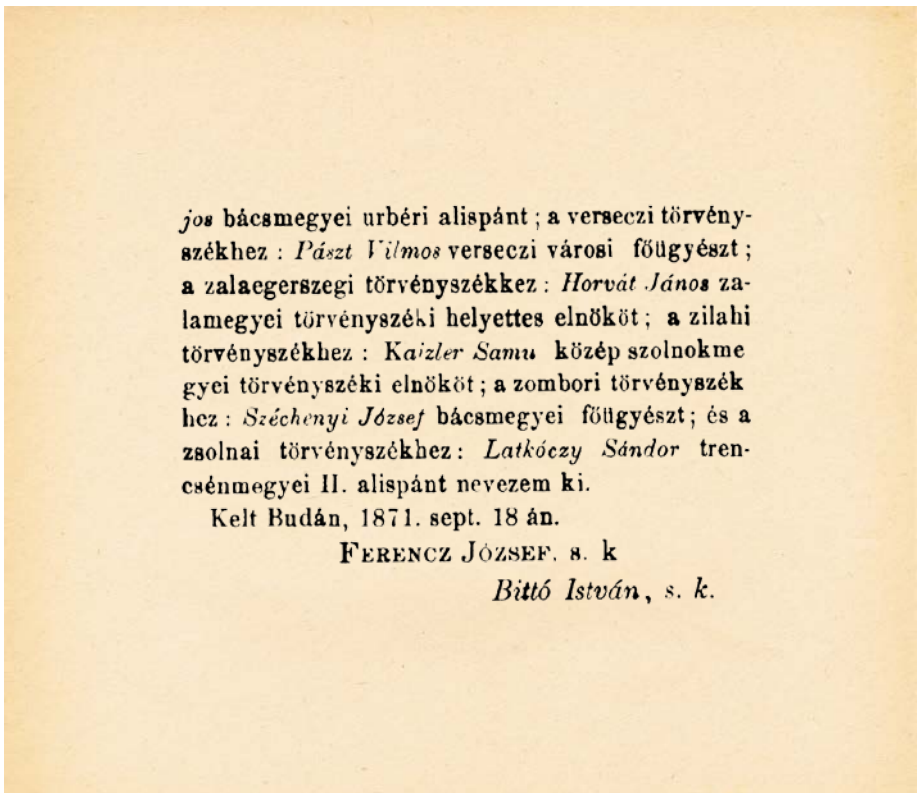

jos bácsmegyei urbéri alispánt; a verseczi törvényszékhez: *Pászt Vilmos* verseczi városi főügyészt; a zalaegerszegi törvényszékkez: *Horvát János* zalamegyei törvényszéki helyettes elnököt; a zilahi törvényszékhez: *Kaizler Samu* közép szolnokmegyei törvényszéki elnököt; a zombori törvényszékhez: *Széchenyi József* bácsmegyei főügyészt; és a zsolnai törvényszékhez: *Latkóczy Sándor* trencsénmegyei II. alispánt nevezem ki.

Kelt Budán, 1871. sept. 18 án.

FERENCZ JÓZSEF. s. k

Bittó István, s. k.

93 Vö. Pályázati felhivás a a szervezendő első folyamodásu királyi törvényszéki birói és alügyészi, továbbá a járásbirói és albirói állomásokra. *Budapesti Közlöny,* 1871. (szeptember 1.) 200. sz. 4511. p.

94 Vö. Az első folyamodásu törvényszékekhez… Különfélék. *A Hon*, 1871. (szeptember 20.) 216. sz. 3. p.

95 FARKAS Gábor: A Fejér vármegyei történeti archontológia III. In *Alba Regia. A Szent István Király Múzeum Évkönyve.* (A Szent István Király Múzeum Évkönyve. C sorozat 32.) Székesfehérvár, 2003, Fejér Megyei Múzeumok Igazgatósága, 90. p.

96 KÁROLY János: *Fejér vármegye története 1.* Székesfehérvár, 1896, Fejér Vármegye Közönsége, 337. p.

Lásd még Farkas i. m. 2003. 90. p.

97 LAUSCHMANN Gyula: *Székesfehérvár története IV.* (Közlemények Székesfehérvár történetéből) Székesfehérvár, 1998, Székesfehérvár Város Levéltára, 86. p. Lásd továbbá MEGYERI-PÁLFFI Zoltán: *A Székesfehérvári Királyi Törvényszék polgári kori története 1872–1944.* Székesfehérvár, 2021, Székesfehérvári Törvényszék, 67. p.

98 MNL OL K27 Minisztertanácsi jegyzőkönyvek 1867–1944, 1871.09.12-i minisztertanácsi jegyzőkönyv (37.ülés) 1., 4., 5. p.

99 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1871. (szeptember 20.) 215. sz. 4797. p.

100 Az elnök kérte a megyei szerveket, hogy segítsék ők a szervezési munkálatokban. Vö. MNL Fejér Megyei Levéltár (FML) IV.255. 5. k. 332. 219, 225. p.

A bal oldalon látható közlönybeli lap következő oldali befejezése, ahol olvasható az uralkodó, illetve a miniszter neve. [*Budapesti Közlöny,* 1871. (szeptember 20.) 215. sz. 4798. p.; ADT]

KOMÓCSY PÁL.

kir. ügyész.

Megdöbbentő hir, Komócsy Pál kir. ügyész váratlanul, hirtelen bekövetkezett halálának hire futotta be tegnap délután városunkat.

Kezdetben nem akart hitelt adni a hirnek senkisem, csaknem hihetetlen volt az, hogy az életerős, vig kedélyü, egészséges férfiu, kit még délelőtt az utczán láttak sétálni, oly hamar, oly váratlanul a holtak hazájába költözött volna.

De a hir terjedt futótüzként, elbeszélték a váratlanul bekövetkezett halál körülményeit is, — mire tömegesen indult a város lakossága a királyi ügyészség hivatalos helyiségéhez, hogy meggyőződjenek a szomoru hir valóságáról.

A hivatalos helyiség folyosóján komoly arczok, könybelábbadt szemek, belül szivszaggató zokogás hirdették, hogy a hir való volt, az, kit szerettünk, becsültünk, tiszteltünk miudnyájan, — nincs többé, — az, ki annyiszor megkaczagtatott bennünket jóizü adomáival, találó hasonlataival, tréfás megjegyzéseivel, élelmes ötleteivel, örökre lehunyta szemeit s mosolygó ajkát a halál fagyos csókja lezárta örökre.

A szomoru, mélyen megrendítő esetről a következőket közölhetjük:

Komócsy Pál, helyi kir. ügyész tegnap tartotta házasságra lépésének 23-dik évfordulóját. Ez alkalomból nehány bensö barátját magához hivatta ebédre, melyet derült hangulatban, barátságos évelődések között költöttek a családi körben. Ki hitte volna akkor, hogy az életerős vidor férfiu utolszor ül szeretett övéi körében, — ki hitte volna, hogy a szerető férj utolszor öleli meg nejét, — ki hitte volna, hogy utolszor üríti poharat barátaival?

Ebéd után 3 órakor ejbucsuzott háznépétől s mint pontos hivatalnok, hivatalos helyiségébe indult, a hol már Tattay Imre, helybeli református lelkész, hivatalos dolog miatt várakozott reá. Mielőtt a hivatalához vezető lépcsőzeten fölhaladt volna, a házban lakó Laufenauer Ferencz kereskedővel tréfálkozott. A mint a lépcsőn fölhaladt s irodájába ért, a lelkésszsel beszélgetni kezdett s Balog Károly hivatalszolgát a boltba küldötte pénzt váltani. E közben leült az irodában levő pamlagra, — egyszerre rosszul létről kezdett panaszkodni s bekéretve magához, az előszobában dolgozó Ferenczy Bálint, kir. ügyészségi irnokot. — Ez bemenve, látta, hogy az ügyész rosszul van, egy kendőt vizbe áztatott, ezt szivére tette s elszaladt a szomszédban lakó dr. Révy Ferencz orvoshoz, az ügyészt egyedül hagyván a református lelkésszsel. A szolga ekközben visszatért, az ügyész fölkelt a pamlagról s ingadozó léptekkel a szobákon át menve, a folyosón keresztül egy félreeső hely telé tartott. Balog Károly szolga, látva az ügyész ingadozó járását, utána ment. Az ügyész alig töltött ama helyen egy perczet, visszajött, — de már ekkor oly rosszul volt, hogy az ajtónál reá várakozó hivatalszolga karjai közé esett. Özv. Erős Józsefné, kinek ugyanazon folyosóra nyiló lakása van, szintén segélyére sietett az ügyésznek, kinek feje lehanyatlott, egyet csuklott s mire Erősné szobájába bevitték, hgy ágybafektessék, — meghalt. — Alig két perczre megérkezett Ferenczy Bálinttal dr. Révy Ferencz orvos is; de már nem maradt más teendője, minthogy a szivszélhüdés következtében beállott halált konstatálja.

Az elhunyt családjának Ferenczy Bálint adta tudomására, nagy óvatossággal a gyászhirt; csak annyit mondva nekik, hogy az ügyész hivatalában hirtelen rosszul lett. Neje s gyermekei nyomban a helyszinére siettek; az a jelenet, a mi itt kifejlődött, azt leirni nem lehet, azt csak egy özvegy, azt csak az apátlan maradt árvák érezhették.

Komócsy Pál született 1834. január 16-kán Vencsellőn, Szabolcsmegyében. Iskolai tanulmányait városunkban, Székesfehérvárott végezvén, beállott a petrinusok zárdájába ujoncznövendéknek. De midőn kitört a szabadságharcz, midőn a haza védelmére kellett kelni minden igaz magyarnak, a még nem egészen 15 éves ifju levetette a reverendát, magára öltötte a honvéd egyenruhát, az olvasót szuronynyal váltotta föl, beállt a hon védői közé, végig küzdötte az egész szabadságharczot, melynek lezajlása után az osztrák kormány hivatalból besoroztatta. Megszabadulván a katonaságtól, tanulmányait folytatta s elvégezvén a jogi tanfolyamot, Budapesten ügyvédi vizsgát tett.

Az alkotmányos élet feltünésekor, 1861-ben, Fehérmegye sárbogárdi járásába esküdtnek választották, de ő e hivatalát nem sokáig viselte, ügyvédi irodát nyitott Sárbogárdon, a hol 1862. julius 22-én házasságra lépett Mészöly Máriával, ki őt több gyermekkel ajándékozta meg. — Ezek közül ez idő szerint öt van életben, a kik zokogva állják körül apjuk ravatalát.

1872-ben, a törvényszékek s bíróságok rendezése alkalmával az adonyi járásbirósághoz nevezték ki albirónak, honnét még ez évben a székesfehérvári kir. járásbirósághoz helyezték át, hason minőségben.

Mint lelkiismeretes, tehetséges, buzgó hivatalnok, gyors egymásutánban lépett előre, 1874-ben már mint kir. alügyész a közvádakat képviseli a kir. törvényszék előtt, 1875-ben ő reá ruházzák a székesfehérvári kir. járásbiróság vezetését s 1876-ban a nyugalomba vonuló Márkus István, kir. ügyész helyére a diszes kir. ügyészi állásra nevezik ki. E tisztét hiven, becsülettel, páratlan igazságossággal s részrehajlatlansággal s feddhetlen becsületességgel élte utolsó perczéig viselte. A szigoru igazság szeretetet jószivüséggel egyesitette, — midőn a törvényszék előtt a bünös büntetését kérte, sohasem feledkezett meg arról, hogy az ember gyarló teremtménye az Istennek és ha látta, hogy nem elvetemült, megátalkodott gonosztevővel van dolga, igyekezett enyhitő körülményeket föltedezni, s ha ilyekre talált, azokat a vádlott javára használta föl.

A magánéletben, mint önzetlen jó barát, vidám kedélyhangulatáról s jó szivéről volt ismeretes; mindenkinek „Pali bácsija" volt, — szerencsés volt az a társaság, melynek körében megjelent. Dr. Pauer János megyés püspökkel bensö baráti viszonyban állott, szabad bejárása volt hozzá s több izben mondá a püspök, hogy azt szeretné, ha Komócsy mindennap együtt ebédezhetne vele.

Ha lerázta magáról a hivatalával járó fontos teendők gondjait, hazament családja körébe, a hol szerető nő s gyermekek vártak reá.

Az, ki oly sokszor kért büntetést a bünös fejére, most maga is az örökbiró itélő széke előtt áll, hogy leszámoljon földi sáfárkodásáról. De hisz mi rosszat irhattak volna az égiek naplójába, ki életében nem bántott soha senkit? Könnyü lesz neki a leszámolás, mert itt alant hátrahagyott özvegye, gyermekei, testvérei, barátai s jó akaróinak nagy száma imáznak az Egek Urához, hogy bocsássa meg neki, ha netán hibái lettek volna, s adjon lelkének örök nyugalmat.

Legyen könnyü a föld hamvai fölött!

A boldogult családja a következő gyászjelentést adta ki:

Alulirottak mély fájdalommal jelentik a feledhetetlenül szeretett férjnek, gondos jó apának, igazlelkü testvérnek és rokonnak Komócsy Pál, sz.-fehérvári királyi ügyésznek f. évi julius hó 22-kén, délután 3 és egy negyed órakor, életének 51-ik, legboldogabb házasságának 23-dik évében, szivszélhüdésben történt gyászos kimultát. A megboldogultnak hült tetemei f. hó 24-én, d. u. 6 órakor fognak a róm. kath. szertartás szerint a Szent-Háromságról nevezett sirkertbe temettetni. Az engesztelő szent mise-áldozat f. hó 25-én d. e. 10 órakor fog az elköltözött lelki üdvéért a Mindenhatónak a székesegyházban bemutattatni. Az ő. v. f. n.! Áldott nekünk az ő emlékezete! — Özv. Komócsy Pálné szül. Mészöly Mária, az elhunyt hitvese. Anna, Andor, Pál, István, Ferencz, gyermekei. Mészöly Gábor, Mészöly Gáborné, szül. Tatay Katalin, mint após és napa. Komócsy József, Komócsy Károly, Komócsy Lajos, testvérei. Mészöly Mihály és neje gyermekeivel. Komócsy Józsefné szül. Röszner Adél, kis leányával. Ugyszintén a többi rokonok nevében is.

A kir. törvényszék és ügyészség személyzete által kiadott gyászjelentés ekként hangzik:

A székesfehérvári kir. ügyészség és kir. törvényszék tagjai szomorodott szivvel tudatják szeretett tiszttársuk és barátjuknak tekintetes Komócsy Pál, kir. ügyész urnak, folyó hó 22-dikén, délután egynegyed 4 órakor, élte 51-ik évében, szivszélhüdés következtében történt gyászos és hirtelen elhunytát. A boldogultnak hült tetemei f. hó 24-én, délután 6 órakor, Széchényi utcza 5. sz. alatti lakásáról fognak a Szentháromságról (Hosszutemető) czimzett sirkertbe örök nyugalomra tétetni. Az engesztelő szent mise-áldozat pedig a székesegyházban folyó hó 25-én, délelőtt 10 órakor fog a Mindenhatónak bemutattatni. Áldás és béke lengjen porai felett! — Székesfehérvárott, 1885. julius hó 23-án.

Emlékezés Komócsy Pálra. [*Székesfehérvár és Vidéke*, 1885. (július 23.) 88. sz. 1. p.; ADT]

Fejér vármegye elsőként kinevezett bírósági tisztviselői 1871-ben a hivatalos lapban. [*Budapesti Közlöny*, 1871. (december 24.) 295. sz. 6482., 6491. p.; ADT]

Buda-Pest 1871. 295. szám. Vasárnap, december 24.

BUDAPESTI KÖZLÖNY.

HIVATALOS LAP.

a szekesfehérvári első folyamadásu kir. törvényszékhez jegyzőnek: Ambrózy Mihály sz. fehérvári ügyvédet és Szüts Arthur fehérmegyei tisztb. aljegyzőt; *irodaigazgatónak*: Karlovitz János fehérmegyei közp. szolgabirót; *irodatiszteknek*: Nemsits Gyula sz. fehérvárvárosi aljegyzőt és Ihász István fejérmegyei tszéki kiadót; *irnokoknak*: Zsigray Gyulát, Hadzsigh Mihályt, Sulman Jánost, Aczél Gedeont, Fortvingler Ferenczet, Havas Józsefet, Soltész Andrást és Tóth Ferenczet; *telekkönyvezetőnek*: Saára Iván, fehérvárvárosi telekkönyvi törvényszéki tanácsost, Mocsonoky Józsefet fehérmegyei telekkönyvi tszéki ülnököt; *telekkönyvezető segédeknek*: Zuber Kálmán megyei telekkönyvi levéltárnokot, Fájt János megyei telekkönyvvezetőt, Kiss János megyei törvényszéki iktatót, Pölhösi István fehérvárvárosi levéltárnokot, és Tiringer Sándor megyei telekkönyvi iktatót; *telekkönyvi irnokoknak*: Árvay Imrét, Zigány Ferenczet, ifj. Forster Györgyöt, Schäffer Pált, Einbeck Mihályt és Kégli Józsefet; *fogházfelügyelőnek*: Szüts József fehérmegyei várnagyot; *a székes-fejérvári járásbirósághoz irnokoknak*: Ujváry Jánost, Szöllős Endrét és Knazovitzky Istvánt; *az adonyi járásbirósághoz irnokoknak*: Dénis Jenő (Pétert); *a vaáli járásbirósághoz irnoknak*: Barcza Lászlót; *a sárbogárdi járásbirósághoz irnoknak*: Somody Károlyt és a *moóri járásbirósághoz irnoknak*: Kitlberger Józsefet;

a székesfehérvári törvényszék területén törvényszéki biráknak: Madaras Lipót fehérvárvárosi tvszéki főbirót, Erős József, Horváth Dezső, Sárközy Kálmán, Mészöly Lőrincz, Zsömböry Ede és Gergoy Károly fehérmegyei törvényszéki ülnököket és Mader Ferencz székesfehérvárosi tanácsost; *Székesfehérvárra járásbirónak*: Boros Mihály fehérvári ügyvédet; *albiráknak*: Tóth János fehérvárvárosi tvszéki tanácsnokot, Harranek József fehérmegyei szolgabirót és Scherer Kamill fehérmegyei esküdtet; *Adonyra járásbirónak*: Cserna Ferencz fehérmegyei szolgabirót; *albirónak*: Komócsy Pál fehérmegyei tisztb. szolgabirót; *Vaálra járásbirónak*: Lechner Ignácz baranyamegyei tvszéki ülnököt; *albirónak*: Botka József fehérmegyei szolgabirót; *Sárbogárdra járásbirónak*: Décsey Lajos fehérmegyei szolgabirót; *albirónak*: Salamon Alajos pesti ügyvédet; *Moórra járásbirónak*: Dedinszky Viktor fehérmegyei szolgabirót; *albirónak*: Radnich János fehérvárvárosi főügyészt;

amelyet a hivatalos lap is közölt.[101] Székesfehérvár királyi törvényszékére és a Fejér vármegyei új járásbíróságokra kinevezett bírák közé elsősorban a városi, illetve megyei igazságszolgáltatás és közigazgatás korábbi, ismert résztvevői kerültek.[102] Így például Madaras Lipót, a városi törvényszék főbírója is királyi törvényszéki bíró lett ekkor csakúgy, mint Máder Ferenc, aki addig városi tanácsnok volt. Hasonlóan vegyes volt a kép a járásbíróságoknál abban a tekintetben, hogy ki-ki a korábbi igazságszolgáltatási vagy közigazgatási szférából jött-e. Boros Mihály fehérvári ügyvéd maradt a városban és az ottani járásbíróság bírája lett. Mellette albírónak nevezték ki Tóth János *„fehérvárvárosi tvszéki tanácsnokot, Havranek József fehérmegyei szolgabirót és Scherer Kamill fehérmegyei esküdtet”*. A megye szolgabírái közül többen is járásbírók vagy albírók lettek. Így Cserna Ferenc járásbíróként, Komócsy Pál albíróként Adonyban folytatta pályafutását, Botka József albíróként Válban, Décsey Lajos járásbíróként Sárbogárdon, Dedinszky Viktor ugyanebben a minőségben pedig Móron, ahol egy korábbi „fehérvárvárosi” főügyész, Radnich János lett az albíró.

E névsor jól jelzi azt, hogy az új bírói állomány zömmel helyiekből tevődött össze. Ketten viszont máshonnan kerültek a Fejér megyei igazságszolgáltatásba: Lechner Ignác Baranya megyei törvényszéki ülnökből váli, Salamon Alajos pesti ügyvédből pedig sárbogárdi járásbíró lett.[103]

Mindezek mellett ez az 1871. december 24-én megjelent közlönyszám, – amely a többi között a székesfehérvári új királyi törvényszék és járásbíróságainak bíráit és tisztviselőit sorjázza – arról is képet ad, hogy az újonnan felállított szervek „dolgozói létszáma” hogyan alakult. Eszerint a Székesfehérvári Királyi Törvényszéken az elnök mellett 7 törvényszéki bírát neveztek ki, akik mellett jegyző (2), irodaigazgató (1), irodatiszt (2), írnok (8), telekkönyvvezető (2), telekkönyvvezető segéd (5), telekkönyvi írnok (6) és fogházfelügyelő (1) kezdhette meg a munkát 1872. január 1-jén. Érdekes az, hogy a járásbíróságok tisztviselői kara sokkal szűkebbnek mutatkozik, ugyanis a járásbírók és az albírók mellett csak az írnokokat nevesítette a közlöny. Ezek száma eltérő volt, s kirajzolódik az, hogy a törvényszéki székhelyen működő járásbíróság nagyobb volt (Székesfehérváron egy járásbíró mellett három albíró és három írnok működött), mint a vidékiek, ahol egy járásbíró mellett egy albíró és úgyszintén egy írnok végezte a jogszolgáltatási teendőket.[104] Persze ezek az 1871. decemberi létszámok értelemszerűen nem adhattak teljes képet a Fejér megyei elsőfolyamodású bíróságok személyzeti viszonyairól az indulás pillanatában.

Hogy az első időszakban hogyan épült fel általában egy-egy királyi járásbíróság személyzeti struktúrája, leginkább az 1872. április 4-én, az elsőfolyamodású bíróságok számára kiadott *szolgálati utasítás* rendelkezései alapján írható körül. Ez azért érdekes, mert a szervezettörténetből és a közlönyből leszűrhető információk azt sugallják, hogy minden bizonnyal még 1872 tavaszán is folyt az újonnan felállított bírói fórumok személyzetének kialakítása. Erre az „elkészületlenségre”, azaz a folyamat le nem zárultára utal(hat) a szolgálati utasítás 1. §-a: *„Az elsőfolyamodásu kir. bíróságoknál megüresedő elnöki, alelnöki és birói állomások, az első szervezésnek teljes befejezte után pályázat utján töltetnek be.”*[105] Azaz ekkor még a létszám „feltöltése” átmeneti jelleggel, nem a szabályos módon folyt.

Ezen túl a 23. § – a juttatások és segélyezések kapcsán – utalt az 1871. évi VIII. törvénycikkre,[106] amely, illetve a szolgálati utasítás napidíjakat rendező

101 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1871. (december 24.) 295. sz. 6482., 6491. p.

102 Vö. Megyeri-Pálffi i. m. 2021. 18. p.

103 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1871. (december 24.) 295. sz. 6482. p.

104 Vö. Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1871. (december 24.) 295. sz. 6482., 6491. p.

105 Az igazságügyminiszternek 1872. évi april 4-ikén 4010. sz. a. kelt rendeletével kibocsátót szolgálati utasitás. az elsőfolyamodásu bíróságok számára. 1. § *MRT* 1872. 151. p.

106 1871. évi VIII. törvénycikk *a birák és birósági hivatalnokok felelősségéről.*

Az igazságügyminiszternek 1872. évi april 4-kén 4010. sz. a. kelt rendeletével kibocsátot

szolgálati utasitás.

az első folyamodásu bíróságok számára.

Az 1872-es szolgálati utasítás címképe. [*MRT* 1872. 151. p.]

Emlékezés Boross Mihályra. [*Vasárnapi Ujság*, 1899. (március 19.) 12. sz. 190. p.; ADT]

BOROSS MIHÁLY.

1815—1899.

A magyar népies irodalomnak nagy gyásza van. Elvesztette egyik leghivatottabb képviselőjét, sőt — mondhatni egyik megalapitóját *Boross* Mihályban, ki a jelen márczius hó 5-ikén, 84 éves korában fejezte be munkásságban és érdemekben gazdag életét Sárbogárdon, hol utolsó éveit nyugalomba vonúlva töltötte.

Boross Mihály élete meghatóan szép példája annak, hogy az igazi tehetség a porból is kiküzdi magát, s hogy a józan önismerettel párosúlt munkásság annál sikeresebb és áldásosabb, mennél tudatosabban meg tud maradni azon határok közt, melyet számára a gondviselés kijelölt.

Boross Mihály 1815 január 15-én született Komárommegyében, Ó-Szőnyön szegény földmives szülektől. Az elemi iskola és négy középiskolai osztály elvégzése után atyja szabó mesterségre adta: de a könyvekért és tanulásért rajongó fiú semmi szín alatt sem akart a szabó műhelyben maradni. Czeglédre, majd Nagy-Körösre ment tanúlni, 1836-ban pedig Pápára ment jogra, de egyszersmind theologiát is tanúlt, mert szülei azt kivánták, hogy pap legyen. Két év múlva orvosnövendék lett a pesti egyetemen; de természete a boncztant nem birván meg, visszatért a pápai kollégiumba s onnan tanitónak ment előbb Mocsra, majd Tatára, hol egyszersmind egy ügyvédi irodában is dolgozott. 1842-ben végleg a jogi pályára lépett. Pesten jurátus lett Széll Ignácz kir. táblai biró mellett, hol egy év alatt megszerezte az ügyvédi oklevelet, s aztán Tatán, majd Székes-Fehérváron nyitott ügyvédi irodát, de kevés szerencsével. 1846-ban Székes-Fehérváron «Kölcsönös életbiztositó intézet» keletkezvén, ennek titkára lett s a nép számára «Kalauz az életbiztositásra» czimmel ügyes kis munkát irt. Ekkor már nem volt ismeretlen a neve, mert 16 éves kora óta elég sürün irt verseket, czikkeket, sőt szindarabokat is az akkori lapokba és folyóiratokba. 1848-ban Fehérmegye táblabirájává, aztán helyettes főjegyzőjévé, majd másod alispánjává választotta, mely állásában mint vértörvényszéki elnök is oly hazafiasan buzgólkodott, hogy a Fehérvárt elfoglaló császári hadak elől menekülnie kellett. 1850-ben baracskai birtokán gazdálkodott: ekkor irta egyebek közt «Kötve higyj a komának» czimü szatirikus czikkét a «Hölgyfutár»-ba, melynek szerkesztőjét, Nagy Ignáczot, fogságra itélték érte. 1851-ben a kecskeméti kollégiumban a történelem tanára lett, de ott csakhamar elfogták s két évig Bécsben, kettőig pedig Josefstadtban börtönben tartották. 1855 végén kiszabadulván, Pestre került, hol Jókai Mór a «Vasárnapi Ujság»-nál, Ballagi Mór pedig az «Egyházi és Iskolai Lapok»-nál adott neki tisztes foglalkozást. Ennek elfogadhatásáért azonban folyamodnia kellett az akkori császári rendőrséghez, mely kérvényét a következő furcsa határozattal adta vissza: «B. M. azon kérelmének, hogy Pesten maradhasson, hely nem adatik: hanem megparancsoltatik neki, hogy Pestet elhagyni ne merészelje». Tehát maradt és a következő évben megirta legnevezetesebb munkáját, a «Boldogháza» czimü népies regényt a «Vasárnapi Könyvtár» számára, melyet báró Eötvös József irányadó felügyelete alatt Heckenast Gusztáv adott ki. Heckenast a «Vasárnapi Ujság» révén ismerte Boross Mihályt s ezért szólította föl az emlitett munka irására, melynek kéziratát maga báró Eötvös is elolvasván, magához hivatta a szerzőt s ezen szavakkal dicsérte meg: «On megalapitotta a valódi népirodalmat, de megalapitotta népirói nevét is!» «Boldogházá»-t általános elismeréssel fogadta az irodalom is, a nép pedig annyira megkedvelte, hogy mindenfelé mohón olvasta. Ehhez hasonló szabású népies művei: «András, a szolgalegény», a «Hazajáró lélek», «A nyomorék története», a «Boldogházi esték», stb. czimü hosszabb, rövidebb elbeszélései, melyeket mind tiszta erkölcsi fölfogás, ügyes szerkesztés, nemes egyszerüség és tiszta népies hang jellemez. Irt ezeken kivül több szinművet, politikai, társadalmi és közgazdasági természetü oktatásokat, bibliai tárgyú elbeszéléseket s történeti és jogi tárgyú munkákat is, melyek közül a «Magyar Krónika», «Magyarország Közjoga» és a «Házi ügyvéd» ma is kedvelt olvasmányai a népnek.

Önálló munkáinak száma mintegy hetvenre megy. Ezeken kivül sok lapba és folyóiratba dolgozott, sőt maga is szerkesztett egy «Kalauz» czimü néplapot (1857), szintén ő szerkesztette (1877—1880) a «Székesfehérvár» czimü lapot, melyet 1880 óta «Székesfehérvári Hiradó» czimmel adott ki. 1860/61. években újra másodalispán lett Fehérmegyében; de 1861 novemberében az egész tisztikar lemondván, Boross Mihály újra ügyvédi irodát nyitott s egyszersmind szorgalmasan irogatott. Nevezetes munkája ez időből (1866) a «Politikai kis káté», melyet a nép számára német, horvát, szerb, roman, tót és vend nyelven is kiadtak. 1869-ben a szőlő-dézsmaváltsági törvény végrehajtásánál az igazság- és pénzügyminiszterek őt nevezték ki jogbiztosnak, mely megbizatásában oly tapintatosan járt el, hogy mind a két minisztertől dicsérő leiratot kapott. 1870-ben Székes-Fehérvárra járásbiróvá neveztetett ki, mely hivatalát hat évig folytatta. Akkor nyugalomba vonúlt és Sárbogárdra költözött, hol gyermekei körében, köztiszteletben töltötte agg korának utolsó éveit.

Nyugalomba lépte óta nem igen emlegették többé: de azért a feledés köde nem fenyegeti azt a tisztes nevet, a melyet oly nagyszámú s a maga nemében oly kiváló értékü alkotás őriz.

Boross Mihályra portréja. [*Vasárnapi Ujság*, 1899. (március 19.) 12. sz. 191. p.; ADT]

Fénykép után.

BOROSS MIHÁLY.

45. §-a alapján megállapítható, hogy kik működtek közre az elsőfolyamodású szervek jogszolgáltatásában nyomban a megszervezést követően. Ezek szerint tehát:

„Birák és bírósági hivatalnokok alatt értetnek:

a) az itélő birák;

b) a bíróságoknál alkalmazott ügyészek és a koronaügyész;

c) a bírósági segédszemélyzet;

d) a bíróságoknál alkalmazott ügyészek és a koronaügyész segédszemélyzete;

e) a bíróságok, a bíróságoknál alkalmazott ügyészek és a koronaügyész kezelőszemélyzete;

f) a bíróságoknál állandóan alkalmazott szakértők."[107]

Ez még részletesebben, a szolgálati utasítás alapján: elnök, alelnök, törvényszéki bíró, járásbíró, aljárásbíró, törvényszéki jegyző, irodaigazgató, telekkönyvvezető, segéd-telekkönyvvezető, irodatiszt, írnok, joggyakornok, fogházfelügyelő, törvényszéki orvos, vegyész, fogházi orvos és szolga pozíciókat takart.[108]

E tisztségeket betöltő személyekről pedig *„Magyarország tiszti czím- és névtára"* (MTCN) címet viselő tisztviselői jegyzék évfolyamai adnak tájékoztatást, elsőként az 1873. évből (az 1872. évről). Eszerint a Székesfehérvári Királyi Törvényszék illetékességi területén működő járásbíróságok személyzete – az országos viszonyokat jól tükrözve – járásbíróból, albíróból, írnokból, hivatalszolgából, „börtönőrből" és végrehajtóból állt. Ahogy már az 1871. decemberi közlöny alapján is kiderült: a törvényszéki székhelyen működő járásbíróság nagyobb volt, azaz a Székesfehérvári Királyi Járásbíróságnak az egy járásbírója (Boros[s] Mihály) mellett három albírája volt (míg Adonyban, Válon, Sárbogárdon és Móron csak egy-egy), három írnoka és két hivatalszolgája (míg másutt egy-egy) volt. Börtönőr viszont Fehérváron nincs nevesítve, szemben a többi járásbírósággal, ami a törvényszék mellett működő királyi ügyészséghez rendelt fogház egy börtönfelügyelőjével és 14 börtönőrével magyarázható. A végrehajtók száma – akikről az 1871. decemberi közlöny nem szólt – változó volt: Székesfehérváron három, Sárbogárdon kettő, a többi járásbíróságon pedig egy-egy működött.[109]

Ezekből a forrásokból bár egyértelműen látszik, hogy a székesfehérvári székhelyű járásbíróság nagyobb szerv volt, mint a megyei társai, mégis ez is elégtelennek mutatkozott a jogszolgáltatási feladatok ellátásában. Olyannyira így lehetett ez, hogy a város maga kívánt közbenjárni a felsőbb, igazságügyi szerveknél e kérdésben: az 1872. szeptember 8-i közgyűlésen *„Tanácsilag pártolt véleménye Fittler Béla tiszti ügyész urnak, a törvénykezési hiányok orvoslása és a székesfehérvári kir. járásbíróság személyzetének szaporitása tárgyában. Ez értelemben fölirat intéztetik a kormány és az országgyüléshez, mely pártoltatás végett az ország összes törvényhatóságaival közöltetni fog."*[110] A felirat megérkezett az országgyűlési szervekhez, s a november 4-i képviselőházi ülésen a kérvényt be is mutatták.[111]

Az, hogy a tiszti címtár következő, 1875. évi számában a fehérvári járásbíróságon két *joggyakornokkal* nőtt a létszám, talán épp ennek a beadványnak tudható be. Minden esetre a joggyakornokok foglalkoztatásáról már az 1872-es szolgálati utasítás is rendelkezett, amely értelmében kinevezésük törvényszéki elnöki hatáskörbe tartozott (10. §),[112] illetve tanácsjegyzőként vagy jegyzőkönyvvezetőként is alkalmazhatók, s *„ezenfölül az ülnökök mellett ezek felelőssége alatt kivonatok és fogalmazványok elkészitésével is megbizhatók"* voltak (30. §).[113]

107 1871. évi VIII. törvénycikk 2. §

108 Vö. 1872. április 4-i szolgálati utasítás 45. § *MRT* 1872. 163–164. p.

109 Vö. *MTCN* 1873. 283–284. p.

110 Csitári Kálmán: Városi. *Székesfejérvár*, 1872. (szeptember 8.) 36. sz. 208. p.

111 *Képviselőházi napló* (KN), 1872. II. k. 3. p. Lásd még Országgyülés. *Pesti Napló*, 1872. (november 4.) 254. sz. 1. p.

112 *MRT* 1872. 154. p.

113 *MRT* 1872. 160. p.

A tiszti címtár 1879-es kötete, ahol például Zeles Sándor váli joggyakornok neve is olvasható. [*MTCN* 1879. 209. p.; ADT]

LVIII. Székes-fejérvári kir. törvényszék.

Elnök: Danitz Béla.
Biró: Madaras Lipót.
» Sárközy Kálmán.
» Dr. Máder Ferencz.
» Kovács Ignácz.
» Bogyay Gyula.
» Szinovácz Gyula.
» Tóth János.
» Zuber Kálmán.
» Ghyczy Mátyás.
» Debreczeny Miklós.

Kereskedelmi ülnökök:
Say Rudolf.
Wertheim Salamon.
Herczeg Ignácz.
Hahn Jakab.
Jegyző: Sigray Gyula.
» Pongrácz Jenő.
Aljegyző: Kukorelly Károly.
» Posztóczky Kálmán.
Joggyakornok: Almásy Péter.
» Szüts István.
» Meszlényi Bened.
Irodaigazgató: Karlovitz János.
Irodatiszt: Ihász István.
» Horváth István.

Telekkönyvvezető:
Fájth János.
Sütő Gábor.

Segédtelekkönyvvezetők:
Pölhös István.
Gaál Imre.
Tóth Ferencz.
Einbeck Mihály.
Irnok: Sulman János.
» Kégl József.
» Scheffer Pál.
» Forster György.
» Walter János.
» Csaplár László.
» Bezőky József.
» Görczy Ottó.
» Szőke István.
» Hary János.
» Pritz Péter.
» Szabó József.
» Láng Sándor.

Törvényszéki orvos:
Dr. Vargha Zsigmond.
Végrehajtó: Tuboly István.
» Ivánszky János.
Kir. ügyész: Komócsy Pál.
Alügyész: Lázár Kálmán.
Börtönorvos: Dr. Ligeti József.
Fogházfelügyelő: Szabó Péter.

I. Székesfejérvári k. jbiróság.

Járásbiró: Lechner Ignácz.
Albiró: Scherer Kamill.
» Sohár Béla.
» Hollaky Árpád.

Joggyakornokok:
Udvardy Ferencz.
Kulcsár Lajos.
Irnok: Vida Pál.
» Kégl László.
» Lőrincz Sándor.
Végrehajtó: Szőllősy Endre.
» Czehe Tivadar.

2. Adonyi kir. jbiróság.

Járásbiró: Hornóy György.
Albiró: Oszoly Ferencz.
Aljegyző: Ballay Győző.
Irnok: Ofner Ignácz.
Végrehajtó: Kreskay Pál.

3. Moóri kir. jbiróság.

Járásbiró: Dedinszky Viktor.
Albiró: Dr. Szüts Miklós.

Segégtelekkönyvvezető:
Árvay Imre.
Irnok: Bartusek Károly.
» Havas József.
» Bolla János.
Végrehajtó: Nagy Elek.

4. Sárbogárdi kir. jbiróság.

Járásbiró: Décsey Lajos.
Albiró: Salamon Alajos.
Irnok: Somody Károly.
Végrehajtó: Németh Béla.

5. Vaáli kir. jbiróság.

Járásbiró: Botka József.
Albiró: Kálmán Lajos.
Joggyakornok: Zeles Sándor.
Irnok: Kupkay Sándor.
» Pesthy Pál.
Végrehajtó: Hirsch Sándor.
» Gömbös Antal.

Knoll Béla, a budapesti kir. munkásbiztositási bíróság elnöke. Várpalotán született, 1871-ben. Középiskolai tanulmányait Székesfehérvárott végezte, majd a budapesti tudományegyetemen jogot hallgatott és jogi államvizsgát és birói vizsgát tett. Igazságügyi szolgálatát mint joggyakornok a váli kir. járásbiróságon kezdte meg, ahol rövidesen aljegyzővé léptették elő. Innen a zilahi kir. törvényszékhez kir. albiróvá nevezték ki, majd a debreceni kir. itélőtáblához tanácsjegyzőül rendelték be, honnan a szatmárnémeti kir. törvényszékhez biróvá nevezték ki. Innen a budapesti kir. törvényszékhez helyezték át, végül táblabirói rangban került a budapesti munkásbiztositó felsőbirósághoz. Később a Budapesti Lakáshivatal elnökévé nevezték ki s a lakáshivatal megszüntével 1926 óta a budapesti kir. munkásbiztositási bíróság elnökeként működik.

Knoll Béla portréja és életrajza. [Szentmiklóssy Géza (szerk.): *A magyar feltámadás lexikona.* Budapest, 1930. 757. p.; ADT]

E munkaerő-bővítési lehetőséggel az első években csak a székesfehérvári bíróságnál találkozunk, a többi járásbíróság életében – legalábbis a címtárak alapján – csak később jelentek meg a frissen végzett jogászok, már ha megjelentek, ugyanis Adony és Mór járásbíróságai körében egyik nyilvántartott évben sem jelent meg e pozíció a tisztviselők körében. Sárbogárdon se „tolongtak" a joggyakornokok: legelőször 1893-ban számol be Huszár Aladárról ebben a minőségben a címtár,[114] s a korszak végén, 1943-ban Szendrődi Gyula és Nagy János szerepel a jegyzékben.[115]

A „Vaáli" Királyi Járásbíróság „kilóg" ebből a sorból. Válon már 1879-ben Zeles Sándor személyében foglalkoztattak joggyakornokot.[116] Őt a következő évben követték társaik, akik jellemzően 2–3 évig töltötték idejüket a járásbíróságnál. De még Válon sem volt folyamatos a gyakornoki jelenlét 1895 és 1901 között, illetve 1908-tól egészen 1943-ig egyáltalán nem volt betöltve a poszt. Pedig a joggyakornoki tevékenység lehetett az első lépcsőfok a bírói karrier kiépítésében, s erre Válon is akad példa: Knoll Béláé, aki – 1893-as kinevezése nyomán[117] – ebben a pozícióban tűnik fel 1894-ben,[118] s 1897-ben pedig ugyanitt már jegyző volt.[119] A köztes időt azonban nem végig Válon töltötte, ugyanis már 1894 szeptemberében továbbvitte útja a Komáromi Királyi Törvényszékhez, ahova az igazságügy-miniszter aljegyzőnek nevezte ki,[120] majd innen helyezte vissza Válra ugyanebben a minőségben 1896 áprilisában.[121]

Az aljegyzői feladatkör jellemzően a következő lépcsőfokot jelentette a bírói pályafutásban. Knoll Béla esetében is láthatjuk ezt: 1898. augusztus 4-én az uralkodó, az igazságügy-miniszter előterjesztésére a zilahi törvényszékhez albíróvá nevezte ki.[122] S ez azt is jól példázza, hogy a korszakban nagyfokú volt az igazságügyi alkalmazottak *mobilitása*.

Knoll Béla példája nyomán azt érdemes ezen a ponton áttekinteni, hogy egyáltalán hogyan válhatott valaki bíróvá. E kérdésre egyértelmű választ adott a bírói hatalomról szóló 1869. évi IV. törvénycikk:

„6. § Birói hivatalt oly magyarországi honpolgár viselhet, a ki:

a) életének 26-dik évét betöltötte;

b) feddhetlen jellemü;

c) csőd vagy gondnokság alatt nem áll;

d) az 1868:XLIV. törvénycikk rendeleteinek megfelelni képes, melynek 13-dik §-a ezentul is csak a felsőbb biróságokra értetik. Végre

e) a következő 7. §-ban meghatározott elméleti és gyakorlati képzettséggel bir.

7. § Jogi képzettség tekintetében kimutatandó, hogy:

1. vagy a köz- és váltóügyvédi vizsgát letette; vagy pedig

2. hogy:

a) a jogi tanulmányokból valamely felsőbb, akár hazai, akár külföldi nyilvános jogi tanintézetben, a hazai jogból pedig mindenesetre valamely magyarországi ily intézetben a szabályszerü elméleti vizsgákat letette, és ezenfelül

114 *MTCN* 1893. 501. p.

115 *MTCN* 1943. 614. p.

116 *MTCN* 1879. 209. p.

117 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1893. (június 23.) 142. sz. 1. p.

118 *MTCN* 1894. 511. p.

119 *MTCN* 1897. 593. p.

120 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1894. (szeptember 1.) 200. sz. 1. p.

121 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1896. (április 18.) 90. sz. 1. p.

122 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1898. (augusztus 12.) 185. sz. 1. p.

A bírói vizsgákra vonatkozó szabályok 1869-ben. [*MRT* 1869. 231. p.]

36.

Szabályrendelet

a bírói államvizsgák iránt.

1. §. A nyilvános jogakademiák végzett, rendes vagy szabályszerüleg felvett magánjoghallgatói, ha ezen tanulmányok alapján ügyvédi vizsgára bocsáttatni vagy államszolgálatba lépni kivánnak, a szorosabban vett birói tanulmányokból kötelesek vizsgálatot kiállani.

Ezen vizsgálatok tartása végett, a nyilvános jogakademiák székhelyein ezek számára külön vizsgálati bizottmányok állittatnak fel.

2. §. A vizsgálat tárgyai:

Magyar közjog. Magyar polgári jog. Váltó-kereskedelem s csődtörvény, polgári perrendtartás. Büntető jog. Peres ügyeken kivüli eljárás. Osztrák polgári jog.

Szőke Kálmán portréja és életrajza. [HIRN László (szerk.): *Fejérmegyei fejek.* Budapest, 1929, Magyar Vármegyék és Városok Társadalmi Emlékalbuma Kiadóvállalat]

csajághi Szőke Kálmán

ny. kir. járásbiró.

Középpuszta-bogárdon (Veszprém vm.) született 1861-ben. Középiskoláit Veszprémben és Pápán végezte. A jogakadémiát ugyancsak Pápán hallgatta. Pályáját mint közjegyzőjelölt kezdte 1885-ben. 1887-ben a móri kir. járásbirósághoz került mint aljegyző később mint jegyző, majd mint járásbiró ott működött 1926 szeptember 1-én történt nyugdijazásáig.

Az elmúlt 30 esztendőben sokat fáradozott Mór község fejlesztésének érdekében és fejlődésében bokros érdemei vannak. A kommunizmus alatt ismert gerinces és hazafias magatartása miatt sok üldözésnek volt kitéve, hivatalát sem látta el, csupán csak telekkönyvi dolgokkal foglalkozott.

Minden kulturális, szociális és társadalmi megmozdulásból kiveszi a részét és a község társadalmi életében jelentős szerepet játszik.

Sajtóhír Juraszek János beiktatásáról. [*Székesfehérvár és Vidéke*, 1891. (december 24.) 154. sz. 2. p.; ADT]

— **Birói beiktatás.** Fényes bankett volt f. hó 19-én Adonyban Juraszek János tiszteletére soronkivüli adonyi aljárásbirói kineveztetése alkalmából. A banketten az egész járás intelligenciája részt vett számszerint mintegy 80-an. A jó vacsora és a még jobb bor csakhamar megtette a hatását és a társaság a legjobb kedélyhangulatban egész virradtig együtt maradt. A vacsora alatt számos felköszöntők mondattak, a fiatal birót Gondol J. és Kálmán Vince éltették szép szavakban.

b) az utolsó vizsga letételétől számitandó 3 éven át jogi gyakorlaton volt, és pedig: egy évig valamely birósságnál, a más két év alatt valamely birósságnál vagy ügyvéd mellett, s e három év letelte után a gyakorlati birói vizsgálatot szintén sikerrel állta ki."[123]

A törvényi rendelkezésből kitűnik tehát – s egyúttal a joggyakornoki működés is magyarázatot kap –, hogy a végzett joghallgatókra – elméleti képzésük után – még három év gyakorlati idő várt, amely végén a bírói vizsgát is ki kellett állni, amelyről már 1869-ben megjelent a szabályozás.[124]

Aljegyzők, jegyzők, albírók és járásbírók

A törvényi feltételek teljesítése azonban nem jelentette azt, hogy valaki máris megkapta a bírói kinevezését. Ahogy Knoll esetében is látható, előbb aljegyzői, majd jegyzői posztokat kellett „meglépni" a ranglétrán, s ezen időszak alatt a bírói vizsga abszolválására is mód nyílhatott. A Fejér megyei fórumok életében is számtalan *aljegyző* fordult elő, ezek közül az első – a címtári adatok alapján – Ballay Győző volt Adonyban, illetve Farkas Sándor Móron 1879-ben.[125] Mindkettőjük esetében feltűnő, hogy hosszú ideig szolgáltak a helyi járásbíróságon aljegyzőként: 1888-ban is látjuk őket a címtárban ebben a posztban[126] csakúgy, mint dr. Dolowschiák Mihályt szintén Adonyban 1897 és 1908 között.[127] Az ő példája ezzel az elnyúló időtartammal viszonylag késeinek tűnik, ugyanis az adatok azt mutatják, hogy a későbbi időszakban, az 1880-as évek végétől nem jellemző az ilyen hosszú „aljegyzősködés", általában 1–3 év után továbblépett valaki.

A ranglétra következő fokát a *jegyzői* tiszt jelentette a bíróságokon. E téren is érzékelhető a mobilitás: nem feltétlenül ugyanannál a szervnél maradtak a tisztviselők, átpályáztak oda, ahol meghirdettek jegyzői állásokat. Persze akad arra is példa, hogy valaki tudott helyben maradni és feljebb lépni egyaránt. Fiáth Imre volt Székesfehérváron s Fejér megye járásbíróságain egyaránt az első, akit jegyzőként vesz számba a címtár 1906-ban. Valójában 1904-től töltötte be ezt a pozíciót,[128] miután 1899-től ugyanitt aljegyző volt előbb a törvényszéken,[129] majd az 1901-es áthelyezése nyomán a járásbíróságon.[130] Ugyancsak 1904-ben lett aljegyzőből jegyző Szőke Kálmán Móron,[131] akit csak 1906-ban tüntet fel a címtár.[132]

Nem sokkal később – 1908-ban – Adony járásbírósága sem maradt jegyző nélkül, ő Tóth László volt, aki ugyanitt aljegyző volt korábban (1904–1907).[133] 1909-ben Hajdu Dezső lett jegyző Móron, ahol korábban addig aljegyző volt (1906–1908),[134] s ugyanebben az évben Pati Nagy Sándor pedig Sárbogárdon lépett feljebb az itteni egy évnyi (1908)[135] aljegyzői munkaköréből, hogy hosszú éveket töltsön el jegyzőként a helyi járásbíróságon (1909–1915).[136] Megjegyzendő, hogy míg Válon 1882-ben már betöltötték az aljegyzői tisztet (Kulcsár Lajos),[137] addig a jegyzőit a vizsgált korszakban egyáltalán nem s a címtári információk szerint az utódszervnél, a Bicskei Királyi Járásbíróságnál sem.

Az aljegyzőkből tehát jegyzők lettek, a jegyzőkből pedig albírók. Ezek az egymást követő mérföldkövek viszont nem minden életútban tűntek fel, volt olyan, aki gyorsabban haladt. Ilyen volt például éppen a „Vaáli" Királyi Járásbíróság első aljegyzője, Kulcsár Lajos is, akit 1887-től ugyanitt albíróként tüntet fel a névjegyzék, 1886. október 28-i kinevezése nyomán.[138] Ugyanígy aljegyzőből lett albíró Juraszek János is Adonyban az uralkodó általi 1891. november 18-i kinevezéssel.[139]

123 1869. évi IV. törvénycikk *a birói hatalom gyakorlásáról.* 6–7. §

124 Szabályrendelet a birói államvizsgák iránt. *MRT* 1869. 231–237. p.

125 *MTCN* 1879. 209. p.

126 *MTCN* 1888. 458. p.

127 *MTCN* 1897. 593. p.; 1908. 418. p.

128 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1904. (október 21.) 242. sz. 1. p.

129 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1899. (december 19.) 291. sz. 1. p.

130 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1901. (április 23.) 93. sz. 2. p.

131 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1904. (szeptember 30.) 224. sz. 2. p.

132 *MTCN* 1906. 401. p.

133 *MTCN* 1904. 363. p.; 1907. 408. p.

134 *MTCN* 1906. 401. p.; 1908. 418. p.

135 *MTCN* 1908. 418. p.

136 *MTCN* 1909. 434. p.; 1915. 509. p.

137 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1882. (január 19.) 15. sz. 1. p.

138 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1886. (november 3.) 251. sz. 2. p.

139 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1891. (november 25.) 270. sz. 3. p.

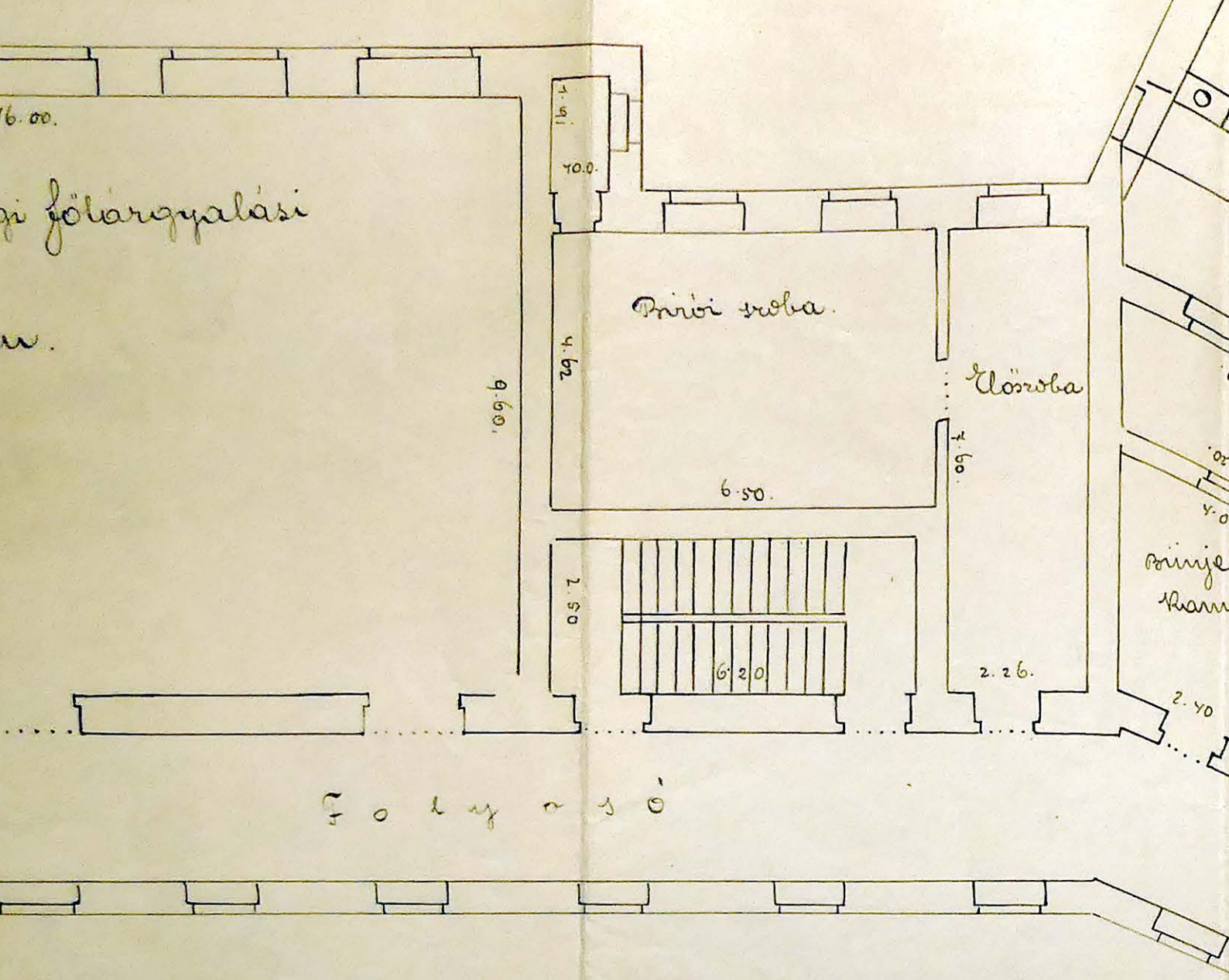

Joggyakornokok, aljegyzők, jegyzők és bírók szobái a székesfehérvári Törvényház épületében. [Országos Bírósági Hivatal (OBH) Műszaki Főosztály Irattára]

A szerző ezúton köszönetét fejezi ki Senyei Györgynek, az Országos Bírósági Hivatal elnökének, Klenovics Róbertnek, az Országos Bírósági Hivatal Műszaki Főosztály főosztályvezetőjének, Nagy Juditnak, az Országos Bírósági Hivatal Műszaki Főosztály vezetői titkárának, valamint Vámos Andrásnak, az Országos Bírósági Hivatal irattárvezetőjének az építészeti tervek és dokumentáció kutatásának lehetővé tételéért.

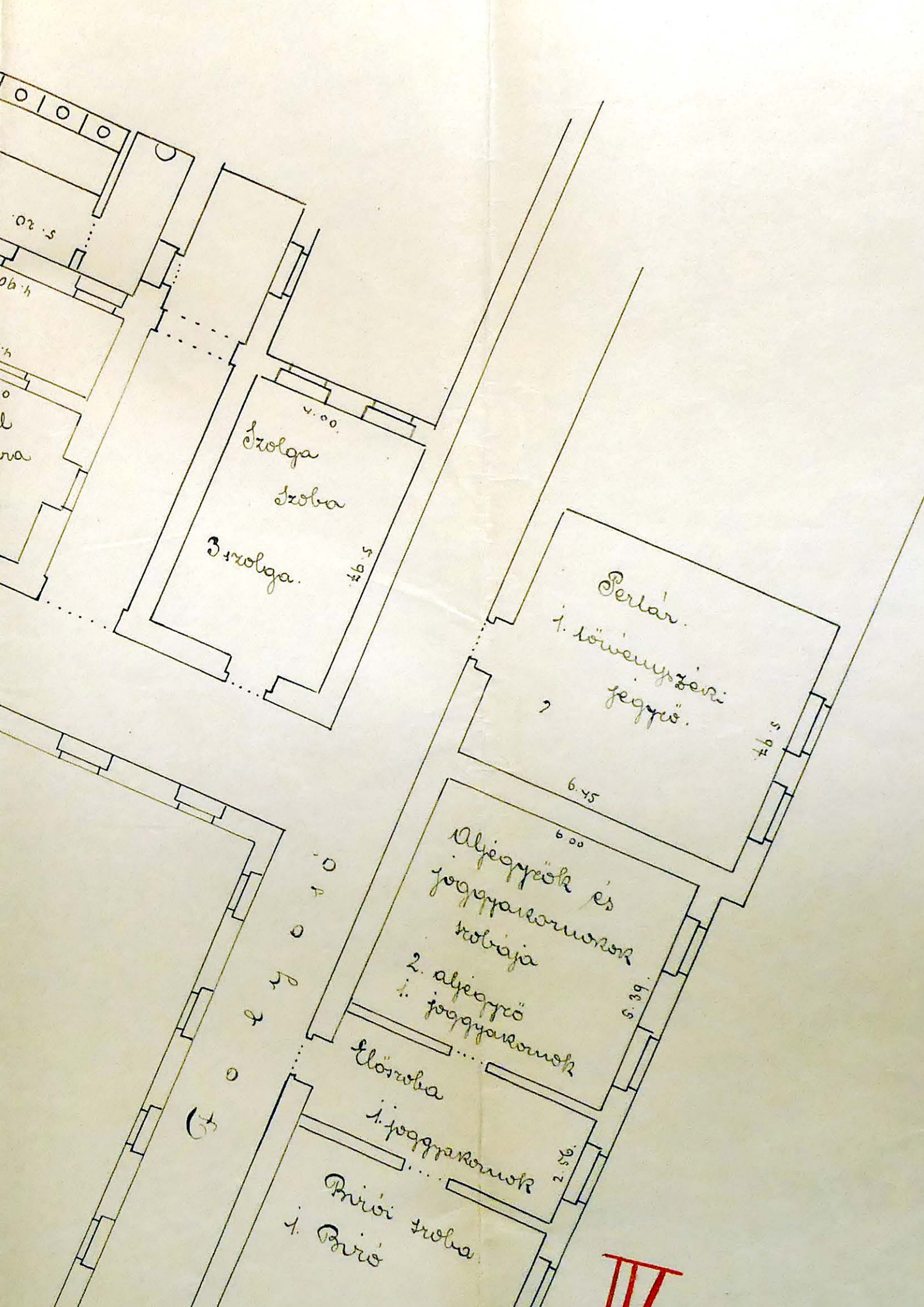

Szolga
Szoba
3 szolga.
4.00
5.97
Pertár.
1. törvényszéki
jegyző.
5.97
6.45
6.00
Aljegyrők és
joggyakornokok
szobája
2. aljegyrő
1. joggyakornok
5.39
Előszoba
1. joggyakornok
2.56
Birói szoba
1. Biró
III

A Székesfehérvári Királyi Törvényszék illetékességi területe,az oda tartozó királyi járásbíróságokkal és településekkel a megszervezéskor, 1871-ben. [*Budapesti Közlöny*, 1871. (december 19.) 290. sz. 6372. p.; ADT]

XXIX.

Székes-Fehérvári kir. törvényszék.

Törvényszéki kerület kiterjedése : 71 $^{126}/_{1000}$ mértföld.

Összes népessége : 196,234 lélek.

A beosztott királyi járásbíróságok

Folyó szám	Járásbíróság székhelye	A járás kiterjedése mértföldekben.	Népesség.
1	Székes Fehérvár . .	20_{8722}	65,214
2	Adony	11_{7437}	29,144
3	Vaál	13_{3431}	42,413
4	Sárbogárd . . .	17_{190}	30,790
5	Moór	8_{7346}	28,673

1) Székes-Fehérvári királyi járásbíróság.

Székhelye : Székes-Fehérvár.

Aba (Báránd, Kajtor és Szent-Iván pusztákkal,) Csoór, (Csoór Guszon és Moritő pusztákkal), Csősz, Falu-Battány (Kis-Öreg Szár-hegy pusztával), Szabad-Batthyány (Csabda pusztával), Füle, Gárdony (Agárd és Dinnyés pusztákkal), Inota és pusztái, Jenő, Jácz és pusztái, Iszka Szent György (Hosszuhegy és Atya pusztákkal), Kis-Keszi, Keresztes, Moha, Nadap, Nyék és Pettend, Nádasd Ladány, Nagy és Kis-Láng (Loob, Jánosmajor, Péterszállás, Tarnócza, Csőszi, Világos kis pusztákkal), Pákozd (Csala-Kisfalud pusztával), Pátka (Mária, Fülöpmajor és Kőrakás pusztával), Polgárdi és Cséri, Felső-Kis Somlyó pusztákkal), Székes-Fehérvár, Szentmihály (Zichyfalva, Livia, Pálmajor, Saág, Urhida és Sár Pentele pusztákkal), Soponya, Sukoró (Jánosmajorral), Velencze, Zámoly, Seregélyes (Szerecsen, Börgönd, Ujfalu, Hypolitmajor, Selymes).

2) Adonyi kir. járásbíróság.

Székhelye : Adony.

Adony és pusztái, P.-Szabolcs és majorságai, Baracs, Batta, Dunapentele (Pálhalma és Apostag pusztákkal), Ercsi (Krizsándolina, Sándorszállás, Agg és Rácz-Szt.-Péter, Malonta, Rohoda, Alsó-, Felső és Kis-Besnyö, Göbölyjárás pusztákkal), Érd (Benta, Simonmajor, Erlakovecz, Fülöpmajor, Ilkamajor, Kutyavár, Téglaház, Hidegcsárda, Csillagcsárda), Iváncsa, Kis-Perkáta, Nagy-Perkáta, Rácz-Almás és Daja, Rácz-Keresztur (Szent László és Rácz-Szent-Miklós pusztákkal), Szolgaegyháza.

3) Vaáli kir. járásbíróság.

Székhelye : Vaál.

Acsa, Alcsuth és pusztái, Baracska, Bicske (Nagy és Kis-Németegyháza, Csordakut, Ujmajor és Tornyó pusztákkal), Both és majorságai, Bodmér, Boglár, Csabdi (Vasztély), Diósd, Doboz, Ettyek, Felcsúth (Óbarok pusztával), Gyuró, Kuldó, Kajászó-Szt.-Péter, Lovasberény és pusztái, Martonvásár és pusztái, Mány (Örs), Pázmánd, Soóskút, Szaár, Torda, Tárnok (Berki, Ötház, Anasztazia és Kis-Tárnoki pusztákkal), Tabajd, Uj-Barok, Vaál és pusztái, Vereb, Puszta-Zámor.

4) Sárbogárdi kir. járásbiráság.

Székhelye : Sárbogárd.

Alap és pusztái, Alsó-Szent Iván, Czecze (Menyöd és Hard pusztákkal), Előszállás (Kelemen-N.-K. Venyim, Kakasd, Mélykut és Bernátkut pusztákkal), Hantos-Nagy, Kis és Közép, Herczegfalva (Sismánd, Nagy és Kis Karácsony, Robertvölgy, György pusztákkal és Ménesmajorral), Igar (Vám, Nagy- és Kis-Dád pusztákkal), Káloz (Bel- és Kül-Majorral, Nagy-Hörcsök, Ödönmajor, Hatvan, Kis Hörcsök és Jenőfalva pusztákkal), Loók (Nagy és Kis), Puszta Egres (Fáncs, Bacs és Örs pusztákkal), Sárosd (Sárosd, Csillag, Tükrös, Daru, Andormajor és Jakabszállás pusztákkal), Sár-Egres, Sárbogárd (Körtvélyes és Töbörzsök pusztákkal), Sár-Szent-Miklós (Szarvas, Mindszent és Rétszilas pusztákkal), Sárkeresztur és pusztái, Szent-Ágotha, Vajta.

5) Moóri kir. járásbíróság.

Székhelye : Moór.

Bakony-Sárkány, Balinka (Eszény, Gyón és Mecsér pusztákkal), Bodajk (N.-K.-Tárnok és Varjuvár pusztákkal), Csákvár (Forna pusztával), Csákberény és pusztái, Csóka, Csurgó (Gaja, Igar és Szilvakut pusztákkal), Gánth (Kápolna pusztával), Guth (Tamási), Isztimér és pusztái, Kuti, Kozma (Kőhányás pusztával), Magyar-Almás, Moór és pusztái, Ondód (Nána pusztával), Söréd, Veleg.

A tiszti címtári sorok azt is láttatják, hogy amelyik járásbíróságon volt aljegyző, majd az feljebb lépett jegyzővé vagy akár albíróvá, az alacsonyabb pozíciót nem „töltötték fel", tehát nem a tisztségek, hanem inkább a személyek voltak állandók e jogszolgáltatási fórumon.

Az aljegyzői, illetve jegyzői pálya kifutása a járásbíróságokon az albíróvá válás volt. Az albírók pedig idővel járásbíróvá léphettek elő. Az 1872-es induláskor valamennyi járásbíróságon legalább egy albíró és egy járásbíró kezdte meg a szolgálatot, a székesfehérvári járásbírósági fórumon – mint láttuk – három albíróval.

A bírói mobilitás formái

A polgári kori Magyarország bíróságainak történetében feltűnő a máből nézve az a nagyfokú mozgás, amely a bírói életutakat jellemezte. Ez a mobilitás kétféle irányban értelmezhető: egyrészt a bírák haladtak a ranglétrán, s idővel járásbírókká nevezték ki az albírókat, majd törvényszéki bírákká a járásbírókat, s – kinek hogyan alakult a pályafutása – jöhettek a felsőbírósági, azaz az ítélőtáblai vagy kúriai kinevezések. A másik iránya a mozgásnak földrajzi volt, s ez nagy valószínűséggel összefüggött az előmeneteli lehetőségekkel. Egy-egy bíró életében nem ritka az, hogy akár az ország egy, a korábbi állomáshelyéhez viszonyítva távol eső bírósági székhelyre kap kinevezést. Ez mindenképp kiszakadást jelentett, amit a karrier érdekében sokan vállaltak: új életet kezdtek egy új közösségben.

Az 1891. évi bírói ügyviteli szabályok rögzítették: *„Az itélőbirák, a birósági hivatalnokok és a szolgák kötelesek állandóan a bíróság székhelyén lakni. A székhelyről való távozás, akár hivatalos eljárás okából, akár szabadságolás esetén, a bíróság vezetőjének bejelentendő.*

A székhelyhez közel fekvő helyen időnkint való tartózkodásra, ha ez a közszolgálat érdekeivel nem ellenkezik, a felügyeleti hatósága alatt állóknak a kir itélőtábla elnöke, a kir. Curiánál alkalmazottaknak a kir. Curia elnöke engedélyt adhat."[140]

Nem egyszer azonban csak átmeneti időre távozott egy bíró korábbi állomáshelyéről, s amint lehetett visszatért. A példák azt is mutatják, hogy egy-egy bíró anélkül került át az egyik bíróságról a másikra, hogy pályaíve emelkedett volna. Ezek az egyszerű *áthelyezések,* amelyek történhettek hivatalból vagy saját kérésre is.

Egy szűkebb földrajzi régió, – bíróságszervezeti szempontból – egy királyi törvényszék illetékességi területe érdemes lehet arra, hogy történetében a bírói mobilitást felmérjük. Talán nagyobb figyelmet a maradók, mintsem a távozók érdemelnek, hiszen akik az illetékességi területen belül mozognak – vagy oda igyekeznek visszatérni – az adott térség igazságszolgáltatásának állandó szereplőivé válnak, s mint ilyenek – a bírói tisztségből következően – a helyi társadalom meghatározóivá válhatnak.

Fejér megyében – a Székesfehérvári Királyi Törvényszék illetékességi területén – is számtalan példája akad a bírói mobilitásnak: a megyén belüli áthelyezéseknek, előmenetellel összefüggő kinevezéseknek, így a járásbíróvá, majd törvényszéki bíróvá válásoknak. S mindehhez hozzásimulnak az igazgatási feladatok vállalása, a vezető bíróvá, elnökökké történő kinevezések.

140 A m. kir. igazságügyministernek 4291/I. M. E. számú rendelete, a bírói ügyviteli szabályok kiadása tárgyában. 30. § *MRT* 1891. 953–954. p.

Hozzájárulás Szűts Miklós áthelyezéséhez a hivatalos lapban. [*Budapesti Közlöny,* 1881. (október 12.) 232. sz. 1. p.; ADT]

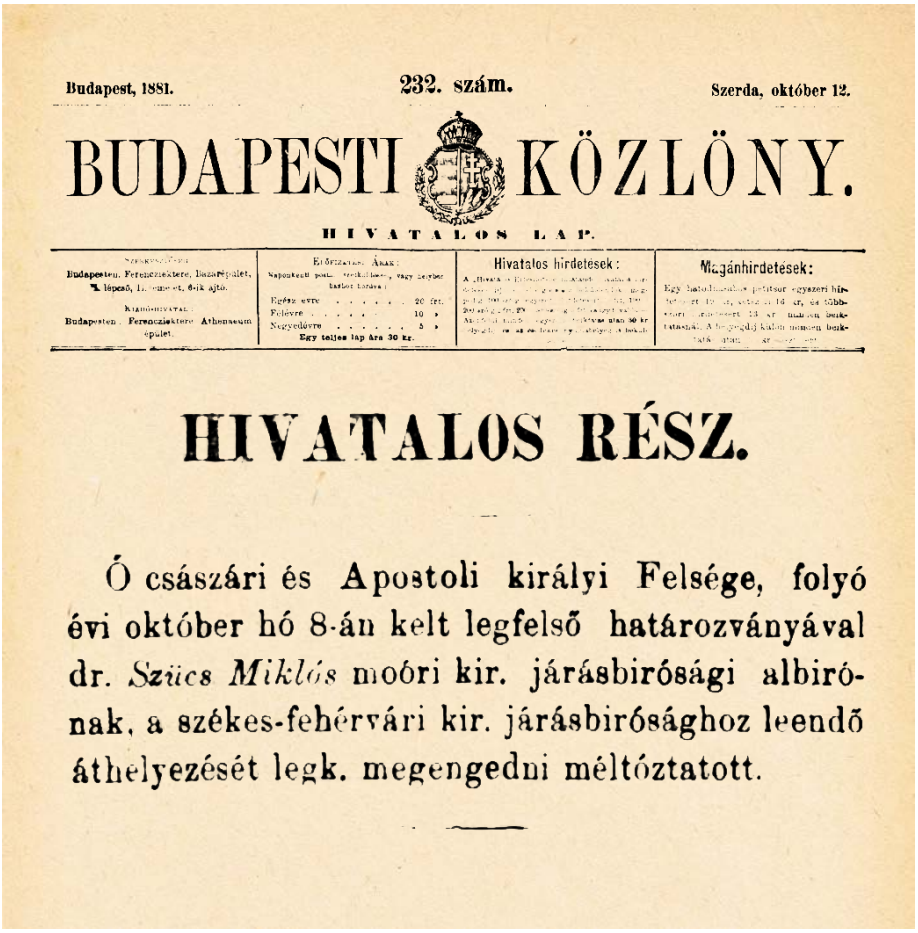

Budapest, 1881. 232. szám. Szerda, október 12.

BUDAPESTI KÖZLÖNY.

HIVATALOS LAP.

Hivatalos hirdetések: Magánhirdetések:

Egy teljes lap ára 30 kr.

HIVATALOS RÉSZ.

Ő császári és Apostoli királyi Felsége, folyó évi október hó 8-án kelt legfelső határozványával dr. *Szücs Miklós* moóri kir. járásbirósági albirónak, a székes-fehérvári kir. járásbirósághoz leendő áthelyezését legk. megengedni méltóztatott.

Hollaki Árpád és Kulcsár Lajos „kölcsönös áthelyezéséhez" való hozzájárulás a hivatalos lapban. [*Budapesti Közlöny,* 1887. (április 14.) 84. sz. 2. p.; ADT]

Igazságügyi magyar ministerem előterjesztésére megengedem, kogy *Hollaki Árpád* székes-fehérvári, és *Kulcsár Lajos* vaáli járásbirósági albirák kölcsönösen áthelyeztessenek.

Kelt Bécsben, 1887. évi április hó 7-én.

Ferencz József, s. k.

Fabiny Teofil, s. k.

Bírói pályautak Fejér megyében

Már a legelső években szemtanúi lehetünk annak, hogy egy-egy bíró – változatlan beosztásban – egy másik járásbírósági székhelyen folytatta tovább munkáját. Vál első járásbíráját, Lechner Ignácot saját kérelmére 1877-ben Székesfehérvárra helyezték át „eddigi járásbirói minőségében".[141] 1878-ban Sohár Béla követte a példáját, aki adonyi albírói pályafutását szintúgy a megyeszékhelyen folytatta tovább.[142] Az addig Móron ítélkező Szüts Miklós dr. is Fehérvárra ment albíróként 1881-ben.[143]

1887-ben egy kölcsönös, Hollaki Árpád székesfehérvári és Kulcsár Lajos váli járásbírósági albírák áthelyezésére került sor.[144]

Mészáros Imre több helyen is ítélkezett a megyében. Járásbíróként 1911-ben kérte áthelyezését Válról Sárbogárdra,[145] majd innen 1916-ban a Székesfehérvári Királyi Járásbírósághoz helyezték át, ám ezúttal már *törvényszéki bírói* minőségben.[146]

Ez az eset átvezet az *előmenetellel összefüggő* mobilitásokhoz. Azok körében először is a helybeli, azaz az ugyanazon fórumnál maradó, de ott előrelépő bírói példákból érdemes néhányat megemlíteni: így Botka Józsefét,[147] az egyik első olyan albíróét, aki ugyanannál a bíróságnál – a „Vaáli" Királyi Járásbíróságnál – lett járásbíró. Kinevezéséről a hivatalos közlöny 1877. október 21-i számában számolt be.[148] Csaknem egy évtizeddel későbbi a következő, ehhez hasonló eset Sárbogárdon következett be. Itt – a korábbi pesti ügyvéd – Salamon Alajos lett az 1871. december 18-i kinevezéssel albíró,[149] majd pedig – miután Décsey Lajost nyugdíjazták[150] és álláshelyére pályázatot írtak ki[151] – 1886. december 14-én Salamon Alajos nyert járásbírói kinevezést.[152]

Mészáros Imre
ny. törvényszéki tanácselnök

Kiskunfélegyházán 1870-ben született. Középiskolai tanulmányait a kecskeméti gimnáziumban, főiskolai tanulmányait Kecskeméten az ottani jogakadémián abszolválta. Pályáját tanulmányai befejezése után Szabadkán kezdte meg mint törvényszéki joggyakornok. Tehetségével, jogi képzettségével egyenes arányban halad előre s néhány év leforgása alatt aljegyző, albiró, 1900-ban pedig Mórott a járásbíróság vezetője lesz. Székesfehérvárra 1916-ban helyezik át mint törvényszéki birót, 1920-ban tanácselnök lesz s ebben a minőségben 1928. év végéig működik, mikor is 32 évi példátlan szorgalommal és agilitással eltöltött szolgálat után nyugalomba vonul. Mint törvényszéki tanácselnök két évig (1926—28.) a székesfehérvári törvényszék elnökhelyettese volt.

A fiatalkorúak felügyelőhatósága tanácselnöke. A Vörösmarty Kör választmányi tagja. Székesfehérvár törvényhatóságának 12 év óta választott tagja.

Kedvelt és népszerű tagja a város jobb társaságainak.

141 Birák áthelyezése. *Ellenőr*, 1877. (augusztus 1.) 293. sz. 4. p.; Áthelyezések. *Törvényszéki Csarnok*, 1877. (augusztus 10.) 61. sz. 244. p.

142 Áthelyezések. *Törvényszéki Csarnok*, 1878. (március 19.) 22. sz. 88. p.

143 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1881. (október 12.) 232. sz. 1. p.

144 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1887. (április 14.) 84. sz. 2. p.

145 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1911. (május 10.) 107. sz. 1. p.

146 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1916. (június 22.) 142. sz. 4. p.

147 A név „Bottka" alakban is előfordul.

148 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1877. (október 21.) 241. sz. 1. p.

149 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1871. (december 24.) 295. sz. 6482. p.

150 Nyugalmazott járásbíróként említi Lévay Lajos: Vasárnapi munkaszünet Fejér megyében. *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap*, 1887. (március 20.) 12. sz. 376. p.

151 Pályázat. A Budapesti Közlöny Hivatalos Értesitője. *Budapesti Közlöny*, 1886. (november 9.) 256. sz. 9. p.

152 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1886. (december 18.) 289. sz. 1. p.

Mészáros Imre portréja és életrajza. [Hirn László (szerk.): *Fejérmegyei fejek*. Budapest, 1929, Magyar Vármegyék és Városok Társadalmi Emlékalbuma Kiadóvállalat]

Décsey Lajos nyugdíjazása után kiírt álláspályázat. [*Budapesti Közlöny*, 1886. (november 9.) 256. sz. 9. p.; ADT]

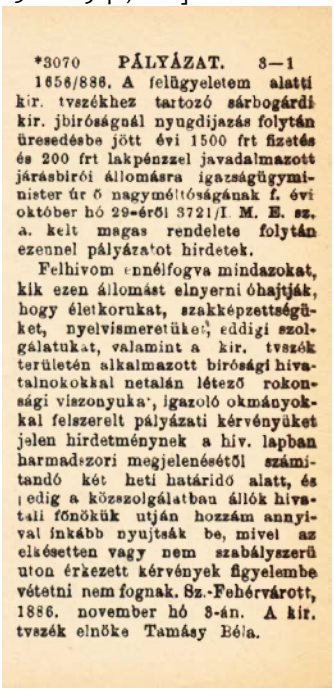

*3070 **PÁLYÁZAT.** 3—1

1656/886. A felügyeletem alatti kir. tvszékhez tartozó sárbogárdi kir. jbiróságnál nyugdijazás folytán üresedésbe jött évi 1500 frt fizetés és 200 frt lakpénzzel javadalmazott járásbirói állomásra igazságügyminister úr ő nagyméltóságának f. évi október hó 29-éről 3721/I. M. E. sz. a. kelt magas rendelete folytán ezennel pályázatot hirdetek.

Felhivom ennélfogva mindazokat, kik ezen állomást elnyerni óhajtják, hogy életkorukat, szakképzettségüket, nyelvismeretüket, eddigi szolgálatukat, valamint a kir. tvszék területén alkalmazott birósági hivatalnokokkal netalán létező rokonsági viszonyukat, igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvényüket jelen hirdetménynek a hiv. lapban harmadszori megjelenésétől számitandó két heti határidő alatt, és pedig a közszolgálatban állók hivatali főnökük utján hozzám annyival inkább nyujtsák be, mivel az elkésetten vagy nem szabályszerü uton érkezett kérvények figyelembe vételtni nem fognak. Sz.-Fehérvárott, 1886. november hó 3-án. A kir. tvszék elnöke Tamásy Béla.

Csánk Dezső portréja és életrajza. [HIRN László (szerk.): *Fejérmegyei fejek.* Budapest, 1929, Magyar Vármegyék és Városok Társadalmi Emlékalbuma Kiadóvállalat]

Dr Csánk Dezső
kir. járásbirósági elnök

Szakál községben (Tolna m.) született 1874 április 2-án. Középiskoláit, valamint jogi tanulmányait Pécsett végezte és a budapesti Tudomány-egyetemen doktorált. Tanulmányai befejezte után pályáját a pécsi kir. törvényszéknél kezdte meg mint aljegyző, később mint jegyző teljesített szolgálatot. Innen Csornára helyezték át albirói minőségben, majd a salgótarjáni járásbíróságnak lett a vezetője, mig 1911-ben Mórra került, ahol 1921-ben a járásbíróság elnökévé nevezték ki.

A világháború kitörésekor bevonult katonának a pozsonyi 13-ik honvéd népfölkelő ezredhez és 1916-ban mint főhadnagy hadbirót a hadosztálybirósághoz osztották be, ahol egészen az összeomlásig szolgált, amikor is századosi rangban szerelt le. A Signum Laudis, a Koronás aranyérdemkereszt — vitézségi érem szalagján — tulajdonosa.

Hangadó tagja Mór nagyközség szellemi vezetőinek és nemcsak mint biró, hanem mint ember is közmegbecsülésnek örvend.

Heinrich Győző portréja és életrajza. [HIRN László (szerk.): *Fejérmegyei fejek.* Budapest, 1929, Magyar Vármegyék és Városok Társadalmi Emlékalbuma Kiadóvállalat]

Dr Heinrich Győző
a székesfehérvári járásbíróság elnöke

Veszprémben született 1872-ben. Ugy középiskoláit, mint egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1892-ben jogi doktorátust szerzett. 1896-ban lépett állami szolgálatba a budapesti törvényszéknél, ahol pályáját mint joggyakornok kezdte meg. 1904-ben járásbirónak nevezte ki az igazságügyminiszter s Léván nyert beosztást. 1916-ban Sárbogárdra helyezik át vezető járásbiróí minőségben. Sárbogárdi tartózkodása idejében az ottani gimnáziumfentartó egyesület elnöki tisztségét tölti be. Székesfehérvárra 1921-ben került címzetes járásbirósági alelnökként 1926-ban tényleges alelnök s 1927-ben elnöke lett a székesfehérvári járásbíróságnak.

Számtalan kultúrális egyesület választmányi és rendes tagja. A székesfehérvári fegyelmi biróság elnöke. Ismert népszerű és köztiszteletben álló tagja Székesfehérvár legelőkelőbb társaságának.

Cieleszky Vilmos portréja. [*Az Érdekes Ujsag*, 1915. (március 21.) 12. sz. 41. p.; ADT]

A többi Fejér megyei járásbíróságnál, Adonyban, Székesfehérváron és Móron érdekes egybeesést mutat az első helybeli előrelépők tekintetében a tiszti címtár: mindhárom helyen az 1909. évi kötet jelez olyan járásbírókat, akik korábban ugyanitt albírók voltak.[153] Nem véletlen az azonosság, ugyanis az uralkodó három Fejér megyei járásbírósági albírót is járásbíróvá nevezett ki 1908. március 10-i döntésével. Így léphetett előre Cieleszky Vilmos Adonyban, Kenessey László Székesfehérváron és Szőke Kálmán Móron.[154] Végül Bicskén következett be legkésőbb az első helybeli előléptetés, ami érthető, hiszen Válról 1912. december 1-jével helyezték át ide a járásbíróságot, ahol 1913 októberében Jenőfy Ferenc vált albíróból járásbíróvá.[155]

A járásbíróságok kebelében az előmenetel következő lehetősége a vezető bíróvá válás volt. 1921. október 24-én Horthy Miklós kormányzó több igazságügyi kinevezésről is döntött, s az érintettek között Fejér megyeiek is voltak. Csánk Dezső dr., móri és Noszlopy Ferenc, székesfehérvári járásbíró e napon kapta meg elnöki kinevezését, s vált addigi járásbíróságának vezetőjévé.[156] Heinrich Győző székesfehérvári járásbíró pedig a „királyi járásbírósági alelnöki' címadományozásban részesült,[157] így Noszlopy Ferenc „helyettesévé" vált.

A polgári időszak végéről Sólyom Lajos érdemelhet említést, aki még 1928-ban mint a Budapesti Királyi Törvényszék titkára nyert kinevezést bicskei járásbíróvá,[158] s tíz évvel később a járásbírósági elnöki címet adományozta neki a kormányzó.[159] A következő évben pedig megkapta az elnöki kinevezést is a Bicskei Királyi Járásbíróság élére.[160]

„Fórumváltó" Fejér megyei bírók

A bírói pályaíven talán az a gyakoribb, hogy az előmenetel miatt ítélkezési fórumot, azaz állomáshelyet is vált az érintett. Az albíró „átmegy" egy másik járásbírósághoz járásbírónak, vagy a törvényszéki bírói állomány tagjává válik. E viszonylatban is a megyén belüli mobilitás néhány példája adhat képet leginkább az illetékességi terület bíráiról.

A „fórumváltó" Fejér megyei albírák körében legkorábbiként Székesfehérvár királyi járásbíróságának egyik első albíráját, Tóth Jánost láthatjuk. A volt „fehérvárvárosi tvszéki tanácsnok"[161] előmenetele a szokásostól annyiban eltér, hogy nem járásbíróként, hanem törvényszéki bíróként folytatta a pályafutását. Várost ugyan nem váltott, de fórumot igen, a törvényszéki munka megkezdésére 1873. szeptember 24-i kinevezése nyomán volt lehetősége.[162] Ezt követően mind a városhoz, mind a törvényszékhez hű maradt, pályája nem vitte tovább, egészen 1895-ben bekövetkezett nyugdíjazásáig Székesfehérvár megbecsült törvényszéki bírája volt.[163]

153 *MTCN* 1909. 434. p.

154 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1908. (március 13.) 61. sz. 4–6. p.

155 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1913. (október 12.) 235. sz. 1–2. p.

156 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1921. (október 27.) 241. sz. 1–3. p.

157 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1921. (október 27.) 241. sz. 4–5. p.

158 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1928. (április 13.) 84. sz. 1. p.

159 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1938. (július 8.) 149. sz. 2–3. p.

160 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1939. (július 9.) 153. sz. 3–4. p.

161 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1871. (december 24.) 295. sz. 6482. p.

162 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny,* 1873. (szeptember 28.) 223. sz. 1. p.

163 Nyugdijazások és végkielégitések. *Igazságügyi Közlöny,* 1895. (február 14.) 2. sz. 55. p.

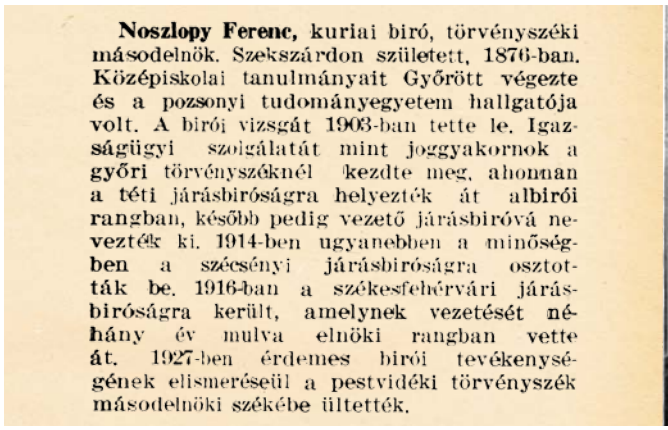

Noszlopy Ferenc, kuriai biró, törvényszéki másodelnök. Szekszárdon született, 1876-ban. Középiskolai tanulmányait Győrött végezte és a pozsonyi tudományegyetem hallgatója volt. A bírói vizsgát 1903-ban tette le. Igazságügyi szolgálatát mint joggyakornok a győri törvényszéknél kezdte meg, ahonnan a téti járásbiróságra helyezték át albirói rangban, később pedig vezető járásbiróvá nevezték ki. 1914-ben ugyanebben a minőségben a szécsényi járásbiróságra osztották be. 1916-ban a székesfehérvári járásbiróságra került, amelynek vezetését néhány év mulva elnöki rangban vette át. 1927-ben érdemes birói tevékenységének elismeréséül a pestvidéki törvényszék másodelnöki székébe ültették.

Noszlopy Ferenc életrajza. [Szentmiklóssy Géza (szerk.): *A magyar feltámadás lexikona.* Budapest, 1930. 884. p.; ADT]

valamint a képen: „Mendelényi László, a pestvidéki törvényszék uj elnöke, szerdán tette le a hivatali esküt. Mellette balra Noszlopy Ferenc másodelnök és Kohányi Imre, eln. titkár," [*Képes Pesti Hirlap,* 1934. (november 8.) 238. sz. 2. p.; ADT]

Hirek.

— **Kinevezések.** A helybeli törvényszéknél üresedésben levő törvényszéki birói állásra Zuber Kálmán adonyi aljárásbiró neveztetett ki. Nemsits Gyula irodatiszt lemondása folytán ennek helyére pedig Horváth István A pertárnoki teendőket az utóbbi viselendi.

Sajtóhír Zuber Kálmán kinevezéséről. [*Székesfejérvár*, 1876. (szeptember 27.) 78. sz. 323. p.; ADT]

— Egygyel kevesebb a szabadságvédők közül. Báró Jenő megyei bizottsági tag halálát a megyeház homlokzatán lengő gyászlobogó hirdeti; — a megyeház épülete mellett levő törvényszéki épületen szintén busan leng a fekete zászló, hirdetve a vesztességet, mely a kir. törvényszéket érte. Zuber Kálmán, a helyi kir. törvényszék birája, ma reggel 7 órakor jobb hazába költözött. A boldogult disze volt a törvényszék birói karának; telekkönyvi ügyekben elismert tekintély volt. Hivatalában fáradhatlan, tevékeny, megvesztegethetlen férfiunak, — a magán élethen szeretetre méltó jó barátnak ismerte mindenki. Midőn a haza függetlenségének kivivására sikra szállt minden ép kézláb ember, a 17 éves ifju beállott a szabadság védői közé s mint honvédtüzér végig küzdötte a szabadságharcot, melynek lezajlása után tanulmányait folytatta s ennek bevégzése után a birói pályára lépett, melyen becsülettel működött mindaddig, mignem a kérlelhetlen halál örökre lezárta szemeit. Legyen áldott emlékezete. A helyi kir. törvényszék és ügyészség tagjai eme gyászjelentést adták ki: A székesfehérvári kir. törvényszék és kir. ügyészség tagjai, fájdalommal jelentik kedves tisztársuknak és barátjuknak tekintetes nánhegyeseli Zuber Kálmán, kir. törvényszéki biró urnak élte 54-ik évében, hosszas szenvedés után, mai napon reggeli 7 órakor történt gyászos elhunytát. A barátság örök emléke kisérje sirjába! Székesfehérvárott, 1886-ik évi január hó 9-én. A kesergő özvegy által kibocsájtott gyászjelentés imigyen szól: Özv. nánhegyeseli Zuber Kálmánnészül. Kolossváry Alexandrine a maga és kiskoru gyermekei: Ferencz és Gábor nevében fájdalomteljes szivvel jelenti feledhetetlen férjének, illetőleg édes atyjuknak nánhegyeseli Zuber Kálmán, kir. törvényszéki birónak a halotti szentségek ájtatos felvétele után életének 54-ik, boldog házasságának 20-dik évében, folyó hó 9-én reggeli 7½ órakor tüdőlobban történt kimultát. A boldogult hült tetemei a róm. kath. vallás szertartása szerint f. é. január hó 11-én d. u. 3 órakor fognak a szenthároműságról nevezett „hosszu-temetői" családi sirboltba örök nyugalomra tétetni. — Az engesztelő szt.-mise áldozat pedig f. hó 12-én d. e. 10 órakor fog a székesegyházban a Mindenhatónak bemutatni. Áldás lengjen porai felett! Székesfehérvár, 1886. január hó 9-én.

Emlékezés Zuber Kálmánra (jobb oldali illusztráció). [*Székesfehérvár és Vidéke*, 1886. (január 9.) 4. sz. 3. p.; ADT]

— **Kinevezés.** *Scherer* **Kamil királyi törvényszéki birót Ő Felsége a VII. fizetési rangosztályba kinevezte. Az előléptetés hosszas buzgó és kiváló szolgálatnak rég kiérdemelt méltánylása.**

Sajtóhír Scherer Kamil előléptetéséről. [*Székesfehérvár és Vidéke*, 1897. (december 31.) 151. sz. 4. p.; ADT]

Scherer Kamil vadásztársai körében, a kép bal szélén. [*Vasárnapi Ujság*, 1898. (január 16.) 3. sz. 41. p.; ADT]

Szigeti szolnoki fényképész fölvétele.

MILÁN KIRÁLY ÉS VADÁSZTÁRSASÁGA GRÓF ZICHY JENŐ BIHARMEGYEI BIRTOKÁN.

Az első sorban balról jobbra: Scherer Kamill, ifj. Elek Gusztáv, id. Elek Gusztáv, *Milán király*, gróf Zichy Jenő, báró Goumoëns tábornok, báró Rothenthal Henrik, ifj. gróf Zichy Ödön. A második sorban balról jobbra: Telegdi József, Beőthy Attila, gróf Szechenyi Géza, alföldi Flatt Károly uradalmi főtiszt, Constantinovics Sándor. A harmadik sorban: Jurieskay Vid, Jurieskay Zoltán, gróf Zichy Rafael, Jurieskay Dezső, gróf Széchenyi Viktor. A negyedik sorban: Omischl Mihály erdész, Vanyek Arnold erdész, Bitzy János erdész, Roschlapil Károly erdész, Blacha Venczel erdész. (A többiek a kísérethez tartozó legények.)

Zuber Kálmán is ott volt az elsők között, igaz ő mint telekkönyvvezető segéd kezdte a pályafutását a Fehérvári Királyi Törvényszéken.[164] Az egykori megyei telekkönyvi levéltárnok azonban nem sokkal később, alig öt hónappal az elsőfolyamodású bíróságok indulását követően, Adony járásbíróságára nyert kinevezést albírói minőségben.[165] Innen bő négy év múlva vitte vissza a lehetőség Székesfehérvárra, ahol – Tóth Jánoshoz hasonlóan – járásbírósági albírói pozícióját törvényszéki bíróira cserélhette, amelyre vonatkozóan 1876. szeptember 16-án kapott kinevezést az uralkodótól.[166] Egészen 1886. január 9-én bekövetkezett haláláig a törvényszék bírája volt.[167]

Az elsőfolyamodású bíróságok második évtizedéből is találunk jellegzetes helyi példát, Scherer Kamilét, aki noha Fehérvár városában dolgozott mindvégig, mégis – pályája ívét követve – fórumot váltott később. Scherer maga is az induló királyi járásbíróság fehérvári albírái között volt Tóth János és Havranek József mellett,[168] s ő is ezt a tisztséget váltotta át törvényszéki bíróira 1881-ben.[169] Végül ez a – vadászatot is rendszeresen űző[170] – bírónak „nyugdíjas állása" lett. Az 1897 karácsonya előtt a „VII. fizetési osztályba sorozott"[171] Scherer Kamil 1899 nyarán vonult nyugállományba.[172]

A 20. század első évtizedéből is találunk megyebeli „fórumváltó" bírót, aki a szokásos – vidékről a megyeszékhelyre irányuló – pályát fordítva járta be: Dömötör Zoltán Székesfehérvár járásbíróságán dolgozott albíróként, amikor Adonyba nyert járásbírói kinevezést 1906 októberében.[173] Dömötör esetében ez csak Fejér megyében volt az első álláscsere. Fehérvárra Edelényből kért áthelyezést 1898-ban,[174] ahova azt megelőzően kecskeméti járásbírósági aljegyzőként nyert albírói kinevezést 1895-ben.[175] Pályafutását egyébként joggyakornokként Budapesten kezdte, s innen került Kecskemétre 1892-ben.[176] A mozgalmas korai évek után végül megállapodott Adonyban, s itteni járásbíróként nyugdíjazták 1914-ben.[177]

Tánczos Kornél is Budapesten indult, itteni törvényszéki joggyakornokból lett jegyző 1937-ben,[178] majd Sárbogárdra került járásbíróként 1938-ban.[179] 1941-ben kérte áthelyezését a Székesfehérvári Királyi Járásbíróságra,[180] egy év múlva pedig az itteni törvényszékre.[181]

*

Akár egy városban, akár megyeszerte vagy országszerte ítélkeztek a bírók, munkájuknak alapvetően meghatározója volt az, hogy milyen ügyekben jártak el. Őket magukat is megítélték, elsősorban az alapján, hogy hogyan ítélkeztek. S az alapján is, hogy milyen módon váltak részeseivé a helyi társadalomnak. Ennek a verdiktnek a (ki)alakításához pedig nem az akták segítették az embereket, hanem a mindenkori sajtó, a korabeli információáramlás fórumai. Ezek az egykori újsághírek a mába is közvetítik a korabeli megítélést, így egyfajta szűrőn keresztül mi is képet alkothatunk a polgári kori bírókról, az előttük futó ügyekről s ezáltal a kor társadalmáról.

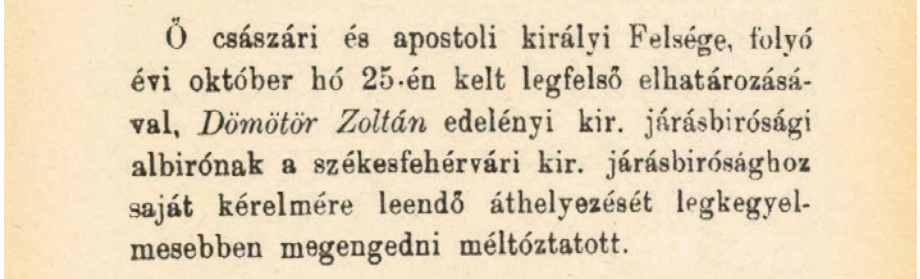
Ő császári és apostoli királyi Felsége, folyó évi október hó 25-én kelt legfelső elhatározásával, *Dömötör Zoltán* edelényi kir. járásbirósági albirónak a székesfehérvári kir. járásbirósághoz saját kérelmére leendő áthelyezését legkegyelmesebben megengedni méltóztatott.

Dömötör Zoltán kinevezése a hivatalos lapban. [*Budapesti Közlöny*, 1898. (október 29.) 250. sz. 2. p.; ADT]

164 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1871. (december 24.) 295. sz. 6491. p.

165 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1872. (június 7.) 128. sz. 1019. p.

166 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1876. (szeptember 24.) 219. sz. 6529. p.

167 Vö. Egygyel kevesebb a szabadságvédők közül. Városi és vidéki hirek. *Székesfehérvár és Vidéke*, 1886. (január 9.) 4. sz. 3. p.

168 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1871. (december 24.) 295. sz. 6492. p.

169 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1881. (július 19.) 162. sz. 1. p.

170 Vö. *Vasárnapi Ujság*, 1898. (január 9.) 2. sz. 41. p.

171 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1897. (december 25.) 296. sz. 1. p.

172 Nyugdijazások és végkielégitések. *Igazságügyi Közlöny*, 1899. (június 20.) 6. sz. 191. p.

173 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1906. (október 27.) 249. sz. 1. p.

174 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1898. (október 29.) 250. sz. 2. p.

175 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1895. (december 29.) 300. sz. 1. p.

176 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1892. (április 7.) 80. sz. 2. p.

177 Nyugdíjazások. *Igazságügyi Közlöny*, 1914. (június 27.) 6. sz. 307. p.

178 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1937. (július 8) 152. sz. 10. p.

179 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1938. (december 8.) 276. sz. 1. p.

180 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1941. (július 6.) 151. sz. 5. p.

181 Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 1942. (február 6.) 29. sz. 2. p.

Kálmán Lajos móri királyi járásbíró tárcája.
[*A Jog*, 1891. (december 20.) 51. sz. 378–379. p.; ADT]

TARCA.

Egy nap a vidéki járásbiró életében.

Irta: KÁLMÁN LAJOS, kir. járásbiró Mórón.

— A »Jog« tárcája. —

A tekintetes szerkesztőség hizelgő sorokban tőlem becses lapja számára valami közérdekű dolgozatot kér.

Megvallom, ritkán foghatok tollat azon célból, hogy mint a jog- s e mellett a szépirodalomnak is egyik parányi munkása, apró dolgozataimmal, a szaklapok egyikét vagy másikát felkeressem.

Mert hát tetszik tudni, hogy ezt tehessem, erre vagy az államtól — a mely fizet — vagy az éjszakától kell az időt lopnom, a lelkiismeretem egyiket sem engedi s igy inkább csendes contemplatiókba merülve teszem félre igen gyakran azt a tollat, melylyel »jogi megnyilatkozásaimat« (az újabb időben minden elmeszülemény megnyilatkozás számba megy) elkövetendő lettem volna.

De hogy magamat bővebben megértessem, kirukkolok állásommal. Tetszik tudni, én vidéki járásbiró vagyok. Kétségtelenül nagyon szép állás — mondják s igy tartom magam is — de egyúttal a legterhesebb is az összes állások közül. E lapok olvasói előtt bizonyára ismeretesek az egyes járásbiróságok forgalmi és ügykezelési viszonyai. Minő óriási tevékenység az, melyet némely kir. járásbiróságnak ki kell fejteni s miről a nagyközönség azután édes keveset tud.

A telekkönyvi hatósággal felruházott moóri kir. járásbiróság érkezési darabja az idén 10,000—11.000 között leend. Ezen nagy munkaanyag hoz van egy albirám, egy aljegyzőm is volna az igaz, de ez szerencsétlenül járt, elméje elborult s f. évi március hó eleje óta albirómmal ketten lettünk volna, ha ugyan őt meg két álló hónapra fel nem függesztik állásától s azután 6 heti szabadságra mem megy. Igy hát nagyon sokat vagyok egyedül. Már most annak a járásbirónak, kinek ilyen forgalma s helyzete van, hogy egy kicsit is megállhasson, mindenek előtt állandó jó egészségre van szüksége, vagy más szóval betegnek lenni nem szabad. Idegesnek szintén nem szabad lenni, mert a nagy közönség ugy is rendkivül ideges és érzékeny.

Nem emlitem a sokféle számadást, naplót, lajstromot, melyet az ügyviteli szabályok a járásbiró által rendelnek vezettetni, hanem magára az életre akarok áttérni — csak egy napot kiszakitani a sokból — mi mindenre kell egy járásbirónak ráérni.

Ma sok a tárgyalás, fél nyolc órakor reggel már ott görnyed a járásbiró asztalánál, hogy a kiadványozás alá elkészitett darabokat idejekorán aláirhassa, mit gépiesen végezve, a fogházór lélekszakadtából rapporton jelenti, miszerint a letartóztatott 3 vizsgcigány közül az éjjel kettő megszökött, egyet meg szökésben a fogházór agyonlött s most is ott fekszik halva a kertben. Persze, hogy erre van lótás-futás, intézkedés a szökevények előkeritése iránt, kir. ügyészséghez, főügyészséghez jelentés, a fogházór ellen fegyelmi bünvizsgálat elrendelése, boncolás iránt intézkedés, stb. A tárgyalásra meghivott felek, ügyvédek türelmetlenek, nagysokára hozzákezd a tárgyalásokhoz s elég simán lefolynak, nem említve, hogy közben a csendőrség egy deliquenst kisér be, kivel a járásbirónak azonnal fel kell egy jegyzőkönyvet venni, mines-e a csendőröktől megverve, esetleg, ha ilyen sértések rajta észlelhetők, orvosi megvizsgáltatása iránt intézkedni!

Igy hát a délelőtt hasznos és izgató foglalkozások között valahogy eltelt volna. Rég elmult már a dél, midőn a járásbiró kalapját véve távozni készül, de ekkor meg kihallgatásra jelentkezik egy pár távolabbi vidékről jött szegény ember. A »hála istenkedésekkel« kisujtásozott panaszt csak hallgatja a szegény járásbiró, a gondos feleség és apróság — ennek nem szabad hiányozni — már epedve várják, elromlik az étel, de hát azok a szegény emberek lekésnek a vonatról, ha most e pillanatban ügyükben nem történik valami intézkedés. Isten neki, legyen meg!

Örülök, ha szép jogeseteim vannak s ha a kimondott itéleteket tudásom szerint jól megindokolhatom, persze ma sok dolog volt, csak délután ne jöjjön semmi közbe, hogy békésen dolgozhassam.

Elkezdem a munkát. Kopogás. Szabad! nálunk nem szabad zárt ajtónál dolgozni, a nagy közönségnek szabad bejárása van mindenkor az ő járásbirájához s ez jól is esik a szegény embernek, meg is becsül érte bennünket!

Hát mondom, alig haladok munkámban egy keveset, midőn lejön egy szegény árva zsidó leány vőlegényével oly kéréssel, hogy a kir. közjegyző távollétében házassági szerződésüket, a magukkal hozott ügyleti és azonossági tanuk jelenlétében még ez órában készitsem el, mert még ma akarnak a fővárosba — hol a vőlegény gyári munkavezető s már holnap reggel helyén kell lenni — távozni.

Midőn óriási elfoglaltságomra hivatkozva, a mai napról a kérést elutasitom, addig könyörögnek az Istenadták, mig szivem megesik s hamarjában pontokba szedem a boldog pár kivánságait. Mert hát tetszik tudni, mi járásbirák közjegyzők is vagyunk ám! Bár közjegyzőnk van, helyben lakik, de az én közjegyzőm minden hóban két hétig oda jár a szomszéd járás területére hagyatékot tárgyalni, szedi a pénzt, mint méhe, megrakodva tér vissza fészkébe, az alatt meg mi dolgozunk helyette, mert hát a helyettes tartás sokba kerülne ám! Ez talán nincs is rendén; a közjegyzők — a legdédelgetettebb s legjobb anyagi létnek örvendő osztálya az állami alkalmazottaknak — oda lennének utasitandók, hogy különösen nagyobb forgalmú vidéki helyeken legyenek kötelesek helyettest tartani.

Már öreg este lett, a hivatalnokok távozó lépései mutatják, hogy a hivatalos óra véget ért és az itéletekből még egy sem kész. No de sebaj! estére otthon majd nyugodtabban nyélbe lesznek ütve. Ezen feltevéssel megy haza a járásbiró, a jó feleség és apró csemeték tárt karokkal fogadják a napi gondoktól kimerült férjet és apát, de a jó nőnek aggódó szemei azonnal felfedezik a vele hozott nagy irathalmazt, melybe egy átvirrasztott éjjel árán élet leend lehelve! S ismerve fáradhatlan ügybuzgalmadat, beteges állapotodra utalva kér, könyörög, hogy kiméld s ne emészd fel megtámadott gyenge szervezetedet. És addig-addig megy mindaddig a szerető nő szivedbe, mig eldobod magadtól az aktahalmazt, de majd ismét felébred benned a kötelesség szava, a holnap más és más terhének képe eléd lebeg s neki ülsz, órákon át elmélkedve, görnyedve irsz, irsz . . . mig ki nem hull kezedből a toll s körülötted minden csendes lőn!

Igy születnek meg igen gyakran az itéletek.

Ez egy nap a járásbiró életében, de hány ilyen van a sok közül.

Az a sok személyzeti, gazdászati ügy! mert nálam két év óta telekkönyvi betétszerkesztés is van folyamatban, mely 7—8 embert foglalkoztat külön. Ezen munkálat a különben is túlterhelt járásbirónak munkáját megkétszerezi, tudnia kell a gyors egymásutánban készült 3-féle új törvényt, a reá vonatkozó kötetnyi rendeleteket, utasitásokat, a miniszteriummal levelez, kimutatásokat készittet, szóval az egész munkálatot kellő világlatban tartja, azt beosztja, hogy minden igény ki legyen elégitve!

A legtöbb járásbiró persze aligha fogja megérni, hogy a betétszerkesztési munkálatok vezetéséből része legyen, mert az intézmény új, gyorsan nem haladhat, de hogy nekünk, kik benne vagyunk, fog-e a kétszeres munka valami parányi kis előnyt a nagy igazságügyi státusban biztositani, avagy az elfeledés zugolyába leszünk-e temetve, a miért egy fontos intézményt az életbe átülteni segitünk lankadatlan munkával és kitartással: azt csak az igazságügyek vezetősége mondhatja meg.

Csak nagyjában vázoltam, minő zaklatott pálya azé a járásbiróé, azután meg mindezen hivatali aggságok mellett ott leselkedik az édes otthonban a fogait csikorgató szükség rémképe. . .

Mikor a társadalmi élettől — hol az intellectualis erők üterét tarthatja kezében s alkothat, teremthet, mert hisz az arra való isteni szikra lelkében ég s tettre készti — lassan. lassan vissza kell vonulnia, mert a társadalmi élet anyagi s fokozódó követelményeinek szerény fizetése határai között képtelen eleget tenni, óh milyen égető ez!

Hát már most mondja meg a t. szerkesztőség, mikor irjam én meg azokat a jogi dolgozatokat, melyeket tőlem becses lapja számára kér? Ugy-e, hogy soha sincs időm?

Azután kérem, ne méltóztassék olyan nagyon bántani »azokat a vidéki biróságokat«, biz' Isten! nem érdemlik meg.

Fejér vármegye járásbíróságainak működése és az előttük megfordult érdekesebb ügyek

A változó jogszabályi környezet szemüvegén keresztül áttekintett bírósági „működéstörténet" már láttatta, hogy nehezen volt meghatározható, mely esetek és ügyek eldöntésére voltak hivatottak a járásbíróságok. A tételes felsoroláshoz össze kell olvasni a korszak anyagi és eljárásjogi törvényeinek, illetve azok hatálybaléptető normáinak a rendelkezéseit csakúgy, mint a bírósági ügyviteli szabályokét. Ennek az összeolvasásnak végül joggal az a jól ismert summázata, hogy a királyi járásbíróságok mint elsőfolyamodású bíróságok a *csekélyebb súlyú büntetőügyekben* és a *kisebb perértékű polgári ügyekben* jártak el.

Hogy ez Fejér megye járásbíróságain mit jelentett, arról a kor különböző forrásai – nyilvántartások, hivatalos közlönyökben és ágazati szaklapokban megjelent információk, irat- és levéltári dokumentumok[182] és – talán a legszínesebben – a rendszeres sajtó hírei festhetnek képet, amelynek megértéséhez érdemes a járásbírósági működés egy-egy szegmensébe – így az ügyteher, a hatáskör és az illetékesség kérdéseibe – is „belelesni".

182 A kötetben hivatkozott levéltári források Töpler László kutatómunkájának köszönhetők.

183 Különfélék. *Magyar Themis*, 1873. (január 30.) 5. sz. 36. p.

A járásbíróságok ügyterhe

Száraz számokban is megfogható az, hogy egy járásbíróság mennyire „elfoglalt", s milyen feladatok terhelnek egy-egy járásbírót és a személyzetet. Az ügyteherről, vagyis az ügyek évenkénti kimutatásáról a bírósági ügyviteli szabályok mindenkor rendelkeztek, így ennek több formában is nyoma maradt.

1872-ről, az első évről a korabeli szaksajtóban is megjelent már egy kimutatás: *„A sz. fejérvári e. f. kir. törvényszék és területén lévő 5 kir. bíróság kimutatása 1872. évről."*[183] Ez részletezi a törvényszék és a járásbíróságok ügyforgalmát egyaránt, s jól kirajzolja azt is, hogy e fórumok előtt milyen ügycsoportok fordultak meg.

A számok jól mutatják, amit már a személyi állomány létszáma is jelzett, hogy a törvényszéki székhelyen működő járásbíróság nagyobb, mint megyebeli társai.

A Fejér megyei járásbíróságok ügyterhe az 1872. évről a *Magyar Themis* című lapban közöltek alapján. [*Magyar Themis*, 1873. (január 30.) 5. sz. 36. p.; ADT]

járásbíróság/ ügycsoport	polgári			hagyatéki		végrehajtási		elnöki	fenyítő		
	előző évről	érkezett	hátralékban maradt	elintézett	hátralék	elintézett	hátralék		előző évi	érkezett	hátralék
Székesfehérvár	2 137	12 399	1 315	338	546	1 183		166	95	1 649	56
Vál	543	2 696	253	199	241	605		177	70	736	17
Mór	74	4 000	48	607	39	336	4	158	35	1 241	11
Adony	550	4 104	584	43	218	280	37	330	35	873	16
Sárbogárd	1 222	2 655	16	282	11	126		154	14	516	4

Kimutatása a sz.-fejérvári kir. törvényszék területén levő sz.-fejérvári. adonyi, moóri, sárbogárdi és vaáli kir. járásbiróságok által 1874-ik évben elintézett kihágási ügyeknek.

Feljelentések száma: 1873. évről hátralékban maradt 139 db. 1874. évben érkezett 831 db. Összesen: 970 db. *Elintéztetett:* Tárgyalás nélkül 122 db. Tárgyalás alapján 677. Összesen 799 db. 1874. év végén függőben maradt 171 db. *Vádlott személyek száma:* Kik iránt a tárgyalás 1873-ról függőben maradt 148. Kik iránt a tárgyalás a jelen évben megkezdetett 1318. Összesen 1366. *Elintézés:* Megszüntetés vagy vádlottnak más bíróságokhoz utasitása által 110. Büntelennek nyilatsoztató határozat által 112. Bizonyitékok elégtelensége miatt mentetett fel 97. Fogság büntetésre itéltetett férfi 620, nő 98. Pénzbirságra marasztaltatott 216. Meghalt 2. Megszökött 2 személy. A többiek részint megdorgáltattak, részint házi fenyitékre utaltattak, részint pedig reáják nézve a tárgyalás az év végén függőben maradt. *A kihágások nemei szerint az év folytán fogságra itéltettek:* 1. A közcsend, rend és hatósági intézkedés elleni kihágásért férfi 38. nő 3. 2. Élet és testi biztonság elleni kimágásért férfi 266. nő 37. 3. Vagyonbiztonság elleni kihágásért férfi 267. nő 58. 4. Közerkölcsiség elleni kihágásért férfi 2. 5. Mezei rendőri kihágásért férfi 47. Összesen 620 férfi, 98 nő. A kihágási esetek az 1873. évhez viszonyitva jelentékeny szaporodást tüntetnek fel.

Székesfehérvárott, 1875. február 2-án.

Komócsy Pál, kir. alügyész.

Járásbírósági kimutatások 1874-ről. [*Székesfejérvár*, 1875. (február 13.) 13. sz. 55. p.; ADT]

A székesfehérvári fórum ügyterhe a későbbiek folyamán is magas(abb) volt, sőt növekedett. 1893-ban két, a polgári peres eljárást érintő jogszabály is született,[184] amelyeknek a célja – a készülő átfogó perjogi kódexre tekintettel – a szóbeli és közvetlen eljárási forma fokozatos bevezetése volt. A *sommás eljárás* és a *fizetési meghagyás* intézményének megteremtésével és járásbírósági hatáskörbe utalásával a jogalkotó szándéka volt többek között *„egyrészt a bíróságok munkaterhén könnyiteni, másrészt pedig különösen a kisebb értékű sommás perekben egy* [...] *gyors és olcsó behajtási módot"* érvényesíteni.[185] E két intézménnyel kapcsolatban a Székesfehérvári Királyi Járásbíróság járásbírája, Gazdy Béla 1895-ben egy tanulmányban foglalta össze a változásokat a törvények hatálybalépése előtti és utáni időszakok ügyszámainak összevetésével: *„A megelőző ugyanazon időszakbeli 3 hó alatt 62 keresettel kevesebb érkezett, mint az új törvények uralma alatt, viszont azonban elesett a 180 kis polgári per, s igy 118-al kevesbedett volna az új törvény uralma alatt a polgári perek száma.*

Ámde e helyett érkezett 380 fizetési meghagyás, s ha már most ebből levonjuk a 118 kevesebb pert, még mindig 262 esettel szaporodott az új törvények uralkodása alatt azon követelések száma, amelyek a járásbíróságoknál szándékoltattak érvényesíttetni." Gazdy az adatokból kimutatta, hogy a régi perszámhoz képest 55%-os emelkedés következett be. Ezzel kapcsolatban kifejtette: *„Mindezekből világos, hogy az új törvények által sem a perek száma, sem a munka mennyisége nem apadt, hanem tetemesen szaporodott.*

Nem is emlitem azon léleköl, nem birói functiót képező munkaszaporulatot, mely a birákra háramlott, a fizetési meghagyásokból származó könyvviteli munkálatokból: iktatás, kiadás, irattározásból áll, mely olyan forgalmú járásbiróságnál, mint a vezetésem alatti 3 órát legalább is igénybe vesz naponta.

Hol van érvényesitve azon fennen hangoztatott elv, hogy a birák vállairól levétetik a nem birói functiót képező teher? Dehogy vétetett le, sőt inkább eddig nem ismert új nagy teherrel gyarapittatott.

Kedvező jelenség mutatkozik a felebbezéseknél legalább nálunk.

Mert amig a fent előadott törvény életbeléptetése előtti időben 63, addig a törvény életbeléptetése utáni időben csak 39 adatott be, vagyis alig több mint a fele.

Azt már el kell ismernem, hogy ezt kizárólag az új törvények javára kell irnom, azt azonban már nem egészen mondhatom, hogy az igazságszolgáltatás előnyére."

Végül hozzátette: *„Azonban úgy a régi, mint az új törvény üdvös lehetett s lehet, célszerű intézkedések által. Nevezetesen: ha az administrativ munka a birák vállairól levétetik, s a birák szaporittatnak. Mindezeket pedig a jelenlegi igazságügyi kormányzattól bizton remélhetjük."*[186]

Változás azonban nem következett be, legalábbis az ügyteher szempontjából. Erre utal az a helyi lapban megjelent írás – 1897-ből –, amely közli, hogy míg 1895-ben összesen (polgári, büntető, elnöki) 14287 volt a beadványok száma, addig 1896-ban ez 22316-ra nőtt. Mindezt a cikk szerzője a következőképpen magyarázta: *„Az ügyforgalom e nagymérvü emelkedése részben az uj sommás eljárásról szóló törvénynek, amely az ingatlan és örökösödési pereknek egy nagy részét járásbirósági hatáskörbe utalta, (ámbár e törvény már a mult évben is hatályban volt), nagyobb részben azonban az uj örökösödési eljárásról szóló törvénynek volt következménye. Hogy azonban a büntetőügyi forgalom is 1372-vel növekedett az előző évihez képest,*

184 1893. évi XVIII. törvénycikk *a sommás eljárásról;*
1893. évi XIX. törvénycikk *a fizetési meghagyásokról.*

185 Vö. 1893. évi XVIII. törvénycikk *indokolása a sommás eljárásról.*

186 Gazdy Béla: Az 1893. évi XVIII. t.-cikk s az ugyanazon évi XIX. t-cikk három havi eredménye számokban. *A Jog*, 1895. (április 28.) 17. sz. 129–130. p.

A budapesti kir. itélőtáblához tartozo törvényszékek és járásbiróságok működése 1904-ben.

(Folytatás.*)

9. A *székesfehérvári* tszék területén vannak az *adonyi, móri, sárbogárdi, sz.-fehérvári* és *váli* jbságok. = 5. Létszámuk: 5 (5) járásbiró és (8) albiró, ebből 3 Sz.-Fehérvárott és 2 Válon; 1 (1) jegyző Sz.-Fehérvárott; 4 (5) alj. ebből 2 Adony, 1—1 Mór és Sárbogárdon; 3 (3) joggyak. ebből 2 Sz.-Fehérváron és 1 Válon; 5 (5) telekkvezető, ebből 2 Válon, 1—1 Adony, Mór és Sárbogárdon; 26 (26) irnok és dijnok, ebből 7 a székes-tehérvári, 6 a váli, 5 az abonyi és 4—4 a móri és sárbogárdi jbságnál; 6 (6) végrehajtó, ebből 2 Sz.-fehérvárott; és 10 szolga, 3 Sz.-Fehérvár, 1 Adonyban, a többinél 2—2 = 68 (68). Ügyészségi megbizott 5 (5).

Érkezett 26,537 ügy, ebből 11,721 telekkvi. Az év végén folyam. maradt 1,694.

Folyamatban volt:

	Adony	Mór	Sárbogárd	Sz.-Fehérvár	Váli	Összesen	
Sommás per:							
Érk. m. é. hátr. e.	1.095	567	726	5.087	643	8.118	(8.171)
Befejeztetett	528	357	405	2.129	365	3.784	(3,627)
Contrad. tárgy.	297	200	232	1.459	238	2.417	(2.339)
Contr. rész- és végit.	127	75	88	537	100	927	(792)
Meg nem jelen. it.	91	36	87	710	71	995	(1.044)
Egyezség	33	58	70	157	66	384	(471)
Pergátló végzés	2	3	3	13	6	27	(32)
Szünetelő	549	204	303	2.812	243	4.111	(4.125)
Év v. f. maradt	18	6	18	146	35	223	(419)
Egyezségi ügy	—	—	—	10	—	10	(13)
Fizetési meghagyás.							
Előterj. kérelem	134	152	153	1.300	286	2.025	(2.085)
Kibocs. fiz. m.	131	151	150	1.296	286	2.014	(2.023)
Ellentmondás	46	41	57	416	99	660	(736)
Végrehajtás	2	1	4	213	44	264	(282)
Perré alakult	46	33	57	426	60	622	(616)
Megkeresés	32	47	44	58	28	209	(291)
Örökösödési ügy:							
Ind. m. é. hátr. e.	293	355	332	753	468	2.201	(2,364)
Befejeztetett	239	244	268	580	332	1,663	(1,596)
Öröks. bizonyitvány:							
Érk. m. é. hátr. e.	1	8	17	71	13	110	(136)
Befejeztetett	1	7	17	54	10	90	(111)
Anyakönyvi ügy:							
Érkezett	14	3	7	14	14	52	(187)
Befejeztetett	14	3	7	14	14	52	(187)
Végreh. ügy:							
Érk. m. é. hátr. e.	275	500	356	1.342	362	2.835	(3,279)
Befejeztetett	231	358	287	1,151	298	2,325	(2.718)
Polgári megkeresés:							
Érk. m. é. hátr. e.	60	40	92	177	67	436	(456)
Befejeztetett	58	37	82	169	64	410	(417)
Polgári vegyes.							
Érk. m. é. hátr. e.	117	251	338	322	233	1,251	(1,390)
Befejeztetett	116	247	332	320	216	1,231	(1,340)
Büntető ügy: vétség és kihág:							
Érk. m. é. hátr. e.	401	299	468	1.295	516	2.979	(3,028)
Befejeztetett	392	223	466	1,162	463	2,706	(2,758)
Tárgyal. sz.	391	191	431	1,597	423	3,033	(3,080)
Itélet	116	71	191	521	189	1,088	(1,134)
Vizsgálóbirói ügy:							
Érk. m. é. hátr. e.	16	3	3	—	5	27	(39)
Befejeztetett	15	3	3	—	5	26	(36)
B. Megkeresés:							
Érk. m. é. hátr. e.	47	32	77	38	36	230	(200)
Befejeztetett	47	29	76	37	36	225	(191)
B. Vegyes:							
Érk. m. é. hátr. e.	187	63	220	36	113	619	(793)
Befejeztetett	187	63	220	36	113	619	(786)
Telekkvi:							
Érk. h. m. é. h. e.	6,418	2,863	3,696	—	6,437	19,414	(17,846)
Érk. per és ügy	2,229	2,425	2,506	—	4,663	11,823	(10,725)
Elint. beadv.	5.294	2.796	3.696	—	6.434	18.220	(17.226)
Elint. per és ügy	2,222	2,359	2,502	—	4,662	11,745	(10,623)
Elnöki ügy	50	126	73	342	107	698	(714)

(Folytatása következik.)

Révai Lajos dr.

A Székesfehérvári Királyi Törvényszék területén működő bíróságok ügykimutatása 1904-ről. [*A Jog*, 1905. (július 23.) 30. sz. 224. p.; ADT]

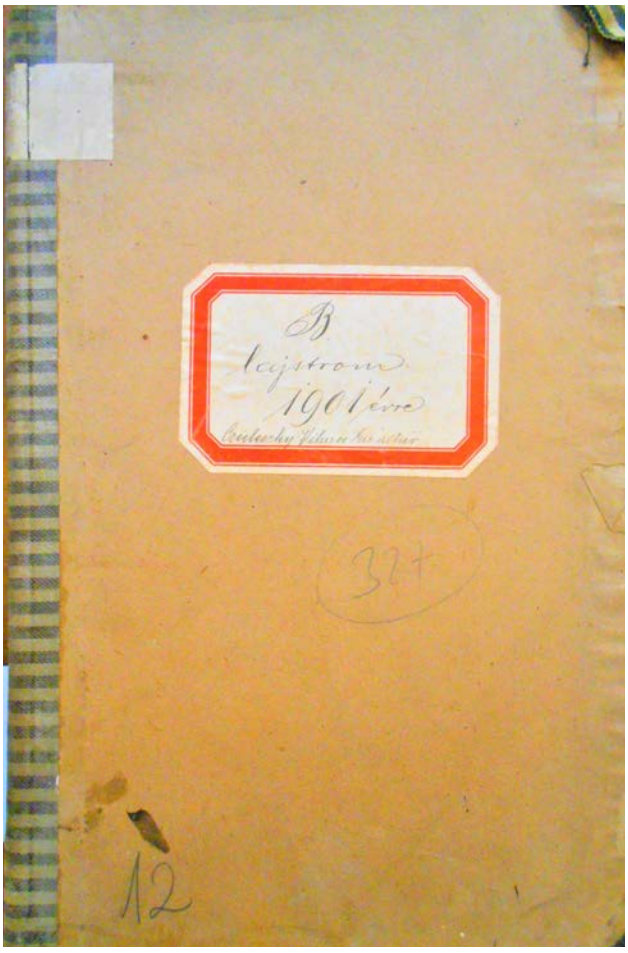

A járásbíróság hatáskörébe tartozó vétségekről és kihágásokról készül B. lajstrom 1901-ből, borító Czieleszky Vilmos királyi albíró nevével. [MNL FML VII.2. a. 510. k. Büntetőügyek lajstroma 1901; Töpler László gyűjtése]

az nem magyarázható meg másból, minthogy a mult évben az emberek sokkal több büntetendő cselekményt követtek el a járásbíróság területén, mint a megelőző évben. Dacára a 8000-et meghaladó számemelkedésnek a birói létszám ugyanaz volt, mint azelőtt; 4, mondd négy biró roskadozott a 22000-et meghaladó óriási munkateher alatt! Az igazságügyi kormányzat azonban mégsem hajlandó orvosolni e képtelen állapotot. Legalább a birói létszám szaporitásáról, dacára az illetékes oldalról intézett fölterjesztéseknek, hallani sem akar. A segéd- és kezelőszemélyzet munkaterhéről nem is szólunk, az egyszerüen a munkaerőnek az abszurdumig való kizsákmányolása! Hogy ily körülmények közt miként valósul meg a miniszteri körökben sokszor oly fennen hangoztatott gyors *jogszolgáltatás, mit törődik azzal a kegyelmes miniszter ur! Nem kell személyszaporitás – ez a jelszó az igazságügyminiszter urnál – mert az ezrekbe kerül, a pénzzel pedig spórolni kell, hogy fölemelhessük a* kvótát *egypár rongyos millióval!"*[187]

Az igazságügyi kormányzat mégis igyekezett javítani a helyzeten. Ennek jele, hogy 1897 végén megszületett a J. Ü. SZ.,[188] amelynek célja – mint korábban láttuk – az ügykezelés egyszerűsítése volt. Ebben a szabályzatban rögzítették a járásbírósági hatáskörök kapcsán már szóba került lajstromozási módot,[189] amely mintának megfelelően mutatták ki a bíróságok az ügyforgalmukat. Az 1904. évi adatok *A Jog* című folyóirat is közölte 1905-ben, folytatólagosan, törvényszékről törvényszékre, s köztük a székesfehérvári adatokat is megtalálhatjuk.[190]

Hatásköri kérdések

Az ügyszámok nagyságát természetesen a járásbíróságok elé kerülő ügyek határozták meg. A sokféle jogszabályból kiolvasható volt ugyan, hogy milyen esetekben kell eljárnia a járásbíróságnak, mégis ez időnként kérdésessé válhatott, leginkább abban a tekintetben, hogy a bíróságnak vagy valamely más állami szervnek kell-e az ügyet elintéznie. E *hatásköri összeütközések* történetében néha meglepő, hogy egy-egy ügy hányféle fórumot járt be. Az egyik ilyen „sokat látott" eset azzal indult, hogy 1881. szeptember 14-én este 9 órakor „Árvay Gyula és társai" Mészáros István *„lakása előtt lármával elhaladva, hálószobái ablakát kővel beverték és a kő a szobába gurult"*. Mészáros ezért *„panaszt emelt a székesfehérvári kir. járásbiróság előtt"*, amely december 9-ére tárgyalást tűzött ki, de ezt nem tartotta meg, hanem a kihágási büntetőtörvény (Kbtk.) 118. §-ára hivatkozva – amely szerint: aki *„szilárd anyagból levő tárgyat mások veszélyeztetésével eldob vagy levet, valamint az is, a ki olyan tárgyakat, melyek eldölése vagy leesése által az utczán, udvaron, folyosón vagy más járt helyen levő egyének megsérülhetnek, a kellő megerősités nélkül állit ki vagy függeszt fel: ötven forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő"*[191] – átküldte az iratokat a székesfehérvári *járási szolgabíróhoz,* aki pedig hivatkozással a büntető törvénykönyv (Btk.) 176. §-ára – amely szerint: ha *„valamely csoport, nyilt helyen, akár személyeken, akár dolgokon követ el erőszakot: mindenik tagja, három évig terjedhető börtönnel büntetendő"*[192] – továbbküldte azokat a Székesfehérvári Királyi Törvényszéknek. Ekkor az *„iratok kiadatván az ügyészségnek, azon inditvány létetett, hogy az iratok az 1869. IV. tcz. 25. §-a értelmében a ministertanács elé lesznek terjesztendők."* A bíróságtörténetből jól ismert 1869. évi törvény hivatkozott rendelkezése szerint: a *„biró s közigazgatási hatóságok közt felmerült illetőségi összegzések elintézésére, a törvényhozás*

187 Egy bíróság ügyforgalma. Hirek. *Székesfehérvári Hirlap,* 1897. (január 6.) 3. sz. 2. p.

188 A m. kir. igazsagügyminister 1897. évi 73.465. I. M. számú rendelete, a kir. járásbíróságok ügyvitelének szabályozása tárgyában. *MRT* 1897. 984–985. p.

189 A m. kir. igazsagügyminister 1897. évi 73.465. I. M. számú rendelete, a kir. járásbíróságok ügyvitelének szabályozása tárgyában. IV. fejezet. Az ügyek lajstromozása és iratcsomók alakítása. *MRT* 1897. 998–999. p.

190 Révai Lajos: A budapesti kir. itélőtáblához tartozó törvényszékek és járásbíróságok működése 1904-ben. *A Jog,* 1905. (július 23.) 30. sz. 224. p.

191 1879. évi XL. törvénycikk *a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról.* 118. §

192 1878. évi V. törvénycikk *a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről.* 176. §

A ..... móri ..... kir. ~~törvényszék~~ járásbíróság.

B.264.-6.-1942. szám.

Végzés.

Lopás vétsége ..... miatt

Ridecz Rozália és tsai ..... ellen indított bűnügy iratait

a ..... móri ..... kir. ~~törvényszék~~ járásbíróság ~~a Bp.~~

~~értelmében a móri~~ a székesfehérvári kir ~~járásbírósághoz~~ törvényszékhez

teszi át; mert

a)

a z erkölcsi bizonyitvány

..... adatai arra mutatnak, hogy a Btk.

333. §-ába ütköző s a Btk.338. § szerint minősülő

..... forog fenn, ennek elbírálása pedig ~~a 1897. XXXIV. tc. §-ának pontja értelmében~~ a kir. törvényszék ~~járásbíróság~~ hatáskörébe tartozik.

~~*b)*~~

~~a bűncselekményt~~ ....., ~~tehát a~~

..... kir. járásbíróság törvényszék ~~területén követték el, a~~

~~bűnvádi eljárásra eszerint a Bp. 16. §-ának első bekezdése értelmében az utóbb~~ említett bíróság illetékes.

Mór, ... 1942. évi október hó 4. napján.

Dr. Nahóczky Béla sk. kir. járásbíró

A kiadmány hiteléül:

Mészárosinszky

kiadó.

MÓRI KIR. JÁRÁSBÍRÓSÁG

116.

Más bíróság hatáskörébe vagy illetékessége alá tartozó ügy iratainak áttétele (Bp. 16. és köv. §-ai, valamint 527. §-a).

A váci kir. orsz. fegyintézet könyvnyomdája

további intézkedéseig, a ministerium hatalmaztatik"[193] – vagyis ezen átmeneti rendelkezés alapján – 1881-ben is – a Minisztertanács, azaz a kormány volt hivatott a hatásköri összeütközések feloldására. Mindezek alatt a törvényszék visszaküldte az iratokat a szolgabíróhoz, mivel az eset *„rendőri elbirálás alá eső kihágás"* volt, a szolgabíró pedig kérte a hatásköri kérdés eldöntését. *„A m. kir. ministerium következőleg határozott:*

Az érintett ügy ellátása birói útra tartozik;

mert a feljelentés szerint Árvay Gyula és társai Mészáros István lakházának egyik szobáján levő ablakát kővel bedobták;

mert a nyomozat adatai hivatvák földeriteni, minő szándékkal történt a kőnek bedobása, a kir. járásbiróság pedig daczára, hogy a feleket 1848/81. sz. alatt 1881. évi deczember hó 9-ikére megidézte, mégis az ugyanakkor felvett jegyzőkönyv tanúsága szerint még csak ki sem hallgatta panaszlottját, hanem ugyanazon adatok alapján, melyeket a feljelentés tartalmaz, s igy melyeket már majdnem három hóval azelőtt ismert, mondta ki. 2198/81. sz. a. illetéktelenségét, hivatkozással a K. B. T. K. 118. §-ára, mely tisztán praeventiv természetü intézkedést tartalmaz, azaz: oly cselekményeket büntet, melyekből esetleg veszély származhatik és nem oly cselekményekről szól, melyek már anyagi eredményt okoztak;

és mert már azon körülménynél fogva, hogy más vagyont szándékosan megrongáltatok a B. T. K. XXXVI. fejezetében foglalt rendelkezések és az 1880. 87. tcz. 39., 40., 41. §§-ai szerint a közigazgatási út kizártnak tekintendő. (1882. évi 29010. 1. M. szám.)"[194]

Néha nem csak egy olyan apró dolog, mint egy kő miatt kellett a Minisztertanácsnak hatásköri kérdésekben állást foglalnia, 1892-ben például egy megvadult tehén ügyében vált szükségessé a sárbogárdi járásbíróság és a járási főszolgabíró között rendet teremteni a hatáskört illetően.[195]

193 1869. évi IV. törvénycikk *a birói hatalom gyakorlásáról.* 25. §

194 Ministertanácsi határozatok hatásköri összeütközések tárgyában. (Magyarázattal ellátja dr. Wlassics Gyula.) 53. *Büntető Jog Tára,* 1883. (március 8.) 23. sz. 388–389. p.

195 Megvadult tehén a minisztertanács előtt. Törvénykezés. *Pesti Hirlap,* 1894. (május 31.) 151. sz. 12. p.

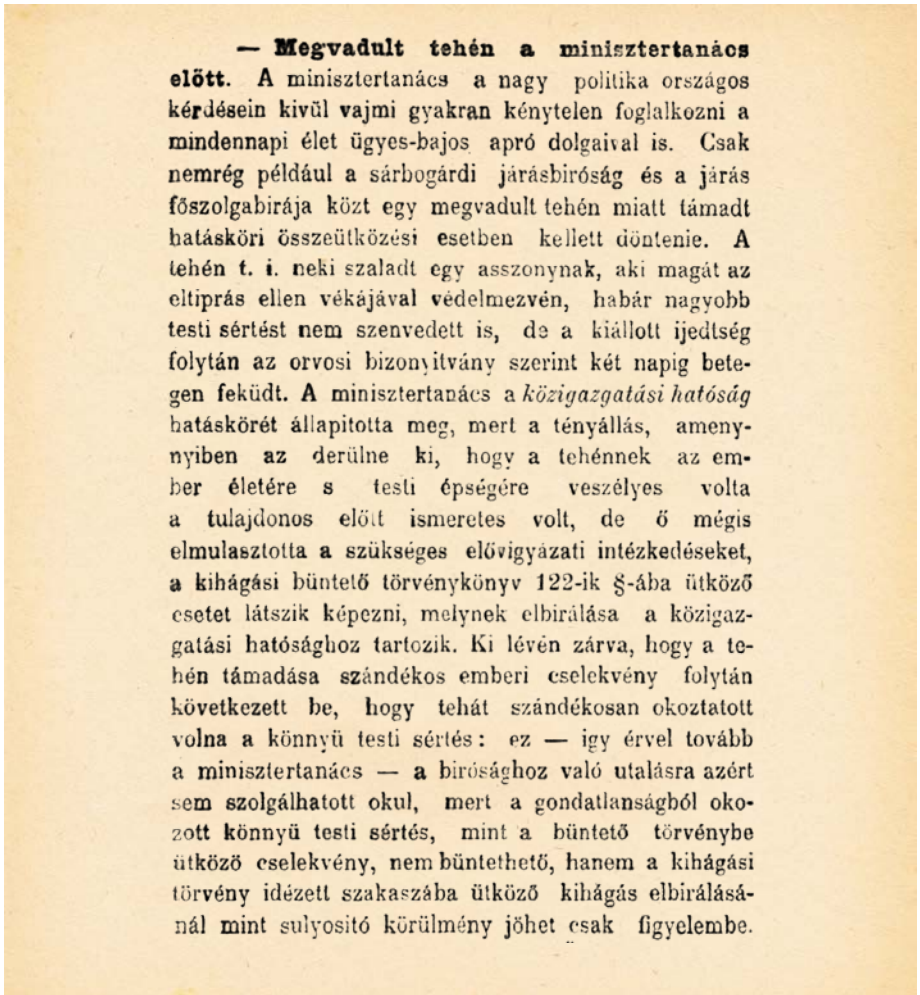

— Megvadult tehén a minisztertanács előtt. A minisztertanács a nagy politika országos kérdésein kivül vajmi gyakran kénytelen foglalkozni a mindennapi élet ügyes-bajos apró dolgaival is. Csak nemrég például a sárbogárdi járásbiróság és a járás főszolgabirája közt egy megvadult tehén miatt támadt hatásköri összeütközési esetben kellett döntenie. A tehén t. i. neki szaladt egy asszonynak, aki magát az eltiprás ellen vékájával védelmezvén, habár nagyobb testi sértést nem szenvedett is, de a kiállott ijedtség folytán az orvosi bizonyitvány szerint két napig betegen feküdt. A minisztertanács a *közigazgatási hatóság* hatáskörét állapitotta meg, mert a tényállás, amennyiben az derülne ki, hogy a tehénnek az ember életére s testi épségére veszélyes volta a tulajdonos előtt ismeretes volt, de ő mégis elmulasztotta a szükséges elővigyázati intézkedéseket, a kihágási büntető törvénykönyv 122-ik §-ába ütköző esetet látszik képezni, melynek elbirálása a közigazgatási hatósághoz tartozik. Ki lévén zárva, hogy a tehén támadása szándékos emberi cselekvény folytán következett be, hogy tehát szándékosan okoztatott volna a könnyü testi sértés: ez — igy érvel tovább a minisztertanács — a birósághoz való utalásra azért sem szolgálhatott okul, mert a gondatlanságból okozott könnyü testi sértés, mint a büntető törvénybe ütköző cselekvény, nem büntethető, hanem a kihágási törvény idézett szakaszába ütköző kihágás elbirálásánál mint sulyositó körülmény jöhet csak figyelembe.

Bal oldalon:
A Móri Királyi Járásbíróság B.264/1942. számú ügyben 1942. október 4-én kelt, a beszerzett erkölcsi bizonyítvány alapján hatáskör hiányában a Székesfehérvári Királyi Törvényszékhez történő áttételt elrendelő végzése két bodajki tyúk ellopása ügyében az ügyviteli szabályok szerint előírt, kitöltött formanyomtatványon, rajta Dr. Nahóczky Béla királyi járásbíró névbélyegzőjének lenyomatával, valamint a Móri Királyi Járásbíróság bélyegzőlenyomatával. [MNL FML VII.3. a. 1. d. B.264/1942. sz. büntetőügy aktatöredéke; Töpler László gyűjtése]

A megvadult tehén esetéről szóló sajtóhír.
[*Pesti Hirlap,* 1894. (május 31.) 151. sz. 12. p.; ADT]

A Minisztertanács, azaz a kormány hatásköri összeütközéseket érintő feladatköre egy korabeli szakkönyvben. A lap szélén jól látszik a feljegyzés az 1907-es változásokról. [KMETY Károly: *A magyar közigazgatási jog kézikönyve.* Budapest, 1905, Politzer-féle Könyvkiadóvállalat, 21. p.; ADT]

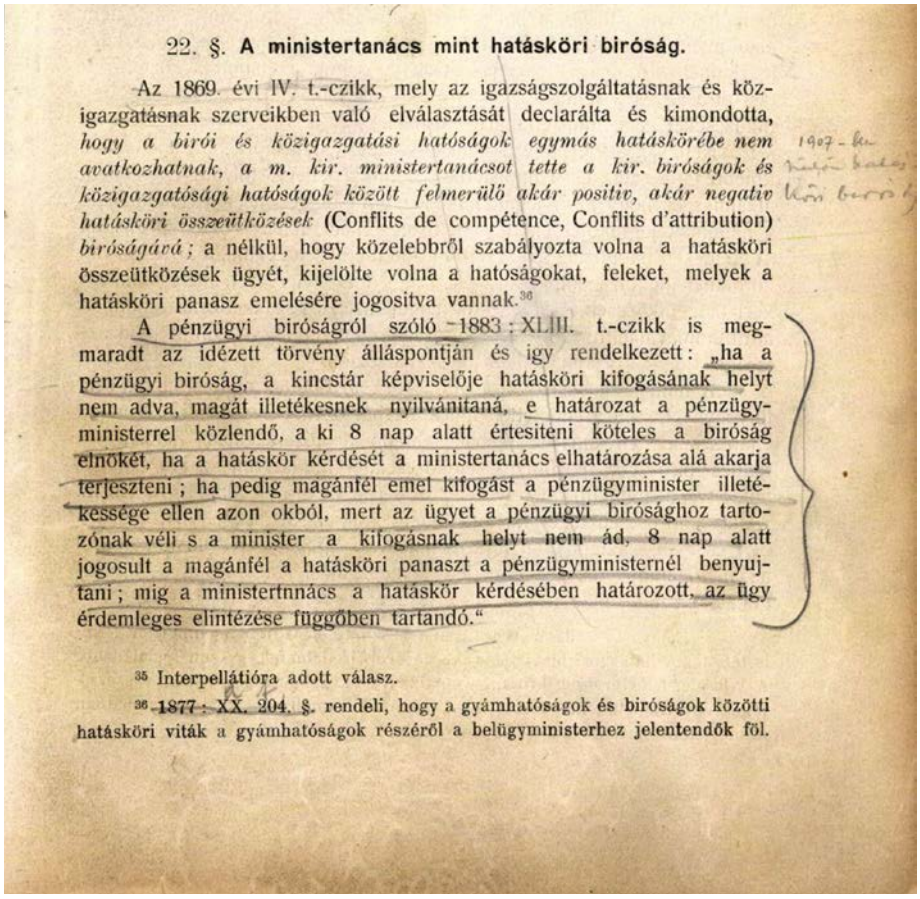

22. §. **A ministertanács mint hatásköri bíróság.**

Az 1869. évi IV. t.-czikk, mely az igazságszolgáltatásnak és közigazgatásnak szerveikben való elválasztását declarálta és kimondotta, *hogy a bírói és közigazgatási hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak, a m. kir. ministertanácsot tette a kir. bíróságok és közigazgatósági hatóságok között felmerülő akár positiv, akár negativ hatásköri összeütközések* (Conflits de compétence, Conflits d'attribution) *bíróságává;* a nélkül, hogy közelebbről szabályozta volna a hatásköri összeütközések ügyét, kijelölte volna a hatóságokat, feleket, melyek a hatásköri panasz emelésére jogositva vannak.[36]

A pénzügyi bíróságról szóló 1883 : XLIII. t.-czikk is megmaradt az idézett törvény álláspontján és igy rendelkezett: „ha a pénzügyi bíróság, a kincstár képviselője hatásköri kifogásának helyt nem adva, magát illetékesnek nyilvánitaná, e határozat a pénzügyministerrel közlendő, a ki 8 nap alatt értesiteni köteles a bíróság elnökét, ha a hatáskör kérdését a ministertanács elhatározása alá akarja terjeszteni; ha pedig magánfél emel kifogást a pénzügyminister illetékessége ellen azon okból, mert az ügyet a pénzügyi bírósághoz tartozónak véli s a minister a kifogásnak helyt nem ád, 8 nap alatt jogosult a magánfél a hatásköri panaszt a pénzügyministernél benyujtani; mig a ministertnnács a hatáskör kérdésében határozott, az ügy érdemleges elintézése függőben tartandó."

[35] Interpellátióra adott válasz.

[36] 1877 : XX. 204. §. rendeli, hogy a gyámhatóságok és bíróságok közötti hatásköri viták a gyámhatóságok részéről a belügyministerhez jelentendők föl.

Az 1907-es törvénnyel létrehozott Hatásköri Bíróság első megjelenése a tiszti címtárban. [*MTCN* 1911. 457. p.; ADT]

Hatásköri bíróság.

(1911. május 1-én ujra alakul.)

(Helyiség: Budapest, kir. Curia épülete, V., Országház-tér.)

Elnök: **Günther** Antal, a kir. Curia elnöke, VI., Liszt Ferencz-tér 14.

Elnökhelyettes: **Vavrik** Béla dr., a kir. Curia másodelnöke, IX., Ráday-u. 16.

Tagok a m. kir. Curia részéről:

Gottl Ágoston, kir. curiai tanácselnök, VIII.. József-körút 41.

Istvánffy József, kir. curiai biró, IX., Lónyay-utcza 28.

Szegheő Ignácz dr., kir. curiai biró, V., Lipót-körút 9.

Janecskó István, kir. curiai biró,, Mátyásföld, Kossuth Lajos-utcza 10.

Selcz József dr., kir. curiai biró, I., Attila-utcza 23.

Túry Sándor dr., kir. curiai biró, VIII., Damjanich-u. 36.

Deák Péter, kir. curiai biró, II., Főhg. Albrecht-út 17.

Szüts Miklós dr,, kir. curiai biró, V., Nádor-u. 34.

Tagok a m. kir. közigazgatási bíróság részéről:

Teleszky Ferencz, közig. bir. tanácselnök, VIII., Vas-u. 6.

Heil Fausztin dr., közig. bir. itélőbiró, II., Zsigmond-u. 7.

Benedek Sándor, közig. bir. itélőbiró, III., Pacsirtamező-utcza 22/a.

Sárfy Guidó dr., közig. bir. itélőbiró, II., Ürge-u. 8.

Szinnyei Merse József dr., közig. itélőbiró, IV., Bécsi-u. 4.

Nagy János. közig. bir. itélőbiró, I., Pauler-u. 1.

Gullya László dr., közig. bir. itélőbiró, I., Fehérvári-út 1.

Hensch Aurél dr., közig. bir. itélőbiró, I., Fehérvári-út.

Jegyző: **Kondor** Aladár dr., kir. curiai tanácsjegyző járásbiró, V., Deák Ferencz-u. 2.

Jegyzőhelyettes: **Jánosy** Aurél dr., kir. curiai tanácsjegyző, törvényszéki jegyző, I., Alkotás-utcza 35.

1895-ben azonban ismét a kövek okoztak gondot, így meg kellett állapítania: *„Az országut javításához szükségelt kövek, az országuton vasárnapon végzett törése nem képezi a vasárnapi munkaszünet megszegését, mert ez nem tekinthető ipari munkának, s az emiatt emelt panasz az 1879. évi XL. t.-cz. 52. §-a alapján bírálandó el”* – azaz a királyi járásbíróságnak kell eljárnia, hiszen az országúti kőtörés *„inkább az 1868. évi LIII. t.-cz. 19. §-ában a vasárnapokra néz e felvett rendelkezésnek megszegése által elkövetett és a kbtkv. 52. § ába ütköző vallás elleni kihágás jelenségeit tünteti fel, ezen kihágás fenforgása tekintetében határozni pedig az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 40. §-ának 5. pontja a kir. bíróságok hatáskörébe utalja.”*[196]

A Minisztertanács egészen az 1907. évi LXI. törvénycikk[197] megalkotásáig volt kénytelen hatásköri kérdésekkel (is) foglalkozni, addig, amíg fel nem állították az ún. Hatásköri Bíróságot, amely országos hatáskörű volt, és a bíróságok, valamint a közigazgatási szervek között felmerült hatásköri vitákban hozott – kötelező érvényű, megfellebbezhetetlen – határozatot.[198]

Így 1936-ban ez a különbíróság döntött a *„m. kir. belügyminiszter, mint közigazgatási hatóság és az adonyi kir. járásbíróság, mint rendes bíróság között”* egy becsületsértéssel kapcsolatban, ahol az vált kérdésessé, hogy hatóság elleni kihágásról, ekképp közigazgatási szerv elé tartozó vagy becsületsértésről, akképp rendes bíróság elé tartozó esetről van-e szó. A Hatásköri Bíróság szerint *„E. János által B. Miklós m. kir. állami útmesterrel szemben használt az a kifejezés azonban, hogy »Maga senki, maga semmi« B. Miklóssal szemben megvetés nyilvánítására, a nevezett személyiségének lealacsonyítására alkalmasnak mutatkozik, következőleg a fenti kifejezés használata az 1914:XLI. t.-c. 2. §-ába ütköző becsületsértés vétségének tényálladéki ismérveit látszik kimeríteni.*

Minthogy pedig, az 1914:XLI. t.-c. 2. §-ába ütköző becsületsértés vétségének elbírálását az 1897:XXXIV. t.-c. 18. §-ának I. 6. pontja a kir. járásbíróságnak, vagyis a rendes bíróságnak hatáskörébe utalja.”[199]

196 Felsőbb hatóságok elvi jelentőségü határozatai. *Magyar Közigazgatás*, 1896. (január 12.) 2. sz. 3. p.

197 1907. évi LXI. törvénycikk *a hatásköri bíróságokról.*

198 Stipta i. m. 1998. 154–155. p.; Koncz Ibolya Katalin: A Hatásköri Bíróság Magyarországon. *Jogtörténeti Szemle*, 2017. 1–2. sz. 96–103. p.

199 *Hatásköri jogszabályok és hatásköri határozatok tára.* XIII. kötet 1932–1936. Budapest, 1940, M. Kir. Igazságügyminisztérium, 438–440. p.

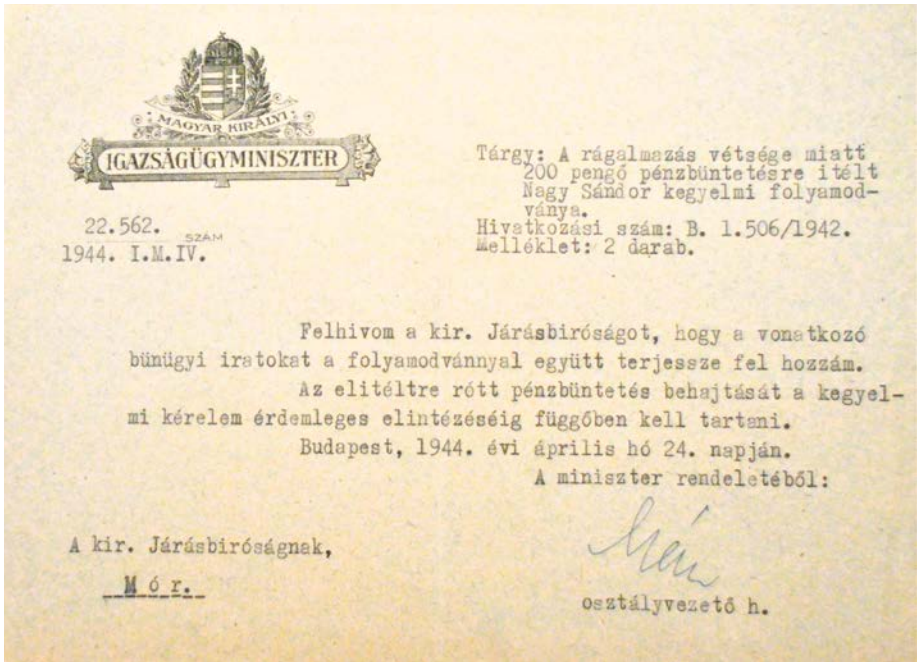

MAGYAR KIRÁLYI
IGAZSÁGÜGYMINISZTER

22.562. szám
1944. I.M.IV.

Tárgy: A rágalmazás vétsége miatt 200 pengő pénzbüntetésre itélt Nagy Sándor kegyelmi folyamodványa.
Hivatkozási szám: B. 1.506/1942.
Melléklet: 2 darab.

Felhivom a kir. Járásbiróságot, hogy a vonatkozó bünügyi iratokat a folyamodvánnyal együtt terjessze fel hozzám.
Az elitéltre rótt pénzbüntetés behajtását a kegyelmi kérelem érdemleges elintézéséig függőben kell tartani.
Budapest, 1944. évi április hó 24. napján.
A miniszter rendeletéből:

A kir. Járásbiróságnak,
Mór.

osztályvezető h.

1944. április 25-én kelt, 22.562/1944. I. M. IV. számú igazságügy-minisztériumi leirat a Móri Királyi Járásbírósághoz az előtte B.1506/1942. szám alatt folyamatban volt rágalmazási ügyben iratfelterjesztésre és pénzbüntetés végrehajtásának függőben tartására, kegyelmi kérelmi ügyben. [MNL FML VII.3. a. 1. d. B.1506/1942. sz. iratának aktatöredéke; Töpler László gyűjtése]

A bírósági „illetőség” szabályai a Pauler-féle (tan)könyvbem. [PAULER Tivadar: *Büntetőjogtan.* II. kötet. Buda-Pest, 1873, Pfeifer Ferdinánd, 320. p.]

543. §.

A bírósági illetőség az alapjául szolgáló büntetőhatóság különbségéhez képest (521. 522. §.) rendes és rendkivüli, az előbbi közösre (általános, forum comp. commune) és különösre (kivételes, forum comp. speciale exemptum) osztatik. A közös illetőséget a) a büntett elkövetésének (forum delicti commissi), b) a bünös lakásának (forum domicilii) vagy c) elfogatásának helye (forum apprehensionis); a különöst a) a személyek állása, b) a büntettek minősége, vagy c) elkövetésük helyisége (személyi, ügybeli, helybeli illetőség, forum exemtum ratione personarum, causarum vel locorum); a rendkivülit a) bíróküldés vagy b) különös intézkedések, nevezetesen a sajtóvétségek körüli, és a rögtöneljárási felhatalmazás állapithatják meg (521. §. 3. 694. §.).

1. Kivételes illetőség példái fenebb fordulnak elő (533. §.). Németországban azzal, többek közt, a volt birodalmi fejedelmek birnak családjaikkal. Hefter: Lehrb. 513. §. Bauer: Strafprozess. 39. §. — Az illetőségi elvekről lsd. Csatskó: Büntető bírósági illetőség. Törvénysz. Csarn. 1865. 70. sz
2. A bíróküldés okait (521. §.) fenebb érintettük, a rögtön bíróságról alantabb szólandunk.

Sajtóhír a Sándor–Wolff-ügy székesfehérvári tárgyalásáról. [*Nemzeti Ujság*, 1921. (június 29.) 141. sz. 4. p.; ADT]

NEMZETI UJSÁG — *Szerda, 1921 június 29.*

Sándor Pál visszavonta Wolff Károly ellen emelt vádját.

A székesfehérvári tárgyalás.

(A Nemzeti Ujság tudósitójától.) A székesfehérvári járásbiroság ma tárgyalta azt a pert, amelyet *Sándor* Pál nemzetgyülési képviselő inditott *Wolff* Károly ellen, egy a *Fehérmegyei Naplóban* téves gyorsirói feljegyzés alapján megjelent beszéd miatt. A tárgyalást délelőtt 10 órakor nyitotta meg *Petrik* Zoltán járásbiró. *Fábián* Béla dr., Sándor Pál ügyvédje előterjesztette a vádat, mely szerint Wolff Károlyt rágalmazás vétsége címén kéri megbüntetni a Fehérmegyei Naplóban január 24-én megjelent cikk alapján. Wolff Károly a járásbiró kérdésere kijelenti, hogy nem érzi magát bünösnek, mert ilyen formában nem tette az inkriminált kijelentést. Részletesen emlékezik arra, mit mondott. Pár nappal a gyülés előtt *Teleki* Pál gróf volt miniszterelnök és *Halász* Lajos főállamügyész közölte vele, hogy Sándor Pál előttük a következő kijelentést tette: *pénzügyi szempontból nem hánia, ha az országot csehek, románok, vagy szerbek között felosztják. Ian megszünnének a gazdasági bajok, az egyén jobban boldogulhatna és végül gazdaságilag megerősödve könnyebben szerezhetnék vissza az elrabolt országrészeket.* Wolff Károly ezt a politikai felfogást akarta beszédében ostorozni és Sándor Pálra csupán mint példára hivatkozott. Idézte Sándor Pált és erre vonatkozólag kéri kihallgatni *Teleki* Pál gróf volt miniszterelnököt, *Benárd* Ágoston volt népjóléti minisztert és *Halász* Lajos főállamügyészt.

Petrik járásbiró kérdésére Sándor Pál kijelenti, hogy a Fejérmegyei Naplóban megjelent szöveget teszi vád tárgyává.

Wolff Károly ügyvédje bejelenti, hogy a Fejérmegyei Napló hajlandó volt annak idején téves tudósitását rektifikálni, ami csupán azért maradt el, mert Sándor Pál a helyreigazitást nem kérte.

Hajós József, Csapodi Sándor szerkesztők, *Schnetzer* Ignác alezredes és *Szabadi* Andor dr. megerősitették Wolff Károlynak azt az állitását, hogy beszéde és a hetilapban közölt szöveg között eltérés van. *Teleki* Pál gróf, *Halász* Lajos és *Benárd* Ágoston egybehangzó vallomása szerint Sándor Pál tényleg megtette inkriminált kijelentését az ország esetleges felosztásáról.

Ezután *zárt tárgyalást* rendelt el a járásbiró. *Obermayer* Pál gyorsiró, aki Wolff Károly beszédét jegyezte, elmondotta, hogy az általa készitett szöveg hiányos volt.

Az ügyvédek felszólalása után *Wolff* Károly kijelentette, hogy egész életében lojálisan és reális alapokon szokott eljárni. Ellenségeivel szemben is nyugodt lelkiismerettel harcolt. Nyomatékként hat, hogy itt olyan judiciumok alapján emeltek vádat, melyekért sem a szerkesztő, sem a gyorsiró nem vállal felelősséget. *Különben sem egyének ellen küzd, hanem eszmékért harcol.* Sándor Pált ma látja először. *Faji érdekek követelték, hogy járásbirósága elé kerüljön az ügy,* de ő kitart elvei mellett, ha Golgotát is kell járnia. Először áll olyan helyen vádlottként, ahonnét osztani szokta az igazságot, de ellenségei most sem találtak ellene bizonyitékot. Igazságos itéletet kér.

Wolff Károlyt felszólalása után a tárgyaló terem közönsége lelkesen megéljenezte.

Sándor Pál kijelentette, hogy neki szüksége volt erre a tárgyalásra. Meggyőződése, hogy egy irányban dolgozik Wolff Károllyal, *ezért az ellene emelt vádját visszavonja.*

Sándor Pált vádjának visszavonására az késztette, hogy az ügy a bizonyitékok alapján részére *teljesen rosszul ütött ki. Wolff Károly akkori kijelentéseit most is fentartja és Sándor Páltól bocsánatot nem kér.*

Mikor *Petrik* biró az eljárást megszüntette, a tárgyalás közönsége lelkes tüntetést rendezett Wolff Károly mellett.

Sándor Pál portréja. [*Esti Kurir*, 1924. (december 11.) 264. sz. 6. p.; ADT]

Az illetékesség kérdései

A hatáskörrel rendelkező bíróságok között az illetékesség a tekintetben döntő, hogy *melyik* járhat el egy adott ügyben. Erre a kérdésére jól ismert és régen kialakult elvek adtak választ, amelyeket a bíráskodással kapcsolatos rendelkezések is rögzítettek. A polgári perekben az 1868. évi perrendtartás 30. §-a rögzítette az alapvetést: *„Személyes keresetekben a birói illetőséget a mennyiben a kötelezettség teljesitésére bizonyos hely kikötve nincsen, rendszerint az alperesnek rendes lakhelye vagy állandó szállása szabályozza."*[200] Ezt mint általános illetékesség az 1911. évi Pp. is megerősítette.[201]

Büntetőügyekben az illetékesség az elkövetés helyéhez igazodott. A polgári korszak legelején – kódex hiányában – Pauler Tivadar tankönyve is szólt erről,[202] majd pedig az 1896. évi büntető perrendtartás is szabályozta: *„Bűnvádi eljárásra rendszerint az a bíróság illetékes, a melynek területén a bűncselekmény elkövetve volt, habár az eredmény máshol következett is be.*

Ha a bűncselekmény több bíróság területén, vagy több bíróság területének határán volt elkövetve, vagy bizonytalan, hogy melyik bíróság területén volt elkövetve: akkor e bíróságok közül az lesz illetékes, a melyik a másikat megelőzte.

Megelőzés akkor forog fenn, ha az illető ügyben egyik bíróság a másiknál korábban hozott valamely határozatot vagy tett valamely intézkedést.

Ha az elkövetés helye még a vádirat benyujtása előtt bizonyossá vált: az eljárás az elkövetés helye szerint illetékese bíróságnál folytatandó."[203]

Az egyértelmű szabályok ellenére mégis néha kérdésessé vált az illetékesség. A Fejér megyei esetek között is akad egy, amelyet éppen a nagy sajtóvisszhangja miatt érdemes említeni: 1921-ben Sándor Pál nemzetgyűlési képviselő rágalmazási és becsületsértési pert indított Wolff Károly,[204] a Főudvarnagyi Bíróság elnöke ellen, mert egy székesfehérvári *„népgyűlésen hazaárulónak és egyéb súlyosan érintő vádakkal illette".*[205] A *„budapesti büntetőbíróságon dr. Miller István büntetőbiró"* felszólította Sándor Pál ügyvédjeit, hogy *„közöljék, hol tartotta dr. Wolff Károly azt a beszédet, amely az inkriminált kifejezéseket tartalmazta"*. A jogi képviselők bejelentették, hogy ez Székesfehérváron történt.[206] Ez alapján *„dr.* Miller *István büntetőbiró úgy döntött, hogy az ügy elbirálására a székesfehérvári járásbiróság, mint a rágalmazás elkövetési helyének birósága illetékes. E végzés ellen Sándor Pál jogi képviselője felfolyamodott s arra hivatkozott, hogy a bűnvádi perrendtartás értelmében a terhelt lakóhelye szerint illetékes bíróság is tárgyalhatja az ügyet, különösen ha a cselekmény elkövetése szerint illetékes bíróságot már megelőzte azzal, hogy tárgyalást tűzött ki, amelyre a feleket is megidézte. A felfolyamodás folytán az iratokat a budapesti kir. büntetőtörvényszék, mint felebbezési bíróság tárgyalta és oly végzést hozott, hogy* elutasitotta a panaszos képviselőjének felfolyamodását *és ezzel végérvényesen úgy döntött, hogy* a pör tárgyalását Székesfehérvárott kell megtartani."[207]

200 1868. évi LIV. törvénycikk *a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában.* 30. §

201 *„Az a bíróság, amelynek területén az alperes lakik, mindazokban a perekben illetékes, a melyekre nézve más bíróság kizárólagos illetékessége megállapitva nincsen (általános illetékesség). Több lakhely közül bármelyik megalapitja az illetékességet."* 1911. évi I. törvénycikk *a polgári perrendtartásról.* 19. §

202 Pauler i. m. 1873. 320. p.

203 1896. évi XXXIII. törvénycikk *a bünvádi perrendtartásról.* 16. §

204 Életéről lásd Bódiné Beliznai i. m. 2020. 361. p.

205 Wolff Károly ügyének tárgyalása a székesfehérvári járásbíróságon. *Nemzeti Ujság,* 1921. (június 26.) 139. sz. 8. p.

206 A Sándor Pál–dr. Wolff Károly-ügy. *8 Órai Ujság,* 1921. (március 23.) 63. sz. 5. p.

207 Székesfehérváron tárgyalják a Sándor Pál–Wolff Károly-pert. *Az Est,* 1921. (április 2.) 70. sz. 5. p.

Wolff Károly portréja. [*Képes Krónika,* 1920. (szeptember 21.) 38. sz. 1022. p.; ADT]

A „büntető eljárás ismerete és nemei” a Pauler-féle (tan) könyvben. [PAULER Tivadar: *Büntetőjogtan.* II. kötet. Buda-Pest, 1873, Pfeifer Ferdinánd, 343. p.]

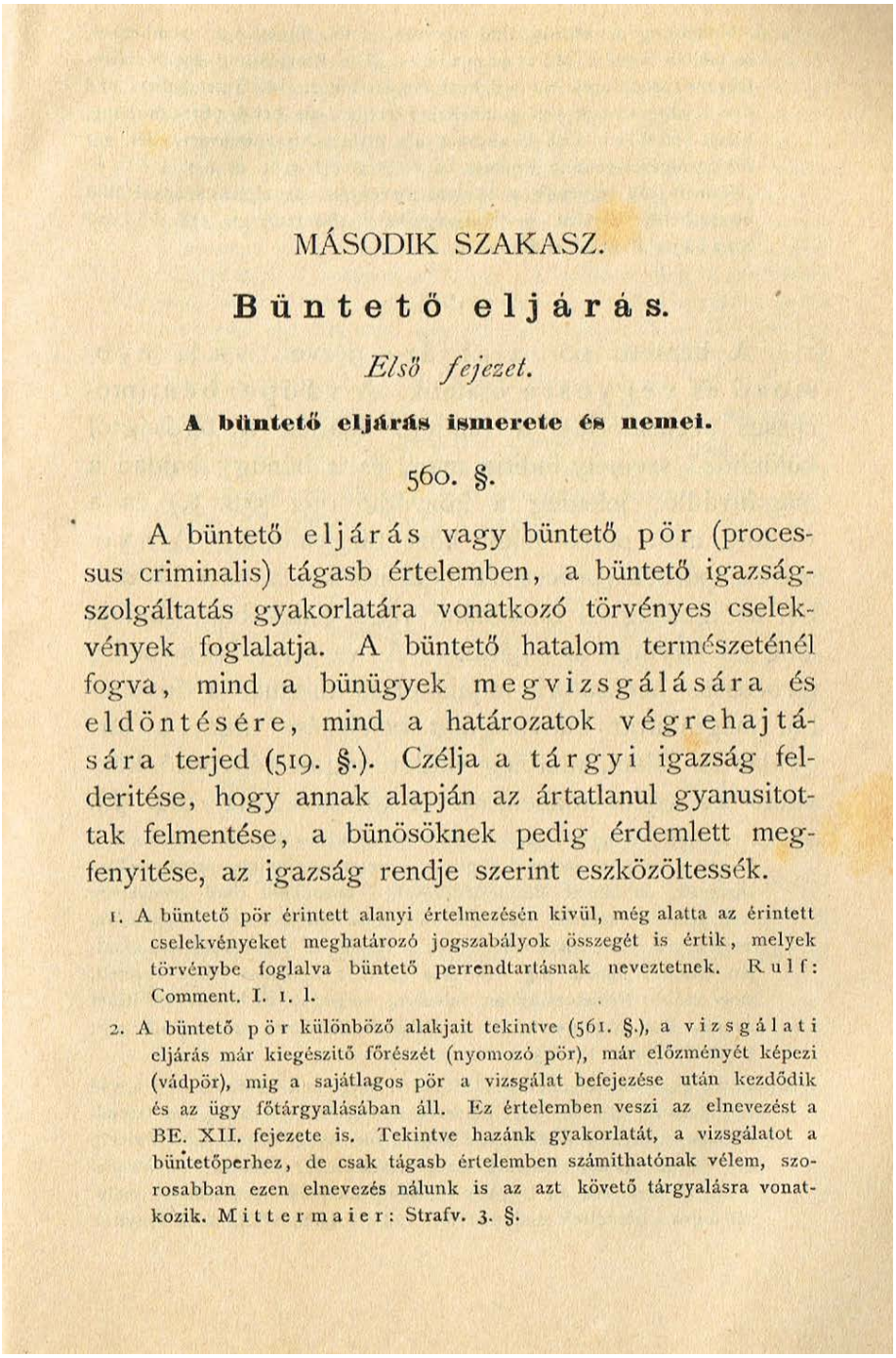

MÁSODIK SZAKASZ.

Büntető eljárás.

Első fejezet.

A büntető eljárás ismerete és nemei.

560. §.

A büntető eljárás vagy büntető pör (processus criminalis) tágasb értelemben, a büntető igazságszolgáltatás gyakorlatára vonatkozó törvényes cselekvények foglalatja. A büntető hatalom természeténél fogva, mind a bünügyek megvizsgálására és eldöntésére, mind a határozatok végrehajtására terjed (519. §.). Czélja a tárgyi igazság felderitése, hogy annak alapján az ártatlanul gyanusitottak felmentése, a bünösöknek pedig érdemlett megfenyitése, az igazság rendje szerint eszközöltessék.

1. A büntető pör érintett alanyi értelmezésén kivül, még alatta az érintett cselekvényeket meghatározó jogszabályok összegét is értik, melyek törvénybe foglalva büntető perrendtartásnak neveztetnek. Rulf: Comment. I. 1. l.

2. A büntető pör különböző alakjait tekintve (561. §.), a vizsgálati eljárás már kiegészitő főrészét (nyomozó pör), már előzményét képezi (vádpör), mig a sajátlagos pör a vizsgálat befejezése után kezdődik és az ügy főtárgyalásában áll. Ez értelemben veszi az elnevezést a BE. XII. fejezete is. Tekintve hazánk gyakorlatát, a vizsgálatot a büntetőperhez, de csak tágasb értelemben számithatónak vélem, szorosabban ezen elnevezés nálunk is az azt követő tárgyalásra vonatkozik. Mittermaier: Strafv. 3. §.

Sajtóhír egy bűnjelről. [*Fehérvári Hiradó*, 1881. (április 10.) 15. sz. 154. p.; ADT]

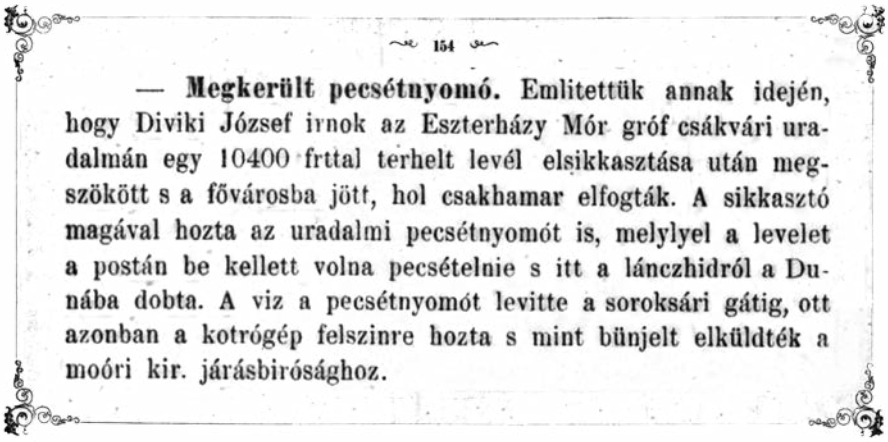

154

— **Megkerült pecsétnyomó.** Emlitettük annak idején, hogy Diviki József irnok az Eszterházy Mór gróf csákvári uradalmán egy 10400 frttal terhelt levél elsikkasztása után megszökött s a fővárosba jött, hol csakhamar elfogták. A sikkasztó magával hozta az uradalmi pecsétnyomót is, melylyel a levelet a postán be kellett volna pecsételnie s itt a lánczhidról a Dunába dobta. A viz a pecsétnyomót levitte a soroksári gátig, ott azonban a kotrógép felszinre hozta s mint bünjelt elküldték a moóri kir. járásbirósághoz.

Büntetőperek a járásbíróságok előtt

Az illetékes királyi járásbíróságok a hatáskörükbe eső büntetőperekben járhattak el. Az elsőfolyamodású bíróságok előtti büntetőeljárás menetére nézve működésük első évtizedeiben – az eljárási jog kodifikálatlansága miatt – egyrészt Pauler Tivadar tankönyvének második kötete adott iránymutatást. Eszerint a *„büntető eljárás köréhez a bünügyek vizsgálata eldöntése és a végrehajtás tartozik. (560. §) Az eldöntést törvényeink szerint az ügy perbeli tárgyalása előzi meg; követi a perorvoslatok használata, miből a büntető eljárás alkatrészei önként folynak. Azokhoz a költségek körüli, és a kivételesen alkalmazandó külön (rendkivüli) eljárási szabályok járulnak."*[208]

Másrészt az 1872-ben miniszterileg szétküldött *Sárga könyv*et[209] alkalmazták a bíróságok ekkor, amely „előnyomozás", vizsgálat, vád alá helyezés, „közvetlen megidéztetés" és végtárgyalás címszavak alatt szakaszolta a büntetőeljárást.

A kodifikációs munkálatok előrehaladtával, a Csemegi-kódex 1878-as elkészültével e Btk. és a következő évi Kbtk. hatályba léptetéséről szóló 1880. évi XXXVII. törvénycikk[210] felhatalmazása alapján elkészült az az igazságügy-miniszteri rendelet, amely kifejezetten a járásbíróságok hatáskörébe tartozó vétségek és kihágások esetében lefolytatandó eljárást szabályozta.[211] Ebből az 1880. augusztus 15-én kibocsátott rendeletből kiolvashatók az eljárási mozzanatok: „előintézkedések", bűnjelek beszerzése, vádlott idézése, vádlott személye iránti intézkedések (előzetes letartóztatás kivételesen), „tanúhallgatás", szemle, szakértők meghallgatása, „érdemleges eljárás" (tárgyalás), fellebbezés, végrehajtás és „ujra felvétel".[212]

A büntető eljárásjog kodifikációjára a koronát az 1896. évi perrendtartási törvény, a Bp. tette. A törvény koncepciója szerint bűnvádi eljárás alaptípusát az – előkészítő (nyomozás és vizsgálat), a közbenső (vád alá helyezés vagy főtárgyalásra közvetlen idézés) eljárásra, a főtárgyalásra és perorvoslati eljárásra felosztható – *törvényszék előtti eljárás* jelentette. Ez irányadó volt a járásbíróságok előtti bűnperekre nézve is, azonban a törvény eltérő szabályokat is megállapított a XXIX. Fejezetében.

„Előintézkedések"

Az elsőfolyamodású bíróságok rendezéséről szóló 1871. évi XXXI. törvénycikk akképp rendelkezett, hogy a járásbíróságok teljesítik a hatáskörükbe utalt büntetendő cselekmények mellett *„a büntető vizsgálatot a járásukon belül felmerülő azon bűnügyekben, melyek a törvényszék hatásköréhez tartoznak, a mennyiben a törvényszék ezen bűnvizsgálatok vezetését saját vizsgáló biróra nem bizza"*.[213] Ennél fogva a járásbírók mint vizsgálóbírók is eljártak, s ők váltak ezáltal a bűnügyek első szereplőjévé a hatóság oldaláról.

A „bűnvizsgálati" feladatok következtében a királyi járásbírók nem pusztán a kisebb súlyú bűnügyek kapcsán tűntek fel, hanem a törvényszéki hatáskörbe utalt „komolyabb" bűntetteknél is. Sőt, az 1880. évi eljárási rendelet 47. §-a szerint a *„kir. járásbíróságok hatásköréhez utalt vétségek és kihágások eseteiben előzetes vizsgálati eljárásnak nincs helye"*. Azonban az ez alóli kivételeket is rendezte a jogszabály: *„ha az eljárás sikeres foganatositása végett azonnal intézkedni kell:*

a) bűnjelek beszerzéséről,

b) vádlott személyéről,

208 Pauler i. m. 1873. II. 350. p.

209 Lásd a kötetben a „A királyi járásbíróságok működési és hatásköri kérdései a változó jogszabályok tükrében" című fejezetet!

210 1880. évi XXXVII. törvénycikk *a magyar büntető-törvénykönyvek (1878:V. törvénycikk és 1879:XL. törvénycikk) életbeléptetéséről.*

211 A m. kir. igazságügyministernek 2265. számú rendelete, a királyi járásbíróságok hatásköréhez utalt vétségek és kihágások eseteiben követendő eljárás tárgyában. *MRT* 1880. 937–975. p.

212 *MRT* 1880. 952–970. p.

213 1871. évi XXXI. törvénycikk *az első folyamodásu biróságok rendezéséről.* 16. §

Járásbírósági hírek: „gyermekgyilkos nő” és verekedő pincérek. [*Székesfehérvár és Vidéke*, 1888. (október 25.) 129. sz. 1. p.; ADT]

XVI-ik évfolyam. 129. szám. Csütörtök, 1888. október 25.

SZÉKESFEHÉRVÁR és VIDÉKE

TÁRSADALMI, KÖZMIVELŐDÉSI ES SZÉPIRODALMI

KÖZLŐNY.

Előfizetések eszközölhetők a szerkesztőségben, Klökner Péter és Kubik Lőrincz könyvkereskedésében.

Vidéken minden postahivatalnál.

Szerkesztővel értekezni lehet naponkint délelőtt 9-től 2 óráig.

VÁROSI és VIDÉKI HIREK.

Október 25. 1888

— **Egy gyermekgyilkos nő a helyi kir. törvényszék előtt.** Bizonyára még élénk emlékezetében van olvasóinknak a moóri gyermekgyilkosság, melyet Fleischmann Sarolta, moóri 22 éves hajadon házasságon kivül született leánygyermekén elkövetett. — A vizsgálatot háromszor inditották meg Fleischmann Sarolta ellen még Moórott a járásbiróságnál és kétszer be kellett szüntetni, mert tagadta tettének elkövetését, harmadszor azonban teljes beismerésben volt. — A gyermekgyilkos hajadon tegnap délután 4 órakor állt a helyi kir. törvényszék előtt, mely Madarassy János elnöklő biróból, Ketzán Izidor és Scherer Kamillo szavazó birákból állott. — A vádhatóságot dr. Fittler Bálint kir. ügyész képviselte, mig a vádlott védőjeként dr. Heumann moóri ügyvéd szerepelt. A tárgyalási terem zsufolva volt kiváncsi hallgatósággal s mindnyájan feszült érdeklődéssel várták a vallatás lefolyását és az itélet kihirdetését. 4 órakor belépett vádlottnő s a nélkül, hogy érezte volna tettének sulyát, vagy legkisebb megindulást mutatott volna, szinte daczosan állt meg az itélő birák előtt. Ügyében négy tanu szerepelt: Szinavella József gyepmester, Kibicz Teréz, Saller Mária és Schmith Erzsébet. — A vallatás lefolyása a következő: Elnök kérdésére Szinavella elmondja, hogy f. évi junius 15-én ugyanazon házban, melyben vádlottnő szülőivel lakik, tisztitás alkalmával az ürgödörben egy gyerme kholttestére akadt, kinek nyaka spárgával volt körülcsavarva. Az esetet azonnal bejelentette a moóri kir. járásbiróságnál, mely nyomban elrendelte ez ügyben a vizsgálatot. A talált holttest egy kifejlődött leány magzaté, amint azt a felolvasott orvosi szakértő vélemény is bizonyitja. Elnök: Hallotta Fleischmann Sarolta a tényállást. A vizsgálat ön ellen irányult, s bár kétszer erősen tagadott, végre töredelmesen megvallotta bünét. Mondja el itt is hiven, a mint az eset megtörtént. Vádlottnő: Nem tudom elmondani, mert nem én tettem. E.: Hisz ezt a vizsgálat alkalmával beismerte, sőt részletes vallomást is tett. Mire alapitja tehát mostani tagadását? Vádlottnő: Csak irigyeim fogták rám az én terhemre rótt esetet, mert, ha ugy lett volna, a mint állitják, elmehettem volna akármelyik vidéki rokonomhoz, nem kellett volna Moóron maradnom. E. Junius 21-én bevallotta, hogy gyermeke született. Micsoda alapon vallott a vizsgálat álkalmával igy? Vádlottnő: A folytonos gyötrés, a kényszerhelyzet, melybe vallatóim sodortak, birtak e terhelő, de hamis vallomásra. E.: Gondolja meg Fleischmann Sarolta, hogy ügye most végelintézve lesz, s konok tagadása csak sulyosbithatja helyzetét. Vádlottnő: Mást nem mondhatok. Ketzán: Honnan jutott önnek eszébe a vizsgálat alkalmával spárgáról is beszélni? Vádlottnő: Kérdeztek és én elkeseredésemben, hogy olyan sok gyötrésnek vagyok kitéve, minden kérdésre „igen”-nel válaszoltam. E: Ma nagyobb a gyötrés, nagyobb a kinzás, mert most sokan vannak jelen s igy szégyenérzete is nagyobb lehet. Ügyész: Jó lesz az igazat töredelmesen megvallani, ugy sem menekülhet, mert minden körülmény ön ellen vall. Elnök: Megmarad tagadása mellett? Vádlottnő: Igen. — Erre kihallgatják a többi tanukat, kik bár nem egész határozott, — de vádlottnőre nézve mégis terhelő vallomást tesznek. Kir. ügyész a tanuk megesketését és a szakértői orvosi jegyzőkönyv felülvizsgálását kéri. Tanuk esküt tesznek, Ligeti törvényszéki orvos pedig áttekinti a felvett orvosi jegyzőkönyvet és kijelenti, hogy az abban foglaltak csak a valószinüség szinezetével birnak, de határozott álláspontra jutni ez ügyben nem lehet. — Az orvosi vélemény után dr. Fittler Bálint kir. ügyész tartja meg remekül indokolt vádbeszédét. Mélyen gondolkodó főnek, alapos lélektani buvárlatnak és emberismeretnek kifejezője volt e vádbeszéd. A legszigorubb büntetést kéri vádlottnőre kimérni, mert ő a 20-dik évét átlépvén, könnyebben átértheti bünének sulyát és vétkes tettének horderejét, azonkivül az értelmiség nála sokkal is inkább ki van fejlődve, semhogy ne tudta volna tette következményét. A vizsgálat alkalmával beismerésben volt s most konokul tagad. Nem látja be, hogy ott miért volt kényszerhelyzetben, hogy ott miért kellett „igen”-nel felelni a feltett kérdésekre? Az orvosi vizsgálat a legnagyobb valószinüség szerint kideritette azt, hogy gyermeke volt, mit vádlottnő tagad, s ha volt, ugy a megölt gyermek az övé. Enyhitő körülményül hozza fel vádlottnőnek nem jó, hanem büntetetlen előéletét, de súlyosbitó körülményül daczos tagadását, 22 éves életkorát, értelmiségét s a legsúlyosbitónak azt, a mit cselekedett. A vádbeszéd elhangzása után dr. Heumann ügyvéd, vádlottnő védője tartotta meg jól átgondolt védbeszédét, melyben elmondja azon okokat, melyek alapján védenczét felmentetni kéri. A vizsgálat alkalmával létrejött kényszerhelyzetet beigazolni iparkodik az orvosi vélemény határozatlanságát és a tanuk bizonytalan, keveset mondó vallomását constatálja, s ezek alapján kéri védenczét a gyermekgyilkosság bünttettének vádja alól felmenteni. A kir. törvényszék rövid tanácskozás után kihirdette az itéletet, mely szerint Fleischmann Saroltát a gyermekgyilkosságban bünösnek mondja ki és e büntett elkövetése miatt vádlottnőt a büntető törvénykönyv 284. §-a alapján 2 évi börtönre és 3 évi hivatalvesztésre itélte. Az itélet ellen ugy vádlottnő, mint a kir. ügyész fellebbeztek. — Bizony szomoru, hogy egy értelmes, fejlett koru nő puszta szégyenérzetből a legnagyobb bünt képes elkövetni.

— **Fülénél fogva huzta a járásbiró elé.** Özv. Tóth Józsefné rózsaszigeti vendéglőjében két pincér, nemes nevük szerint Barcsi Antal és Szatai István, kik a vendégek irányában mindig tulságos előzékenséget tanusitottak, egymás irányában ugyancsak hidegek voltak. Tegnap délután valami csekélység felett összevesztek. s midőn verekedésre került a dolog, Szatai jól elverte collegáját. Barcsinak a harag és elkeseredés roppant nagy erőt kölcsönözhetett, mert Szatait hajánál és fülénél fogva a járásbiróság elé vitte, hol rögtöni itéletet kért a verekedő természetü Szatai ellen. A járásbiróság az ügyet azonnal le is tárgyalta és Szatait 15 frt pénzbüntetésre itélte. Ezzel kárpótolta magát Barcsi a szenvedett ütlegekért.

Sajtóhír a sárbogárdi családi drámáról. [*Budapest*, 1910. (augusztus 3.) 184. sz. 12. p.; ADT]

— **Családi dráma.** *Sárbogárdról* jelentik: *Papp* János, sárosdi lakos, rendkivül féltette feleségét. Ma délben heves civakodás után forgópisztolyával először feleségére, azután magára lőtt. *Pappné csak könnyebb sérülést szenvedett, de a férj rövid kinlódás után meghalt.* A sárbogárdi járásbiróság részéről *Boda* Vilmos kir. járásbiró szállt ki a helyszinére.

c) tanuk kihallgatásáról,

d) szakértői szemle megtartásáról és szakértői vélemény kivételéről."[214]

Mivel a bűnügyek inkább a közérdeklődés homlokterében álltak, mint a polgári ügyek, így már a vizsgálat megindulta, illetve annak lefolytatása is „hírbe hozta" a megye egy-egy járásbíróságát akár az országos sajtóban is. Így például a *Pesti Napló* egyik 1883-as számából értesülhettek az olvasók egy „borzasztó anyáról", aki Kálozon *„megszülvén gyermekét, azt elevenen eltemette"*.[215] A vizsgálatot a sárbogárdi járásbíróság vezette ebben az ügyben csakúgy, mint annak a Fejér megyei kanásznak az esetében, akit saját fia ütött agyon.[216]

Természetesen a helyi sajtó is figyelemmel kísérte a jelentősebb bűnügyeket, amelyeket a fehérvári törvényszék előtt tárgyaltak ugyan, de az „előkészítés" (részben) járásbírósági feladat volt a vizsgálat elvégzése által. Alkalomadtán akár többször is sor kerülhetett erre, mint egy 1888-as esetben, ahol egy „gyermekgyilkos nő" állt törvényszéki bírái elé, miután a móri járásbíróság lefolytatta a vizsgálatot.[217]

A bűnvizsgálatról szóló hírek arra is alkalmasak voltak, hogy egy-egy járásbíró feladatkörébe beleláthassanak az állampolgárok. Így például a móri járásbíró, Viosz Béla neve tűnik fel a székesfehérvári helyi újság egyik 1895-ös lapszámában, amely érzékletesen számolt be egy családi tragédiáról: *„Rémes eset tartja a városunktól alig egy órányi távolságra eső Magyar-Almás község lakosságát izgatottságban. Rácz István ottani legényke több izben czivakodásba keveredett édes atyjával. A folytonos perpatvar ma reggel ugy kihozta a gonosz fiut sodrából, hogy egy keze ügyébe eső gazdasági eszközzel atyját ugy vágta főbe, hogy az menten összerogyott. A fiu látva apja összeesését, ahelyett, hogy megdöbbent volna vadállatias szenvedéllyel neki ment édes atyja földön elterülő testének s addig ütötte mig életjelt adott magáról. A gonosz tettről értesitést nyervén a község elöljárósága azonnal jelentést tett a moóri kir. jbiróságnak, honnét a helybeli kir. törvényszékhez jött a jelentés. A jelentés folytán a moóri járásbiróságtól Viosz Béla alibiró ment ki a vizsgálat foganatositása czéljából, az orvosrendőri bonczolás megejtésére pedig dr. Pataki Ármin törvényszéki orvos küldetett ki. A bonczolást ma délután foganatositotta a törvényszéki orvos."*[218] Boda Vilmosnak, 1910 augusztusában, szintúgy egy családi dráma helyszínére kellett kiszállnia.[219] A Sárbogárdi Királyi Járásbíróság bírájának neve a következő évben is feltűnt a *Pesti Napló* lapjain egy „agyonszurt cigányprimás" esete kapcsán.[220]

*

A vizsgálati intézkedés körébe tartozhatott a vizsgálati fogság elrendelése is. Az ilyen „foglyos ügyek"[221] is bírtak hírértékkel. 1888 tavaszán az *„egyik barbár emberölésnek Bakony-Sárkány község volt a szinhelye. Zaborszky Dániel és Vecsei Péter b.-sárkányi lakos földmüvesek, sógorok összeszólalkoztak egymással családi dolgokon. Záborszky dühében a kezeügyénél levő vasvillával sógorát Vecsei Pétert leszurta. – A vasvilla a homlokán hatolt be az áldozatnak s oly sulyos sérülést idézett elő, hogy az rögtön meghalt. Záborszky a moóri kir. jbiróságnál, van vizsgálati fogságban"* – számolt be az esetről a *Székesfehérvár és Vidéke*.[222]

Persze akadtak olyan elkövetők, akik nemhogy az eljárás, de a vizsgálat eredményét sem kívánták megvárni, így jobbnak látták a megszökést a járásbírósági fogházakból. Így tett például 1878-ban a *„pinczetörés és*

214 *MRT* 1880. 952–953. p.

215 Borzasztó anya. Különfélék. *Pesti Napló*, 1883. (január 10.) 9. sz. 2. p.

216 Apagyilkos. Napi hirek. *Pesti Hirlap*, 1883. (június 15.) 164. sz. 5. p.

217 Egy gyermekgyilkos nő a helyi kir. törvényszék előtt. Városi és vidéki hirek. *Székesfehérvár és Vidéke*, 1888. (október 25.) 129. sz. 1. p.

218 Agyonütötte az apját. Városi és vidéki hirek. *Székesfehérvár és Vidéke*, 1895. (december 5.) 146. sz. 2. p.

219 Családi dráma. Napihirek. *Budapest*, 1910. (augusztus 3.) 184. sz. 12. p.

220 Agyonszurt cigányprimás. Napihirek. *Pesti Napló*, 1911. (szeptember 15.) 219. sz. 9. p.

221 Ekképp hívta az olyan ügyeket a szakzsargon, amelyekben a terhelt vagy a terheltek egyike előzetes letartóztatásban vagy vizsgálati fogságban volt. Vö. 3700/1899. I. M. E. rendelet (A kir. bíróságok büntető ügyvitelének szabályai) 2. § *MRT* 1899. 770. p.

222 Vasvilla és kasza. Városi és vidéki hirek. *Székesfehérvár és Vidéke*, 1888. (május 8.) 55. sz. 3. p.

Szóra sem érdemes.

— Az iratokból látom, hogy már volt büntetve.

— Semmiség, biró ur! Egy hitvány kis vidéki járásbiróság előtt. (Ric et Rac.)

Hírlapi irónia. [*Képes Pesti Hirlap*, 1930. (február 7.) 26. sz. 4. p., ADT]

bortolvajlás miatt a vaáli kir. járásbíróság által vizsgálati fogságba helyezett Bosnyák János martonvásári születésü 31 éves, rom. cath. vallásu, nős, korcsmáros, közép termetü, vékony testalkatú, kerek arczu, halavány arczszinü, szökés haju, keskeny homloku, kékes szemü, szökés bajuszu, szakál nélküli, kerek állu, ismertető jelek nélküli, magyar és német nyelven beszélő, vizsgálati fogoly" is, aki *„a börtön ablakvasának eltörése és kifeszitése után folyó évi ápril hó 30-án virradóra a fentczimzett kir. járásbíróság börtönéből megszökött, szökése alkalmával zöld hajtókás rövid zubbonyt, és szürke pantalont viselt"* – állt a tette után kiadott körözésben.[223]

Móron akadt olyan fogoly is, aki többször is megelégelte a vizsgálati fogságot: *„Koch József 23 éves bakony-sárkányi (Fehérmegye) illetőségü földmives, halált okozó sulyos testi sértés miatt letartóztatott vizsgálati fogoly, múlt hó 24-én a moóri kir. járásbíróság börtönéből megszökött. Harmadnapra azonban már elfogták és ugyancsak a moóri járásbíróság börtönében elcsukták. Innen f. hó 5-én ujból megszökött és pedig oly módon, hogy a szökést észrevevő őrök ellen erőszakot használt, s az éjszakában nyomtalanul eltünt. A szökevényt országszerte körözik"* – számolt be az esetről a *Pesti Hirlap* 1882. május 12-i számában.[224]

Volt olyan, aki ennek az eljárási szakasznak a terhét képtelen volt elviselni, és tragikus lépésre szánta el magát: „Baráth *Ferenc velegi lakós, 18 éves legényke, f. hó 10-én hajnalban a szülői háznál lévő pajtában, a mestergerendára felakasztotta magát. Tettének indoka valószinüleg az, hogy lopás miatt vizsgálat alatt állt. Egy izben – ugy február hó közepén – mikor a csendőrség letartóztatta, már öngyilkos akart lenni, kutba ugrott, de sikerült őt kimenteni. F. hó 9-én, Moóron hol lopási ügye tárgyaltatott, a járásbíróság épületéből megszökött és azután otthon saját magán hajtotta végre a fellebbezhetlen itéletet"* – írta a *Székesfehérvári Hirlap* 1897 márciusában.[225]

223 Körözés. Hivatalos rész. *Tolnamegyei Közlöny*, 1878. (június 2.) 22. sz. 4. p.

224 Kétszer megszökött rab. Rendőri hirek. *Pesti Hirlap*, 1882. (május 12.) 130. sz. 6. p.

225 Felakasztotta magát. Hirek. *Székesfehérvári Hirlap*, 1897. (március 17.) 33. sz. 3. p.

Járásbíróság előtti bűnügyek az „érdemleges eljárásban"

A nyomozás, illetve a vizsgálat eredményei alapján kerülhetett sor a vádemelésre, amellyel a büntetőeljárás következő szakaszához érkezett a terhelt, akinek így a bíróság előtti tárgyaláson kellett számot adnia tettéről.

A jogszabályok által a járásbíróságok hatáskörébe utalt bűncselekmények számos példája fordult meg Fejér vármegye elsőfokú fórumai előtt. A korszak sajtóorgánumait szemlézve kétségtelenül „vezető hír", így a leggyakoribb bűncselekmény a *rágalmazás,* illetve a *becsületsértés* volt. Persze e tényállásoknak az újságok hasábjain való „felülreprezentáltsága" inkább csak arra utalhat, hogy olyan cselekményekről van szó, amelyek mindenkor különösen érdekelték az embereket.

A Csemegi-kódex hatálybalépését rendező 1880. évi XXXVII. törvénycikk külön pontban nevesítette azt (40. § 2. pont), hogy az új büntető törvénykönyv XVII. Fejezetének tényállásai – a rágalmazás és a becsületsértés – mely esetekben, illetve mikor nem tartozik járásbírósági hatáskörbe. Eszerint az országgyűlési bizottságok, a hatóságok, közhivatalok, közös szervek, igazságügyi szervek vagy külföldi államfők, diplomáciai személyek ellen irányulnak, akkor *nem* a járásbíróságok járhattak el, minden más esetben ellenben igen, ha megvalósultak a törvényben rögzített tényállások (amelyek közötti határvonal néha elmosódni látszik az újságírói fogalmazásban).

Sajtóhír Cserváry Ilona jutalomjátékáról. [*Fehérvári Hiradó*, 1881. (december 25.) 51. sz. 487. p. ADT]

— **Jutalomjáték.** Cserváry Ilona kedvelt operette énekesnőnk jutalomjátéka e hó 27-én kedden lesz, mely alkalommal az annyira kedvelt „Boccacco“ fog szinre kerülni. Reméljük, hogy közönségünk méltó pártfogásba fogja részesiteni a művésznőt.

A „hagymakoszorús per” tárgyalásáról szóló helyi hírlapi beszámoló. [*Fehérvári Hiradó*, 1882. (január 22.) 4. sz. 2. p.; ADT]

A tárgyalási teremből.

Folyó hó 18-án tárgyaltatott a székesfehérvári kir. járásbiróság előtt Cserváry Ilonkának becsületsértési pere, melyet Kostyelik Géza ellen inditott azért, hogy jutalomjátéka alkalmával hagymakoszorút dobott a szinpadra. Vádló képviselője dr. Fischl Adolf volt, vádlott személyesen jelent meg Flatt Gaszton védőjével. Az ügy előre nagy port vert fel s mindenki kiváncsian leste az ügy lemenetelét s igen egyszerüen végződött. Vádlott részint maga, részint védője azzal védekezett, hogy a hagymakoszoru nem Cserváry Ilonkának volt szánva, hanem azon pártnak, mely Berzsenyi Julia jutalomjátéka alkalmával a jutalmazott ellen tüntetni akarván, a vele szereplő Cserváry Ilonkát díszes koszorúval tisztelte meg, ő tehát csak megzavarni kivánta az előadást, de Cserváryt sérteni nem volt szándéka; előadta továbbá, hogy ezen tettéért a városi kapitány által mint botrányt okozó rendőri uton 4 napi fogságra, illetőleg 40 forint birság fizetésére itéltetett. Vádló képviselője tagadta, hogy vádlott rendőri uton fenyitve lett volna s lerontani kivánta azon állitást, hogy a hagymakoszorú dobása által a Cserváry-párt elleni tüntetés céloztatott volna, mert nyilvános helyen, jutalomjátéka alkalmával czélzatosan Cserváry I. meggyalázása volt czélba véve és a meghagymakoszoruzott erkölcsi reputatiója s renommé-jának is ártott ezen botrányos tette által, mivel ez a fővárosi lapokba is átszivárogván, az egész országban köztudomásu dolog lett, hogy ő hagymakoszorút kapott és annak okát az igazgatók nem tudván, ez az ő jövőjére is káros kihatással lesz, kéri tehát Kostyelik Gézát a becsületsértési birságban elmarasztaltatni. A biróság tudomást szerezvén arról, hogy vádlott rendőrileg elmarasztaltatott s ügye felebbezés alatt áll: a nélkül, hogy a becsületsértési kérdés taglalása s elbirálásába bocsátkozott volna itéletet mondott, melyben Cserváry Ilonkát keresetével elutasitotta, mivel ez ügy már más biróság előtt folyamatba tétetett s még függőben van. Mely itélet ellen vádló felebbezett. A biróság jelen esetben nem is határozhatott máskép s helyesen járt el, midőn vádlót keresetével elutasitotta, mert ugyanazon egy ügyet két biróság előtt egyszerre nem lehet tárgyalni. Hogy van-e becsületsértés a hagymakoszorú dobásban, annak fejtegetésébe mi sem bocsátkozunk, de annyit kimondunk, hogy vádlott eljárásában semmi dicsérni való sincs s helyesen cselekszik ha máskor valamely párt elleni tüntetésben önmagát biróul nem tolja fel, mert ahhoz a nagy közönségnek van joga.

Gellért Marika – „a Royal Orfeum tagja” – egy korabeli reklámfotón: „crepe de Chine ruhájában, melyet 25 pengő 81 fillérért vásárolt FENYVES-nél a Kálvin-téren. (Halmi felv.)” [*Színházi Élet*, 1932. 51. sz. 83. p.; ADT]

Így tehát, ha az egyik állampolgár a másikról alkotott becsmérlő véleményét mások előtt kinyilvánította, vagy vele szemben meggyalázó kifejezést használt, érdeklődésre tarthatott számot, kiváltképp, ha az érintettek ismert személyek voltak.

A székesfehérvári járásbíróság történetében több olyan eset is előfordult, amelyben ezek az – egyik részről – érintett személyek a színpadról voltak ismertek:

1882-ben a székesfehérvári színtársulat berkein belül Cserváry Ilona és Berzsenyi Júlia között „nemes vetélkedés" folyt, amely *„a fehérvári ifjuságot két pártra"* szakította, olyannyira, hogy Cserváry *„kisasszony jutalomjátéka alkalmával a Berzsenyipárt hagymakoszorut dobott a kaméliák, rózsák, jácintok közé. Cservári Ilona szellemes leány, feltalálta magát. Felvette a hagymakoszorut és hálásan meghajta magát azon irányban, honnan az repült. Persze viharos taps lett jutalma. De tisztelői nem elégedtek meg ezen elégtétellel: becsületsértési pert inditottak a hagymakoszoru dobói ellen. Kivánciak vagyunk a per kimenetelére"* – zárta sorait a *Pesti Hirlap* 1882. január 10-i számában.[226] A folytatás nem is maradt el a hírlap részéről: *„Emlitettük, hogy Cserváry Ilona a székesfehérvári szinház tagja, a kinek jutalomjátéka alkalmával hagymakoszorut dobtak, az illető uriember ellen becsületsértési pert inditott. Ebben az érdekes perben f hó 18 án lesz a tárgyalás a székesfehérvári kir. járásbiróság előtt."*[227] A tárgyalásról a *Fehérvári Hiradó* részletesen beszámolt, amelyből kiderül, hogy a bíróság *„tudomást szerezvén arról, hogy vádlott rendőrileg elmarasztaltatott s ügye felebbezés alatt áll, a nélkül, hogy a becsületsértési kérdés taglalása s elbirálásába bocsátkozott volna itéletet mondott, melyben Cserváry Ilonkát keresetével elutasitotta, mivel ez ügy már más bíróság előtt folyamatba tétetett s még függőben van".*[228]

A „hagymakoszorús perként" elhíresült eset után éppen egy fél évszázaddal később, ismételten egy színésznő ügye verte fel a port Székesfehérváron, ahol – miként az *Estit Kurir* beszámolt róla nem kevés iróniával – *„háborúskodás tört ki a szinház szubrettje,* Gellért *Marika és a helyi lap felelős szerkesztője,* Rakáts *Lajos között. A lapban ugyanis Gellért Marika müvészetéről ugynevezett* »lesújtó« kritika jelent meg, *amely miatt a táncoslábu kis szubrett szörnyü haragra gerjedt és elhatározta, hogy* lemossa a gyalázatot. *Elhatározását az egyik székesfehérvári kávéházban tett követte, azaz csak követte volna, mert a kávéház vendégei még idejekorán visszatartották a szubrettet az erélyes lépéstől. Ezt az esetet* az egyik budapesti hétfői ujság is megirta, *ami ujabb bonyodalmakat okozott. Az egyik székesfehérvári hirlapirót,* Csapody *Sándort gyanusitották meg azzal, hogy ő helyezte el Budapesten az eset leirásával foglalkozó cikket. Csapody Sándor a békesség és az igazság kedvére kijelenti, hogy* »A fehérvári szubrett nyilvánosan inzultálta a helybeli szerkesztőt« cimü cikket nem ő irta és az »tudta nélkül került a pesti ujságba«. *Ezzel a nyilakozattal, reméljük, most már békesség lesz Székesfehérváron és a szubrett, amint ezt elvárjuk tőle, ezentul csak mosolyogni fog."*[229]

Nem így történt, ugyanis a sajtóban egy hónap múlva is terítékre került az (akkor még) Fehérváron játszó szubrett esete a bírósági tárgyalás okán. *Az Est* 1932. május 11-én számolt be az ügyről *„Megütötte-e a kritikus a szubrettet?"* címmel, amely arra az új körülményre utalt, hogy – bár megakadályozták a helyszínen tartózkodók, hogy a színésznő revansot vegyen a hírlapírón – „Gellért *Mária később azt híresztelte, hogy* Rakátsot *arculütötte, aki azután* rágalmazásért és nyilvános botrányokozásért feljelentette a színésznőt."

226 Székesfehérvári szinészet. Szinház, zene, képzőmüvészet. *Pesti Hirlap,* 1882. (január 10.) 10. sz. 3. p.

227 Hagymakoszorus per. Szinház, zene, képzőmüvészet. *Pesti Hirlap,* 1882. (január 16.) 16. sz. 3. p.

228 A tárgyalási teremből. *Fehérvári Hiradó,* 1882. (január 22.) 4. sz. 2. p.

229 Székesfehérvárott… A függöny mögött. *Esti Kurir,* 1932. (április 5.) 76. sz. 8. p.

A diák–tanár rágalmazási és becsületsértési per egyik beszámolója. [*Magyarország*, 1935. (november 14.) 256. sz. 2. p.; ADT]

A volt diák pöre volt hittanára ellen

Székesfehérvár november 13.

(A Magyarország tudósítójától.) A székesfehérvári *járásbíróság büntető bírája*, Vitéz *Zsolnay* Tibor, a mai napon ritkaságszámba menő ügyben tartott tárgyalást. *A per vádlottja Miklós Géza református lelkész, a sértett Szöllősy Attila*, aki *még tavaly* a székesfehérvári *reálgimnázium nyolcadik osztályának tanulója volt.* Érdekes az is, hogy *a vádlott református papot fia, Miklós dr. ügyvéd védte*, míg a *sértett* képviseletében *édesapja, Szöllősy* Ferenc dr. nyugalmazott törvényszéki tanácselnök látta el *a vádat.*

A vád *rágalmazás és becsületsértés* volt és *Szöllőssy* Attila *azért jelentette fel* a református papot, mert *Miklós* Géza állítólag azt mondotta *Bezzegh* reáliskolai igazgatónak, hogy egy gyerek nem jár a református templomba, cigarettázik és lányok után mászkál.

A járásbíró a mai tárgyaláson a *sikertelen békítési kísérlet* után először is *Miklós* Gézát hallgatta ki. A lelkész kijelentette, hogy *nem érzi magát bűnösnek.* Ő, aki a reálgimnáziumban a református hittan tanára, *hivatalos helyen, hivatalos minőségben bizonyos kijelentéseket tett*, de nem olyan formában, mint ahogy azt a sértett feljelentésében állítja. Erre vonatkozólag kérte *Bezzegh* iskolaigazgató, a reálgimnázium tanári kara több tagjának, valamint *Szabó* Dezső református lelkésznek kihallgatását.

A járásbíróság elrendelte a tanuk kihallgatását, úgyhogy ebben az érdekes ügyben csak a késő délutáni órákban hirdethet ítéletet a székesfehérvári járásbíróság.

Sajtóhír a „megsértett pápai kamarás" ügyéről. [*Budapesti Hirlap*, 1908. (július 2.) 158. sz. 12. p.; ADT]

— **Megsértett pápai kamarás.** *Steiner* Fülöp dr. székesfehérvári püspök elhunyta után unokaöccse, *Reinprecht* Antal, a veszprémi püspöki uradalom igazgatója, pört folytatott a fehérvári egyházmegye ellen. A pör során Reinprecht egy brosurát irt, melyben megvádolta *Klaucz* György dr. pápai kamarást, az elhunyt püspök titkárát, a kit tanuképpen hallgattak ki, hogy hamis vallomást tett a bíróság előtt. Klaucz dr. panaszára a székesfehérvári járásbíróság rágalmazás és becsületsértésért *két heti fogházra* és hatszáz koronára ítélte a jószágkormányzót, de a székesfehérvári törvényszék fölebbviteli tanácsa *megsemmisítette* ezt az ítéletet s az ügyet, mivel a brosura Veszprémben látott napvilágot, a veszprémi törvényszék elé utalta. A veszprémi törvényszék nyomtatvány utján elkövetett becsületsértés miatt ötven korona pénzbüntetésre ítélte Reinprecht Antalt, de a győri királyi tábla rágalmazást állapitott meg s a vádlott büntetését százötven koronára emelte föl. A Kuria első büntető tanácsa ma *Vaikó* Pál biró előadása után a benyujtott semmiségi panaszt *elutasitotta.*

Egy „magas szintre került" tyúkper esete. [*Ügyvédek Lapja*, 1915. (november 27.) 48. sz. 8. p.; ADT]

— **Egy tyuk miatt, vagy milyen ügyek kerülnek a kir. Táblához?** Idegen ingó vagyon rongálás vétsége miatt volt vádolva G... Ebben az ügyben döntött a székesfehérvári kir. járásbíróság és vádlottat felmentette. A székesfehérvári kir. törvényszék vádlottat a btk. 92. §-ának alkalmazásával 20 K fő és 10 K mellékpénzbüntetésre ítélte. Az itélet ellen beadott semmiségi panasz folytán a budapesti kir. Tábla a királyi törvényszék itéletét a Bpn. 33. §. első bekezdése alapján a Bp. 385 §. 1. c) pontjában irt anyagi semmiségi okból megsemmisitette és vádlottat a vád és következményei alól a Bp. 326. §. 3. pontja alapján felmentette. Indokok: A kir. törvényszék a kir. járásbiróság itéletének megváltoztatásával vádlottat a btk. 418. §-ba ütköző idegen ingó vagyon rongálás vétségében mondotta ki bünösnek, azon tényállás alapján, hogy... községben 1914. évi április hó utolsóján vagy május hó 1-én .... fodrász tulajdonát képező egy darab tyukot, mely a vádlott kertjében volt, megfogta és annak nyakát tekerte, földhöz vágta, ugy, hogy ennek következtében főmagánvádló az elhalófélben levő tyukot levágni volt kénytelen. Az itélet indokolásában tényként állapitotta meg a kir. törvényszék azt is, hogy vádlott a lóheréjében jelentékeny kárt talált. A kir. törvényszéknek ezen, a Bpn. 33. §-ának utolsó bekezdése szerint a kir. itélőtáblára is kötelező tény megállapitása szerint tehát kétségtelen az, hogy vádlott a főmagánvádló tyukját a saját lóherében tilosban talált. A mezőrendőrségről szóló 1914. évi XIII. t.-cz. 90. §. értelmében bárki a tilosban talált baromfit, ha kézrekeritése akadályokba ütközik, megölheti. Eszerint tehát vádlottnak a kir. törvényszéki itélet alapját képező tette büntethető nem lévén, a Bp. 385. §. 1. c) pontjába ütköző anyagi semmiséget követett el a kir. törvényszék akkor, amidőn vádlottat ezen cselekménye miatt a büntethetőséget kizáró ok fenforgása daczára megbüntette, amiért is itéletét a hivatkozott §-ok alapján megsemmisiteni és vádlottat a vád és következményei alól felmenteni kellett. (1915. november hó 9-én. B. I. 5805/2.)

Ennek tárgyalására került sor a fehérvári járásbíróság előtt, amely során a szubrett *„fentartotta azt az állítását, hogy igenis inzultálta Rakátsot, mert* kritikájával női és művészi hiúságában sértette meg. *Azt írta ugyanis a lapban, hogy* meztelenségével pótolta fiatalságát *és művészete parkett-művészet. Az első tanu, Gellért Erzsébet, a szubrett nővére szerint, igenis* elcsattant a pofon, *míg egy* Szekeres *nevű magánhivatalnok ezt* tagadta *vallomásában. A sértett és a vádlott ügyvédjei* további bizonyítást ajánlottak fel. *A bíróság el is rendelte a bizonyítást, új tanúkat idéz meg és a tárgyalást* elnapolta.*”*[230]

Persze a színésznők esetein kívül más szereplői is voltak a rágalmazási és a becsületsértési ügyeknek Fejér megye járásbíróságain, így például egy ügyvéd indított pert egy bíró ellen 1886-ban,[231] vagy épp egy pápai kamarás egy püspöki jószágkormányzó ellen 1908-ban,[232] de arra is volt példa, hogy egy volt diák vádja alapján hittantanára ellen indult eljárás.[233]

*

A *vagyon elleni cselekmények* sem voltak ritkák a járásbíróságok előtt. Ezek között is a „szokatlanság” az, amely felkeltheti az érdeklődést. Mindenképpen ebbe a körbe esik az a Csemegi Károly-féle Btk. hatályba lépése utáni eset, amelynek a híre még Hódmezővásárhelyre is eljutott, az ottani helyi lap számolt be róla 1882-ben: *„Az uj büntető törvénykönyv furcsaságait kacagtatólag jellemzi az az itélet, melyet a székesfehérvári kir. járásbiróság hozott a napokban. Egy körülbelül 60 éves vénasszony a miért szomszédja földjéről néhány kukoricaszárt elidegenitett, az egy napi fogságon felül egy évi hivatalvesztésre s egy évre terjedő polgári jogainak felfüggesztésére itéltetett.”*[234] E hírecskében az biztosan kétségtelen, hogy a kukoricaszár olyannyira csekély jelentőségű, hogy járásbírósági hatáskörbe tartozhat az ügy csakúgy, mint hogyha valaki *csirkét* lop. Ez volt a tárgya annak az ügynek is, amely „felkerült” a Budapesti Királyi Ítélőtáblára, ahol a bíróság *„1891. szept. 2-án kelt végzésével a székesfehérvári járásbiróságnak P. Rozália bűnügyében hozott itéletét, az előző eljárással együtt a kir. ügyészség semmiségi panaszára megsemmisitette, mert jogosult vád hiányában tartatott ezen ügyben tárgyalás s hozatott 4 napi fogságra szóló bűnösségi itélet. P. Rozália ugyanis T. Sándorné kosarából két csirkét lopott, de azokat a helyszinen egy rendőr közbejöttével visszavette s a rendőrség előtt kijelentette, hogy az illető megbüntetését nemi kivánja; egy a 2 frt értéket meg nem haladó élelmi cikk elvételének kihágási esetében pedig a tettes csak a károsult inditványára vonható bűnvádi eljárás alá; mi itt hiányozván, a bűnvádi eljárás folyamatba tehető nem lett volna.”*[235]

A csirkelopás mellett igazi *tyúkperek* is útjukat vették a megyei igazságszolgáltatásban. Sárbogárdon – bár még csak az előkészítő szakaszban járt az ügy – mégis 1906-ban a helyi lapba kívánkozott az „ismerős” baromfik esete: *„Hetek óta nagy riadalom volt a kálozi háziasszonyok között. Egy ismeretlen tettes hol itt, hol amott tett látogatást évente a tyukólaknál, az állományból egy pár darabot kiválasztva saját részére. Legutóbb kedden reggelre özv. Szép Istvánnét érte az a kellemetlen meglepetés, hogy nem kevesebb mint tiz tyukjának lába támadt. A csendőrségnél a kora reggeli órákban jelentést tett és a meginditott nyomozás eredménynyel járt, a vendéglőben levő Balázs József tyukkereskedő ketrecében felismertek 5 darabot az elveszett tyukok közül, ki azt állitotta, hogy rövid idő előtt egy asszonytól vásárolta azokat. A csendőrök a nyomozást folytatva a frissen esett hóban talált nyom utján a község egyik legtisztességesebb gazdája házába értek, akinek 17 éves fia, Sajtis József személyében a tettest kinyomozták és elfogták. A fiatal bünös rövid vallatás után beismerte tettét*

230 Megütötte-e a kritikus a szubrettet? Hírek. *Az Est*, 1932. (május 11.) 103. sz. 7. p.

231 Rágalmazási és becsületsértési ügyet tárgyalt szombaton a székesfehérvári kir. járásbiróság. Törvényszéki csarnok. *Nemzet*, 1886. (november 16.) 1514. sz. 4. p.; Becsületsértés levelezőlap utján. Törvényszéki csarnok. *Nemzet*, 1887. (június 3.) 1709. sz. 3. p.

232 Megsértett pápai kamarás. Törvényszéki csarnok. *Budapesti Hirlap*, 1908. (július 2.) 158. sz. 12. p.

233 A volt diák pere volt hittanára ellen. *Magyarország*, 1934. (november 14.) 256. sz. 2. p.

234 A hivatalvesztésre itélt – anyóka. Vegyes. *Hód-Mező-Vásárhely*, 1882. (március 26.) 13. sz. Melléklet a „Hód-Mező-Váráshely” 1882-ik évi 13-ik számához. 2. p.

235 Tárgyalás s ítélethozatal jogosult vád nélkül. Vegyesek. *A Jog*, 1891. (december 27.) 52. sz. 398. p.

~~gánvádlót terhelő, de szegénységi jog alapján le nem rótt .... P .... fillér~~
illetéket 15 nap alatt az illetékjegyzéken bélyegjegyekben leróni.

Kötelesek a vádlottak a $\frac{\text{Bp. 489. §-a}}{\text{Bp. 480. §-a}}$ ....

.... értelmében

$\frac{\text{sértettnek}}{\text{magánvádlónak}}$ .... P .... fillért ....

.... fejében az ítélet jogerőre emelkedésétől számított 15 nap alatt végrehajtás terhével egyetemlegesen megfizetni.

A kir. járásbíróság a ....

tétel alatt bűnjelként őrzött ....

.... elkobzását a Btk. 61. §-a

.... részére kiadását a Bp. 488. §-a alapján

alapján elrendeli és a $\frac{\text{bűnjelet}}{\text{bűnjelnek}}$ az ítélet jogerőre emelkedése után .... elvitelére a jogosítottat felhívja.

~~A sértettet magánjogi igényével a Bp. 5. §-a alapján polgári perre utasítja.~~

Indokolás:

Vádlottak beismerésével, valamint Barabás Lajosné, Ridea Mária, Nagy Ferenc és ifj. Nagy Ferenc tanuk kihallgatásával bizonyítást nyert a vád tárgyává tett azon tényállás, hogy vádlottak Bodrogkon 1942. január 20 és 26. napjai közötti időben közelebbről meg nem határozható napon Klecska József birtokából annak beleegyezése nélkül 2 drb. tyúkot vittek el annak zártalan ólából.

Az ítélet további indokolása a Bp. 113 §-a alapján mellőztetett.

Bodrogk, 1942. évi december hó 10. napján.

Írásba foglalva 1942. dec. 11 én.

[signature]
kir. járásbíró

Hivatalos feljegyzés.

A jkv. felvétele a Bp. 113 §-a alapján mellőztetett, s a kir. járásbíróság a dorgálást fk. Nagy Júliannával szemben alkalmazta, amit az kellő hatással fogadott. Mór 1942. dec. 11. [signature]
kir. járásbíró

S.K.:
1, Ügy. egyéni és értesítő lap kiállítandó
2, ~~[illegible]~~
ügykönyvből kivezetendő
3.) Nyilvántartási 15 nap
4.) Végrehajtás: Kir. ügyészségig
[initials]

Hivatkozással 10946/1942 K.ü. számra a kir. jbiróság értesíti T. Címet, hogy Ridey Rozália vádlottat 2 heti fogház büntetésre, míg fk. Nagy Júlianna vádlottat dorgálásra ítélte. Az ítélet jogerős.
Mór 1942. dec. 21.
[signature]
kir. jbíró

N XII/22 W 7/4

10

A móri kir. járásbíróság.

B.264/1942/10 szám

A beadványokban erre a számra kell hivatkozni.

A Magyar Szent Korona nevében!

A móri kir. járásbíróság mint büntető bíróság lopás büntette ~~vétsége~~ ~~kihágás~~ miatt Ridecz Rozália és t. ellen indított bűnügyben nyilvános tárgyalás alapján meghozta a következő

Ítéletet:

I. Csontos Józsefné szül. Ridecz Rozália vádlott 21 éves, r. kath. vallású, bodajki születésű bodajki lakos, magyar állampolgár férjes, 1 gyermek anyja, vagyontalan, só

bűnös a Bk. 333. §-ába ütköző és a Bk. 338. §-a szerint minősülő de a Bk. 92. és 20. §-ok alkalmazásával uzírvonito lopás

vétségben.
~~kihágásban.~~

II. Nagy Julianna vádlott 14 éves, r. kath. vallású, bodajki születésű, bodajki lakos, magyar állampolgár, hajadon, vagyontalan

bűnös a Bk. 333 §-ába ütköző s a Bm. 48 § 1. bk. 1. tétele §-a szerint minősülő lopás

vétségben.
~~kihágásban.~~

214. Járásbírósági büntetőítélet több vádlott elítéltetése esetében rendelkező résszel (Bp. 327. §. Te 112. §).

A Móri Királyi Járásbíróság B.264/1942. sz. ügyben 1942. december 10-én kelt, s december 11-én írásba foglalt 10. sorszámú, az ügyviteli szabályok szerint előírt, kitöltött formanyomtatványon olvasható négyoldalas ítélete egy 1942 januárjában történt tyúklopási ügyben. A 4. – itt bal – oldalon, az indokolásban olvasható, hogy: *„Az ítélet bővebb indokolása a Te. 113. §-a alapján mellőztetett”*. Ugyanezen, az egyszerűsítést szolgáló jogszabályra hivatkozással – az ugyanitt olvasható hivatalos feljegyzés szerint – az ügyben tárgyalási jegyzőkönyv felvételére sem került sor.
[MNL FML VII.3. a. 1. d. B.264/1942. sz. büntetőügy aktatöredéke; Töpler László gyűjtése]

MÓRI KIR. JÁRÁSBÍRÓSÁG
ÉRK: 1942 JÚL. - 4
Főlajstromszám B. 753/1942

A tekintetes kir. Járásbírósághoz mint Büntetőbírósághoz

Móron.

Határnap
1942. július hó 25 napján
d. e. 9 óra ... ... -
...
Idézendők:
204/a mintán: 1-5
205 -"- 12-13-15.
206 -"- 6-11 alattiak.
Vádlottak erkölcsi és vagyoni bizonyítványai beszerzendők s az erkölcsi bizonyítványok a B. Nyt. ... felhívandók.
Mór 1942. VII. 9.

... kir. jb.

FELJELENTÉSE:

Winkler János közs. pénztárnok, Winkler András és Schweighardt Sebestyén földmives, balinkai lakosoknak K.pv. dr. Szőke Miklós ügyvéd, MÓR.

Krausz Vendel, Stohl Ferencz, Frauenberger József, Kaufmann János és Krausz Ernő balinkai lakosok ellen

könnyü testisértés vétsége miatt.

B. 753/1942 számhoz.

és megnevezte orgazdáját Kotek János foltozó varga felesége személyében, ki a lopott baromfit eladni szokta és kitől a lopáshoz szükséges zsákot is kapta. A magáról megfeledkezett fiut, valamint Kotek Jánosnét a csendőrök bekisérték a sárbogárdi járásbirósághoz."[236]

*

A Btk.-t hatálybaléptető 1880. évi törvény (40. § 1. és 4. pontja) szerint a kódex 302. §-ának első bekezdése alá eső cselekmények – azaz a *súlyos és a könnyű testi sértés vétsége* – járásbírósági hatáskörbe tartozott. A Csemegi-kódex 1881. szeptemberi 1-jei hatálylépésével is összefüggően a *Büntető Jog Tára* 1881-ben közölt egy kúriai döntvényt, amelynek alapügye éppen egy, a Székesfehérvári Királyi Járásbíróság előtt tárgyalt könnyű testi sértés vétségét megállapító ítélet volt. A legfelsőbb fórum döntvénye ez esetben nem az elkövetett cselekmények megítélését érintette, hanem elsősorban azt, hogy *„annak meghatározása, miként legyen az itélet foganatositandó"* – azaz, mikor kezdje meg büntetését az elítélt – *„nem tartozik az itélet keretébe".*[237]

1899-ben egy, a duna-adonyi járásbíróság[238] előtt lezajlott, súlyos testi sértés vétségét megállapító per jutott el a legmagasabb bírói fórumig a Budapesti Királyi Ítélőtáblán át, de a Kúria – hivatkozva arra, hogy az 1883. évi VI. törvénycikk 7. §-ába foglalt törvényi feltételek nem állnak fenn, azaz *„a másodbirósági itélet ellen a m. kir. Curiához csupán az anyagi büntető törvénykönyv nem helyes alkalmazása miatt és ez esetben is csak akkor van további felebbvitelnek helye: 1. ha büntetendő cselekmény esete nem forog fenn; 2. ha valamely bűntett, vagy elsőfokulag kir. törvényszékek hatásköréhez utalt vétség kihágásnak, vagy a kir. járásbiróság hatásköréhez utalt vétségnek minősittetett"* – a fellebbezést visszautasította.[239]

1914-ben pedig megsemmisített a Kúria egy Fehérváron hozott elsőfokú ítéletet, amely egy könnyű testi sértéssel végződő érdekes esetben született: *„Irásban kötelezte magát* Szegő *Miklós dr. székesfehérvári ügyvéd arra, hogy özvegyen maradt mostohaanyját, aki már három férjet temetett el, mindaddig uri módon eltartja, – mig negyedszer férjhez nem megy. Vállalkozó csakhamar akadt* Ganz *Ignác hatvanhárom éves nyugalomba vonult kereskedő személyében, a ki hajlandó volt nyakát a házasság jármába hajtani. Az élemedett ember két fia,* Ganz *Lajos épitőmérnök és Géza iparfelügyelő, minden tőlük kitelhető módon ellenezte a házasságot.* Ilonka *nevü huguk menyasszony volt s ők lemondtak örökségükről, hogy hozományt adhassanak, mit apjuknak házassága által veszedelemben láttak. Megtudta ezt az ügyvéd is s ezért többször rájuk ment, hogy ne görditsenek akadályt mostohaanyjának férjhezmenetele elé, mert módját tudja ejteni annak, hogy huguk házassága füstbe menjen. Tavaly május 5-én a két Ganz-testvér kihivatta* Szegő *dr.-t a kávéházból az utcára, ahol rövid szóváltás után tettlegességre került a dolog. A járókelők összecsődültek a látványosságra, fölsegitették a földről az ügyvédet, aki könnyü testi sértés vétsége miatt panaszolta be bántalmazóit, miután mostohaanyjának férjhezmeneteléből semmi sem lett. A székesfehérvári járásbiróság Ganz Lajost két heti, Ganz Gézát pedig nyolc napi fogházra itélte s ezt a büntetést a székesfehérvári törvényszék is jóváhagyta. A budapesti királyi tábla ma* Horváth *Béla kuriai biró elnöklésével,* Dési *Géza dr. védelme után mind a két alsóbbfoku biróság itéletét megsemmisitette s Ganz Lajos büntetését, az enyhitő szakasz alkalmazásával kétszáztiz koronára, Ganz Gézáét pedig hetven koronára szállitotta le."*[240]

236 A tyukok tolvaja. Hirek. *Székesfehérvár és Vidéke*, 1906. (január 30.) 12. sz. 4. p.

237 *Büntető Jog Tára*, 1881. (március 24.) 26. sz. 408–409. p.

238 Az átnevezésről szóló rendelet: *„A kir. igazságügyministernek 12.092/1892. I. M. számú rendelete, az adonyi kir. járásbíróság hivatalos elnevezésének »duna-adonyi«-ra való változtatása tárgyában.*

A kir. belügyminiszer úr a Fejér vármegyében fekvő Adony község nevének »Duna-Adony«-ra leendő megváltoztatását engedélyezvén, minthogy az említett község járásbirósági székhely, ezen kir. járásbíróság hivatalos elnevezése ezentúl »duna-adonyi kir. járásbíróság« lesz.
Kelt Budapesten, 1892. évi május hó 21-én." Igazságügyi Közlöny, 1892. (június 1.) 8. sz. 270. p.

239 MNL FML VII.2. a. 183. d. B.239/1898. sz. büntetőügy bírósági aktatöredéke. Töpler László gyűjtése.

240 A meghiusitott házasság. Törvényszéki csarnok. *Budapesti Hirlap*, 1914. (április 8.) 84. sz. 14. p.

Bal oldalon:
Feljelentés külzete, rajta jobb felső sarokban a Móri Királyi Járásbíróság szögletes érkeztető bélyegzőjével, az ügyészségi megbízott bélyegzett nyilatkozatával, valamint az eljáró bíró irodai utasításaival a B.753/1942. számon könnyű testi sértés vétsége miatt folyamatban volt ügyben. [MNL FML VII.3. a. 1. d. B.753/1942. sz. büntetőügy aktatöredéke; Töpler László gyűjtése]

A móri kir. járásbíróság.

1234 t./1942. szám.

A beadványokban erre a számra kell hivatkozni.

Ezt a büntetőparancsot a megjelenéskor fel kell mutatni.

Büntetőparancs.

A kir. járásbíróság Jézsó Pálné háztartásbeli foglalkozású, gánti lakos ellen Vida Rozália feljelentése alapján a Btk.301.§.3.tételébe ütköző és a ~~szerint~~ minősülő könnyü testi sértés vétsége ~~kihágás~~ miatt az 1930 : XXXIV. t.-c. (Te.) 121. §-a értelmében, az ~~1878 : V. t.-c. (Btk.) 92. §-ának~~ ~~1879 : XL. t.-c. (Kihn.) 21. §-ának~~ ~~1928 : XX. t.-c. (IX. Bn.) xx. §-a alapján~~ alkalmazásával 20 P, azaz Husz pengő pénzbüntetést állapit meg, mert terhelt főmagánvádlót 1942.augusztus 1.-én Gánt községben megütötte,s rajta az orvosi látlelet tanusága szerint 8 napon belül gyógyuló sérülést okozott.

~~A pénzbüntetés végrehajtását a biróság az 1908 : XXXIV. t.-c. (Bn.) 1. §-a alapján xxxxx évi próbaidőre felfüggeszti.~~ 8. §-a

A megállapított pénzbüntetést behajthatatlansága esetében a II. Bn. 8—11. §-ai alapján 5 pengőnként egy napi, összesen 4 napi fogház büntetésre kell átváltoztatni.

A terheltet kötelezi az eddig felmerült P f és az ezentúl felmerülő bünügyi költségek megtérítésére. ~~Köteles továbbá a terhelt a magánvádlót terhelő, do~~

201. Büntetőparancs (II. Bn. 49. §. Te. 121. §).

A váci kir. orsz. fegyintézet könyvnyomdája.

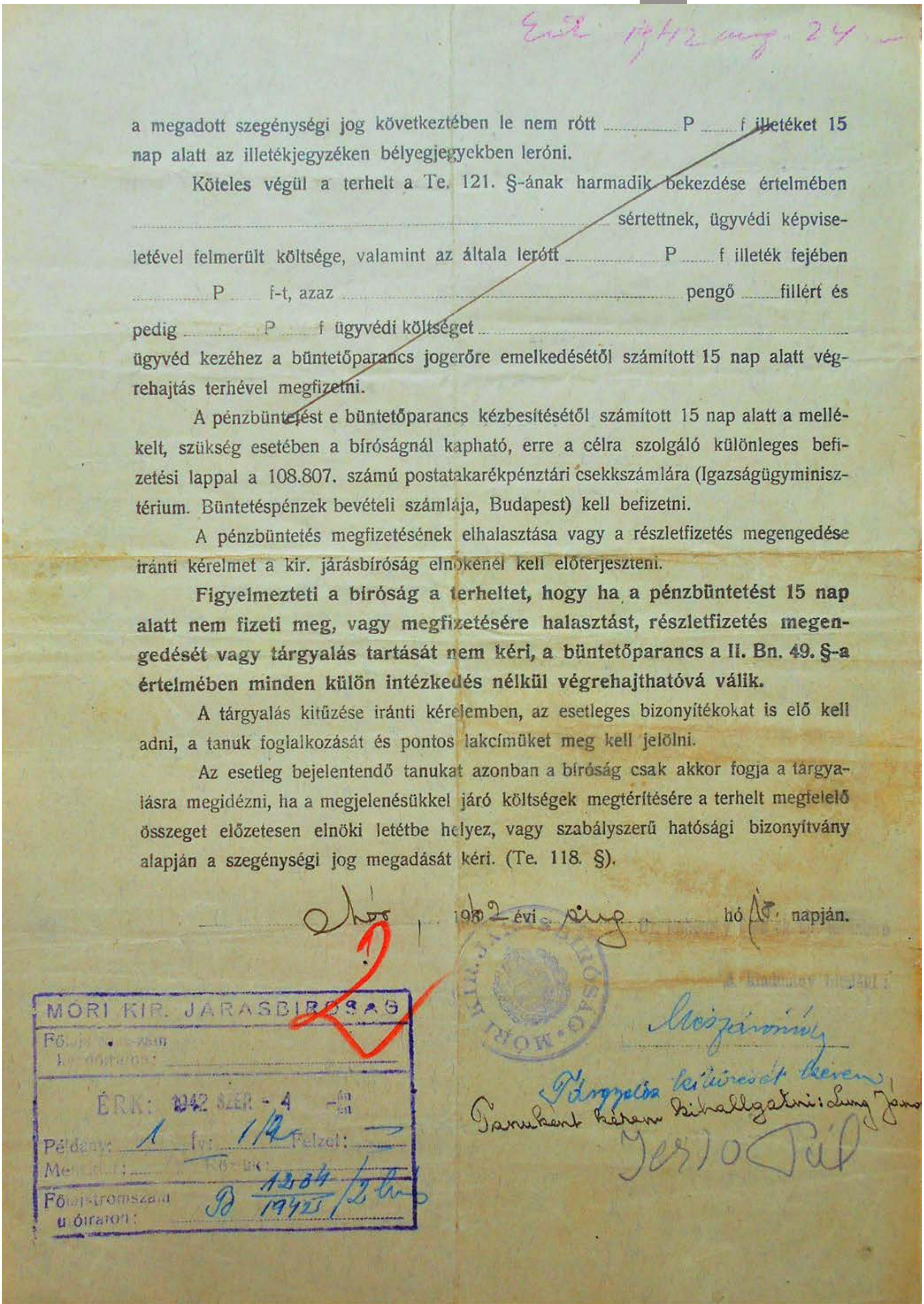
Érk. 1942 aug. 24.

a megadott szegénységi jog következtében le nem rótt .... P .... f illetéket 15 nap alatt az illetékjegyzéken bélyegjegyekben leróni.

Köteles végül a terhelt a Te. 121. §-ának harmadik bekezdése értelmében .... sértettnek, ügyvédi képviseletével felmerült költsége, valamint az általa lerótt .... P .... f illeték fejében .... P .... f-t, azaz .... pengő .... fillért és pedig .... P .... f ügyvédi költséget .... ügyvéd kezéhez a büntetőparancs jogerőre emelkedésétől számított 15 nap alatt végrehajtás terhével megfizetni.

A pénzbüntetést e büntetőparancs kézbesítésétől számított 15 nap alatt a mellékelt, szükség esetében a bíróságnál kapható, erre a célra szolgáló különleges befizetési lappal a 108.807. számú postatakarékpénztári csekkszámlára (Igazságügyminisztérium. Büntetéspénzek bevételi számlája, Budapest) kell befizetni.

A pénzbüntetés megfizetésének elhalasztása vagy a részletfizetés megengedése iránti kérelmet a kir. járásbíróság elnökénél kell előterjeszteni.

Figyelmezteti a bíróság a terheltet, hogy ha a pénzbüntetést 15 nap alatt nem fizeti meg, vagy megfizetésére halasztást, részletfizetés megengedését vagy tárgyalás tartását nem kéri, a büntetőparancs a II. Bn. 49. §-a értelmében minden külön intézkedés nélkül végrehajthatóvá válik.

A tárgyalás kitűzése iránti kérelemben, az esetleges bizonyítékokat is elő kell adni, a tanuk foglalkozását és pontos lakcímüket meg kell jelölni.

Az esetleg bejelentendő tanukat azonban a bíróság csak akkor fogja a tárgyalásra megidézni, ha a megjelenésükkel járó költségek megtérítésére a terhelt megfelelő összeget előzetesen elnöki letétbe helyez, vagy szabályszerű hatósági bizonyítvány alapján a szegénységi jog megadását kéri. (Te. 118. §).

Mór, 1942. évi aug. hó 18. napján.

MÓRI KIR. JÁRÁSBÍRÓSÁG

A kiadmány hiteléül:

Mészárosné

Tárgyalás kitűzését kérem

Tanuként kérem kihallgatni: Lung János

Jeszó Pál

MÓRI KIR. JÁRÁSBÍRÓSÁG

ÉRK: 1942 SZEPT. 4.

Példány: 1 Ív: 1/2 Felzet: –

B 1234/1942 /2

A Móri Királyi Járásbíróság B.1234/1942. számú könnyű testi sértés vétsége miatt tárgyalás tartása nélkül 1942. augusztus 18-án kelt büntetőparancsa 20 Pengő pénzbüntetés megfizetésére. A nyomtatvány második oldalán írott tájékoztatás (Te. 118. §) ellenére ebben az ügyben a vádlott kérte a tárgyalás kitűzését s az általa megjelölt tanúk kihallgatását. [MNL FML VII.3. a. 1. d. B.1234/1942/2. sz. büntetőügy aktatöredékéből; Töpler László gyűjtése]

Az 1868-as Polgári perrendtartás sommás eljárásra vonatkozó szabályai a törvénytárban. [Márkus Dezső (szerk.): *Magyar Törvénytár 1000–1895. 1836–1868. évi törvényczikkek.* Budapest, 1896, Franklin-Társulat, 521. p.; ADT]

92. §. Az egyes birák (1) a sommás, a törvényszékek a rendes eljárás szerint határoznak.

Az olyan kereset, melyben sommás per birája előtt rendes eljárás, rendes per birája előtt pedig sommás eljárás folyamatba tétele czéloztatik, hivatalból visszautasítandó.

93. §.(2) Sommás eljárás alá tartoznak:

a) olyan keresetek, melyek tárgya 300 frt értéket túl nem halad, — ha külön ügybirósághoz utasítva nincsenek;

b) az összegre való tekintet nélkül minden olyan kereset, melyre nézve a sommás eljárás okmányilag kiköttetett és egyszersmind a követelés teljesen igazoló okiraton alapul, ha külön ügybirósághoz utasítva nincs;

c) két évnél nem régibb kamatok, életjáradék, tartási és élelmezési kötelezettségek teljesítése iránti keresetek, határozatlan összeg erejéig, ha magára a főkötelezettségre nézve kétség fenn nem forog;

d) két évnél nem régibb bér és haszonbér megfizetése iránti keresetek, határozatlan összeg erejéig;

e) a bérlet- és haszonbérlettől való elmozdítás iránti keresetek, a szerződés lejárta, vagy a bérfizetés elmulasztása miatt;

f) a bérlemény fentartása, valamint a szerződő felek által világosan elvállalt minden viszonos kötelezettség teljesítése iránti keresetek, a bérlet tartama alatt;

g) kártérítési keresetek, melyeket a bérlő a bérlet tartama alatt a bérbeadó ellen a bérlemény nem használhatása, vagy a bérbeadó a bérlő ellen a bérlemény rongálása miatt indit, ha ehez való joguk a szerződésben foglaltatik;

h) az 1840 : IX. törvényczikkben foglalt azon mezei rendőrségi esetek, melyek polgári eljárás alá tartoznak;

i) mindennemü határjárási, mesgyeigazitási és sommás visszahelyezési kereset, melyekkel azonban a tulajdonjog iránti kereset össze nem köttethetik;

k) a szolgálati, fuvarozási, szállitási és munkabérek vagy díjak iránti keresetek az összegre való tekintet nélkül;

l) a szállásadás viszonyából egyrészről az utazó, másrészről a szállásadó közt felmerülhető minden kereset, ha ez a panaszlott ellen, helyben tartózkodása ideje alatt indittatik;

m) azon egyes esetek, melyekben a jelen törvénykezési rendtartás sommás eljárást rendel.

94. §. Minden peres ügy, mely az előbbi §-ban a sommás eljárásra, vagy a 25. és következő §§-ban említett kivételes bíróságokhoz utasítva nincs, a rendes eljárás alá tartozik. (17. §.)(3)

95. §.(4) Ha alperes a kereset alapjául felhozott okirat valódiságát kétségbe vonja, és az okirat valódisága nyilvánvaló tényekből ki nem tünik, vagy e czélra kitüzendő még egyszeri tárgyaláskor be nem bizonyittatnék; ugyszinten azon esetben is, ha alperes szavatosra hivatkozván, a biró a szavatosságnak helyét látja (79. §.): felperes a rendes eljárásra utasitandó. Ez eseteken kivül sommás ügyek a rendes perutra át nem tétethetők.

96. §.(4) Felperes azon végzés ellen, melylyel az előbbi §. szerint rendes perre utasittatott, semmiségi panaszszal élhet.

Ha alperes az ügyet rendes perre utasittatni kéri, és ennek a biró helyét nem látván, a sommás eljárás folytatását megrendeli: az ilyen végzés ellen végitélet előtt külön jogorvoslattal nem élhet az alperes.

97. §.(5) A biró illetéktelensége vagy érdekeltsége miatti kifogás sommás eljárásban mindjárt a tárgyalás kezdetén megteendő. Ilyen kifogás iránt a biró azonnal határoz, határozatait azonnal kihirdeti, s ha alperes kifogását elvetné, a tárgyalást nyomban folytatja.

98. §.(5) Ha ugyanezen kifogással alperes a rendes eljárásban kiván élni, azt a keresetlevél

(1) Az 1871 : XXXI. t. cz. 1. §. *a)* pontja szerint kir. járásbirák. V. ö. u. a. t. cz. 15. §-át, hol a sommás eljárás alá tartozó ügyek összefoglalvák.
(2) V. ö. 2. §. második bekezdés. — E §. helyébe lépett az 1881: LIX. t. cz. 13. §-a, melyet ismét az 1893:XVIII. t. cz. 1. és 2. §§-ai helyeztek hatályon kivül. (V. ö. 1893: XVIII. t. cz. 3—5. §§-ait is.) — V. ö. még: 1871: LIII. t. cz. 87. §. — 1871: LIV. t. cz. 15. §. — 1881: XXXIX. t. cz. 16., 18. §§. — 1881: XLI. t. cz. 24. §. — 1881: LX. t. cz. 100., 214—218., 236., 240., 253. §§. — 1874: XXXIV. t. cz. 58. §. — 1885: XXIV. t. cz. 41. §. — 1894: V. t. cz. 18. §. — 1893: XIX. t. cz. 2. §. — 1894: XVI. t. cz. 6. §.
(3) V. ö.: 1871: XXXI. t. cz. 18. és 26. §§., hol a rendes eljárás alá tartozó ügyek összefoglalvák.
(4) A 95. és 96. §§. helyébe az 1881: LIX. t. cz. 14. §-a lépett.
(5) A 97., 98. és 99. §§. helyébe az 1881: LIX. t. cz. 15. és 16. §§-ai leptek, melyeket ismét az 1893: XVIII. t. cz. 27. és 28. §§-ai pótolnak.

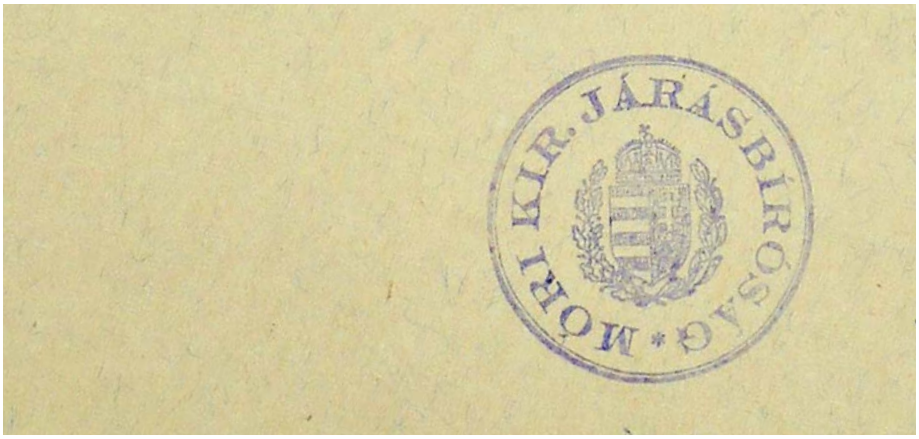

A Móri Királyi Járásbíróság bélyegzője 1942-ben. [MNL FML VII.3. a. 1. d. B.6/1942(/8). sz. felterjesztőlap a büntetőügy aktatöredékéből; Töpler László gyűjtése]

A büntetőperes eljáráshoz képest a polgári perrend „szerencsésebb" helyzetben volt, legalább is a kodifikáció szemszögében. A sürgősebb és szervezeti kérdéseket is érintő modernizáció már 1868-ban életre hívott egy akkor új eljárásjogi törvényt. Ez az 1868-as perrendtartás sommás, illetőleg rendes eljárás keretében írta elő a magánjogi viták rendezését.[241] Az egyesbírák előtti sommás eljárások alá eső ügyek körét a törvény 93. §-a határozta meg részletesen. Ezek a kisebb perértékű, többnyire követelésekkel kapcsolatos esetek egy ügycsoportot képeztek a járásbírósági ügyvitelben. Ezt már az 1869. április 29-én, a bírósági ügyvitel tárgyában kiadott igazságügy-miniszteri rendelet is így szabályozta, s a normához fűzött II. mellékletből kitűnik,[242] hogy ezek mellett az örökösödési, a végrehajtási megkeresések és a fellebbviteli ügyek csoportjait kellett lajstromozni az eljáró szerveknek. Ezt a mintát az elsőfolyamodású bíróságok felállítása után kiadott, 1872-es szolgálati utasítás a polgári ügyek kimutatásánál fenntartotta.[243]

A kisebb polgári peres ügyekről szóló 1877. évi törvény és a végrehajtására kiadott rendelet ismételten érintette a bíróságok magánjogi hatáskörét. A törvény – ahogy már szóba került – a 11. §-ában felsorolta a kisebb polgári keresetek, amelyek között a 7. pont tűnik érdekesnek: *„A becsületsértési ügyek az ország azon területén, a hol ezek polgári peres eljárás tárgyát képezik."*[244]

Egy ilyen tárgyú, 1878. márciusi, a Móri Királyi Járásbíróság előtti ügy kapcsán született döntvény a kúriai Semmítőszék által, amely megsemmisítette az eljárást, mert a járásbíróság az ügyet az 1868. évi perrend s nem az 1877. évi kisebb polgári perek eljárási rendje szerint tárgyalta le.[245]

Ebben a móri ügyben – a kor rendelkezései szerint tehát – a rágalmazás a kisebb polgári ügyek körében volt szankcionálandó. A Fejér megyei járásbíróságok, így a székesfehérvári fórum „ügytörténetében" persze arra is akad példa, hogy egy „valódi" bűntett szálai keverednek magánjogi ügyekbe:

1933-ban egy postarablás kötötte le az ország figyelmét. A március 31-ére virradó éjjelen *„csendőrjárőr cirkált Vecsés község utcáin. Amikor a két csendőr a község postahivatala elé ért, észrevette, hogy az egyik ablak félig nyitva áll. Az egyik csendőr a ház előtt maradt, a másik óvatosan az ajtó felé közeledett és lassan lenyomta a kilincset Az ajtót ekkor belülről hirtelen kitaszították és a szobából egy fiatalember ugrott ki és vad futással elmenekült.*

Az utcán őrködő csendőr azonnal lekapta karabélyát és többször a menekülő fiatalember után lőtt; a golyók azonban célt tévesztettek. A lövések zajára a szomszédos gyógyszertárból elősiettek és a csendőrökhöz csatlakoztak vitéz Bodnár gyógyszerész, Kovács István gyógyszerészsegéd és Kiss Kálmán tisztviselő. A csendőrök és a három férfi benyitottak a postahivatalba. Alig, hogy az ajtót kinyitották, a sötét szobából lövések dördültek el. Kiss Kálmán tisztviselő az arcához kapott, összeesett és azonnal meghalt" – számolt be az esetről (alighanem elsőként) a *Nemzeti Ujság „Éjjeli postarablási kisérlet Vecsésen – két halottal. Egy rabló és egy üldöző maradt holtan a sötétben való lövöldözés után"* címmel, amelyből az is kiderül, hogy az elmeneküli nem tudó rabló „nem úszta meg ép bőrrel" az incidenst.[246]

Ez a vecsési postarablási ügy *látszólag távol esik* Székesfehérvártól és járásbíróságának magánjogi hatáskörétől. Azonban egy másik, alig két hónappal később, az *Uj Nemzedék* hasábjain megjelent hír magyarázatot ad az összefüggésre: *„Érdekes polgári per került a székesfehérvári járásbiróság elé.*

241 Lásd erről a korábbi fejezeteket!

242 II. Minta a 6-ik §-hoz. Az egyes birák (város vagy járás) ügykimutatása 18…. évről. *MRT* 1869. 488. p.

243 Az igazságügyminiszternek 1872. évi april 4-ikén 4010. sz. a. kelt rendeletével kibocsátót szolgálati utasítás. az elsőfolyamodásu bíróságok számára. 46. § *MRT* 1872. 164. p.

244 1877. évi XXII. törvénycikk *a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról.* 11. § 7. pont

245 Döntvények. *Magyar Jogász,* 1879. (szeptember 18.) 213. sz. 3. p.

246 Éjjeli postarablási kisérlet Vecsésen – két halottal. Egy rabló és egy üldöző maradt holtan a sötétben való lövöldözés után. *Nemzeti Ujság,* 1933. (március 31.) 73. sz. 6. p.

Képek a vecsési postarablásról.

Kiss Kálmán postatisztviselő, akit Máté, az egyik postarabló, agyonlőtt.

Schelyi Sándor, a megszökött postarabló, akit a rendőrség országosan körözött.

Baloldalon: a tömeg a postával átellenes gyógyszertár elől figyeli a helyszíni szemle eseményeit.

Baloldalon: Haraszkievics Sándor csendőr-hadbiróőrnagy (1), Reisman Rezső, a pestvidéki törvényszék vizsgálóbirája (2), Milviusz Attila százados, a csendőri sajtóiroda vezetője (3) helyszíni szemlén a posta üres raktárhelyiségében, ahol Kiss Kálmánt a rabló lelőtte.

Jobboldali felső kép: a gyilkos Máté István holtteste a postaudvar folyosóján, ahol a halálos lövés érte. Jobboldalon: a gyilkos rabló véres Frommer-pisztolya és a postahivatal ajtajának lakatja, amelyet a rablók letörtek.

Virág Péter csendőr, aki Máté István rablót agyonlőtte.

A helyszíni szemle után Kiss Kálmán lepellel letakart holttestét elszállítják a boncolásra.

A mult év őszén történt, hogy a balatoni országuton nagyobb társaság igyekezett Sárközi *kecskeméti földbirtokos autóján Siófok felé. Az autót* Hornyák *Zoltán szigorló orvos vezette. A hatalmas turaautó Lepsény és Polgárdi között beleszaladt egy motoros társaságba, akik az ut szélén fényképfelvételeket készitettek. A karambol következtében* Kiss *Kálmán vecsési magántisztviselő felesége olyan sulyosan megsérült, hogy a ballábát térdben amputálni kellett.* Kiss *Kálmánné a székesfehérvári járásbiróságon kártéritési pert inditott a szerencsétlenséget okozó autó vezetője,* Hornyák *szigorló orvos ellen. Keresetében arra hivatkozott, hogy annál is inkább kéri a kártérités megitélését, mert* az ő férje volt az, akit a vecsési postarablásnál agyonlőttek és igy teljesen támasz nélkül maradt. *15 ezer pengő eszmei kártérités, 2240 pengő gyógyitási költség és havi 180 pengő életjáradék, összesen 38 ezer 759 pengő megitélését kérte* Kiss *Kálmánné a bíróságtól. A bíróság hosszas tárgyalás után 8000 pengő eszmei kártéritést és 6000 orvosi költséget, valamint a perköltségeket megitélte Kiss Kálmánné javára. A havi járadék megitélését azonban mellőzte, elfogadván az alperes érvelését, hogy a szerencsétlenül járt asszony nem volt eltartó, hanem eltartott."*[247]

247 A vecsési postarabló áldozatának felesége kártéritésért perel egy autóst. *Uj Nemzedék*, 1933. (május 10.) 105. sz. 4. p.

*

Az ügykezelésnek – mint láttuk – egy külön csoportját jelentették az *örökléssel* kapcsolatos jogviták. 1894-ben egy új eljárási törvényt alkotott az Országgyűlés a témakörben. Az „örökösödési eljárásról" szóló törvény indokolása[248] nyomán, Imling Konrád kézikönyvében tett megjegyzése jól rávilágít arra, hogy miért volt szükséges e kodifikáció: *„Az örökösödési eljárást szabályozó eddigi törvények (1868: LIV., 1877:XX., 1881:LIX. t.-czikkek) rendelkezései részint visszásoknak, részint hiányosaknak bizonyultak. Visszások különösen azért, mert a hatáskörre nézve az érdekeltek személyi minőségének, az illetékesség helyének és a teljesítendő hatósági cselekmény nemének tekintetéből különféle kategóriákat állítattak fel: az eljárásra majd a gyámhatóság, majd a bíróság volt hivatva; némely helyen előforduló haláleseteknél az eljárásra a kir. törvényszékek, másoknál a járásbíróságok voltak illetékesek; a gyámhatóságnak némely eljárási cselekmények teljesítése végett a bírósághoz kellett fordulnia; a járás bíróság egyezség esetében átadhatta az örökséget, de a sommás osztály, a perre- utasítás és az ezzel kapcsolatos perenkívüli cselekmények már a törvényszék hatáskörébe tartoztak; ugyanez intézkedett az örökség tárgyát képező ingatlanok tulajdonjogának az örökösök javára való telekkönyvi bekeblezése iránt, ha az örökösök hivatalos eljárás nélkül kiegyeztek stb."*[249]

248 1894. évi XVI. törvénycikk *indokolása az örökösödési eljárásról.*

249 Imling Konrád: *1894:XVI. törvényczikk az örökösödési eljárásról.* Budapest, 1902, Ráth Mór, 10. p.

Ez az 1894. évi törvény 6. §-ában rögzítette, hogy az *„örökösödési eljárás kizárólag a kir. járásbíróságok hatáskörébe tartozik. A gyámhatóság, a kir. közjegyző és a községi elöl járóság örökösödési ügyekben a törvényben megállapított korlátok között járnak el."*

A jogszabály hatálybalépése *előtti* időszakból egy 1882-es történet – amely a *Székesfehérvár és Vidéke* oldalain jelent meg – rávilágít az Imling által említett visszáságokra: *„A székesfehérvári ügyvédi kamara megkereste a moóri járásbiróságot, hogy Kőrösy Elek ügyvéd hagyatékát leltározza. A járásbiróság a leltározást megtagadta, mivel magát csak a hivatalos iratok és értékek átvételére tartotta hivatottnak. A kamara most az igazságügyminisztériumhoz fordult, hogy utasitsa a járásbiróságot a leltározás létesitésére. Az igazságügyminisztérium azt válaszolta, hogy*

Bal oldalon:
Képes beszámoló a vecsési postarablásról. [*Képes Pesti Hirlap*, 1933. (április 1.) 61. sz. 2. p.; ADT]

Chimay hercegné és Rigó János portréja. [*Vasárnapi Ujság*, 1897. (január 3.) 1. sz. 14. p.; ADT]

Sajtóbeszámoló Rigó János, cigányprímás és szerelme székesfehérvári látogatásáról. [*Székesfehérvár és Vidéke*, 1896. (december 24.) 152. sz. 5. p.; ADT]]

Köd előttünk, köd utánnunk . . .

— Saját tudósitónktól. —

Szekesfehérvár, deczember 24.

Kedden este a székesfehérvári szinházban nagy feltünést keltett egy gyönyörü szép nő, aki egy férfi és egy nő kiséretében a 13-as számu páholyban ült. A közönség figyelme egyszerre e nő felé irányult s mint a futótüz terjedt el, hogy a czigányprimás és a hercegasszony a szinházban vannak.

Tudósitónk a tegnapi nap folyamán két izben is felkereste a herczegnőt s tőle a következőket sikerült megtudnia:

A herczegnő szerelmi története nem ujabb keletü. Férje Chimay József herczeg, Belgium volt miniszterelnökének a fia. A herczeg családja egyike a legrégibb főnemesi családoknak s tagjai egyenranguaknak tartják magukat bármely uralkodó családdal. De ez a családi büszkeség éppenséggel nem gátolta meg Chimay József herczeget abban, hogy 1890-ben, mikor politikai tanulmányuton Amerikában járt, Michigan államban Detroit városában beleszeressen egy gyönyörü szép, fiatal polgárlányba, Ward Claire-ba, akit szüleinek és családjának minden ellenkezése daczára, feleségül is vett.

Ward Claire több millió dollár hozománynyal restaurálta a Chimay-herczegek immár elkopott ősi czimerét, szülői halála után pedig ujabb több millióval szaporitotta volna a herczeg vagyonát.

A házasság szerelmi házasság volt s a fiatal pár évekig a legboldogabb életet élte. Boldogságukat csak fokozta, mikor a herczegnő, éppen házasságuk első évfordulóján, egy gyönyörü leánygyermekkel ajándékozta meg az urát. A kis leány Mária herczegnő most hatodfél éves s Brüsszelben a herczeg palotájában tartózkodik, ahol a legszigorubb arisztokrata nevelésben részesül. Van még egy fiu gyermekük is. A fiucska most 2 éves.

Chimay herczeg és felesége nagy és előkelő házat vittek Brüsszelben. Szalonjaikban a belga politikai és társadalmi élet legelőkelőbb alakjai sokszor fejedelmi vendégek is fordultak meg, akik nem győzték csodálni a herczegi család pazar fényüzését. A társaság központja mindig a herczegnő volt, aki polgári származása daczára is, arisztokratikus előkelőséggel viselkedett. A herczegnő fejedelmi alakja, csodás szépsége és szivélyes modora elbájolt mindenkit, aki vele érintkezett. Belgiumban általában azt tartotta róla a férfi-világ, hogy ő az ország legszebb asszonya. Mindenütt ünnepelték, mindenütt csodálták, mindenütt szerették.

De csak a férfiak. A belga arisztokrácia nőtagjai kezdettől fogva gyülölettel viseltettek az amerikai parvenü iránt. És bár évek során át elég alkalmuk volt meggyőződni róla, hogy az amerikai milliomos leány teljesen méltóvá vált hozzájuk, a legpéldásabb családi életet élte s egyáltalán nem vált szégyenére a büszke belga arisztokráciának s a családnak, mely őt magához emelte: polgári származását sohasem tudták megbocsátani neki. Társaságokban nem fogadták be, szalonjait nem keresték föl és szinte provokáltak vele szemben minden elképzelhető alkalmat, hogy gyülöletüknek s megvetésüknek minél bántóbb kifejezést adjanak.

A herczegnő sokáig, éveken át türte ezt a megaláztatást és a családi életében keresett vigaszt, mely őt bőven kárpótolta is. Kis leánykája szemlátomást gyönyörüen fejlődött és a bóditóan szép hercegasszonynak tökéletes mása lett. Ugyanaz az aranyszőke haj, ugyanazok a nagy kék szemek s az az arisztokratikus hajlásu orr, mely anyjának megszerezte a legszebb nevet.

Három évvel ezelőtt Párisba tette át lakását, ahol fényes palotát rendezett be magának. Azontul az év nagy részét ott töltötte férjével gyermekével s csak igen ritkán ment vissza Brüsszelbe, akkor is a legteljesebb visszavonultságban töltötte napjait. Annál zajosabb és vigabb volt az élet párisi palotájában. Az estélyek egymást érték szalonjaiban s ezeken vendégül látta az egész előkelő párisi társadalmat. Rendesen magyar czigányok játszottak nála, akiket különösen szeretett és mindig fejedelmileg honorált. Egy estélyen például, amelyet Don Carlos portugál király tiszteletére rendezett, 2000 frankot adott a czigányoknak.

Chimay herczeg, mióta Párisba tették át lakásukat, rendkivül megváltozott. Idejének nagyobb részét léha arisztokrata társaságokban, klubokban, versenyeken, szinházakban, töltötte s mind kevesebbét törődött feleségével, aki pedig rajongó szeretettel vette körül. Később neki adta magát az alkoholizmusnak. Akárhányszor volt reá eset, hogy legborzasztóbb állapotban jött haza s ilyenkor durván inzultálta feleségét.

A belga arisztokrácia megalázásai és férjének züllése lassankint megtörték bene a jövő boldogságba vetett hitet. Ebben az időben látta és hallotta először Rigó Jancsit, aki egy kitünő magyar cigányzenekarral a Boulevard des Italiens egyik leglátogatottabb nagyvendéglőjében, a Restaurant Paillardban hangversenyzett esténként.

A hercegnő férje kisérettében hetenkint többször ellátogatott az előkelő vendéglőbe, ahol nagy gyönyörüséggel hallgatta Rigó Jancsi remek játékát. A derék primás, aki mindjárt észrevette a hercegnő érdeklődését, egész lelkét beleöntötte a hegedüjébe, valahányszor csak a csodaszép asszony hallgatta. A herczegnő olykor magához intette s fejedelmi bőkezüséggel jutalmazta játékát.

A mult őszön a herczegnő csaknem mindennapos vendége volt a Restaurant Paillardnak. Senki sem sejtette, hogy a szivében szerelem fogott tüzet a szép czigányprimás iránt. Ott ült késő estig, boldog gondolatokban elmerülve s látszólag a zenekar játékában, voltaképpen pedig a primás szép fekete szemeiben elmerülve.

* * *

Rigó János czigányprimás 1858-ban Pákozd fejérmegyei községben született. Szülei Pákozdon laknak. Gyermekkorában a nagy-kanizsai czigánybandába állott be, később külföldre került. Hogy, hogy ismerkedett meg a herczegnővel, erre vonatkozólag a következőket mondta: 1893. óta saját bandám volt s ezzel játsztam hol itt, hol ott. 1895-ben Párisban voltam s egy előkelő restaurantban játszottam. Egy este feltünő szépségü és fiatal asszony lépett be a restaurantba egy férfi oldalán. Velem szemben foglaltak helyet s láttam, hogy az asszonyra roppant hatással van a játékom. Megkérdeztem tőle, hogy melyik nótát huzzam el neki. Az asszony azt felelte, hogy a magamét. Az asszony azután eljött másnap, harmadnap, mindennap, azután meghivott magához is. A férje Chimay herczeg, veszekedő, beteges és csunya ember, nem csoda hát, hogy jobban tetszettem neki, mint az ura, aki, mikor megtudta, hogy a neje engem szeret, üldözni, kinozni kezdte. A herczegnő megunta e miatt, az ősszel elhagyta az urát s azóta együtt vagyunk. Olvastam már én is az ujságot; nem igaz az, hogy megszöktünk, mert ugy mentünk el Brüsszelből, hogy a herczeg is, más is tudta s nem most, hanem még ősszel

* * *

A herczegné és a czigányprimás e hó 15-én érkeztek Székesfehérvárra. A „Magyar Király“ szálloda 1. és 5. számu szobáit lakják.

A szerelmes pár hétfőn kikocsizott Pákozdra az „öregek“ látogatására. A szőke asszony bámulva nézte a kis vityillót, a melyben a czigányprimás apja és anyja lakik s az öreg párt megölelte és összecsókolta, kijelentvén, hogy ha a váloperét befejezik, megesküszik a fiukkal. Azután visszamentek Székesfehérvárra. A pákozdiak holnap nagy ünnepet rendeznek „a Jancsi tiszteletére, a kit olyan nagy tisztesség ért.“

a járásbíróság határozata ellen a kamara a legfőbb itélőszéknél éljen jogorvoslattal. A kamara most ismét a járásbírósághoz fordult, hogy eddigi álláspontjához való ragaszkodását formaszerű határozatban közölje. A járásbíróság ezt is megtagadta. Ekkor a kamara a legfőbb itélőszékhez fordult, hogy állapitsa meg, miszerint a leltározás a járásbíróság vagy a kamarához tartozik-e? A legfőbb itélőszék azt válaszolta, hogy csak azon esetben lenne hivatott a panasz tárgyában határozni, ha az hozzá szabályszerü úton juttatnék fel. A kamara látván, hogy itt illetőségi összeütközés forog fenn, a kérdés eldöntését a semmitőszék elé terjesztette. A semmitőszék kijelentette, hogy a fennforgó összeütközésnek elintézésére magát hivatottnak nem találja és a járásbíróság végzésének felülvizsgálatába csak akkor bocsátkozhatnék, ha az ellen a kamarai ügyész részéről semmiségi panasz emeltetett volna. Ez aztán a hajsza!! (T. Cs)"[250]

Az 1894-es törvény rendelkezése szerint *„minden végrendelet a bíróság által az örökhagyó halála után* […] *kihirdetendő".*[251] Ez így történt minden és mindenki, még a – nem csak Fejér megyében – jól ismert cigányprímások esetében is: *„Érdekes és megható hir lesz Rigó Jancsira, aki jelenleg Berlinben tartózkodik, hogy apai örökséghez jutott. A Chimay hercegné szerelme révén világhirre jutott cigányprimás sok szomoruságot szerzett szüleinek azzal, hogy törvényes hitvesét elhagyta s a »bübájos hercegnő«-nek – igy szokta ő cimezni – feltétlenül hüséges követője lett. Édesatyja, id. Rigó János, a mult év október 29-én halt el s irásbeli végrendeletet hagyott hátra, melyet a székesfehérvári járásbíróság a napokban intézett el végleg. A 760 koronára becsült ingó és ingatlan vagyont a bíróság kiutalta az örökösöknek s ebből Rigó Jancsinak kéthatod rész jut. Az irott végrendelet, ami falusi cigányoknál a legritkább szokás, különösen kiemeli, hogy a törvényes rész Jancsi fiának okvetlen kiadassák. Az öreg ezzel akarta bizonyitani, hogy teljesen megbékült fiával. Rigó Jancsi 253 korona 33 fillért örökölt s a kiutalási végzés neki Berlinbe küldetett."*[252]

250 Érdekes jogi eset. Városi és vidéki hirek. *Székesfehérvár és Vidéke*, 1882. (január 17.) 7. sz. 2. p.

251 1894. évi XVI. törvénycikk *az örökösödési eljárásról.* 24. §

252 Rigó Jancsi, mint örökös. Napi hirek. *Pesti Hirlap*, 1906. (október 16.) 285. sz. 11. p.

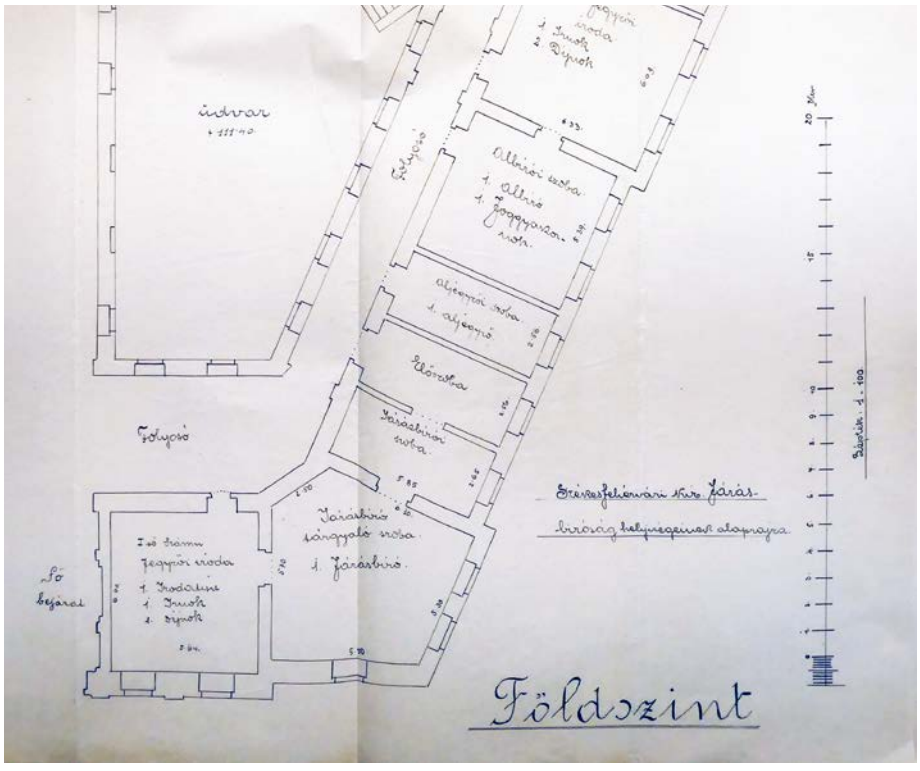

A Székesfehérvári Királyi Járásbíróság helyiségei a Törvényház földszintjén. [OBH Műszaki Főosztály Irattára]

Ügyszám: B. 480
1944

A sárbogárdi kir. járásbíróság
kir. járásbíróság.

Bűnügy.

Terhelt: Virágh Kálmán és társa

A vád tárgya: Csalás véts §.

Feljelentés (a nyomozás iratai):
Előzetes letartóztatás (őrizetbevétel):
Tárgyalási jegyzőkönyv:
Elsőbírósági határozat:
Másodbírósági határozat:
Harmadbírósági határozat:
Bűnjelek:
Letét:
Idegen iratok:
Büntetés végrehajtására vonatkozó iratok:
Más fontos iratok:

A fellebbviteli bíróság neve és ügyszáma: II. / III.

Érk.:

Ügyszám: B. 480
1944

Irattárba tehető:

XI. sz. minta a Jüsz. 51. §-ához.

Bűnügy iratborítéka.

A váci kir. orsz. fegyintézet könyvnyomdája

A sajtóhírek szemlézése az érdekesebb és olykor szakmai kérdéseket is felvető eseteket tárta elénk. A Fejér megyei királyi járásbíróságok és járásbírák előtt megfordult ügyek mindenképp valamiféle képet festenek a korról, az úgynevezett polgári időszakról, amelynek történeti véghatárát 1944-ben szokás meghúzni.

Következzen ebből az évből egy olyan ügy, amelynek, noha csak a hátterében húzódik meg egy megyebeli, sárbogárdi polgári peres ügy, de az esetről beszámoló sajtóhír hangzatos címe – *„Husz év után irattárba kerül az ország »legszakállasabb« bünperének aktája”* – ma is felkelti az olvasók figyelmét:

„Steiger *János ujlaki vagyonos gazdálkodó mintegy husz esztendővel ezelőtt polgári pert inditott Madács Ferenc és felesége ellen, akik abban az időben a csonka országnak egészen más, távoleső vidékén éltek. A polgári per tárgya 2.400.000 korona volt és a felperes azt állitotta, hogy* ezt az összeget Madács Ferenc és felesége kölcsönkérték és kapták tőle, *de minthogy fizetni elmulasztottak, kénytelen az ügyet biróság elé vinni.*

A polgári pörben Madács Ferenc és neje, mint alperesek, tagadták a kölcsön felvételét. A sárbogárdi kir. járásbiróság, ahol az ügyet elsőfokon tárgyalták, tanuképpen kihallgatta Györe *Istvánné Dara Irma gazdálkodónőt, a felperesek távoli rokonát, aki ugy vallott, hogy jelen volt Steiger János ujlaki házában, illeve lakásán, amikor* Madácsék *ott megjelentek és a 2.400.000 koronát kölcsönkérték, majd rövid idő multán a pénzt átvették. E tanuvallomás alapján Steiger János végül is jogerősen megnyerte a pört, a biróság kötelezte Madács Ferencet és feleségét a 2.400.000 korona, azaz ennek az összegnek valorizált értéke megfizetésére.*

Ezután évek teltek el, a pervesztes alperesek nem fizettek és ehelyett hamis tanuzás büntette cimén bünvádi feljelentést tettek Györe Istvánné Dara Irma ellen. A feljelentésben azt állitották, hogy soha életükben nem jártak Ujlakon, még kevésbé fordultak meg Steiger János házában, akitől egyetlen fillér kölcsönt soha fel nem vettek.

A zalaegerszegi királyi törvényszék tárgyalta elsőfokon a hamistanuzási büntetőpört és bizonyitékok elégtelensége cimén felmentette a vádlott Györe Istvánnét az ellene emelt vád alól.

Másodfokon a győri tábla elé került a büntetőper s a tábla megsemmisitette a törvényszéki itéletet és Györe Istvánnét bünösnek mondta ki hamistanuzás vétségében s ezért az enyhitő körülmények figyelembevételével háromhónapi fogházra itélte.

Ma tárgyalta ezt a régóta huzódó ügyet a királyi Kuria Szolnok-tanácsa, amely a táblai itéletet jogerőre emelte. Ezzel irattárba kerül végre az ország legöregebb, »legszakállasabb« bünperének aktája.”[253]

253 Husz év után irattárba kerül az ország „legszakállasabb” bünperének aktája. *Uj Nemzedék*, 1944. (június 7.) 127. sz. 4. p.

Bal oldalon:
A Sárbogárdi Királyi Járásbíróság B.480/1944. sz. ügyének a Jüsz. 51. §-a szerint rendszeresített aktaborítója. [MNL FML VII.4. a. 2. d. B.480/1944. sz. bűnügy aktája; Töpler László gyűjtése]

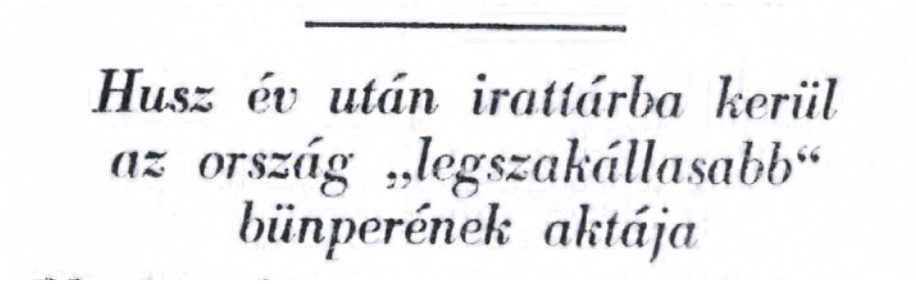

Husz év után irattárba kerül az ország „legszakállasabb“ bünperének aktája

A „legszakállasabb” bűnügy sajtócíme. [*Uj Nemzedék*, 1944. (június 7.) 127. sz. 4. p.; ADT]

Epilógus

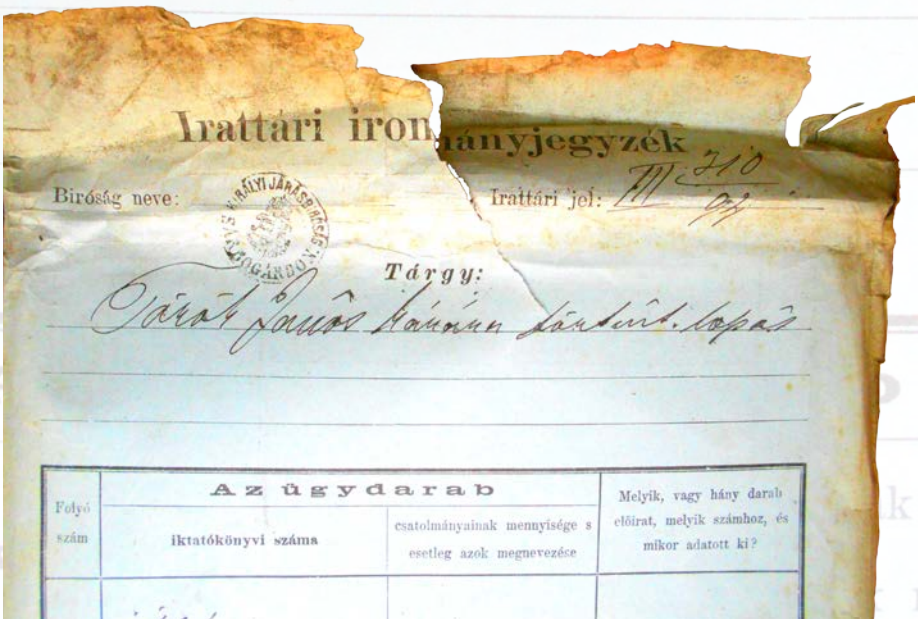
Irattári iron ányjegyzék
Bíróság neve:
Irattári jel:
Tárgy:
Folyó szám
Az ügydarab
iktatókönyvi száma
csatolmányainak mennyisége s esetleg azok megnevezése
Melyik, vagy hány darab előirat, melyik számhoz, és mikor adatott ki?

Ahogy az ország más tájain, így Fejér vármegyében is 1872. január 1-jén indították meg ítélkezési munkájukat a már modernnek nevezhető elsőfokú jogszolgáltatási szervek: az akkori Székesfehérvári Királyi Törvényszék illetékességi területén öt királyi járásbíróság. A székesfehérvári, adonyi, móri, sárbogárdi és váli, s később ennek helyét átvevő bicskei fórumok indulása óta eltel százötven évnek csaknem fele, az első hét évtized az ún. polgári időszakra esett, amelynek átalakulásai összefonódnak a járásbíróságok történetével.

Az elsőfolyamodású bíróságok 1871-es megszervezését követő évek bizonytalanságai és kialakulatlanságai éppúgy befolyásolták a járásbíróságok működését, mint a polgári kor kodifikációs eredményei: az anyagi és az eljárásjogi nagy kódexek, mint az 1878. évi Csemegi-kódex, azaz a büntető törvénykönyv, illetve 1896. évi büntető vagy az 1911. évi polgári perrendtartás. Ezek és a hatálybalépésüket rendező jogszabályok időről időre maguk után vonták a bíróságok ügyvitelének (újra)szabályozását is. A jogszolgáltatási szervek életét, belső szervezetét, mindennapi munkáját ezek az ügyviteli szabályok határozták meg, így ezeknek a változása, módosulása is képet alkot a bíróságok működéséről.

A teljes képnek azonban éppúgy elemei a jogszolgáltatás közreműködői: a bírák és a tisztviselők. A két személy(zet)i kör összefügg egymással, hiszen a bíróvá válás lépcsőfokaiban joggyakornokokat, aljegyzőket, jegyzőket láthatunk, akiket idővel albíróvá, majd bíróvá nevezhetett ki az államfő.

A polgári időszak bírói karrierjei nagyfokú mobilitást mutatnak: a lehetőség sok esetben szólította el a ranglétrán fellépni igyekvőket az ország más, közeli és távoli helyeire. Mindemellett mégis az is érdekes, hogy kik azok, akik egy szűkebb földrajzi régióban tudtak vagy kívántak maradni. Fejér megyében, a Székesfehérvári Királyi Törvényszék illetékességi területén erre is láthatunk számos példát. Nem egy járásbíró a megyén belüli fórumokon járta végig az előrejutás útját, s vált albíróból járásbíróvá, illetve később Fehérvár törvényszékén folytatta pályáját törvényszéki bíróként, tanácselnökként, elnökként, így ők váltak egy-egy időszakban a helyi igazságszolgáltatás állandó szereplőivé.

A bírósági működésről vázolt képnek fontos színfoltjai a jogszolgáltató szervek előtt megfordult ügyek is. Az esetek sokaságára, azaz mennyiségére az ügyteherről készült kimutatások engednek következtetés, a karakterükre pedig az akták, illetve a korszak sajtója. S ez utóbbitól válhat igazán színessé a kép, hiszen mindenkor abból lett hír, ami érdekelte, érdekelhette az embereket. Fejér megye bíróságai előtt futó ügyek – akár azok elindulta vagy az azokban hozott döntés – sokszor felkerült a hírlapok – és olykor a szaklapok – hasábjaira. Ebből válogatva megvilágíthatóvá vált a korabeli jogélet a megyében.

A Fejér vármegyei királyi járásbíróságok története azonban mindezzel – a jogtörténeti háttér, az ügyvitel, a bírói életutak és az érdekesebb ügyek felvázolásával – együtt sem válhatott teljessé, hiszen számos kérdés és szempont kínálkozik még a helyi jogszolgáltatás históriájának továbbrajzolására.

Bal oldalon és a háttérben: A Sárbogárdi Királyi Járásbíróság B.1864/1944. számú büntetőiratának részlete. Az iratokat – valószínűleg a háborús papírhiány és ellátási problémák miatt – a Jüsz. 51. §-a szerint előírt és rendszeresített iratboríték helyett, korábban használt „Irattári irományjegyzékbe" rakták, amelyen látható a hajdani járásbíróság 19. század végi bélyegezőlenyomata. [MNL FML VII.4. a. 2. d. B.1864/1944. sz. bűnügyének aktatöredékéből; Töpler László gyűjtése]

Irodalomjegyzék

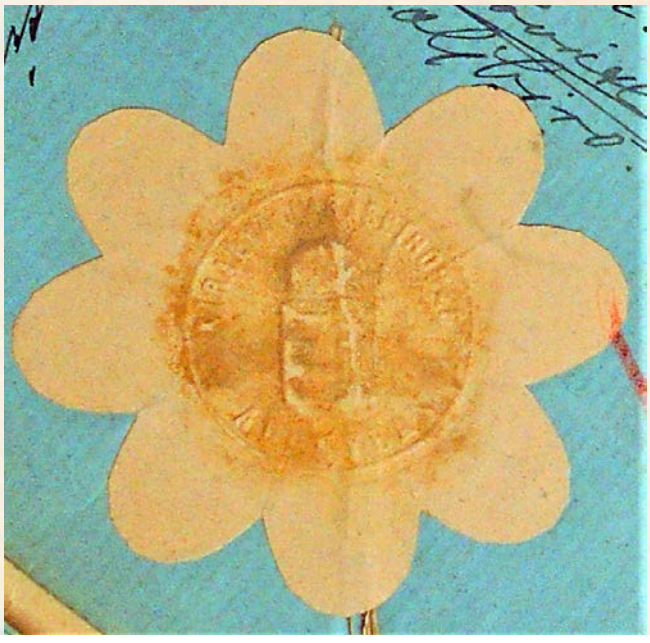

Angyal Pál: *A magyar büntetőjog tankönyve*. Budapest, 1909, Atheneaum

Antal Tamás: *Törvénykezési reformok Magyarországon (1890–1900). Ítélőtáblák, bírói jogviszony, esküdtszék*. Szeged, 2006, Csongrád Megyei Levéltár

Atzél Béla: *A kihágások könyve*. Budapest, 1906, Stampfel-féle Könyvkiadóhivatal

Az igazságügyminister által javaslatba hozott szabályok a bűnvádi eljárás tárgyában. Pest, 1872, Ráth Mór kiadása

Balogh Judit: A Debreceni Ítélőtábla rövid története. In Szilágyiné dr. Karsai Andrea (szerk.): *10 éves a Debreceni Ítélőtábla*. Debrecen, 2015, Debreceni Ítélőtábla, 14–26. p.

Balogh Judit: A püspökladányi császári és királyi szolgabírói hivatal jogszolgáltató tevékenysége a neoabszolutizmus időszakában. Az első lépések az állami bíráskodás felé. In Megyeri-Pálffi Zoltán (szerk.): *A jogszolgáltatás története Püspökladányban*. Debrecen, 2021, Debreceni Törvényszék, 49–64. p.

Bódiné Beliznai Kinga: 190 éve született Csemegi Károly. *Kúriai Döntések,* 2016. 5. sz. 566–571. p.

Bódiné Beliznai Kinga: A jogszolgáltatás szervezete. In Mezey Barna – Gosztonyi Gergely (szerk.): *Magyar alkotmánytörténet*. Budapest, 2020, Osiris Kiadó, 451–474. p.

Bódiné Beliznai Kinga: *Hivatás és függetlenség. A M. Kir. Kúria elnökei 1869–1937*. (Jogtörténeti Értekezések 48.) Budapest, 2020, Gondolat Kiadó

Bónis György – Degré Alajos – Varga Endre: *A magyar bírósági szervezet és perjog története*. (A kiegészítő jegyzeteket írta dr. Béli Gábor) Zalaegerszeg, 1996, Zala Megyei Bíróság, Magyar Jogász Egylet Zala Megyei Szervezete

Bónis György: A székesfehérvári törvénynaptól az „ország szabadságá"-ig. In Kralovánszky Alán (szerk.): *Székesfehérvár évszázadai* 2. Székesfehérvár, 1972, 83–102. p.

Csitári Kálmán: Városi. *Székesfejérvár,* 1872. (szeptember 8.) 36. sz. 208. p.

Dőry Ferencz: Az aranybulla XVI. századi magyar fordítása. *Magyar Nyelv,* 1906. 10. sz. 448–454. p.

Farkas Gábor: A Fejér vármegyei történeti archontológia III. In *Alba Regia. A Szent István Király Múzeum Évkönyve*. (A Szent István Király

A Duna-Adonyi Királyi Járásbíróság szárazbélyegzője egy, az előtte B.682/895. sz. alatt közcsend elleni kihágás miatt folyamatban volt, fellebbezett ügyben. [MNL FML VII.2. a. 183. d. B.682/1895. sz. büntetőügy bírósági aktatöredéke Töpler László gyűjtése]

Múzeum Évkönyve. C sorozat 32.) Székesfehérvár, 2003, Fejér Megyei Múzeumok Igazgatósága, 67–108. p.

Gazdy Béla: Az 1893. évi XVIII. t.-cikk s az ugyanazon évi XIX. t-cikk három havi eredménye számokban. *A Jog,* 1895. (április 28.) 17. sz. 129–130. p.

Hajnik Imre*: A magyar bírósági szervezet és perjog az Árpád- és a vegyes-házi királyok alatt*. Budapest, 1899, MTA

Hatásköri jogszabályok és hatásköri határozatok tára. XIII. kötet 1932–1936. Budapest, 1940, M. Kir. Igazságügyminisztérium

Hirn László (szerk.): *Fejérmegyei fejek*. Budapest, 1929, Magyar Vármegyék és Városok Társadalmi Emlékalbuma Kiadóvállalat

Horváth Zsolt: *Jogszolgáltatás Zala megyében a polgári korban (1872–1945). Hivataltörténet és levéltárismertető*. Zalaegerszeg, 1999, Zala Megyei Levéltár

Imling Konrád: *1894:XVI. törvényczikk az örökösödési eljárásról*. Budapest, 1902, Ráth Mór

Karl János (közr.): *Kolozsvári Katolikus Gimnázium évkönyve*. Kolozsvár, 1943, Lengyel Albert Könyvnyomdája

Károly János: *Fejér vármegye története 1*. Székesfehérvár, 1896, Fejér Vármegye Közönsége

Képessy Imre: A monarchikus diktatúra (az önkényuralom és provizórium kora). In Mezey Barna – Gosztonyi Gergely (szerk.): *Magyar alkotmánytörténet*. Budapest, 2020, Osiris Kiadó, 302–309. p.

Képessy Imre: Az osztrák büntetőjog hatása a magyar büntetőjogi kodifikációra. In Fazekas Marianna (szerk.): *Jogi Tanulmányok 2018*. Budapest, 2018, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 260–271. p.

Király Tibor – Máthé Gábor – Mezey Barna: A polgári büntetőjog története. In Mezey Barna (szerk.) *Magyar jogtörténet*. Budapest, 2007, Osiris Kiadó, 312–376. p.

Kmety Károly: *A magyar közigazgatási jog kézikönyve*. Budapest, 1905, Politzer-féle Könyvkiadóvállalat

Koncz Ibolya Katalin: A Hatásköri Bíróság Magyarországon. *Jogtörténeti Szemle,* 2017. 1–2. sz. 96–103. p.

Kovachich, Martinus Georgius (ed.): *Supplementum ad vistigia comitiorum apud Hungaros ab exordium regni eorum in Pannonia, usque ad hodiernum diem celebratorum*. Tom. I. Buda, 1798, Typis Regiae Universitatis Pestiensis

Lauschmann Gyula: *Székesfehérvár története IV*. (Közlemények Székesfehérvár történetéből) Székesfehérvár, 1998, Székesfehérvár Város Levéltára

Lévay Lajos: Vasárnapi munkaszünet Fejér megyében. *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap,* 1887. (március 20.) 12. sz. 376. p.

Márkus Dezső (szerk.): *Corpus Juris Hungarici. Magyar Törvénytár 1000–1895*. 1000–1526. évi törvényczikkek Millenniumi emlékkiadás 1. Budapest, 1899, Franklin-Társulat

Megyeri-Pálffi Zoltán: *A Székesfehérvári Királyi Törvényszék polgári kori története 1872–1944*. Székesfehérvár, 2021, Székesfehérvári Törvényszék

Megyeri-Pálffi Zoltán: Ítélőtáblák és épületek Debrecenben egykor és napjainkban… In Szilágyiné dr. Karsai Andrea (szerk.): *15 éves a Debreceni Ítélőtábla épülete*. Debrecen, 2021, Debreceni Ítélőtábla, 9–55. p.

Mezey Barna: Egy jogászkarrier a 19. században. (Csemegi Károly 1826–1899). In *A Praxistól a kodifikációig. Csemegi Károly emlékére (1826–1899)*. Budapest, 2001, Osiris, 9–23. p.

Pauler Gyula: *A magyar nemzet története az Árpádházi királyok alatt*. I. kötet. Budapest, 1899, Athenaeum

Pauler Tivadar: *Büntetőjogtan*. II. kötet. Buda-Pest, 1873, Pfeifer Ferdinánd

Pétervári Máté: Az igazságszolgáltatás és a közigazgatás elválasztása járási szinten. *FORUM. Acta Jur. et Pol.,* 2018. 1. sz. 241–253. p.

Révai Lajos: A budapesti kir. itélőtáblához tartozó törvényszékek és járásbíróságok működése 1904-ben. *A Jog,* 1905. (július 23.) 30. sz. 224. p.

Sashegyi Oszkár: *Az abszolutizmuskori levéltár*. Budapest, 1965, Akadémiai Kiadó

Schlachta Boglárka Lilla: Adalékok a bírói hivatás történetéhez. In *Mailáth György Tudományos Pályázat 2019*. Budapest, 2020, Országos Bírósági Hivatal, 817–857. p.

Stipta István: *A magyar bírósági rendszer története*. Debrecen, 1998, Multiplex Media – Debrecen University Press

Stipta István: A modern eljárásjog kialakulásának időszaka (1848–1945). In Mezey Barna (szerk.): *Magyar jogtörténet*. Budapest, 2007, Osiris Kiadó, 442–466. p.

Szentmiklósi Géza (szerk.): *A magyar feltámadás lexikona*. Budapest, 1930, A Magyar Feltámadás Lexikona kiadása

Szabó Mátyás: A kihágás intézménye az 1852. évi osztrák büntető törvénykönyvben. *PRO PUBLICO BONO – Magyar Közigazgatás,* 2020. 3. sz. 130–143. p. (DOI: 10.32575/ppb.2020.3.9)

Szabó Mátyás: A neoabszolutizmus igazságszolgáltatási reformjai. In Karlowitz János Tibor (szerk.): *Tanulmányok a kompetenciákra építő, fenntartható kulturális és technológiai fejlődés köréből*. Komárno, 2019, International Research Institute s.r.o., 248–256. p.

Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái*. 6. kötet Budapest, 1899, Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala

Szőcs Tibor: Az Aranybulla és a székesfehérvári törvénynapok. *Rubicon,* 2022. 6. sz. 36–43. p.

Wenzel Gusztáv: *Ideiglenes polgári perrendtartás Magyar-, Horvát-, Tótország, a Szerbvajdaság és a Temesi Bánság számára (1852. szept. 16-ról): különös tekintettel a bíróságaink tiszti eljárását illető rendeletekre, az erdélyivel (1852. máj. 3-ról) egybefoglalva*. Pest, 1853, Geibel Ármin

Zsoldos Attila: *A 800 éves Aranybulla*. Budapest, 2022, Országház Könyvkiadó

Zsoldos Attila: Az Aranybulla útja a történeti mitológiába. *Pontes,* 2022. 5. sz. (DOI: 10.15170/PONTES.2022.05.01.01) 13–32. p.

Melléklet

MTCN	Székesfehérvár, törvényszék		Székesfehérvár, járásbíróság		Adony	
	elnök	bíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
1873[1]	Danitz Béla	Madaras Lipót, Erős József, Horváth Dezső, Sárközy Kálmán, Mészöly Lőrincz, Zsömböry Ede, Gergey Károly, Maader Ferencz	Boros Mihály	Tóth János, Scherer Kamil, Komócsy Pál	Cserna Ferencz	Zuber Kálmán
1875[2]	Danitz Béla	Madaras Lipót, Erős József, Horváth Dezső, Sárközi Kálmán, Mészöly Lőrincz, Gergely Károly, Maader Ferencz, Szinovácz Gyula, Tóth János	Boros Mihály	Scherer Kamil, Ambrózi Mihály, Trojkó György	Cserna Ferencz	Zuber Kálmán
1879[3]	Danitz Béla	Madaras Lipót, Sárközy Kálmán, Dr. Máder Ferencz, Kovács Ignácz, Bogyay Gyula, Szinovácz Gyula, Tóth János, Zuber Kálmán, Ghyczy Mátyás, Debreczeny Miklós	Lechner Ignácz	Scherer Kamill, Sohár Béla, Hollaky Árpád	Hornóy György	Oszoly Ferencz
1884[4]	Danitz Béla	Sárközy Kálmán, Dr. Máder Ferencz, Kovács Ignácz, Bogyay Gyula, Tóth János, Zuber Kálmán, Wildenauer János, Barcza László, Scherer Kamil, Kovács István	Lechner Ignácz	Sohár Béla, Hollaky Árpád, Dr. Szűcs Miklós	Hornóy György	Oszoly Ferencz
1886[5]	Tamásy Béla	Bogyay Gyula, Kovács Ignácz, Sárközy Kálmán, Dr. Máder Ferencz, Wildenauer János, Tóth János, Zuber Kálmán, Barcza László, Scherer Kamil, Kovács István	Lechner Ignácz	Sohár Béla, Hollaky Árpád, Dr. Szűcs Miklós	Hornóy György.	Dr. Kukorelly Ferencz.
1887[6]	Tamásy Béla	várbogyai Bogyay Gyula, Kovács Ignácz, Sárközy Kálmán, Dr. Máder Ferencz, Wildenauer János, Tóth János, Scherer Kamil, Kovács István, Keczán Izidor, Madarassy István	Gazdy Béla	Sohár Béla, Hollaky Árpád, Dr. Szűcs Miklós	Hornóy György	Dr. Kukorelly Ferencz
1888[7]	fogarasi Tamásy Béla	várbogyai Bogyay Gyula, Kovács Ignácz, Sárközy Kálmán, dr. Máder Ferencz, Wildenauer János, Tóth János, Scherer Kamil, Kovács István, Keczán Izidor, Madarassy István	Gazdy Béla	Sohár Béla, dr. Szűcs Miklós, Kultsár Lajos	Hornóy György	Várady István

Fejér vármegyei bírói archontológia – elnökök, bírók, albírók *Magyarország tiszti cím- és névtára* alapján*

Mór		Sárbogárd		Vál/Bicske (1912-től)	
járásbíró	albíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
Dedinszky Győző	Radnits János	Décsey Lajos	Salamon Alajos	Lechner Ignácz	Botka József
Dedinszky Győző	Radnits János	Décsey Lajos	Salamon Alajos	Lechner Ignácz	Botka József
Dedinszky Viktor	Dr. Szüts Miklós	Décsey Lajos	Salamon Alajos	Botka József	Kálmán Lajos
Gazdy Béla	Viosz Béla	Décsey Lajos	Salamon Alajos	Botka József	Kálmán Lajos, Várady István
Gazdy Béla	Viosz Béla	Décsey Lajos	Salamon Alajos	Botka József	Kálmán Lajos, Várady István
Kálmán Lajos	Viosz Béla	–	Salamon Alajos	Botka József	Várady István, Kulcsár Lajos
Kálmán Lajos	Viosz Béla	Salamon Alajos	dr. Kis István	Botka József	Hollaky Árpád, Kovács Rezső

* A táblázatban szereplő adatok *Magyarország tiszti cím- és névtárának* (MTCN) évfolyamai alapján kerültek rögzítésre. A kiadványsorozat nem minden naptári évet ölel fel, azért előfordulnak kieső évszámok. Az egyes kötetek követik a tisztviselői állomány alakulását, így adott esetben a feltüntetés és a valódi kinevezés időpontjai eltérhetnek egymástól, mégis kellő látleletet ad a címtár a korszak bírói állományáról és annak változásairól.

1 *MTCN* 1873. 283–284. p.

2 *MTCN* 1875. 234–235. p.

3 *MTCN* 1879. 209. p.

4 *MTCN* 1884. 320. p.

5 *MTCN* 1886. 450–451. p.

6 *MTCN* 1887. 450–451. p.

7 *MTCN* 1888. 458. p.

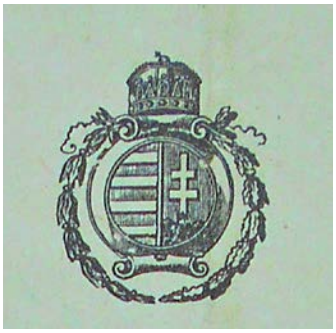

Címer egy, a Budapesti Királyi Ítélőtáblához fellebbezett, Adonyban indult ügy 1895-ben hozott ítéletén. [MNL FML VII.2. a. 183. d. 11-241. B.682/1895. sz. büntetőügy bírósági aktatöredéke; Töpler László gyűjtése]

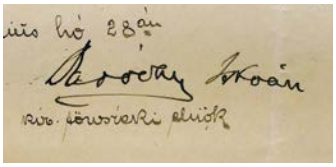

Daróczy István törvényszéki elnök aláírása egy 1897-es iraton. [OBH Műszaki Főosztály Irattára]

MTCN	Székesfehérvár, törvényszék		Székesfehérvár, járásbíróság		Adony	
	elnök	bíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
1889[8]	király-daróczi Daróczy István	Kovács Ignácz, Sárközy Kálmán, dr. Máder Ferencz, Wildenauer János, Tóth János, Scherer Kamil, Kovács István, Keczán Izidor, Madarassy István, Rökk Gyula	Gazdy Béla	Sohár Béla, Kulcsár Lajos, Farkas Sándor	Hornóy György	Várady István
1890[9]	király-daróczi Daróczy István	Kovács Ignácz, Sárközy Kálmán, Máder Ferencz dr., Wildenauer János, Tóth János, Scherer Kamil, Kovács István, Keczán Izidor, Madarassy István, Rökk Gyula	Gazdy Béla	Sohár Béla, Kulcsár Lajos, Farkas Sándor	Hornóy György	Várady István
1891[10]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr., Wildenauer János, Tóth János, Scherer Kamil, Kovács István, Keczán Izidor, Madarassy István, Rökk Gyula, Sohár Béla, Balogh Ferencz	Gazdy Béla	Kulcsár Lajos, Farkas Sándor, Zaáry József dr.	Hornóy György	Karácson Géza
1892[11]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr., Tóth János, Scherer Kamil, Kovács István, Keczán Izidor, Madarassy István, Sohár Béla, Balogh Ferencz, Hankóczy Sándor dr.	Gazdy Béla	Kulcsár Lajos, Farkas Sándor, Zaáry József dr.	Hornóy György	–
1893[12]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr., Tóth János, Scherer Kamil, Kovács István, Keczán Izidor, Madarassy István, Sohár Béla, Balogh Ferencz, Hankóczy Sándor dr.	Gazdy Béla	Farkas Sándor, Zaáry József dr., Szászy Béla dr.	Hornóy György	Juraszek János
1894[13]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr., Tóth János, Scherer Kamil, Kovács István, Keczán Izidor, Madarassy István, Sohár Béla, Balogh Ferencz, Hankóczy Sándor dr.	Gazdy Béla	Farkas Sándor, Zaáry József dr., Szászy Béla dr. (az igazs. minist.-hoz beosztva), Csapó Gyula	Halasy Szilárd	Juraszek János
1895[14]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr., Tóth János, Scherer Kamil, Kovács Ignácz, Keczán Izidor, Madarassy István, Sohár Béla, Balogh Ferencz, Mayrhofer Ferencz, Vlassics Sándor	Gazdy Béla	Farkas Sándor, Zaáry József dr., Csapó Gyula, Koller Rezső	Halasy Szilárd	Palkovich István
1896[15]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr. kir. it. t. biró, Scherer Kamil, Kovács Ignácz, Keczán Izidor, Madarassy István, Sohár Béla, Balogh Ferencz, Mayrhofer Ferencz, Vlassics Sándor, Tömöry József	Gazdy Béla	Zaáry József dr., Csapó Gyula, Chilling Ede	Halasy Szilárd	Palkovich István

Mór		Sárbogárd		Vál/Bicske (1912-től)	
járásbíró	albíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
Kálmán Lajos	Viosz Béla	Salamon Alajos	Geiger Dezső	Botka József	Hollaky Árpád, Kovács Rezső
Kálmán Lajos	Viosz Béla	Salamon Alajos	Geiger Dezső	Botka József	Hollaky Árpád, Kovács Rezső
Kálmán Lajos	Viosz Béla	Salamon Alajos	Geiger Dezső	–	Hollaky Árpád, Kovács Rezső
Kálmán Lajos	Viosz Béla	Salamon Alajos	Námesy János	Dinnyés Dezső	Kovács Rezső, Krassy Hokkes József dr.
Kálmán Lajos	Viosz Béla	Salamon Alajos	Schneider Gábor	Kulcsár Lajos	Krassy Hokkes József dr., Ács Ferencz dr.
Kálmán Lajos	Viosz Béla	Salamon Alajos	Remsey Lajos dr.	Kulcsár Lajos	Ács Ferencz dr., Babó Andor
Kálmán Lajos	Viosz Béla	Salamon Alajos	Remsey Lajos dr.	Kulcsár Lajos	Ács Ferencz dr., Babó Andor
Kálmán Lajos	Viosz Béla	Forster Antal	Remsey Lajos dr.	Kulcsár Lajos	Ács Ferencz dr., Killyén Károly

8 *MTCN* 1889. 468. p.
9 *MTCN* 1890. 476. p.
10 *MTCN* 1891. 483. p.
11 *MTCN* 1892. 497. p.
12 *MTCN* 1893. 501. p.
13 *MTCN* 1894. 511. p.
14 *MTCN* 1895. 515. p.
15 *MTCN* 1896. 532–533. p.

A Sárbogárdi Királyi Járásbíróság pecsétje 1894-ből. [MNL FML VII.4. a. 2. d. B.1864/1944. sz. bűnügyének aktatöredéke; Töpler László gyűjtése]

A Duna-Adonyi Királyi Járásbíróság által használt bélyegző 1898-ban. [MNL FML VII.2. a. 183. d. B.120/1898. sz. büntetőügy bírósági aktatöredéke; Töpler László gyűjtése]

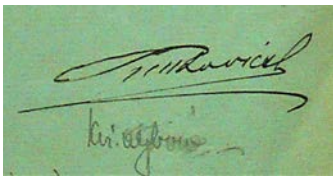

Palkovich István királyi aljárásbíró aláírása egy 1898-as iraton. [MNL FML VII.2. a. 183. d. B.682/1895. sz. büntetőügy bírósági aktatöredéke; Töpler László gyűjtése]

Címer egy, a Budapesti Királyi Ítélőtáblához fellebbezett, Adonyban indult ügy 1899-ben hozott ítéletén. [MNL FML VII.2. a. 183. d. B.239/1898. sz. büntetőügy bírósági aktatöredéke; Töpler László gyűjtése]

MTCN	Székesfehérvár, törvényszék		Székesfehérvár, járásbíróság		Adony	
	elnök	bíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
1897[16]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr. kir. it. t. biró, Kovács Ignácz, Keczán Izidor, Madarassy István, Scherer Kamil, Sohár Béla, Balogh Ferencz, Tömöry Jóssef, Mayrhofer Ferencz, Vlassics Sándor	Gazdy Béla	Zaáry József dr., Csapó Gyula, Chilling Ede	Halasy Szilárd	Palkovich István
1898[17]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr., kir. it. t. birói cz. és jell. Kovács Ignácz, Keczán Izidor, Madarassy István, Scherer Kamil, Sohár Béla, Balogh Ferencz, Tömöry Jóssef, Mayrhofer Ferencz, Vlassics Sándor.	Gazdy Béla	Zaáry József dr., Csapó Gyula, Chilling Ede	Halasy Szilárd	Palkovich István
1899[18]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr., kir. it. t. birói cz. és jell. Kovács Ignácz, Keczán Izidor, Madarassy István, Scherer Kamil, Sohár Béla, Balogh Ferencz, Tömöry Jóssef, Mayrhofer Ferencz, Vlassics Sándor	Gazdy Béla	Chapó Gyula, Schilling Ede, Dömötör Zoltán	Halasy Szilárd	Palkovich István
1900[19]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr., kir. it. t. birói cz. és jell. Kovács Ignácz, Keczán Izidor, Madarassy István, Sohár Béla, Balogh Ferencz, Tömöry Jóssef, Mayrhofer Ferencz, Vlassics Sándor, Sárkány Ferencz	Gazdy Béla	Chapó Gyula, Schilling Ede, Dömötör Zoltán	Halasy Szilárd	–
1901[20]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr., kir. it. t. birói cz. és jell. Kovács Ignácz, Keczán Izidor, Madarassy István, kir. it. t. birói cz. és jell. Sohár Béla, Balogh Ferencz, Tömöry Jóssef, Mayrhofer Ferencz, Sárkány Ferencz, Chapó Gyula	Gazdy Béla	Schilling Ede, Dömötör Zoltán, Osváth Albert dr.	Halasy Szilárd	Cieleszky Vilmos
1902[21]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr., kir. it. t. birói cz. és jell. Keczán Izidor, Madarassy István, kir. it. t. birói cz. és jell. Sohár Béla, Balogh Ferencz, Tömöry József, Mayrhofer Ferencz, Sárkány Ferencz, Chapó Gyula, Sipos Sándor	Gazdy Béla	Schilling Ede, Dömötör Zoltán, Osváth Albert dr.	Halasy Szilárd	Cieleszky Vilmos
1903[22]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr., kir. it. t. birói cz. és jell. Keczán Izidor, Madarassy István, kir. it. t. birói cz. és jell. Sohár Béla, Balogh Ferencz, Tömöry József, Mayrhofer Ferencz, Sárkány Ferencz, Chapó Gyula, Sipos Sándor	Gazdy Béla	Schilling Ede, Dömötör Zoltán, Osváth Albert dr.	– (Duna-Adony)	Cieleszky Vilmos

Mór		Sárbogárd		Vál/Bicske (1912-től)	
járásbíró	albíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
Kálmán Lajos	Viosz Béla	Forster Antal	Remsey Lajos dr.	Kulcsár Lajos	Ács Ferencz dr., Killyén Károly
Kálmán Lajos	Viosz Béla	Forster Antal	Huszár Aladár	Kulcsár Lajos	Ács Ferencz dr., Killyén Károly
Kálmán Lajos	Csendes Aladár	Forster Antal	Huszár Aladár	Kulcsár Lajos	Ács Ferencz dr., Peterdy Károly
Kálmán Lajos	Csendes Aladár	Forster Antal	Huszár Aladár	Kulcsár Lajos	Ács Ferencz dr., Peterdy Károly
Kálmán Lajos	Csendes Aladár	Forster Antal	Lamos J. Elemér.	Kulcsár Lajos	Peterdy Károly
Kálmán Lajos	Csendes Aladár	Forster Antal	Lamos J. Elemér.	Kulcsár Lajos	Peterdy Károly, Mészáros Imre
Kálmán Lajos	Csendes Aladár	Forster Antal	Lamos J. Elemér.	Kulcsár Lajos	Peterdy Károly, Mészáros Imre

16 *MTCN* 1897. 593. p.
17 *MTCN* 1898. 634–635. p.
18 *MTCN* 1899. 660–661. p.
19 *MTCN* 1900. 652–653. p.
20 *MTCN* 1901. 665. p.
21 *MTCN* 1902. 694–695. p.
22 *MTCN* 1903. 694–695. p.

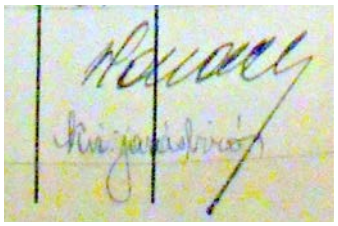

Halasy Szilárd járásbíró aláírása 1900-ból. [MNL FML VII.2. a. 509. k. Anyakönyvi ügyek 1900; Töpler László gyűjtése]

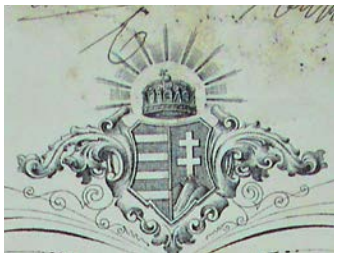

Címer egy, a Magyar Királyi Kúriához fellebbezett, Adonyban indult ügy ítéletén 1899-ben.
[MNL FML VII.2. a. 183. d. B.239/1898. sz. büntetőügy bírósági aktatöredéke; Töpler László gyűjtése]

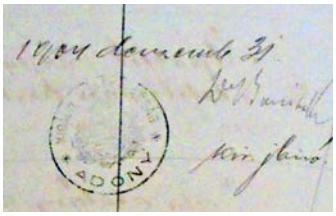

Borsitzky Imre járásbíró aláírása és az Adonyi Királyi Járásbíróság bélyegzője 1904-ben. [MNL FML VII.2. a. 523. k. Elnöki ügyek lajstroma 1904; Töpler László gyűjtése)

MTCN	Székesfehérvár, törvényszék		Székesfehérvár, járásbíróság		Adony	
	elnök	bíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
1904[23]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr., (tábl. birói cz. és jell.) Madarassy István, (tábl. birói cz. és jell.) Keczán Izidor, Sohár Béla, Balogh Ferencz, Tömöry József, Sárkány Ferencz, Mayrhofer Ferencz, Chapó Gyula, Sipos Sándor	Kálmán Lajos	Dömötör Zoltán, Osváth Albert dr., Kenessey László	dr. Borsitzky Imre (Duna-Adony)	Cieleszky Vilmos
1905[24]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr., (tábl. birói cz. és jell.) Madarassy István, (tábl. birói cz. és jell.) Keczán Izidor, Sohár Béla, Balogh Ferencz, Tömöry József, Sárkány Ferencz, Mayrhofer Ferencz, Chapó Gyula, Sipos Sándor	Kálmán Lajos	Dömötör Zoltán, Osváth Albert dr., Kenessey László	dr. Borsitzky Imre (Duna-Adony)	Cieleszky Vilmos
1906[25]	király-daróczi Daróczy István	Máder Ferencz dr., (tábl. birói cz. és jell.) Madarassy István, (tábl. birói cz. és jell.) Keczán Izidor, Sohár Béla, Balog Ferencz, Tömöry József, Sárkány Ferencz, Mayrhofer Ferencz, Chapó Gyula, Sipos Sándor	Kálmán Lajos	Dömötör Zoltán, Osváth Albert dr., Kenessey László	dr. Borsitzky Imre	Cieleszky Vilmos dr.
1907[26]	király-daróczi Daróczy István	Bodányi László, Keczán Izidor, Sohár Bóla, Balog Ferencz, Tömöry József, Sárkány Ferencz, Mayrhofer Ferencz, Chapó Gyula, Sipos Sándor	Kálmán Lajos	Osváth Albert dr., Kenessey László	Dömötör Zoltán	Cieleszky Vilmos dr.
1908[27]	király-daróczi Daróczy István	Bodányi László, Sohár Béla, Balog Ferencz, Tömöry József, Sárkány Ferencz, Mayrhofer Ferencz, Chapó Gyula, Sipos Sándor, Rhuz Gyula	Kálmán Lajos	Kenessey László, Fiáth Imre, Borsos Endre dr.	Dömötör Zoltán	Cieleszky Vilmos dr.
1909[28]	király-daróczi Daróczy István	Bodányi László, Sohár Béla, Balog Ferencz, Tömöry József, Sárkány Ferencz, Mayrhofer Ferencz, Chapó Gyula, Sipos Sándor, Rhuz Gyula	Kálmán Lajos, Kenessey László	Fiáth Imre, Borsos Endre dr.	Dömötör Zoltán, Cieleszky Vilmos dr.	
1910[29]	király-daróczi Daróczy István, curiai birói czim és jelleggel	Balog Ferencz, kir. (kir. it. birói cz. és jell.) Mayrhofer Ferencz, (kir. it. birói cz. és jell.) Bodányi László, Sohár Béla, Tömöry József, Sárkány Ferencz, Chapó Gyula, Sipos Sándor, Rhuz Gyula	Kálmán Lajos, (kir. it. birói cz. és jell.) Molnár Jenő dr.	Fiáth Imre, , Borsos Endre dr.	Dömötör Zoltán	Wächter Károly

Mór		Sárbogárd		Vál/Bicske (1912-től)	
járásbíró	albíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
Farkas Sándor	Csendes Aladár	Forster Antal	Lamos J. Elemér.	Kulcsár Lajos	Peterdy Károly, Mészáros Imre
Farkas Sándor	–	Forster Antal	Lamos J. Elemér.	Peterdy Károly	Mészáros Imre, Mádai Meyer Guidó dr.
Farkas Sándor	Szőke Kálmán	Forster Antal	Lamos J. Elemér.	Peterdy Károly	Mészáros Imre, Mádai Meyer Guidó dr.
Farkas Sándor	Szőke Kálmán	Forster Antal	Horváth József dr.	Peterdy Károly	Mészáros Imre
Farkas Sándor	Szőke Kálmán	Forster Antal	Horváth József dr.	Peterdy Károly	Mészáros Imre, Székely Gyula
Farkas Sándor, Szőke Kálmán		Horváth József dr.	Boda Vilmos	Peterdy Károly, Mészáros Imre	Székely Gyula
Farkas Sándor, Szőke Kálmán		Horváth József dr.	Boda Vilmos	Peterdy Károly, Mészáros Imre	Székely Gyula

23 *MTCN* 1904. 363. p.
24 *MTCN* 1905. 383–384. p.
25 *MTCN* 1906. 400–401. p.
26 *MTCN* 1907. 408–409. p.
27 *MTCN* 1908. 417–418. p.
28 *MTCN* 1909. 433–434. p.
29 *MTCN* 1910. 458. p.

MTCN	Székesfehérvár, törvényszék		Székesfehérvár, járásbíróság		Adony	
	elnök	bíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
1911[30]	király-daróczi Daróczy István, curiai bírói czim és jelleggel	Balog Ferencz, (kir. it. birói cz. és jell.) Mayrhofer Ferencz, (kir. it. birói cz. és jell.) Sohár Béla, Tömöry József, Sárkány Ferencz, Chapó Gyula, Bodányi Lászió, Sipos Sándor, Rhuz Gyula	Kálmán Lajos, (kir. it. birói cz. és jell.) Molnár Jenő dr., Fiáth Imre, Borsos Endre dr.		Dömötör Zoltán	Wächter Károly
1912[31]	Geiger Dezső	Balog Ferencz, (kir. it. birói cz. és jell.) Mayrhofer Ferenez, (kir. it. birói cz. és jell.) Sohár Béla, Sárkány Ferencz, Bodányi László, Sipos Sándor, Rhuz Gyula, Borsos Endre dr.	Kálmán Lajos, (kir. it. birói cz. és jell.) Molnár Jenő dr. Fiáth Imre, Kenessey Kálmán		Dömötör Zoltán	Wächter Károly
1913[32]	Geiger Dezső	Sárkány Ferencz, Bodányi László, Sipos Sándor, Rhuz Gyula, Borsos Endre dr., Moiser Imre, **Albirók**: Seidel János, Szőke József dr.	Kálmán Lajos, (kir. it. birói cz. és jell.) Molnár Jenő dr. Fiáth Imre, Kenessey Kálmán		Dömötör Zoltán	Wächter Károly
1914[33]	Geiger Dezső	Kail Antal dr., Kürthy István dr., (kir. it. birói cz. és jell.) Sipos Sándor, Rhuz Gyula, Molnár Jenő dr, Borsos Endre dr. Moiser Imre, Seidel János, Szőke József dr.	Kálmán Lajos, (kir. it. birói cz. és jell.) Fiáth Imre, Kenessey Kálmán	Fürst Alfréd Viktor	Dömötör Zoltán	Májunke Ernő dr.
1915[34]	Kail Antal dr.	Bodányi László, Sipos Sándor, Rhuz Gyula, Molnár Jenő dr., Balogh János dr., Moiser Imre, Seidel János, Fürst Alfréd Viktor **Albiró**: Horváth Gyula dr.	Kenessey Kálmán, Fiáth Imre, Wéber Gusztáv dr.	Kovácsy Zoltán dr.	–	Májunke Ernő dr.
1916[35]	Kail Antal dr.	Bodányi László, (kir. it. birói cz. és jell.) Sipos Sándor, Rhuz Gyula, Molnár Jenő dr., Balogh János dr., Moiser Imre, Seidel János, Fürst Alfród Viktor **Albiró**: Horváth Gyula dr.	Kenessey Kálmán, Fiáth Imre, Wéber Gusztáv dr., Kovácsy Zoltán dr.		Májunke Ernő dr.	Merkl János dr.
1917[36]	Kail Antal dr.	Bodányi László, (kir. it. birói cz. és jell.) Sipos Sándor, Rhuz Gyula, Molnár Jenő dr., Balogh János dr., Mészáros Imre, Seidel János, Hajicsek Gyula dr., Horváth Gyula dr.	Noszlopy Ferencz, Fiáth Imre, Wéber Gusztáv dr., Kovácsy Zoltán dr.		**Vezető jbiró**: Köhler Jenő dr. **Járásbiró**: Májunke Ernő dr.	
1918[37]	Kail Antal dr. kúriai bírói cz. és jelleg.	Sipos Sándor,(kir. it. birói cz. és jell.) Say Károly, Rhuz Gyula, Molnár Jenő dr., Balogh János dr., Mészáros Imre, Seidel János, Hajicsek Gyuia dr., Horváth Gyula dr.	Noszlopy Ferencz, Wéber Gusztáv dr., Fiáth Imre, Kovácsy Zoltán dr.		Köhler Jenő dr., Májunke Ernő dr.	

Kovácsy Zoltán járásbíró portréja. [Szentmiklóssy Géza (szerk.): *A magyar feltámadás lexikona.* Budapest, 1930. 776. p.; ADT]

Mór		Sárbogárd		Vál/Bicske (1912-től)	
járásbíró	albíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
Szőke Kálmán	Seidel János	Horváth József dr., Boda Vilmos		Peterdy Károly, Mészáros Imre	Székely Gyula
Szőke Kálmán	Seidel János	Mészáros Imre, Boda Vilmos		Peterdy Károly	Székely Gyula, Jenőfy Ferencz
dr. Csánk Dezső, Szőke Kálmán	–	Mészáros Imre, Boda Vilmos		Peterdy Károly	Székely Gyula, Jenőfy Ferencz
dr. Csánk Dezső, Szőke Kálmán	–	Mészáros Imre, Boda Vilmos		Peterdy Károly	Székely Gyula, Jenőfy Ferencz
dr. Csánk Dezső, Szőke Kálmán	–	Mészáros Imre, Boda Vilmos		Peterdy Károly, Székely Gyula, Jenőfy Ferencz	
dr. Csánk Dezső, Szőke Kálmán	–	Mészáros Imre, Boda Vilmos		Peterdy Károly, Székely Gyula, Jenőfy Ferencz	
dr. Csánk Dezső, Szőke Kálmán		Heinrich Győző dr., Boda Vilmos		Peterdy Károly, Székely Gyula, Jenőfy Ferencz	
dr. Csánk Dezső, Szőke Kálmán		Heinrich Győző dr., Boda Vilmos		Peterdy Károly, Székely Gyula, Jenőfy Ferencz	

30 *MTCN* 1911. 463. p.
31 *MTCN* 1912. 472. p.
32 *MTCN* 1913. 488. p.
33 *MTCN* 1914. 502. p.
34 *MTCN* 1915. 509. p.
35 *MTCN* 1916. 537. p.
36 *MTCN* 1917. 541. p.
37 *MTCN* 1918. 476–477. p.

Wéber Gusztáv járásbírósági elnök portréja. [HIRN László (szerk.): *Fejérmegyei fejek.* Budapest, 1929, Magyar Vármegyék és Városok Társadalmi Emlékalbuma Kiadóvállalat]

Farsang Endre adonyi járásbírósági elnök arcképe. [KARL János (közr.): *Kolozsvári Katolikus Gimnázium évkönyve.* Kolozsvár, 1943, Lengyel Albert Könyvnyomdája, 96–97. p. képmelléklet; ADT]

MTCN	Székesfehérvár, törvényszék		Székesfehérvár, járásbíróság		Adony	
	elnök	bíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
1927[38]	Kövess Emil dr.	**Tanácselnökök**: Rhuz Gyula, Mészáros Imre, Szőlősy Miklós, Seidl János, Sinkovics János **Bírák**: Hajicsek Gyula dr., (kir. it. bírói cz. és jell.) Ocsovszky Géza dr., tvszéki tanácselnöki c., Hlavathy Béla, ítélőtáblai bírói c., Bocskor Gyula dr., ítélőtáblai bírói c., Köhler Jenő, tvszéki tanácselnöki c., Papp Gyula dr., II. csop. jell. Horváth Gyula dr., II. csop. jell. Keresztes József II. csop. jell.	**Elnök**: Noszlopy Ferenc. **Alelnök**: Heinrich Győző dr. **Járásbirák**: Véber Gusztáv dr., alelnöki c., Szeles László, II. csop. jell., Petneházy János, II. csop. jell.		**Elnök**: Farsang Endre dr. **Járásbíró**: Halmy Gyula dr.	
1928[39]	Kövess Emil dr.	**Tanácselnökök**: Rhuz Gyula, Mészáros Imre, Szőlősy Miklós, Sinkovics János **Bírák**: Hajicsek Gyula dr., ítélőtáblai bírói c., Ocsovszky Géza dr., tvszéki tanácselnöki c., Hlavathy Béla, ítélőtáblai bírói c., Bocskor Gyula dr., ítélőtáblai bírói c., Köhler Jenő, tvszéki tanácselnöki c., Papp Gyula dr., II. csop. jell., Horvát Gyula dr., II. csop. jell.	**Elnök**: Heinrich Győző dr. **Alelnök** : Keresztes József **Járásbirák**: Véber Gusztáv dr., alelnöki c., Szeles László, II. csop. jell., Petneházy János, II. csop. jell.		**Elnök**: Farsang Endre dr. **Járásbíró**: Halmy Gyula dr.	
1929[40]	Kövess Emil dr.	**Tanácselnökök**: Sinkovics János, Hlavathy Bélai **Bírák**: Hajicsek Gyula dr., ítélőtáblai bírói c. Bocskor Gyula dr., ítélőtáblai bírói c. , Köhler Jenő, tvszéki tanácselnöki c., Farkas Zoltán dr., II. fiz. csop. jell., Papp Gyula dr., II. fiz. csop. jell., Horvát Gyula dr., II. fiz. csop. jell., Vámos Dezső, Gáspár László dr.	**Elnök**: Heinrich Győző dr. **Alelnök**: Keresztes József **Járásbirák**: Véber Gusztáv dr., alelnöki c., Szeles László, II. fiz. csop. jell., vitéz Zsolnay Tibor dr.		**Elnök**: Farsang Endre dr. **Járásbíró**: –	
1931[41]	Kövess Emil dr.	**Tanácselnökök**: Sinkovics János, Hlavathy Béla, Bocskor Gyula dr. **Bírák**: Hajicsek Gyula dr. ítélőtáblai bírói c., Köhler Jenő tvszéki tanácselnöki c., Farkas Zoltán dr., Papp Gyula dr., Horvát Gyula dr. II. fiz. csop. jell. felr. tvszéki bírák, Vámos Dezső, Gáspár László dr.	**Elnök**: Heinrich Győző dr. **Alelnök**: Keresztes József **Járásbirák**: Véber Gusztáv dr. alelnöki c., Szeles László II. fiz. csop. jell., vitéz Zsolnay Tibor dr.		**Elnök**: Hekler Elek dr. **Járásbíró**: Bartha Zoltán dr.	

Mór		Sárbogárd		Vál/Bicske (1912-től)	
járásbíró	albíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
Elnök: Csánk Dezső dr. **Járásbíró**: Vámos Dezső		**Elnök**: Unger Geiza **Járásbíró**: Vaskó Aladár dr.		**Elnök**: Posgay Béla. **Járásbíró**: Jenőfi Ferenc, II. csop. jell.	
Elnök: Csánk Dezső dr. **Járásbíró**: Vámos Dezső, Pataki Rezső		**Elnök**: Unger Geiza **Járásbíró**: Vaskó Aladár dr.		**Elnök**: Posgay Béla. **Járásbíró**: Jenőfi Ferenc, II. csop. jell., Sólyom Lajos dr.	
Elnök: Csánk Dezső dr. **Járásbíró**: Pataki Rezső		**Elnök**: vitéz Nádasy Jenő **Járásbíró**: Vaskó Aladár dr.		**Elnök**: Posgay Béla **Járásbíró**: Sólyom Lajos dr.	
Elnök: Csánk Rezső dr. III. fiz. csop. jell. **Járásbíró**: Pataki Rezső		**Elnök**: vitéz Nádasy Jenő **Járásbíró**: Vaskó Aladár dr.		**Elnök**: Posgay Béla III. fiz. csop. jell. **Járásbíró**: Sólyom Lajos dr.	

38 *MTCN* 1927. 290. p.
39 *MTCN* 1928. 312. p.
40 *MTCN* 1929. 382. p.
41 *MTCN* 1931. 372. p.

Vaskó Aladár királyi járásbíró portréja. [HIRN László (szerk.): *Fejérmegyei fejek.* Budapest, 1929, Magyar Vármegyék és Városok Társadalmi Emlékalbuma Kiadóvállalat]

MTCN	Székesfehérvár, törvényszék		Székesfehérvár, járásbíróság		Adony	
	elnök	bíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
1932[42]	Kövess Emil dr.	**Tanácselnökök**: Sinkovics János, Hlavathy Béla, Bocskor Gyula dr. **Bírák**: Hajicsek Gyula dr. ítélőtáblai bírói c., Köhler Jenő tvszéki tanácselnöki c., Farkas Zoltán dr., II. f. cs. jell. Papp Gyula dr., II. f. cs. jell., Horvát Gyula dr. II. f. cs. jell., Vámos Dezső, Gáspár László dr.	**Elnök**: Heinrich Győző dr. **Alelnök**: Keresztes József **Járásbirák**: Véber Gusztáv dr. alelnöki c., Szeles László II. f. cs. jell., vitéz Zsolnay Tibor dr.		**Elnök**: Hekler Elek dr. **Járásbíró**: Bartha Zoltán dr.	
1935[43]	Kövess Emil dr.	**Tanácselnökök**: Sinkovics János, Hlavathy Béla, Bocskor Gyula dr. **Bírák**: Hajicsek Gyula dr. ítélőtáblai bírói c., Köhler Jenő tvszéki tanácselnöki c., Farkas Zoltán dr. II. f. cs. jell., Papp Gyula dr. II. f. cs. jell., Horvát Gyula dr. II. f. cs. jell., Vámos Dezső, Gáspár László dr.	**Elnök**: Heinrich Győző dr. **Alelnök**: Keresztes József **Járásbirák**: Véber Gusztáv dr. alelnöki c., Szeles László II. f. cs. jell., vitéz Zsolnay Tibor dr.		**Elnök**: Hekler Elek dr. **Járásbíró**: Gáspár János dr.	
1936[44]	Kövess Emil dr.	**Tanácselnökök**: Sinkovics János, Hlavathy Béla, Bocskor Gyula dr., Köhler Jenő **Bírák**: Hajicsek Gyula dr. ítélőtáblai bírói c., Farkas Zoltán dr., Papp Gyula dr., Horvát Gyula dr. II. f. cs. jell., Vámos Dezső, Gáspár László dr.	**Elnök**: Heinrich Győző dr. **Alelnök**: – **Járásbirák**: Véber Gusztáv dr. alelnöki c., Szeles László II. f. cs. jell., vitéz Zsolnay Tibor dr., Matuska Mihály dr.		**Elnök**: Hekler Elek dr. **Járásbíró**: Gáspár János dr.	
1937[45]	Kövess Emil dr.	**Tanácselnökök**: Hlavathy Béla Bocskor Gyula dr., Köhler Jenő, Hajicsek Gyula dr., Horvát Gyula dr. **Bírák**: Farkas Zoltán dr. II. f. cs. jell., Papp Gyula dr. II. f. cs. jell., Vámos Dezső, Gáspár László dr.	**Elnök** : Fábián Emil dr. **Alelnök**: – **Járásbirák**: Szeles László II. f. cs. jell., vitéz Zsolnay Tibor dr., Matuska Mihály dr., Gáspár János dr.		**Elnök**: Hekler Elek dr. **Járásbíró**: vitéz Kadácsi Géza dr.	
1938[46]	Kövess Emil dr.	**Tanácselnökök**: Hlavathy Béla, Bocskor Gyula dr., Köhler Jenő, Hajicsek Gyula dr., Horvát Gyula dr. **Bírák**: Farkas Zoltán dr. II f. cs. jell., Papp Gyula dr. II. f. cs. jell., Vámos Dezső, Gáspár László dr.	**Elnök** : Fábián Emil dr. **Alelnök**: – **Járásbirák**: Szeles László II. f. cs. jell., Matuska Mihály dr., Gáspár János dr., peresztegi Nagy János dr.		**Elnök**: Rakovszky Menyhért dr. **Járásbíró**: vitéz Kadácsi Géza dr.	

Mór		Sárbogárd		Vál/Bicske (1912-től)	
járásbíró	albíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
Elnök: Csánk Rezső dr. III. fiz. csop. jell. **Járásbíró**: Pataki Rezső		**Elnök**: vitéz Nádasy Jenő **Járásbíró**: ifj. Szirmay István dr.		**Elnök**: Posgay Béla III. fiz. csop. jell. **Járásbíró**: Sólyom Lajos dr.	
Elnök: Csánk Rezső dr. III. fiz. csop. jell. **Járásbíró**: Pataki Rezső		**Elnök**: vitéz Ireghy Antal dr. **Járásbíró**: Báthory Gábor dr.		**Elnök**: – **Járásbírák**: Sólyom Lajos dr., Bakkay László dr.	
Elnök: – **Járásbíró**: Pataki Rezső		**Elnök**: vitéz Ireghy Antal dr. **Járásbíró**: Báthory Gábor dr.		**Elnök**: – **Járásbírák**: Sólyom Lajos dr., Bakkay László dr.	
Elnök: Jolbej Sándor dr. **Járásbíró**: Pataki Rezső		**Elnök**: Ember László dr. **Járásbíró**: Báthory Gábor dr.		**Elnök**: – **Járásbírák**: Sólyom Lajos dr., Bakkay László dr.	
Elnök: Jolbej Sándor dr. **Járásbíró**: Pataki Rezső		**Elnök**: Haubert Hugó dr. **Járásbíró**: Báthory Gábor dr.		**Elnök**: – **Járásbírák**: Sólyom Lajos dr., Bakkay László dr.	

42 *MTCN* 1932. 385–386. p.
43 *MTCN* 1935. 386–387. p.
44 *MTCN* 1936. 391–392. p.
45 *MTCN* 1937. 464–465. p.
46 *MTCN* 1938. 402. p.

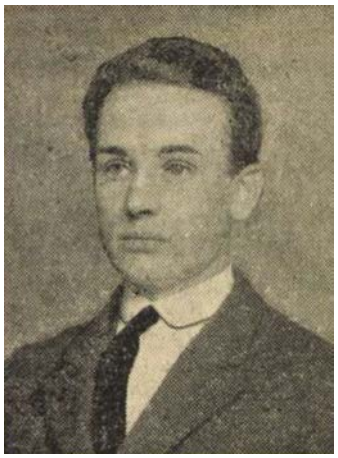

Haubert Hugó bírósági titkárként. [*Pesti Hirlap*, 1926. (május 7.) 102. sz. 5. p.; ADT]

Hlavathy Béla aláírása 1942-ben. [MNL FML VII.3. a. 1. d. B.1143/1942. sz. büntetőügyének aktatöredéke; Töpler László gyűjtése]

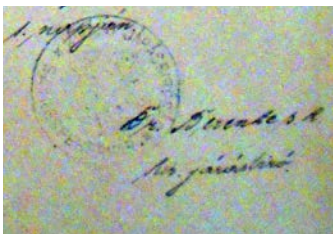

Berente László járásbíró aláírása és a Székesfehérvári Királyi Járásbíróság pecsétje 1942-ben. [MNL FML VII.3. a. 1. d. B.1615/1942. sz. irat; Töpler László gyűjtése]

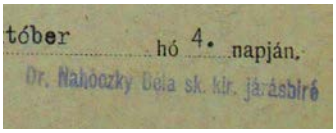

Nahóczky Béla nevét – a címtári formával ellentétben – a névbélyegzőjén látható módon használta. [MNL FML VII.3. a. 1. d. B.264/1942. sz. büntetőügy aktatöredéke; Töpler László gyűjtése]

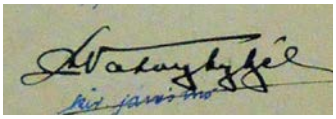

Nahóczky Béla aláírása 1942-ben. [MNL FML VII.3. a. 1. d. B.264/1942. sz. büntetőügy aktatöredéke; Töpler László gyűjtése]

MTCN	Székesfehérvár, törvényszék		Székesfehérvár, járásbíróság		Adony	
	elnök	bíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
1940[47]	Kövess Emil dr.	**Tanácselnökök**: Hlavathy Béla III. f. cs. jell., Bocskor Gyula dr. III. f. cs. jell., Köhler Jenő, Hajicsek Gyula dr., Horvát Gyula dr., Papp Gyula dr. II. f. cs. jell. **Bírák**: Vámos Dezső, Mihály Ferenc József dr., peresztegi Nagy János dr.	**Elnök** : Fábián Emil dr. **Alelnök**: – **Járásbirák**: Szeles László II. f. cs. jell., Matuska Mihály dr., Gáspár János dr., vitéz Kadácsi Géza dr.		**Elnök**: Rakovszky Menyhért dr. **Járásbírák**: Hajós József dr., Molnár Géza dr.	
1941[48]	Kövess Emil dr.	**Tanácselnökök**: Hlavathy Béla III. f. cs. jell., Köhler Jenő III. f. cs. jell., Horvát Gyula dr., Papp Gyula dr. **Bírák**: Vámos Dezső, Mihály Ferenc József dr., peresztegi Nagy János dr., Kováts Lajos dr., Matuska Mihály dr., Gáspár János dr.	**Elnök**: Jolbej Sándor dr. **Alelnök**: – **Járásbirák**: Szeles László II. f. cs. jell., vitéz Kadácsi Géza dr., Molnár Géza dr., Pacsi Jenő dr.		**Elnök**: Kukányi Béla **Járásbírák**: Hajós József dr., Boda Gyula	
1942[49]	Kövess Emil dr.	**Tanácselnökök**; Hlavathy Béla III. f. cs. jell., Köhler Jenő III. f. cs. jell., Horvát Gyula dr. III. f. cs. jell. **Bírák**: Vámos Dezső, peresztegi Nagy János dr., Kováts Lajos dr., Pacsi Jenő dr., Tóth Béla dr., Gáspár János dr.	**Elnök**: Jolbej Sándor dr. **Alelnök**: – **Járásbirák**: Szeles László II. f. cs. jell., Tánczos Kornél dr., Molnár Géza dr., Hermann Imre dr.		**Elnök**: Kukányi Béla **Járásbírák**: Hajós József dr., Boda Gyula dr.	
1943[50]	Jolbej Sándor dr.	**Tanácselnökök**: Hlavathy Béla III. f. cs. jell., Berecz Kálmán dr., Agyagási Elek dr., berenczei Kovács Lajos dr., Vámos Dezső **Bírák**: peresztegi Nagy János dr., Tóth Béla dr., vitéz Kadácsi Géza dr., Molnár Géza dr., Tánczos Kornél dr., Horváth György dr.	**Elnök**: Haubert Hugó dr. **Alelnök**: – **Járásbirák**: Szeles László II. f. cs. jell., Hermann Imre dr., Berente László dr., Boda József dr.		**Elnök**: Kukányi Béla dr. **Járásbírók**: Hajós József dr., Boda Gyula dr.	
1944[51]	Jolbej Sándor dr.	**Tanácselnökök**: Berecz Káhnán dr., Agyagási Elek dr., berenczei Kovács Lajos dr., Vámos Dezső **Bírák**: peresztegi Nagy János dr., Tóth Béla dr., vitéz Kadácsi Géza dr., Molnár Géza dr., Tánczos Kornél dr., Horváth György dr.	**Elnök**: Haubert Hugó dr. **Alelnök**: – **Járásbirák**: Hermann Imre dr., Berente László dr., Boda József dr., Kaáli-Nagy Endre dr.		**Elnök**: Kukányi Béla dr. **Járásbírák**: Hajós József dr., Boda Gyula dr.	

Mór		Sárbogárd		Vál/Bicske (1912-től)	
járásbíró	albíró	járásbíró	albíró	járásbíró	albíró
Elnök: Jolbej Sándor dr. **Járásbíró**: Pataki Rezső		**Elnök**: Haubert Hugó dr. **Járásbíró**: Tánczos Kornél dr.		**Vezető jbíró**: Sólyom Lajos dr. jb. eln. c. **Járásbíró**: Bakkay László dr.	
Elnök: vitéz Cserényi-Tergovits Károly dr. **Járásbíró**: Pataki Rezső		**Elnök**: Haubert Hugó dr. **Járásbíró**: Tánczos Kornél dr.		**Elnök**: Sólyom Lajos dr. **Járásbíró**: Bakkay László dr.	
Elnök: vitéz Cserényi-Tergovits Károly dr. **Járásbíró**: –		**Elnök**: Haubert Hugó dr. **Járásbíró**: Borbély Imre dr.		**Elnök**: Sólyom Lajos dr. **Járásbíró**: Bakkay László dr.	
Elnök: Horányi István dr. **Járásbíró**: Nahátzky Béla dr.		**Elnök**: Kiss Kálmán dr. **Járásbíró**: Borbély Imre dr.		**Elnök**: Sólyom Lajos dr. **Járásbíró**: Csorba Kázmér dr.	
Elnök: Horányi István dr. **Járásbíró**: Nahátzky Béla dr.		**Elnök**: Kiss Kálmán dr. **Járásbíró**: Borbély Imre dr.		**Elnök**: Sólyom Lajos dr. **Járásbíró**: Csorba Kázmér dr.	

47 *MTCN* 1940. 451. p.
48 *MTCN* 1941. 510. p.
49 *MTCN* 1942. 574. p.
50 *MTCN* 1943. 614. p.
51 *MTCN* 1944. 630–631. p.

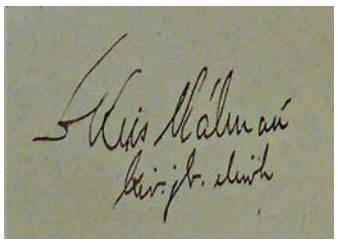

Kiss Kálmán járásbírósági elnök aláírása 1944-ből. [MNL FML VII.4. a. 2. d. B.480/1944.sz. bűnügy aktájából a B.480/1944/6. sz. ítélet második oldala; Töpler László gyűjtése]

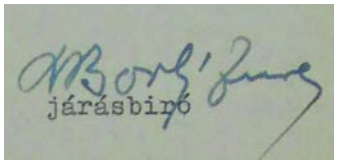

Borbély Imre járásbíró aláírása 1945-ből. [MNL FML VII.4. a. 2. d. B.1979/1944. sz. bűnügy aktatöredéke, B/1779/1944/12. sz. ítélet második oldala; Töpler László gyűjtése]

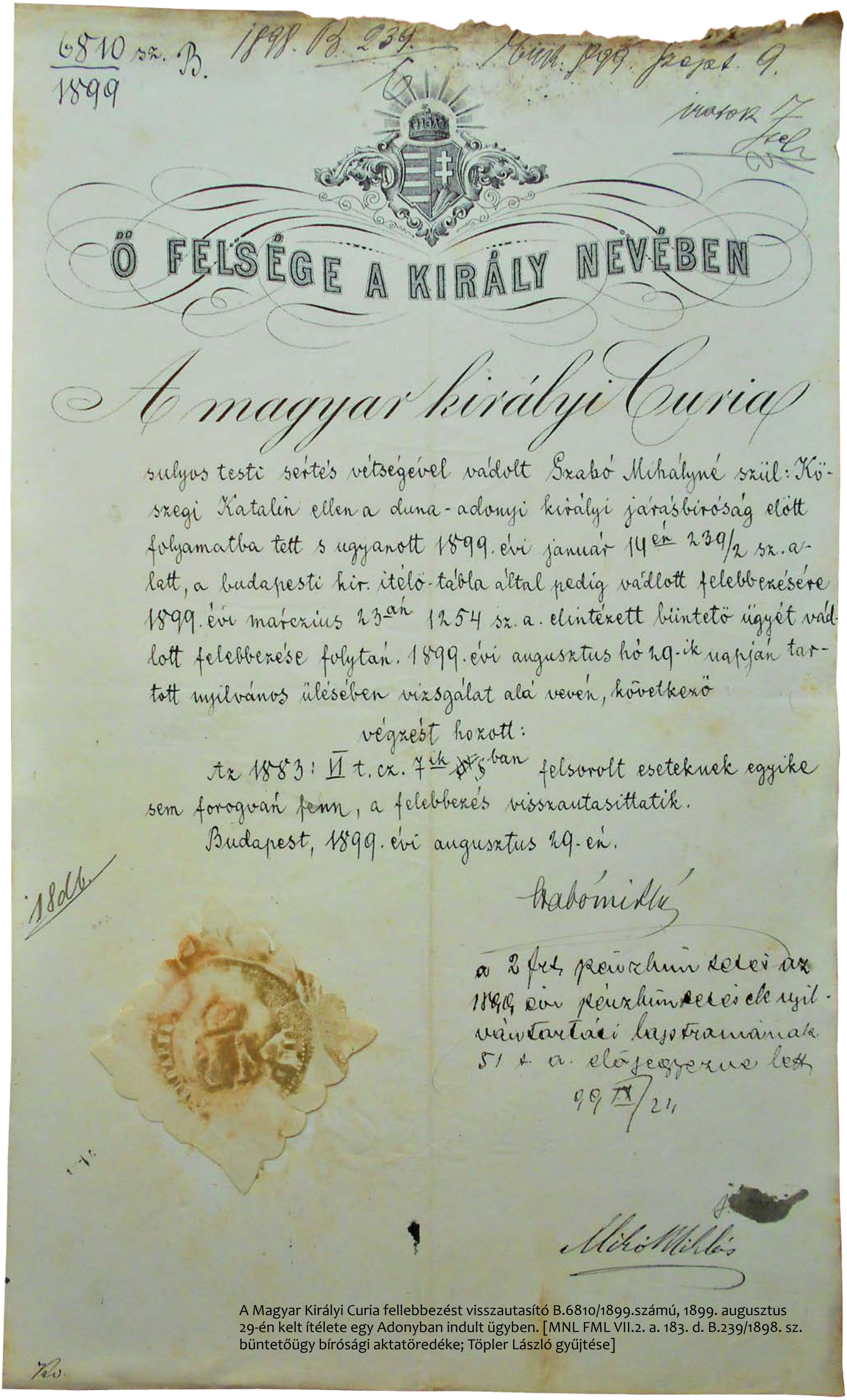
6810 sz. B. 1898. B. 239. Mint. 899. Szept. 9.
1899

ÍRATOK 7 szeli

Ö FELSÉGE A KIRÁLY NEVÉBEN

A magyar királyi Curia

sulyos testi sértés vétségével vádolt Szabó Mihályné szül: Kőszegi Katalin ellen a duna-adonyi királyi járásbiróság elött folyamatba tett s ugyanott 1899. évi január 14én 239/2 sz. a-latt, a budapesti kir. itélö-tábla által pedig vádlott felebbezésére 1899. évi márczius 23án 1254 sz. a. elintézett büntetö ügyét vádlott felebbezése folytán 1899. évi augusztus hó 29-ik napján tartott nyilvános ülésében vizsgálat alá vevén, következö

végzést hozott:

Az 1883: VI t. cz. 7ik §-ban felsorolt eseteknek egyike sem forogván fenn, a felebbezés visszautasittatik.

Budapest, 1899. évi augusztus 29-én.

18 db.

Szabó Miklós

a 2 frt pénzbüntetés az 1899 évi pénzbüntetések nyilvántartási lajstromának 51 t. a. elöjegyezve lett
99 IX/24

Mikó Miklós

A Magyar Királyi Curia fellebbezést visszautasító B.6810/1899.számú, 1899. augusztus 29-én kelt ítélete egy Adonyban indult ügyben. [MNL FML VII.2. a. 183. d. B.239/1898. sz. büntetőügy bírósági aktatöredéke; Töpler László gyűjtése]